HEINRICH BÖLL

OPINIILE UNUI CLOVN

roman

DACIA

Lei 7,50

EDITURA DACIA

Coperta de MARINA CRAINIC

HEINRICH BÖLL
ANSICHTEN EINES CLOWNS
© Verlag Kiepenheuer & Witsch, Köln-Berlin, 1963
Toate drepturile asupra acestei versiuni sînt rezervate
Editurii Dacia

HEINRICH BÖLL

OPINIILE UNUI CLOVN

roman

În românește de Petru Forna

EDITURA DACIA
CLUJ-NAPOCA ● 1975

Pentru ANNEMARIE

Aflat voi fi de cei ce nu mă căutau,
vedea-mă-vor cei ce nu întrebau de mine.

1.

Era deja întuneric cînd am ajuns la Bonn. Mi-am dat osteneala ca sosirea mea să nu decurgă după tipicul care s-a format în cei cinci ani de cînd sunt mereu pe drumuri: coborîtul treptelor de peron, urcatul lor, depunerea sacoşei, scoaterea biletului din buzunarul paltonului, ridicarea sacoşei, predarea biletului, mersul la chioşcul de ziare, cumpărarea unui ziar de seară, ieşitul din gară şi chemarea unui taxi. Timp de cinci ani am plecat şi am sosit aproape în fiecare zi undeva, am urcat şi am coborît dimineaţa trepte, iar după masă le-am coborît şi urcat, am chemat taxiuri, am căutat bani în buzunare pentru a plăti şoferul, am cumpărat la chioşcuri ziare de seară şi am gustat într-un colţ al conştiinţei mele neglijenţa exact studiată a acestui automatism. De cînd Marie m-a părăsit pentru a se căsători cu Züpfner, catolicul ăsta, totul a devenit şi mai automat, fără a pierde însă ceva din neglijenţă. Pentru distanţa de la gară la hotel şi de la hotel la gară există o măsură: contorul kilometric. Distanţă de două, de trei, de patru mărci cincizeci. De cînd Marie m-a părăsit, mi-am ieşit uneori din ritm, am confundat hotelul cu gara, căutîndu-mi nervos biletul în faţa lojei portarului sau întrebîndu-l pe funcţionarul de la gară de numărul camerei mele; e ceva care ar putea fi denumit destin, dacă mă gîndesc la profesiunea şi situaţia mea. Sunt clovn, denumirea oficială a profesiunii mele: comic, nu sunt enoriaşul nici unei biserici, am douăzeci şi şapte de ani, iar unul dintre numerele mele se numeşte „Plecare şi so-

sire", o (aproape prea) lungă pantomimă, pe parcursul căreia spectatorul confundă pînă la urmă sosirea cu plecarea; pentru că repet numărul ăsta de obicei în tren (constă din mai mult de șase sute de mișcări, a căror coregrafie trebuie bineînțeles s-o țin minte), nu sunt departe de a mă lăsa uneori doborît de propria-mi fantezie: mă reped într-un hotel, caut tabelul cu plecarea trenurilor, îl și găsesc, fug pe trepte în sus și în jos pentru a nu scăpa trenul, pe cînd ar trebui doar să mă duc în camera mea și să mă pregătesc pentru spectacol. Din fericire sunt cunoscut în cele mai multe hoteluri, căci pe parcursul a cinci ani se formează un ritm cu mai puține posibilități de variație decît se crede în mod obișnuit; iar în afară de aceasta agentul meu, care-mi cunoaște ciudățeniile, are grijă să preîntîmpine neplăcerile care s-ar putea ivi. Ceea ce el numește „sensibilitatea sufletului de artist" e respectat pe deplin, și un „nimb de confort" mă înconjoară de îndată ce sosesc în cameră: flori într-o vază drăguță, de abia mi-am scos paltonul și mi-am azvîrlit pantofii (pe care-i urăsc) într-un colț, că și apare o cameristă drăguță, aducîndu-mi cafea și coniac; îmi lasă apoi apa în cadă, punînd în ea săruri verzui, bine mirositoare și cu efect liniștitor. În cadă citesc ziare, doar din cele nesemnificative, pînă la șase, dar cel puțin trei, și cînt cu voce temperată exclusiv cîntece liturgice: corale, imnuri, secvențe, care mi-au rămas în amintire încă din vremea cînd eram elev. Părinții mei, protestanți convinși, s-au lăsat tîrîți de moda toleranței religioase, apărută după război, și m-au trimis la o școală catolică. Nu sunt religios, nu mă duc nici măcar la biserică, și mă folosesc de textele și melodiile liturgice din motive terapeutice: mă ajută cel mai bine să combat cele două suferințe cu care m-a înzestrat natura: melancolia și durerile de cap. De cînd Marie a trecut la catolici (deși Marie însăși e catolică, ex-

presia mi se pare potrivită), pregnanța acestor suferințe a crescut, și pînă și *Tantum ergo* sau *Litania Lauretană*, pînă acum favoritele mele în combaterea migrenelor, nu-mi mai ajută. Există un medicament, cu efect trecător însă: alcoolul — ar exista și unul cu efect permanent: Marie; dar Marie m-a părăsit. Un clovn care ajunge bețiv decade mai repede decît se prăbușește de pe acoperiș un tinichigiu beat.

Cînd sunt beat execut inexact la spectacolele mele mișcările, care sunt bazate pe precizie, și fac cea mai penibilă greșeală pe care o poate face un clovn: rîd de propriile mele figuri. O nemaipomenită înjosire! Cît timp sunt treaz, tracul mă copleșește pînă în momentul intrării pe scenă (de cele mai multe ori trebuise să fiu împins), iar ceea ce unii critici numeau „acea veselie meditativă, critică", „în spatele căreia poți auzi bătăile inimii", nu era nimic altceva decît răceala desperată cu care mă sileam să devin marionetă; e destul de rău cînd sforile se rup și cad grămadă peste mine însumi. Probabil că există călugări cărora li se întîmplă la fel în starea lor de contemplație; Marie căra pretutindeni cu ea multă literatură mistică, și-mi amintesc că unele cuvinte ca „gol" și „nimic" apăreau adesea acolo.

În ultimele trei săptămîni fusesem aproape întotdeauna beat și mă urcasem pe scenă cu o încredere amăgitoare, iar urmările se arătară mai repede decît la un elev chiulangiu, care-și mai poate face iluzii pînă la primirea certificatului; o jumătate de an e un răstimp destul de lung pentru a te lăsa amăgit de vise. După trei săptămîni nu mai aveam flori în cameră, la jumătatea lunii a doua camera nu mai avea baie, iar la începutul celei de a treia distanța de la gară se ridica la șapte mărci, în timp ce venitul se redusese la o treime. Nu mai primeam nici coniac, ci rachiu, nu mă mai produceam în varieteuri, ci în fața unor asociații ciudate, care se în-

truneau în săli întunecoase, unde urcam pe o scenă mizerabil iluminată, pe care nu mai făceam nici măcar mișcări inexacte, ci doar strîmbături, de care rîdeau pensionari de la căile ferate, poștă sau vamă, gospodine catolice sau surori evanghelice, ofițeri ai armatei germane, care beau bere și al căror sfîrșit de studii îl înfrumuseţam, și care nu știau dacă aveau voie sau nu să rîdă cînd prezentam resturile numărului meu „Consiliul apărării"; iar ieri, la Bochum, în fața unor adolescenți, am alunecat în mijlocul unui număr în care-l imitam pe Chaplin, nemaiputîndu-mă ridica. Nu s-au auzit nici măcar fluierături, ci doar o rumoare plină de compătimire; cînd în sfîrșit cortina s-a lăsat, m-am tîrît de-acolo șchiopătînd, mi-am înșfăcat boarfele și m-am cărat, fără să mă demachiez, la pensiunea mea, unde s-a lăsat cu un tărăboi nemaipomenit, deoarece gazda mea a refuzat să-mi împrumute bani pentru taxiu. L-am putut liniști pe șoferul care bombănea doar dîndu-i aparatul meu electric de ras, nu ca gaj, ci ca plată. A fost atît de drăguț să-mi dea ca rest un pachet de țigări început și două mărci bani gheață. M-am trîntit îmbrăcat pe patul nefăcut, și pentru prima dată de luni întregi m-am simțit eliberat de melancolie și de dureri de cap. Zăceam în pat într-o stare pe care uneori mi-o doresc pentru sfîrșitul zilelor mele: beat și simțindu-mă ca într-un canal. Mi-aș fi dat și cămașa pentru un rachiu, și doar manevrele complicate pe care le implica acest schimb mă reţineau de a-l face. Am dormit minunat, adînc și cu vise, în care cortina cădea peste mine, asemănătoare unui linţoliu moale și gros, ca o binefacere din umbră, și totuși, încă în timpul somnului și al viselor, îmi era frică de deșteptare: machiajul pe față, genunchiul drept inflamat, un mic dejun mizerabil pe o tavă din material plastic, iar lîngă cafetieră, o telegramă de la agentul meu: „Koblenz și

Mainz renunță la reprezentații. Stop. Telefonez diseară la Bonn. Zohnerer." Pe urmă un telefon de la cel care aranjase spectacolul, și de la care aflai abia acum că se găsea în fruntea „Asociației culturale creștine".

— Kostert, spuse el la telefon, cu o voce înghețată, deși umilă. Trebuie să lămurim problema onorarului, domnule Schnier.

— Vă rog, i-am răspuns, nu văd ce s-a întîmplat.

— Așa? zise el.

Tăceam, iar cînd a continuat, răceala atît de ieftină din vocea lui se transformase în sadism sadea.

— Ne-am înțeles asupra unui onorar de o sută de mărci pentru un clovn, care pe atunci valora două sute.

Făcu o pauză, desigur pentru a-mi da răgazul să mă înfuriu, dar eu tăceam, iar el continuă în același fel, cum era de la natură, adică ordinar.

— Sunt în fruntea unei asociații care se ocupă de binele public, iar conștiința mea îmi interzice să plătesc o sută de mărci unui clovn care cu douăzeci e prea bine plătit, aș spune chiar mărinimos.

N-am văzut nici un motiv pentru a-mi întrerupe tăcerea. Mi-am aprins o țigară, mi-am mai turnat din cafeaua cea proastă și am auzit că răsufla greu. M-a întrebat:

— Mai sînteți încă la aparat?

— Da, i-am răspuns, așteptînd să continue.

Tăcerea este o armă bună; pe cînd eram la școală și eram chemat în fața directorului sau a colegiului de conducere, tăcusem întotdeauna cu consecvență. Îl făceam să asude pe creștinul domn Kostert la celălalt capăt al firului. Era prea josnic pentru a i se face milă de mine, dar în cele din urmă i se făcu milă de el însuși și murmură:

— Faceți-mi dumneavoastră o propunere, domnule Schnier.

— Ascultați-mă bine, domnule Kostert, vă propun următorul lucru: luați o mașină, mergeți pînă la gară, cumpărați-mi un bilet de clasa I-a pînă la Bonn, cumpărați și o sticlă de rachiu, veniți la hotel, plătiți factura, inclusiv bacșișul și lăsați într-un plic atîția bani, de cît e nevoie pentru un taxiu pînă la gară. Luați-vă de asemenea obligația, în fața conștiinței dumneavoastră creștine, să-mi trimiteți pe gratis geamantanele la Bonn. Sînteți de acord?

A început să socotească, a chibzuit puțin, pe urmă a spus:

— Dar vroiam să vă dau cincizeci de mărci!

— Bine. Puteți călători cu tramvaiul și o să ieșiți și mai ieftin de cincizeci. Da?

Începu din nou să socotească, pe urmă zise:

— N-ați putea lua bagajele cu dumneavoastră în taxiu?

— Nu. M-am rănit și nu pot să le car cu mine.

Probabil conștiința lui de creștin intrase în acțiune, căci îmi spuse:

— Domnule Schnier, îmi pare rău că eu ...

— Bine, bine, domnule Kostert, sunt foarte fericit să pot economisi pentru cauza creștinătății între cincizeci și patru și cincizeci și șase de mărci.

Am apăsat pe furcă și am pus receptorul lîngă aparat. Era tipul care ar mai fi sunat o dată și ar fi început să scîncească într-un fel plicticos. Era mult mai bine să-l las pradă conștiinței lui. Mi se făcuse rău. Am uitat să spun că nu sufăr doar de melancolie și dureri de cap, ci mai sunt înzestrat și cu o altă însușire, aproape mistică: aceea de a percepe prin telefon mirosurile, iar Kostert mirosea dulceag a pastile de viorele. A trebuit să mă ridic și să-mi spăl dinții. Mi-am clătit gîtlejul cu un rest de rachiu, m-am demachiat cu greu, m-am așezat din nou în pat și am început să mă gîndesc la Marie, la creștini, la catolici, imaginîndu-mi și viitorul

care mă aştepta. Mă gîndeam şi la canalele în care voi zăcea odată. Pentru un clovn există doar două posibilităţi atunci cînd se apropie de cincizeci de ani: canalul sau palatul. Nu credeam în palat, iar pînă la cincizeci, trebuie să-mi petrec cumva mai bine de douăzeci şi doi de ani. Faptul că oraşele Koblenz şi Mainz renunţaseră la spectacole constituia ceea ce Zohnerer ar fi numit „alarma de gradul întîi"; mai am însă şi o altă trăsătură de caracter, pe care am uitat s-o enumăr: indolenţa. Şi Bonnul avea canale, şi cine mă obliga să aştept pînă la cincizeci de ani? Mă gîndeam la Marie, la vocea şi pieptul ei, la mîinile şi părul ei, la mişcările ei şi la tot ceea ce făcusem împreună. Mă gîndeam şi la Züpfner, cu care vroia să se mărite. Ne cunoscusem bine ca băieţi, atît de bine, încît atunci cînd ne-am întîlnit mai tîrziu, eram deja bărbaţi, nu ştiam dacă trebuia să ne spunem *tu* sau *dumneavoastră,* amîndouă modurile de adresare ni se păreau nepotrivite, şi de cîte ori ne întîlneam nu ştiam precis cum să procedăm. Nu puteam înţelege de ce Marie fugise tocmai cu el, dar probabil că eu n-o „înţelesesem" niciodată pe Marie.

Am început să mă înfuriu, şi Kostert fu acela care-mi întrerupse firul gîndurilor. Zgîrie la uşă ca un cîine şi spuse:

— Domnule Schnier, trebuie să mă ascultaţi. Aveţi nevoie de un medic?

— Lăsaţi-mă în pace, am strigat eu, băgaţi plicul pe sub uşă şi căraţi-vă acasă!

Împinse plicul pe sub uşă; m-am ridicat şi l-am deschis. În el se găseau un bilet de tren Bochum—Bonn de clasa a II-a şi banii de taxiu, număraţi cu exactitate: şase mărci şi cincizeci de pfennigi. Sperasem că va rotunji suma la zece mărci, şi calculasem deja cît puteam să obţin dînd biletul de clasa

I-a înapoi, în pierdere, și cumpărînd unul de clasa a II-a. Ar fi fost vorba cam de cinci mărci.

— E totul în ordine? strigă el de afară.

— Da, iar acum, cărați-vă de aici, cîine creștin împuțit ce sînteți!

— Dați-mi voie...

— Cară-te, am răcnit eu.

Un moment domni liniștea, pe urmă l-am auzit coborînd treptele. Fiii acestei lumi nu sunt doar mai inteligenți, ci sunt și mai umani și mai mărinimoși decît cei ai altor astre. M-am dus la gară cu tramvaiul, ca să economisesc ceva bani pentru țigări și rachiu. Gazda îmi mai încărcase socoteala și cu costul unei telegrame pe care i-o trimisesem seara Monikăi Silvs, și pe care Kostert refuzase s-o plătească. Așa că banii pentru taxiul pînă la gară nu mi-ar fi ajuns; dădusem telegrama mai înainte de a afla că orașul Koblenz renunțase la spectacol; mi-o luaseră înainte și lucrul acesta mă rîcîia puțin. Ar fi fost mai bine pentru mine să fi putut renunța eu printr-o telegramă: „Reprezentația imposibilă din cauza rănirii grave a genunchiului". Cel puțin bine că trimisesem telegrama pentru Monika: „Vă rog pregătiți locuința pentru mîine. Dragi salutări, Hans."

2.

La Bonn totul era altcumva; acolo n-am apărut niciodată pe scenă, acolo locuiesc, și taxiul căruia îi făceam semn nu mă ducea niciodată la hotel, ci în locuința mea. Ar trebui să spun: pe noi, pe Marie și pe mine. Nici pomeneală de vreun portar în casă, pe care să-l pot confunda cu un funcționar de la căile ferate, și totuși această locuință, în

care-mi petrec între trei și patru săptămîni pe an, îmi e mai străină decît orice hotel. A trebuit să mă stăpînesc ca să nu chem din fața gării din Bonn un taxi: gestul acesta era atît de bine studiat, încît îl făceam aproape inconștient. Mai aveam în buzunar o singură marcă. Am adăstat pe trepte și m-am încredințat că aveam cheile la mine: cea de la poartă, cea de la ușă, cea de la masa de scris; în masa de scris aș găsi cheile de la bicicletă. De mult mă gîndesc la o pantomimă despre chei; mă gîndesc la o întreagă grămadă de chei din gheață care se topesc una după alta pe parcursul prezentării numărului.

N-aveam bani pentru taxiu, și pentru prima dată în viață aș fi avut nevoie de unul, căci genunchiul mi se umflase; traversai șchiopătînd piața din fața gării, luînd-o pe Strada Poștei; cele două minute de la gară pînă la locuința noastră mi se părură nesfîrșite. Mă sprijinii de un automat pentru țigări și aruncai o privire casei în care bunicul îmi făcuse cadou un apartament; apartamente îngrămădite elegant unul într-altul, cu balcoane zugrăvite discret; cinci etaje, cinci nuanțe deosebite pentru balcoane; la etajul cinci, unde tonalitatea este ruginie, locuiesc eu.

Era oare acesta un număr pe care-l prezentam? Vîrîtul cheii în broasca porții, scoaterea ei, fără a fi surprins că nu se topește, deschisul ușii de la ascensor, apăsarea pe butonul pentru etajul cinci, zgomotul blînd care mă ducea sus; priveam prin geamul îngust al liftului spre fragmentele de coridor, și prin geamurile acestora: spatele unui monument, piața, biserica, toate puternic luminate; o porțiune întunecată, placa de beton, și din nou, într-o optică puțin schimbată, monumentul, piața, biserica puternic luminate; toate acestea de trei ori, a patra oară doar piața și biserica. Vîr cheia de la etaj în

broască, o scot, fără să mă mir că și această ușă se deschide.

Totul e de culoare ruginie în locuința mea: ușile, îmbrăcămintea pereților, dulapurile zidite în perete; o femeie îmbrăcată într-un capot ruginiu s-ar fi potrivit bine pe divanul cel negru; probabil că aș fi putut găsi una, dar nu sufăr doar de melancolie, migrene, indolență și capacitatea mistică de a percepe prin telefon mirosurile, ci și de o îngrozitoare înclinare spre monogamie; există doar o singură femeie cu care pot face tot ceea ce fac bărbații cu femeile: Marie, și de cînd a plecat de la mine, trăiesc așa cum ar trebui să trăiască un călugăr, numai că nu sunt călugăr. M-am gîndit dacă să plec la țară și să cer sfatul unui pater de la vechea mea școală, dar toți flăcăii aceștia socotesc că omul este o ființă poligamă (și din acest motiv apără cu atîta îndîrjire monogamia); probabil că le-aș apărea ca un monstru și sfatul lor n-ar fi altceva decît o îndrumare camuflată spre lăcașurile în care, cred ei, dragostea se vinde. De la creștini mă mai aștept la surprize, ca de exemplu de la Kostert, căruia i-a reușit să mă uimească, dar la catolici nu mă mai miră nimic. Am avut o mare simpatie pentru catolicism, chiar și atunci încă pe cînd Marie, acum patru ani, m-a luat pentru prima dată cu ea în acel „Cerc al catolicilor progresiști"; o interesa să-mi prezinte catolici inteligenți, și bineînțeles că nutrea și gîndul ascuns că într-o zi m-aș fi putut converti (gîndul acesta îl au toți catolicii). Deja primele clipe în acest cerc fuseseră îngrozitoare. Eram în acea vreme într-o fază foarte dificilă a dezvoltării mele de clovn — nu aveam încă douăzeci și doi de ani și mă antrenasem cît fusese ziua de lungă. Mă bucurasem mult la gîndul acestei seri, eram mort de oboseală și mă așteptam la un fel de întîlnire veselă, cu mult vin bun, cu mîncare bună, eventual cu dans (ne mergea foarte

prost și nu ne puteam permite nici vin și nici mîncare bună); în loc de asta, vinul a fost prost și totul a fost așa cum îmi imaginez că trebuie să fie un seminar de sociologie la un profesor plictisitor. Nu numai obositor, ci și extenuant într-un mod inutil și nenatural. La început s-au rugat în colectiv și tot timpul n-am știut ce să fac cu mîinile și unde să-mi ascund fața; cred că un necredincios n-ar trebui pus într-o astfel de situație. Nu rostiseră pur și simplu un „Tatăl nostru" sau o „Născătoare" (asta ar fi fost deja destul de penibil, căci fiind protestant sînt obișnuit cu rugăciuni doar pentru mine); nu, era un text oarecare compus de Kinkel, foarte programatic, „și Te rugăm să ne învrednicești să judecăm cu aceeași măsură și pe cei temători și pe ceilalți", și așa mai departe, și abia pe urmă s-a trecut la „Tema serii", despre „Sărăcia în societatea în care trăim". A fost una dintre cele mai penibile seri din viața mea. Pur și simplu nu cred că discuțiile religioase trebuie să fie atît de obositoare. Știu că e greu să crezi în religie. Învierea cărnii și o viață eternă. Marie îmi citise adeseori din biblie. Trebuie să fie greu să crezi toate lucrurile acelea. Mai tîrziu l-am citit pe Kierkegaard (o lectură utilă pentru un viitor clovn); a fost greu, dar nu obositor. Nu știu dacă există oameni care-și brodează fețele de masă folosind ca model picturile lui Picasso și Klee. În acea seară am avut impresia că acești catolici progresiști își împleteau cingătorile din Thomas de Aquino, Francisc de Assisi, Bonaventura și Leon al XIII-lea, niște cingători care bineînțeles că nu le acopereau goliciunea, căci nu era nici unul printre cei prezenți (în afară de mine) care să nu cîștige cel puțin o mie cinci sute de mărci pe lună. Și pentru ei era tot atît de penibil, așa că mai tîrziu au devenit cinici și snobi, în afară de Züpfner, pe care întreaga poveste îl chinuia într-atît, încît îmi ceru

o țigară. Era prima țigară din viața lui, pufăia neajutorat și am observat că era mulțumit că fumul îi învăluia fața. Mă simțeam prost, mai ales pentru Marie care stătea palidă și tremurînd, pe cînd Kinkel povestea anecdota despre omul care cîștigă cinci sute de mărci lunar și se descurcă bine, care apoi cîștigă o mie și observă că se descurcă mai greu, și care intră în mari greutăți financiare atunci cînd cîștigă două mii, și care, în sfîrșit, atunci cînd cîștigă trei mii observă că se descurcă din nou bine, și-și formulă experiența în următoarea sentință: „Pînă la cinci sute pe lună merge bine, însă între cinci sute și trei mii e o adevărată nenorocire". Kinkel nici măcar nu observă atmosfera care se crease: trăncănea fumîndu-și țigara groasă de foi, ridicînd paharul cu vin la gură, înfulecînd crochete cu o seninătate olimpiană, pînă cînd și prelatul Sommerwild, consilierul spiritual al cercului, începu să se neliniștească, și-i sugeră altă temă. Cred că pronunță cuvîntul „reacțiune" și Kinkel se lăsă imediat prins. Mușcă imediat momeala, deveni furibund și se întrerupse în mijlocul unei cuvîntări, despre faptul că un automobil care costă douăsprezece mii de mărci e mai ieftin decît unul cu patru mii cinci sute; și pînă și nevasta lui, care-l divinizează și căreia nici prin cap nu-i trece să-l critice, răsuflă ușurată.

3.

Pentru prima dată m-am simțit aproape bine în această locuință; era cald și curat și mă gîndeam, în timp ce-mi atîrnam haina în cuier și-mi rezemam chitara într-un colț, dacă o locuință este

ceva mai mult decît o autoamăgire. Nu mă pot fixa într-un loc, nici n-o să pot vreodată — iar Marie și mai puțin decît mine, și totuși se pare că s-a hotărît să se fixeze definitiv. Devenea nervoasă cînd eram angajat într-un loc mai mult de o săptămînă.

Monika Silvs fusese și de astă dată tot atît de drăguță ca de obicei, cînd îi trimiteam o telegramă; ceruse de la administratorul clădirii cheile, curățise totul, așezase flori în camera de zi și umpluse frigiderul cu de toate. Cafeaua măcinată era pe masa din bucătărie; lîngă ea o sticlă de coniac. Țigări, o lumînare aprinsă lîngă flori pe măsuța din camera de zi. Monika poate fi nemaipomenit de drăguță, pînă la sentimentalism, face chiar și lucruri lipsite de gust; lumînarea pe care o pusese pe masă era una dintre acelea decorate artificial cu picuri de ceară și n-ar fi rezistat la examenul unui „Cerc catolic pentru problemele gustului", dar probabil că nu găsise în grabă altă lumînare sau nu avusese bani pentru una mai scumpă și de calitate mai bună, și am simțit că tocmai din cauza lumînării ăsteia afecțiunea mea pentru Monika se oprea la punctul unde ciudata mea predispoziție spre monogamie își arată granițele. Ceilalți catolici din cerc n-ar fi riscat niciodată să fie lipsiți de bun gust sau sentimentali, nu și-ar fi dat niciodată în petec, și în orice caz ar fi făcut-o mai degrabă in puncto morală, decît in puncto bun gust. În locuință se mai simțea și parfumul Monikăi, prea amărui și prea modern pentru ea, și care cred că se numește „Taiga".

Am aprins la lumînarea Monikăi una dintre țigările Monikăi, am adus coniacul din bucătărie, cartea de telefon din hol și am ridicat receptorul. Monika făcuse într-adevăr pînă și asta: telefonul era cuplat la rețea. Tonul mi se părea ca bătaia unei inimi nesfîrșit de îndepărtate și mi-a fost în acea clipă mai drag decît zgomotul valurilor mării, decît

răbufnirile furtunilor, decît mîrîitul leilor. Undeva în acest ton era ascunsă vocea Mariei, vocea lui Leo, vocea Monikăi. Am așezat încet receptorul în furcă. Era singura armă care-mi mai rămăsese și va trebui să mă folosesc în curînd de ea. Îmi suflecai pantalonul drept și-mi privii genunchiul inflamat; zgîrieturile erau superficiale, umflătura abia se simțea; mi-am turnat un pahar mare cu coniac, l-am băut pe jumătate și am turnat restul peste genunchiul zdrelit; am șchiopătat înapoi în bucătărie și am pus coniacul în frigider. Abia acum mi-am amintit că Kostert nu-mi adusese rachiul pe care i-l cerusem. Desigur că-și imaginase că era mai bine, din rațiuni pedagogice, să nu mi-l aducă și economisise în felul acesta șapte mărci cincizeci pentru cauza creștină. Mi-am propus să-l sun și să-l rog să-mi trimită suma echivalentă. Ciinele ăsta nu trebuie să scape atît de ușor și în afară de aceasta, aveam nevoie de bani. Cinci ani cîștigasem mai mult decît ar fi trebuit să cheltuiesc, și totuși totul se dusese. Aș fi putut bineînțeles să mă produc din nou pentru treizeci—cincizeci de mărci, de îndată ce genunchiul meu s-ar fi făcut bine; îmi era totuna, publicul din sălile astea mizere este chiar mai drăguț decît cel din varieteuri. Dar treizeci pînă la cincizeci de mărci pe zi sunt pur și simplu prea puțin, camerele de hotel prea mici, în timpul antrenamentului te lovești de masă și dulapuri, și sunt de părerea că baia nu constituie un lux, iar atunci cînd călătorești cu cinci geamantane taxiul nu e o risipă.

Am scos din nou coniacul din frigider și am tras o înghițitură direct din sticlă. Nu sunt bețiv. Alcoolul îmi face bine doar de cînd a plecat Marie. Nu mai eram obișnuit nici cu greutățile bănești, iar faptul că mai aveam doar o singură marcă și nici o perspectivă de a cîștiga ceva în curînd mă făcea nervos. Singurul lucru pe care l-aș fi putut într-a-

devăr vinde ar fi fost bicicleta, dar dacă aș fi hotărît să mă produc din nou bicicleta mi-ar fi fost foarte folositoare, căci mi-ar fi economisit banii de călătorie și de taxiu. Dreptul de proprietate asupra apartamentului era legat de o condiție: nu aveam voie să-l vînd sau să-l închiriez. Un cadou tipic din partea unui om bogat. Întotdeauna cu cîte o chichiță. Am reușit cumva să nu mai iau din coniac, am mers în camera de zi și am deschis cartea de telefon.

4.

Sunt născut la Bonn și cunosc aici mulți oameni: rude, cunoștințe, foști colegi de școală. Părinții mei locuiesc aici, iar fratele meu Leo, care s-a convertit sub influența lui Züpfner, studiază aici teologia. În caz de nevoie va trebui să-mi văd o dată părinții, chiar și dacă doar pentru a-mi aranja problemele bănești. Poate că o să las lucrul acesta pe seama unui avocat. În privința asta nu m-am hotărît încă. De la moartea surorii mele, Henriette, părinții nu mai există pentru mine. Henriette a murit acum șaptesprezece ani. Avea șaisprezece ani cînd războiul era pe sfîrșite, o fată frumoasă, blondă, cea mai bună jucătoare de tenis între Bonn și Remagen. Se comunicase că fetele pot să se înscrie voluntar la apărarea antiaeriană, și Henriette se înscrisese în februarie 1945. Totul se întîmplă atît de repede și firesc, încît atunci nici n-am priceput ce se petrecea. Veneam de la școală, am traversat Kölner Strasse și am văzut-o pe Henriette șezînd în tramvaiul care tocmai pleca în direcția Bonn. Ea îmi făcu semne cu mîna și rîse. Avea un rucsac mic în spate,

purta o cochetă pălărie albastru închis și era îmbrăcată cu paltonul cel gros, bleumarin, cu guler de blană. N-o văzusem niciodată cu pălărie, nu se putuse hotărî nicicum să poarte vreuna. Pălăria o schimba foarte mult. Arăta ca o tînără femeie. Am crezut că face vreo excursie, deși era o perioadă nepotrivită pentru excursii. Dar pe vremea aceea la școală se putea întîmpla orice. Încercaseră chiar să ne învețe în adăpost regula de trei simple, deși auzeam deja tunurile. Învățătorul Brühl cînta cu noi „Cîntece pioase și naționale" cum le spunea el, și sub care înțelegea „Priviți la casa plină de glorie" și „Vezi tu la răsărit a dimineții aurora?". Noaptea cînd totul se liniștea pentru o jumătate de oră, auzeai doar picioare care mărșăluiau: prizonieri italieni (ni se explicase la școală de ce italienii nu mai erau acum aliații noștri, ci lucrează ca prizonieri la noi, dar eu n-am putut pricepe nici pînă astăzi de ce), prizonieri ruși, femei prizoniere, soldați germani; de-a lungul întregii nopți, doar picioare care mărșăluiau. Nimeni nu știa precis ce se întîmplase.

Henriette arăta într-adevăr de parcă ar fi făcut o excursie cu școala. Puteai să te aștepți pe atunci la orice. Uneori, cînd ședeam în clasele noastre între alarme, auzeam prin geamurile deschise împușcături adevărate, și cînd priveam înspăimîntați spre ferestre, învățătorul Brühl ne întreba dacă știm ce înseamnă asta. Aflasem între timp: din nou fusese împușcat în pădure un dezertor. „Așa o să se întîmple cu toți cei care — spunea Brühl — se dau înapoi de la apărarea sfîntului nostru pămînt german împotriva yankeilor evrei." (De curînd l-am reîntîlnit, e acum bătrîn, cu părul alb; e profesor la un institut pedagogic și e considerat un om cu „un trecut politic vitejesc", deoarece n-a fost niciodată înscris în partidul nazist.)

Am mai fluturat încă o dată mîna spre tramvai

și m-am dus prin parcul nostru spre casă, unde părinții mei ședeau deja, împreună cu Leo, la masă. Se servea o zeamă chioară, felul principal era cartofi cu sos, și ca desert cîte un măr. Abia la desert am întrebat-o pe mama unde plecase în excursie Henriette. Ea surîse și spuse

— Excursie? Da' de unde. A plecat la Bonn să se înroleze la apărarea antiaeriană. Nu curăți mărul atît de gros, copile, uită-te la mine, și-mi luă într-adevăr cojile de mere de pe farfurie, le rîcîi cu cuțitul vîrîndu-și rodul străduniei, feliuțe subțiri ca foița, în gură.

Am privit spre tata. Se uita în farfurie și nu spunea nimic. Și Leo tăcea, iar cînd m-am uitat încă o dată la maică-mea, îmi spuse cu vocea el domoală

— O să recunoști, cred, că fiecare trebuie să-și facă datoria pentru a alunga yankeii evrei de pe sfîntul nostru pămînt german.

M-a măsurat cu privirea, am început să nu mă simt în apele mele, s-a uitat apoi cu aceeași căutătură la Leo, și mi s-a părut că era pregătită să ne trimită și pe noi la luptă împotriva yankeilor evrei.

— Sfîntul nostru pămînt german, spuse ea, și ei au și ajuns deja adînc în munții Eifel.

Îmi venea să rîd dar am izbucnit în lacrimi, aruncai cuțitul de fructe și fugii în camera mea. Mi-era frică, știam și de ce, dar n-aș fi putut s-o spun și am devenit furios cînd mi-am adus aminte de blestematele coji de mere. M-am uitat la pămîntul german acoperit de zăpada murdară din grădina noastră, am privit în lungul Rinului, peste sălciile plîngătoare, spre Siebengebirge și toată înscenarea asta mi se păru idioată. Văzusem cîțiva din acești „yankei evrei"; erau cărați într-un camion de la Venusberg spre Bonn la un loc de adunare; păreau degerați, disperați și erau tineri. Dacă îmi puteam în-

chipui într-adevăr ceva sub denumirea de evreu, atunci acel ceva semăna mai curînd cu italienii, care arătau și mai degerați decît americanii, și prea din cale-afară de obosiți pentru a le mai fi frică. Am lovit cu piciorul scaunul din fața patului meu, și cum acesta nu căzu, l-am mai lovit o dată. Se dezechilibră în sfîrșit și sparse placa de sticlă de pe noptiera mea. Henriette cu pălărie albastră și rucsac. Nu se mai întoarse niciodată, și nici pînă astăzi nu știm unde e înmormîntată. Cineva veni la noi după ce războiul se sfîrșise și ne spuse că ar fi „căzut la Leverkusen".

Grija asta față de sfîntul pămînt german este comică într-un anumit fel, dacă mă gîndesc că bună parte din acțiunile carbonifere se găsesc de două generații în mîinile familiei noastre. De șaptezeci de ani venitul familiei Schnier provine din lucrările de extracție a cărbunelui, iar sfîntul pămînt german trebuie să le îndure pe toate: sate, păduri și castele se dărîmă în fața excavatoarelor ca zidurile Ierihonului.

Abia cîteva zile mai tîrziu am aflat cine ar fi putut să ridice pretenții de autor al formulei de „yankeu evreu": Herbert Kalick, pe atunci de paisprezece ani, conducătorul tineretului, căruia mama îi pusese cu mărinimie la dispoziție parcul nostru, în care eram instruiți cu toții în mînuirea proiectilelor-rachetă anticar. Participa și fratele meu de opt ani, Leo; l-am văzut trecînd pe lîngă terenul de tenis cu un proiectil-rachetă de exercițiu pe umăr, avînd întipărită pe față acea seriozitate pe care doar copiii pot s-o aibă. L-am oprit și l-am întrebat

— Ce faci aici?

Iar el mi-a răspuns cu o față serioasă ca moartea

— Vreau să devin și eu un Werwolf*, tu nu?

— Ba da!

Am luat-o împreună pe lîngă terenul de tenis spre standul de tragere, unde Herbert Kalick tocmai povestea istoria despre băiatul care la zece ani primise Crucea de fier clasa întîia, undeva în îndepărtata Silezie, deoarece lichidase trei tancuri rusești cu proiectile anticar. Cînd unul dintre băieți întrebă cum se numea acel tînăr, eu am spus

— Rübezahl, uriașul legendar.

Herbert Kalick se îngălbeni și strigă

— Mă, defetist împuțit!

M-am aplecat și i-am aruncat lui Herbert un pumn de cenușă în ochi. S-au năpustit cu toții asupra mea, doar Leo rămase neutru; plîngea, dar nu mă ajută, și în disperarea mea i-am strigat lui Herbert în față.

— Porc de nazist!

Citisem undeva cuvîntul, într-un pasaj de cale ferată, scris pe rampă. Nu știam precis ce înseamnă, dar aveam sentimentul că-l puteam întrebuința acum. Herbert Kalick a încetat imediat cu bătaia și a devenit oficial; m-a arestat și am fost închis în baraca de tir, între ținte și indicatoare, pînă cînd Herbert i-a chemat pe părinții mei, pe învățătorul Brühl și pe un membru al partidului nazist. Urlam de ciudă, sfărîmam țintele și strigam mereu băieților care mă păzeau.

— Porci de naziști!

După o oră am fost tîrît în camera noastră de zi pentru interogator. Învățătorul Brühl se dezlănțuise. Repeta mereu

— Trebuie stîrpit din rădăcină, din rădăcină

* Plăsmuire mitologică, întruchipînd vitejia intransigentă pînă la cruzime; totodată, membru al asociației naționalist-șovine cu același nume, întemeiată în Germania anului 1923.

trebuie stîrpit, și nici pînă astăzi nu știu precis dacă prin asta înțelegea o acțiune fizică, sau, ca să zic așa, psihică. Mă gîndesc să-i scriu la Institutul pedagogic și să-l rog să mă lămurească, de dragul stabilirii adevărului istoric. Membrul partidului nazist, Ortsgruppenleiter-ul* locțiitor Lövenich, a fost cît se poate de rezonabil. Repeta mereu

— Gîndiți-vă că băiatul nici măcar n-are unsprezece ani, și pentru că prezența lui aproape că avea un efect liniștitor asupra mea, i-am răspuns cînd m-a întrebat de unde cunoșteam îngrozitorul cuvînt.

— L-am citit scris pe rampa din pasajul de pe Annabergerstrasse.

— Nu ți l-a spus nimeni, mai întrebă el, vreau să spun, nu l-ai auzit rostit?

— Nu, am răspuns eu.

— Băiatul nu-și dă seama ce spune, a spus tata și-mi puse mîna pe umăr.

Brühl i-a aruncat tatei o privire rea, s-a uitat apoi plin de teamă la Herbert Kalick. Probabil că gestul tatei i se părea prea încărcat de simpatie. Mama, plîngînd, spuse cu glasul ei domol, timp.

— Nu știe ce face, nu-și dă seama, căci dacă n-ar fi așa, ar trebui să-mi iau mîna de pe el.

— Ia-ți-o! i-am strigat.

Totul se petrecea în enorma noastră cameră de zi cu mobilă de stejar întunecată și pompoasă, cu trofeele de vînătoare ale bunicului sus pe polița lată, cu căni vechi și dulapuri grele de cărți, cu geamurile prinse în plumb. Auzeam artileria sus în Eifel, dacă erau douăzeci de kilometri pînă acolo, uneori se auzea și cîte o mitralieră. Herbert Kalick, palid, blond, cu fața lui fanatică, ai fi zis că-i un fel de avocat, lovea cu degetele în placa bufetului și cerea

* Conducătorul organizației naziste locale (în Germania fascistă).

— Intransigență, intransigență deosebită!

Am fost condamnat să sap sub supravegherea lui Herbert un șanț antitanc în grădină, și îndată după masă săpam — urmînd tradiția familiei Schnier — pămîntul german, chiar dacă — fapt care contrazicea tradiția familiei Schnier — o făceam cu propriile-mi mîini. Am săpat grădina de-a curmezișul, direct prin stratul de trandafiri preferat al bunicului, îndreptîndu-mă spre copia lui Apollo de Belvedere și mă bucuram deja la gîndul că statuia se va prăbuși în urma entuziasmului cu care săpam. Mă bucuram însă prea devreme; a fost doborîtă de un băiat mic și pistruiat, care se numea Georg. S-a aruncat pe sine însuși și pe Apollo în aer cu un proiectil-rachetă pe care l-a declanșat din greșeală. Comentarul lui Herbert Kalick asupra acestui accident a fost laconic

— Din fericire, Georg era orfan.

5.

Am căutat în cartea de telefon numerele tuturor oamenilor cu care ar fi trebuit să vorbesc; în stînga am scris unul sub altul numerele acelora pe care-i puteam stoarce de ceva bani: Karl Emonds, Heinrich Behlen, amîndoi camarazi de școală, primul fost student în teologie, acum profesor titular, celălalt capelan, pe urmă Bela Brosen, iubita tatălui meu — iar în dreapta unul sub altul pe ceilalți, la care aș fi apelat doar în caz extrem; părinții mei, Leo, pe care aș fi putut să-l rog să-mi dea bani, dar care n-avea niciodată (deoarece îi dă pe toți), membrii cercului: Kinkel, Fredebeul, Blothert, Sommerwild. Între cele două coloane am așezat-o pe Monika Silvs, al cărei nume l-am terminat cu o

înfloritură frumoasă. Lui Karl Emonds trebuia să-i trimit o telegramă prin care să-l rog să mă sune. El n-are telefon. Aș fi chemat-o cu plăcere pe Monika prima, dar va trebui s-o chem doar la sfîrșit, căci relațiile noastre sunt într-un stadiu în care ar fi nepoliticos atît fizic, cît și metafizic dacă aș începe să profit de pe urma ei. Din acest punct de vedere eram într-o situație îngrozitoare: monogam fiind, împotriva vrerii și totuși potrivit cu natura mea trăiesc ca un celibatar de cînd Marie, cuprinsă de „groază metafizică" — așa îi spusese ea, fugise de la mine. La Bochum alunecasem mai mult sau mai puțin intenționat, mă lăsasem să cad în genunchi pentru a putea întrerupe turneul început și a mă reîntoarce la Bonn. Sufeream într-un mod aproape insuportabil de ceea ce, în cărțile religioase pe care le avea Marie, este numit în mod eronat „dorință carnală". Monika îmi era prea dragă ca să-mi liniștesc cu ea dorința pentru altă femeie. Dacă în acele cărți religioase ar sta scris „dorința după o femeie", formularea ar fi destul de grosieră, dar în orice caz ar fi mai potrivită decît „dorință carnală". Nu cunosc nimic carnal, în afară de măcelării, și nici măcar ele nu sunt cu totul carnale. Cînd mă gîndesc că Marie face lucrul acela, pe care ar trebui să-l facă doar cu mine, cu Züpfner, melancolia mea ia proporțiile disperării. Am șovăit multă vreme pînă să caut și numărul lui Züpfner și pînă l-am scris în coloana celor de la care nu intenționam să cer bani. Marie mi-ar da îndată toți banii pe care i-ar avea, ar veni și ar sta lîngă mine, mai ales dacă ar afla ce serie de insuccese mă urmărise, dar n-ar fi venit fără să fie însoțită. Șase ani înseamnă un răstimp destul de îndelungat și locul ei nu este în casa lui Züpfner, la masa lui, în patul lui. Eram pregătit să lupt pentru ea, deși cuvîntul „luptă" declanșează în mine aproape numai reprezentări fizice, deci caraghioase,

adică o răfuială cu Züpfner. Marie nu era încă moartă pentru mine, așa cum de fapt e maică-mea. Cred că viii pot fi morți, iar morții pot trăi, dar nu așa cum își imaginează lucrul ăsta creștinii și catolicii. Pentru mine, un băiat cum a fost Georg ăla, care sărise în aer cu proiectilul-rachetă, e mult mai viu decît mama. Îl văd pe băiatul pistruiat și neajutorat în fața statuii lui Apollo, pe pajiște, îl aud pe Herbert Kalick strigînd

— Nu așa, nu așa!

Aud explozia, cîteva, nu prea multe strigăte, apoi comentariul lui Kalick

— Din fericire, Georg era orfan, iar o jumătate de oră mai tîrziu, la cină, la acea masă unde fusesem judecat, mama îi spunea lui Leo

— Tu o să te descurci mai bine decît băiatul acela prost, nu-i așa?

Leo dă din cap, tata îmi aruncă o privire, fără să găsească consolare în ochii băiatului său de zece ani.

Între timp, mama a devenit de mai mulți ani președinta Comitetului central al Asociațiilor de luptă pentru atenuarea deosebirilor de rasă; merge la casa Annei Franck, călătorește cîteodată în America și ține în cluburile femeilor americane, cu vocea ei domoală și candidă, cuvîntări despre căința tineretului german, cu aceeași voce cu care îi spuse probabil Henriettei la despărțire

— Fă-ți datoria, copilo!

Vocea asta o puteam auzi oricînd la telefon, vocea Henriettei — niciodată. Avea o voce surprinzător de joasă și un rîs cristalin. Odată, în timpul unui meci de tenis, i-a căzut racheta din mînă; a rămas încremenită pe teren, uitîndu-se visătoare la cer; altă dată scăpă la masă lingura în supă; maică-mea țipă, uitîndu-se la petele de pe rochie și de pe fața de masă; Henriette nici n-o luă în seamă, și cînd își reveni scoase lingura din farfurie, o șterse de șervet

și mîncă mai departe. O altă dată, pe cînd jucau cărți în fața căminului și căzu în starea asta, mama se enervă de-a binelea. Strigă

— Iar blestematele tale de visări! Henriette se uită la ea și spuse calmă

— Ce s-a întîmplat? Pur și simplu nu mai am chef, și aruncă cărțile pe care le mai avea în mînă în focul din cămin.

Mama scoase cărțile din foc, își arse degetele, dar le salvă, cu excepția unui șapte de roșu, care era pîrlit bine, și nu mai puteam juca niciodată cărți fără să ne gîndim la Henriette, chiar dacă mama se prefăcea că „nu s-a întîmplat nimic". Nu e rea, ci numai inexplicabil de săracă cu duhul și de zgîrcită. Nu acceptă să se cumpere alte cărți și-mi imaginez că respectivul șapte de roșu mai e încă folosit și că maică-mea nu se gîndește la nimic cînd, făcînd pasiențe, el îi ajunge în mînă. Aș fi vrut să-i telefonez Henriettei, dar felul în care poți obține legătura pentru astfel de convorbiri n-a fost încă descoperit de teologi. Am căutat numărul părinților mei, pe care îi uit mereu. În carte era scris: „Schnier Alfons, Dr. h.c. Director general". „Doctor h.c." era ceva nou. În timp ce formam numărul, mă dusei în închipuire spre casă, în josul străzii Koblenz, în Ebertallée, cotind în stînga spre Rin. O oră bună pe jos. O auzii pe fata în casă

— Aici casa dr. Schnier.

— Aș dori să vorbesc cu doamna Schnier, am spus eu.

— Cine e la telefon?

— Schnier, am zis, iubitul fiu al numitei doamne.

A tras aer în piept, s-a gîndit un moment și am simțit, în ciuda distanței de șase kilometri, că șovăie. Mirosea dealtfel simpatic, a săpun și puțin și a apă proaspătă. Probabil că avea cunoștință de

existența mea, dar nu și dispoziții clare în legătură cu mine. Desigur, doar zvonuri vagi: un original, un radical.

— Pot oare să fiu sigură, întrebă ea în sfîrșit, că nu e vorba de o glumă?

— Puteți fi sigură, i-am spus, la nevoie sunt gata să vă dau amănunte despre semnalmentele mamei mele. O pată cafenie la stînga, sub gură, un semn...

Rîse și spuse

— Bine, și-mi dădu legătura.

Sistemul nostru de telefoane e complicat. Tata are trei telefoane diferite: un aparat roșu pentru cărbuni, unul negru pentru bursă și unul pentru convorbiri particulare, care e alb. Mama are doar două telefoane: unul negru pentru Comitetul central al Asociațiilor de luptă pentru atenuarea deosebirilor de rasă, și unul pentru convorbiri particulare. Deși contul mamei la bancă arată un sold cu șase cifre în favorul ei, cheltuielile pentru telefon (și natural și cheltuielile de călătorie la Amsterdam sau în altă parte) sînt remise contului Comitetului central. Fata dăduse probabil greșit legătura, deoarece mama se prezentă oficial la aparatul ei negru:

— Comitetul central al organizațiilor de luptă pentru atenuarea deosebirilor de rasă.

Am amuțit. Dacă ar fi spus

— Aici doamna Schnier, i-aș fi spus probabil

— Aici Hans, ce mai faci mamă?

În loc de asta am zis

— Aici e un delegat în trecere al Comitetului central al yankeilor evrei, vă rog să-mi dați legătura cu fiica dumneavoastră.

Pînă și eu m-am speriat. Mama scoase un țipăt, pe urmă suspină într-un fel care-mi arătă cît de mult îmbătrînise. Spuse

— Nu poți uita asta niciodată, nu-i așa?

Și eu aproape plîngeam, și am spus încet

— Să uit? Ar trebui, mamă?

Ea tăcu și se auzea numai plînsul acela îngrozitor de femeie bătrînă. N-o mai văzusem de cinci ani și trebuie să aibă peste șaizeci deja. O clipă am crezut într-adevăr că ar fi putut să-mi dea legătura cu Henriette, vorbește mereu despre faptul că „probabil are o legătură cu cerul"; spune asta într-un mod bizar, așa cum toți vorbesc astăzi despre legăturile lor: o legătură la partid, la universitate, la televiziune, la Ministerul de interne.

Tare mi-ar fi plăcut să aud vocea Henriettei, chiar dacă ar fi spus doar „nimic" sau, din parte-mi, chiar „rahat". În gura ei, n-ar fi sunat de loc vulgar. Cînd i-a spus-o lui Schnitzler, care vorbea despre vocația ei mistică, sunase la fel de frumos ca și căzutul zăpezii. (Schnitzler era scriitor, unul din trîntorii care au locuit la noi în timpul războiului și care vorbea mereu despre o vocație mistică atunci cînd Henriette cădea în starea amintită; odată ea replicase pur și simplu „rahat", cînd el încercase iarăși să vorbească despre asta.) Putea să spună și cu totul altceva, ca: „Am nechezat din nou prostește, ca un mînz", sau ceva pe franțuzește: *„La condition du Monsieur le Comte est parfaite".** Îmi ajuta uneori la lecții și ne amuzam împreună că se pricepe atît de bine la temele altuia, pe cînd la ale ei e atît de slabă.

În loc de toate astea, auzeam doar plînsul de femeie bătrînă al mamei, și am întrebat-o

— Ce face tata?

— O, răspunse ea, a îmbătrînit — e bătrîn și înțelept.

— Și Leo?

* Domnul conte se află într-o formă perfectă (în franc., în original).

— O, Leo, e harnic, harnic, spuse ea, i se prezice un frumos viitor ca teolog.

— Dumnezeule, am zis eu, tocmai Leo să aibă un viitor ca teolog!

— A fost destul de neplăcut pentru noi, cînd a trecut la catolicism, spuse mama, dar sufletul merge pe drumul care îi este predestinat.

Din nou își putea stăpîni vocea și un moment am fost tentat să întreb despre Schnitzler, care ne mai vizitează și acum destul de des. E un tip grăsuț și îngrijit, care pe atunci se entuziasma pentru noblețea europenilor și pentru conștiința de sine a germanilor. Din curiozitate, am citit mai tîrziu unul dintre romanele sale, se numea „Iubire franceză", și era mai plictisitor decît se putea bănui după titlu. Original era faptul că eroul, un locotenent francez prizonier, era blond, iar eroina, o fată germană din regiunea Moselei, brunetă. De fiecare dată se îngrozea cînd Henriette — cred că se întîmplase cu totul de două ori — rostea „rahat" și afirma că o vocație mistică se poate confunda pe de-a-ntregul cu „patima forțată de a arunca cuvinte urîte" (la Henriette însă lucrul acesta nu era deloc silit și nu „arunca", ci rostea pur și simplu cuvîntul), și aducea ca dovadă *Mistica creștină* în cinci volume a lui Görres. Bineînțeles că totul era fin în romanul său, „poezia numelor de vin franțuzești suna ca paharele de cristal, pe care îndrăgostiții le ciocneau, unul în sănătatea celuilalt". Romanul se termina cu o căsătorie secretă; asta însă l-a făcut pe Schnitzler nepopular la *Reichsschriftumskammer**, care i-a ridicat, cam pentru zece luni, dreptul de a publica. Americanii l-au primit cu brațele larg deschise la serviciul cultural, considerîndu-l luptător în Rezistență, și astăzi

* Camera scriitorilor, în timpul celui de al treilea Reich.

aleargă prin Bonn povestind cu orice ocazie că naziștii îi interziseră să scrie. Un asemenea ipocrit nu trebuie nici măcar să mintă, pentru a cădea întotdeauna în picioare. În plus, el fusese acela care o obligase pe mama să ne trimită pe mine la *Jungvolk** și pe Henriette la *BDM***

— În ceasul acesta, stimată doamnă, trebuie pur și simplu să fim cu toții uniți, să luptăm împreună, să suferim împreună.

Îl văd în fața focului din cămin, cu una din țigările tatei în mînă.

— Anumite nedreptăți, cărora le-am căzut victimă, nu pot turbura viziunea mea clară că führerul — vocea sa tremura într-adevăr — că führerul are de pe acum salvarea în mîna sa.

Cuvintele acestea le rostise cam cu o zi și jumătate înainte ca americanii să fi cucerit Bonnul.

— Ce mai face Schnitzler? o întrebai pe mama.

— Minunat, spuse ea, la Ministerul afacerilor externe nici nu se mai pot descurca fără el.

Bineînțeles că uitase totul, și e de mirare că yankeii evrei mai putuseră trezi în ea amintiri. Nu-mi mai părea rău că începusem în acest fel discuția cu ea.

— Și ce face bunicul?

— Fantastic, spuse ea, de nezdruncinat. Își sărbătorește în curînd a nouăzecea aniversare. Pentru mine rămîne un mister cum se poate menține atît de bine.

— Asta e foare simplu, i-am spus, flăcăii ăștia bătrîni nu sunt măcinați nici de amintiri, și nici de mustrări de conștiință. E acasă?

— Nu, spuse ea, e plecat pentru șase săptămîni la Ischia.

* și ** organizații hitleriste, întîia pentru tineret în general, iar a doua pentru fete.

Am tăcut amîndoi, eu tot nu eram încă prea sigur pe vocea mea, ea însă şi-o stăpînea perfect cînd mă întrebă

— Dar care e scopul propriu-zis al telefonului tău? Îţi merge din nou rău, după cîte am auzit. Ai avut necazuri în meseria ta, aşa mi s-a spus.

— Da? am întrebat eu. Ţi-e teamă că o să vă cer bani, dar nu trebuie să-ţi fie frică, mamă. Oricum nu mi-aţi da. O să vorbesc pe şleau, am nevoie de bani pentru că vreau să plec în America. Cineva mi-a oferit acolo o şansă. Un yankeu evreu dealtfel, dar voi face totul, pentru a atenua deosebirile de rasă.

Era mai departe de lacrimi decît oricînd. Am auzit înainte de a închide că spunea ceva despre principii. Dealtfel mirosise aşa ca întotdeauna, adică a nimic. Unul dintre principiile ei:

— O doamnă nu răspîndeşte în jurul ei nici un fel de miros.

Probabil din această cauză tatăl meu are o iubită atît de drăguţă, care desigur că nu răspîndeşte nici un fel de miros, dar care arată ca şi cum ar mirosi.

6.

Mi-am îngrămădit la spate toate pernele pe care le-am putut găsi, mi-am sprijinit piciorul rănit, am tras telefonul mai aproape, gîndindu-mă dacă n-ar trebui să merg în bucătărie, să deschid frigiderul şi să aduc în cameră sticla de coniac.

Acel „necazuri în meserie“ sunase foarte răutăcios în gura mamei mele şi nici nu încercase să-şi ascundă triumful. Probabil că eram prea naiv

dacă-mi imaginam că la Bonn nu știa nimeni de isprăvile mele. Dacă știa mama, știa și tata și desigur o știa și Leo, prin Leo Züpfner, întregul cerc, și și Marie. Desigur că o afectase îngrozitor lucrul acesta, mai mult decît pe mine. Dacă aș renunța la băutură, aș ajunge din nou repede pe treapta pe care Zohnerer, agentul meu, o numește „sensibil deasupra mediei" și asta ar ajunge să-mi pot petrece cu bine cei douăzeci și doi de ani pe care-i mai am pînă să ajung la mocirla din șanțuri. Ceea ce Zohnerer flutură mereu e „solida mea bază profesională"; habar n-are de artă și o apreciază cu o naivitate de-a dreptul genială, în funcție de succes. Despre profesiune are ceva habar, și știe bine că mai pot sta douăzeci de ani deasupra nivelului de treizeci de mărci. Cu Marie situația se schimbă. O să se întristeze din cauza „decadenței artistice" și a suferinței mele, pe care eu n-o găsesc chiar atît de îngrozitoare. Cineva din afară — fiecare în această lume stă în afara tuturor celorlalți — consideră un lucru întotdeauna mai rău sau mai bun decît cel direct interesat, fie că e vorba de fericire sau nenorocire, necazuri pricinuite de dragoste sau datorate „decadenței artistice". Pe mine nu m-ar deranja dacă aș face clovnerie bună, sau chiar numai grimase în săli stătute, în fața unor gospodine catolice sau a surorilor evanghelice. Numai că aceste asociații confesionale au o concepție nenorocită despre onorar. Desigur că o conducătoare de treabă a unei asemenea asociații crede că cincizeci de mărci reprezintă o sumă frumoasă și că dacă o primesc de douăzeci de ori pe lună ar trebui să mă descurc binișor. Dar dacă-i arăt nota de la magazinul de cosmeticale și-i spun că pentru a mă antrena am nevoie de o cameră de hotel care să fie mai mare de doi douăzeci pe trei, crede că iubita mea e la fel de costisitoare ca regina din Saba. Dacă-i mai spun că trăiesc

aproape numai din ouă moi, bulion, bulete și roșii, se crucește și-și imaginează că trebuie să fiu subnutrit, pentru că nu iau la fiecare amiază o „mîncare zdravănă". Iar dacă-i spun mai departe că viciile mele constau din ziare de seară, țigări și „Nu te supăra, frate", își imaginează că sunt un șarlatan. Am renunțat de mult să mai vorbesc cu cineva despre bani, sau despre artă. Cînd lucrurile acestea vin împreună, nimic nu se potrivește, căci arta e sau prea mult, sau prea modest plătită. Am văzut odată într-un circ ambulant englez un clovn care era din punct de vedere al meseriei de douăzeci de ori, iar din punct de vedere artistic de zece ori mai bun decît mine și care nu cîștiga nici măcar zece mărci pe seară. Îi chema James Ellis, era bine trecut de patruzeci de ani și cînd l-am invitat la cină — s-a servit omletă cu șuncă, salată și plăcintă cu mere — i s-a făcut rău, căci nu mai mîncase de zece ani atît de mult deodată. De cînd l-am cunoscut pe James nu mai vorbesc despre bani și despre artă.

Îi iau, așa cum vin, și mă gîndesc că aș putea sfîrși într-un șanț. Marie avea cu totul alte idei în cap; vorbea mereu despre „Bunavestire", totul era o bunăvestire, chiar și ceea ce făceam eu; eram atît de vesel, eram în felul meu atît de cucernic și de pur, și așa mai departe. E-ngrozitor ce gînduri se pot învîrti în capul unui catolic. Nu pot nici măcar să bea un vin bun fără a se gîndi la tot felul de scrînteli, trebuie cu orice preț să fie „conștienți" cît de bun e vinul și de ce e atît de bun. În ceea ce privește conștiința, simpatizez cu marxiștii. Marie s-a îngrozit cînd, acum cîteva luni, mi-am cumpărat o ghitară și i-am spus că voi cînta în curînd la ea cîntece concepute și compuse de mine. Pretindea că asta ar fi sub „nivelul" meu, i-am răspuns că sub nivelul rigolei mai e numai canalul, dar ea n-a înțeles ce vroiam să spun prin asta, și eu urăsc să explic o

imagine pe care am folosit-o. Ori sunt înţeles, ori nu, n-am talentele unui exeget.

S-ar putea crede că sforile marionetei mele s-au rupt; dimpotrivă, le ţineam sigur în mînă şi mă vedeam zăcînd la Bochum pe scena asociaţiei aceleia, cherchelit, cu genunchiul zdrelit, auzeam murmurul compătimitor din sală şi m-am considerat vulgar, căci nu meritam atîta compătimire şi nişte fluierături mi-ar fi plăcut mai mult; chiar şi şchiopătatul fusese exagerat, deşi mă rănisem într-adevăr. Vroiam s-o capăt pe Marie înapoi şi începusem să lupt, în felul meu, pentru lucrul care în cărţile ei e denumit „dorinţă carnală".

7.

Aveam douăzeci şi unu de ani, ea nouăsprezece, cînd într-o seară m-am dus pur şi simplu în camera ei pentru a face cu ea lucrul pe care-l fac împreună bărbatul cu femeia. În aceeaşi după-amiază încă, o mai văzusem cu Züpfner ieşind mînă în mînă de la Căminul tineretului, surîzînd, şi simţisem o lovitură în inimă. Nu-i aparţinea lui Züpfner şi ţinutul acela prostesc de mînă mă îmbolnăvea. Pe Züpfner îl cunoştea aproape toată lumea din oraş, în special din cauza tatălui său, pe care naziştii îl dăduseră afară din slujbă; fusese profesor titular şi refuzase să funcţioneze după război la aceeaşi şcoală ca director superior de studii. Cineva avusese chiar ideea de a-l face ministru, dar el se înfuriase, spunînd

— Sunt profesor şi vreau să fiu din nou profesor.

Era un bărbat înalt și liniștit, pe care-l găseam puțin plictisitor ca profesor. Îl înlocuise odată pe profesorul nostru de germană și ne citise o poezie, cea despre frumoasa, tînăra Lilofee.

Concepția mea despre școală nu are nici o însemnătate. A fost pur și simplu o greșeală că m-au trimis la școală mai mult timp decît e obligatoriu prin lege; chiar și perioada legal obligatorie am găsit-o prea lungă. Nu le-am făcut niciodată reproșuri profesorilor din pricina școlii, ci doar părinților mei. Acea idee că „trebuie să-și facă măcar bacalaureatul" este un lucru care ar trebui discutat odată de către Comitetul central al Asociațiilor pentru atenuarea deosebirilor de rasă. Căci este într-adevăr o problemă de rasă: bacalaureați, nebacalaureați, profesori, profesori titulari, oameni titrați, oameni netitrați, numai și numai rase. — După ce tatăl lui Züpfner ne citise poezia, așteptă cîteva minute și ne întrebă zîmbind

— Ei, are cineva ceva de spus?

și eu am sărit de îndată în picioare și am spus

— Găsesc că poezia e minunată!

Toată clasa izbucni în rîs, tatăl lui Züpfner însă, nu. Zîmbea, dar nu într-un fel arogant. L-am găsit foarte amabil, poate puțin prea sec. Pe fiul lui nu-l cunoșteam prea bine, totuși mai bine decît pe tată. Treceam odată pe lîngă terenul de sport, pe cînd Züpfner-fiul juca împreună cu echipa lui fotbal, și cînd m-am oprit să privesc, mi-a strigat

— Nu vrei să joci și tu?

Am răspuns îndată da, și am intrat ca mijlocaș stînga în echipa care juca împotriva lui. După meci mi-a spus

— Nu vrei să vii cu noi?

L-am întrebat

— Unde?

El mi-a răspuns

— La seara de la căminul nostru.

I-am replicat

— Dar nici măcar nu sînt catolic.

A rîs, și ceilalți băieți au rîs și ei. Züpfner adăugă

— Cîntăm — și precis că și tu cînți cu plăcere.

— Da, i-am răspuns, dar serile de la cămin mi-au ieșit pe nas, doar am locuit doi ani la un internat.

Deși rîse, se simți totuși jignit. Spuse

— Dacă ai chef, vino să mai joci fotbal.

Am jucat de cîteva ori fotbal cu echipa lui, am mers cu ei să mîncăm înghețată, iar el nu m-a mai invitat niciodată la serile de la cămin. Știam că și Marie lua parte cu grupa ei la serile organizate în același cămin, o cunoșteam bine, foarte bine, pentru că îmi petreceam mult timp cu tatăl ei, și uneori seara, cînd ea bătea împreună cu alte fete mingea, mă duceam la terenul de sport, să mă uit la ele. Mai exact, ca să mă uit la ea, și ea îmi făcea uneori semne în timpul jocului, îmi zîmbea, și eu îi făceam semne, și-i zîmbeam; ne cunoșteam foarte bine. Pe vremea aceea, mergeam foarte des la tatăl ei și uneori rămînea și ea cu noi, pe cînd tatăl ei încerca să-mi explice pe Hegel și pe Marx, dar acasă nu-mi zîmbea niciodată. Cînd am văzut-o în acea după-masă, ieșind mînă în mînă cu Züpfner din Căminul tineretului, am simțit o lovitură în inimă. Mă aflam pe atunci într-o situație neplăcută. Părăsisem școala la douăzeci și unu de ani, ca elev în clasa a șasea de liceu. Părinții profesori fuseseră foarte drăguți, se organizase chiar și o seară de adio pentru mine, cu bere și sandvișuri, țigări, iar pentru nefumători ciocolată, și prezentasem tot felul de numere în fața colegilor mei: „Predica catolică“ și „Predica evanghelică“, „Muncitor cu plicul cu salariul“, tot felul de figuri și imitații după Chaplin. Ținusem chiar și o cuvîntare de adio: „Despre credința falsă că bacalaureatul ar fi o parte componentă

a mîntuirii eterne". Fusese o despărțire ametitoare, dar acasă lumea era supărată și acră. Maică-mea fusese de-a dreptul nesuferită cu mine. Îl sfătui pe tata să mă vîre „în puț, la mină", și cum tata mă întreba mereu ce vreau să devin, i-am spus

— Clovn!

— Vrei să spui artist, zise el, bine, poate pot să te trimit la o școală.

— Nu, am zis, nu artist, ci clovn, și nici o școală nu-mi poate fi de folos.

— Dar cam ce-ți închipui? mă întrebă el

— Nimic, am răspuns eu, nimic. Și așa mă voi căra de aici.

Fuseseră două luni îngrozitoare, deoarece nu găseam curajul să plec cu adevărat, și la fiecare îmbucătură pe care o băgam în gură mama se uita la mine de parcă aș fi fost un infractor. Cu toate astea ținuse ani în șir cu casă și masă tot felul de neisprăviți, dar aceia erau „artiști și poeți"; Schnitzler, acest nimic lipsit de orice fel de gust și Gruber, care nu era chiar atît de rău. Era un poet liric gras, tăcut și murdar, care locuise la noi o jumătate de an, fără să scrie măcar un rînd. Cînd cobora dimineața la micul dejun, mama se uita la el de fiecare dată de parcă s-ar fi așteptat să vadă urmele luptei lui nocturne cu demonul. Era aproape necuviincios cum se uita la el. Într-o bună zi dispăru fără urmă, iar noi copiii am fost surprinși și îngroziți cînd am descoperit în camera lui o grămadă mare de romane polițiste, pe masa de lucru, cîteva bilete pe care era scris un singur cuvînt: „Nimic"; pe unul dintre ele era scris de două ori: „Nimic, nimic". Pentru astfel de oameni mama mergea chiar și în pivniță, să aducă o bucată specială de șuncă. Cred că dacă mi-aș fi făcut rost de niște șevalete uriașe și aș fi mîzgîlit pe ecranele lor enorme niște tîmpenii, ar fi fost în

stare să se împace cu existența mea. Ar fi putut spune

— Hans al nostru e un artist, o să-și găsească el drumul. Mai luptă încă.

Dar așa nu eram decît un elev în clasa a șasea de liceu, ceva mai în vîrstă, despre care știa doar că se pricepe bine „să facă niște strîmbături". Bineînțeles că m-am ferit ca pentru puțină mîncare să dau „probe de știința mea". În felul acesta petreceam jumătăți de zile la tatăl Mariei, la bătrînul Derkum, căruia-i dădeam o mînă de ajutor în prăvălie, și care-mi dăruia țigări, deși nu-i mergea prea bine. Au fost doar două lunile pe care le-am petrecut în felul acesta acasă, dar mi s-au părut o veșnicie, mult mai lungi decît războiul. Pe Marie o vedeam arareori, era în toiul pregătirii pentru bacalaureat și învăța împreună cu colegele ei de școală. Uneori bătrînul Derkum mă prindea că nu-l ascultam, pîndind doar ușa bucătăriei; atunci clătina din cap și spunea

— Astăzi va veni tîrziu, iar eu roșeam.

Era într-o vineri și eu știam că bătrînul Derkum merge întotdeauna vineri seara la cinematograf, dar nu știam dacă Marie o să fie acasă, ori la vreo colegă, să tocească pentru bacalaureat. Nu mă gîndeam la nimic, și totuși la toate, chiar și la faptul dacă „după aceea" ea o să mai fie în stare să-și dea examenul, și știam deja, adevăr pe urmă confirmat, că nu numai că jumătate din Bonn va fi revoltat din cauza seducerii, dar va adăuga: „cu atît de puțin înaintea bacalaureatului!". Mă gîndeam și la fetele din grupul ei, pentru care ea va fi o dezamăgire. Îmi era teribil de frică de ceea ce un băiat din internat numise odată „amănunte ale corpului" și și problema potenței mă neliniștea. Surprinzător era însă faptul că nu simțeam nici cea mai mică „poftă carnală". Mă gîndeam de asemenea că nu era

frumos din partea mea să intru în casă și în camera Mariei cu cheile pe care mi le dăduse tatăl ei, dar nu vedeam altă posibilitate decît să le folosesc. Singura fereastră din camera Mariei dădea spre stradă, care era atît de plină de oameni pînă la ora două noaptea, încît aș fi nimerit la poliție — ori trebuia să fac lucrul acela cu Marie chiar în acea zi. M-am dus la o drogherie și am cumpărat, cu banii pe care-i împrumutasem de la Leo, ceva despre care se povestea la școală că intensifică vigoarea bărbătească. M-am făcut roșu ca sfecla cînd am intrat în drogherie; din fericire servea un bărbat, dar am vorbit atît de încet, încît a răcnit la mine și mi-a cerut să spun „clar și răspicat" ce doresc, iar eu am numit preparatul, l-am primit și am plătit nevestei droghistului, care m-a privit clătinind din cap. Bineînțeles că mă cunoștea, și cînd a aflat a doua zi dimineața ce s-a întîmplat, și-a făcut probabil gînduri, deși nu era cazul, pentru că la a doua stradă deschisesem cutia și aruncasem pilulele în rigolă.

La șapte, cînd filmele începuseră să ruleze, am mers în Gudenaugasse cu cheia pregătită în mînă, dar ușa prăvăliei era încă deschisă și cînd am intrat, Marie și-a scos sus capul în coridor strigînd

— Halo, e cineva acolo?

— Da, am strigat, eu sunt! și am fugit pe scări în sus, iar ea s-a uitat surprinsă la mine cînd, fără s-o ating, am urmat-o în camera ei. Nu vorbisem prea mult împreună, doar ne uitasem unul la altul și ne zîmbisem și nu știam dacă trebuie să-i spun tu sau dumneavoastră. Era îmbrăcată cu halatul de baie, gri și uzat, pe care-l moștenise de la maică-sa, părul întunecat îi era legat la spate cu un șnur; mai tîrziu, cînd îl desfăcui, observai că era o bucată de ață de pescuit de-a tatălui ei. Era atît de speriată, încît n-a fost nevoie să spun nimic și ea știa precis ce vreau.

— Pleacă, spuse ea, dar o spuse în mod automat și știam că trebuie s-o spună și știam amîndoi că o spune tot pe atît de serios pe cît de automat, dar deja cînd îmi spuse „pleacă", și nu „plecați" lucrurile fuseseră hotărîte. Era cuprinsă atita gingășie în micuțul cuvînt, încît am crezut c-o să-mi ajungă pentru o viață, și aproape că-mi venea să plîng; o spusese astfel încît eram convins că ea știuse că voi veni, în orice caz nu era surprinsă cu desăvîrșire.

— Nu, nu, am zis, nu plec — unde aș putea pleca?

Ea clătină din cap.

— Să împrumut douăzeci de mărci și să plec la Köln — și apoi să mă căsătoresc cu tine mai tîrziu?

— Nu, spuse ea, nu pleca la Köln.

M-am uitat la ea și nu mi-a mai fost frică. Nu mai eram copil, iar ea era femeie. Am privit spre locul unde-și ținea cu mîna halatul, m-am uitat la masa ei de la fereastră și am fost fericit că nu văd acolo nimic în legătură cu școala, ci doar cutia de lucru și un tipar de rochie. Am coborît în fugă în prăvălie, am închis-o și am pus cheia acolo unde stă de cincizeci de ani, între bomboanele care seamănă cu perinițele de mătase și caietele de caligrafie. Cînd m-am întors, ea ședea plîngînd pe pat. M-am așezat și eu pe patul ei, în celălalt colț, am aprins o țigară, i-am dat-o, și ea fumă neîndemînatic prima țigară din viața ei; nu puteam să nu rîdem, zvîrlea atît de comic fumul printre buzele țuguiate, într-un fel aproape cochet, și cînd din întîmplare l-a aruncat pe nas am rîs din nou, căci ni se părea foarte nostim. În cele din urmă am început să vorbim, și am vorbit mult. A spus că se gîndea la femeile din Köln care fac „lucru ăsta" pentru bani, și care cred că așa ceva se poate plăti cu bani, și că de fapt ea,

Marie, crede că toate femeile ai căror bărbați merg acolo sînt păcătoase, iar ea nu vrea să fie ca ele. Și eu am vorbit mult, i-am spus că tot ceea ce citisem despre așa numita dragoste trupească și despre cealaltă dragoste mi se pare a fi o prostie. Nu le puteam despărți una de alta, iar ea m-a întrebat dacă o găseam frumoasă și dacă o iubeam, iar eu i-am spus că ea e singura fată cu care vreau să fac „lucrul ăsta" și că m-am gîndit întotdeauna numai la ea cînd m-am gîndit la el, chiar și în internat; mereu numai la ea. În sfîrșit, Marie s-a ridicat și s-a dus în baie, în timp ce eu am rămas pe patul ei, fumînd și gîndindu-mă la îngrozitoarele pilule pe care le aruncasem în rigolă. Mi se făcu din nou frică, am mers la ușa băii, am bătut, Marie șovăi o clipă înainte de a zice da, pe urmă am intrat, și de îndată ce am zărit-o, frica a dispărut. Lacrimile i se rostogoleau pe obraji, în timp ce-și masa capul cu o soluție pentru păr, apoi se pudră, și eu am spus

— Ce faci aici?

— Mă fac frumoasă, mi-a răspuns ea.

Lacrimile săpau șanțuri mici în pudra, care era așternută într-un strat prea gros. M-a întrebat

— Nu mai vrei să pleci?

— Nu, i-am răspuns.

Se dădu cu apă de colonie în timp ce eu ședeam pe marginea vanei și mă gîndeam dacă două ore o să fie de ajuns; pierdusem deja mai mult de o jumătate de oră. La școală cunoscusem specialiști în treaba asta, adică, în cît de greu e să faci dintr-o fată o femeie, și nu-mi ieșea din cap Gunther ăla de trebuise să-l trimită pe Siegfried înaintea lui, și mă gîndeam și la îngrozitorul măcel nibelungic, care avusese loc tocmai din această cauză, și cum eu la școală, cînd am citit legenda nibelungilor, m-am sculat și i-am spus părintelui Wunibald

— De fapt, Brunhilda a fost soția lui Siegfried. Dar el zîmbise și spusese

— Dar căsătorit a fost cu Krimhild, copilul meu!

Iar eu, înfuriat, afirmasem că este o interpretare pe care o găsesc „popească". Părintele Wunibald se înfurie și el, izbi cu palma în masă, uză de autoritatea sa, și-mi interzise să-i aduc o „asemenea jignire".

M-am ridicat și i-am spus Mariei

— Nu mai plînge!

Ea încetă să mai plîngă și netezi cu puful șanțurile lăsate de lacrimi. Înainte de a intra în camera ei ne-am oprit în coridor la fereastră și ne-am uitat în stradă: era ianuarie, strada era udă, luminile galbene se răsfrîngeau în asfalt, reclama de deasupra prăvăliei de legume licărea verde: „Emil Schmitz". Îl cunoșteam pe Schmitz, nu știam însă că prenumele lui era Emil și prenumele Emil mi se păru nepotrivit cu numele Schmitz. Înainte de a intra în camera Mariei, am crăpat puțin ușa și am stins înăuntru lumina.

Cînd tatăl ei veni acasă, nu dormeam încă; era aproape unsprezece; l-am auzit cum umblă prin prăvălie, luîndu-și țigări înainte de a urca scările. Ne imaginam amîndoi că va observa ceva, doar se întîmplase un lucru cu totul neobișnuit. Însă nu observă nimic, se opri o clipă în fața ușii, pe urmă se duse sus. Am auzit cum și-a scos pantofii și i-a aruncat pe podele, după aceea l-am auzit tușind în somn. Mă gîndeam cum o să privească el lucrurile. Nu mai era catolic, ieșise de mult din sînul bisericii și bombănise mereu de față cu mine în legătură cu „mincinoasa morală sexuală a societății burgheze" și era furios în legătură cu „șarlataniile pe care le fac popii cu căsătoria". Dar nu eram sigur că o să se împace fără să facă scandal cu ceea ce făcusem cu Marie.

Țineam la el foarte mult, și el ținea la mine; eram tentat să mă scol în toiul nopții, să mă duc la el în cameră și să-i spun totul, pe urmă mi-a venit în minte că sunt destul de matur, am douăzeci și unu de ani, iar Marie de asemenea, nouăsprezece, și că anumite forme ale sincerității unui bărbat sunt mai penibile decît tăcerea, iar în afară de asta găseam că nici nu avea de ce să-l intereseze atît de mult precum crezusem eu. N-aș fi putut să mă duc la el după-masă și să-i spun: „Domnule Derkum, vreau să dorm în noaptea aceasta la fata dumneavoastră", iar ceea ce se întîmplase, oricum, tot va afla-o.

Puțin mai tîrziu Marie se ridică, mă sărută pe întuneric și trase cearceafurile de pe pat. În cameră era întuneric, de afară nu pătrundea nici o rază de lumină, căci coborîsem jaluzelele; mă gîndeam de unde oare știe ea ce trebuie să facă acum, adică să tragă cearceafurile și să deschidă fereastra. Îmi șopti

— Eu mă duc în baie, tu spală-te aici.

Mă trase de mînă din pat, mă conduse prin întuneric în colțul unde stătea spălătorul, îmi plimbă mîna peste cana pentru apă, peste savonieră și peste lighean, apoi ieși din încăpere cu așternutul sub braț. M-am spălat, m-am culcat din nou în pat întrebîndu-mă de ce întîrzie atît de mult Marie pînă să aducă cearșafuri curate. Eram mort de oboseală și vesel că mă puteam gîndi la zăpăcitul de Gunther fără să mă podidească frica, pe urmă am început să fiu îngrijorat că i se putuse întîmpla ceva Mariei. La internat se povestiseră amănunte fioroase. Nu era plăcut să stai întins pe saltele, fără cearceaf, pentru că erau vechi și rupte, iar eu aveam pe mine doar un tricou și-mi era frig. Am început să mă gîndesc din nou la tatăl Mariei. Toți credeau că e comunist, dar cînd fusese vorba să devină după război primar, ai săi se îngrijiseră să nu ajungă, și de

cîte ori începeam să vorbesc despre comuniști și despre naziști se înfuria și spunea

— E o deosebire tinere, dacă cineva cade într-un război pe care-l duce o fabrică de săpun, sau dacă moare pentru o cauză în care poți crede.

Ce era cu adevărat nu știu pînă astăzi, iar cînd Kinkel îl numise odată în prezența mea „sectant genial", aproape că mi-a venit să-l scuip pe Kinkel în față. Bătrînul Derkum era unul dintre puținii oameni care-mi inspira respect. Era slab și îndîrjit, mult mai tînăr decît părea; avea greutăți de respirație din cauza prea multelor țigări. Tot timpul cît am așteptat-o pe Marie l-am auzit tușind sus în dormitor, mi se păru că sunt vulgar și știam totuși că nu eram. Odată îmi spusese

— Știi de ce în casele domnești, cum e cea a părinților tăi, camera servitoarelor e lîngă cea a băieților mari? Să-ți spun eu: o speculație străveche în legătură cu natura și cu mila.

Îmi doream să vină jos și să mă surprindă în patul Mariei, dar nu voiam să merg eu sus și, ca să zic așa, să mă autodenunț.

Afară se luminase. Îmi era frig și ponoseala din camera Mariei mă apăsa. Familia Derkum era considerată de mult falimentară, și se zicea că ar fi din cauza „fanatismului politic" al tatălui Mariei. Avuseseră o mică tipografie, o mică editură, o librărie, dar acum nu mai aveau decît papetăria asta mică, în care se vindeau și dulciuri pentru copii. Tata îmi spusese odată.

— Poți să vezi acum cît de departe îl poate duce fanatismul pe un om — or Derkum avusese după război, ca fost persecutat politic, cele mai mari șanse să poată întemeia un ziar al său.

Ciudat, dar eu nu-l găseam pe bătrînul Derkum fanatic, probabil că tatăl meu confundase fanatismul cu consecvența. Tatăl Mariei nici măcar nu vindea

cărți de rugăciuni, ori asta ar fi fost o posibilitate de a cîștiga ceva bani în plus.

Cînd în camera Mariei s-a luminat de tot, mi-am dat seama cît de săraci erau; în dulap atîrnau doar trei rochii: cea verde închis, despre care aveam impresia că o îmbracă de un secol, una gălbuie, care era aproape zdrențuită și taiorul albastru închis, ciudat, pe care-l purta întotdeauna la procesiuni, vechiul palton verde ca sticla și doar trei perechi de pantofi. Un moment m-am simțit tentat să mă scol, să deschid sertarul și să mă uit la lenjeria ei, pe urmă am renunțat. Cred că nici dacă aș fi căsătorit într-adevăr cu o femeie, nu m-aș putea uita la lenjeria ei. Tatăl ei nu mai tușea de multă vreme. Trecuse deja de șase cînd Marie se întoarse în sfîrșit din camera de baie. Eram vesel că făcusem cu ea ceea ce întotdeauna îmi dorisem să fac, am sărutat-o și m-am simțit fericit c-o văd zîmbind. I-am simțit mîna pe gît, rece ca gheața și am întrebat-o în șoaptă:

— Ce-ai făcut atîta vreme?

— Ce să fi făcut, mi-a răspuns ea, am spălat cearceafurile. Aș fi vrut să-ți aduc altele, curate, dar avem doar patru perechi, unele pe pat, în timp ce celelalte sunt la spălat.

M-am tras lîngă ea, am acoperit-o și i-am pus mîinile reci ca gheața în subțiorile mele, iar Marie mi-a spus că acolo stau minunat, calde ca niște păsări într-un cuib.

— Nu puteam să-i dau cearceafurile doamnei Huber, îmi spuse, ea spală întotdeauna pentru noi, și tot orașul ar fi luat parte la ceea ce s-a întîmplat între noi, dar nici să le arunc n-am vrut. M-am gîndit o clipă să le arunc, apoi mi-a părut totuși rău.

— Dar n-ai avut apă caldă? am întrebat-o.

— Nu, boilerul e de mult stricat.

Apoi a început dintr-odată să plîngă, eu am întrebat-o de ce plînge acum, iar ea mi-a şoptit

— Dumnezeule, doar sunt catolică, ştii asta!

Mi-am spus că oricare altă fată, evanghelică sau necredincioasă, ar plînge probabil la fel şi ştiam chiar şi de ce; ea s-a uitat întrebător la mine şi eu i-am replicat

— Pentru că există într-adevăr ceva care se numeşte nevinovăţie.

Ea plîngea mai departe şi n-am mai întrebat-o de ce plînge. Ştiam, era în grupul acela de fete deja de cîţiva ani, mersese întotdeauna la procesiuni şi vorbise desigur mereu cu fetele despre Fecioara Maria — iar acum i se părea că o înşelase sau o trădase. Îmi puteam imagina cît de neplăcut trebuia să fie pentru ea. Era neplăcut într-adevăr, dar eu nu mai putusem aştepta. I-am spus că o să vorbesc cu fetele, ea însă a sărit ca arsă

— Ce? Cu cine?

— Cu fetele din grupul tău, făcui eu, e într-adevăr neplăcut pentru tine şi dacă vei ajunge la strîmtoare, poţi să le spui, de pe partea mea, că te-am violat.

A rîs şi mi-a răspuns

— Nu, n-ar avea rost, ce vrei să le spui fetelor?

— N-o să le spun nimic, voi sta pur şi simplu în faţa lor, le voi prezenta cîteva numere şi imitaţii şi ele se vor gîndi: aha, ăsta-i deci acel Schnier, care a făcut cu Marie lucrul ăla — atunci e cu totul altfel decît s-a şuşotit peste tot.

A stat pe gînduri, rîse din nou şi spuse încet

— Nu eşti prost!

Apoi a izbucnit din nou în lacrimi şi a continuat.

— Nu mai pot să dau ochii cu cineva de aici. Am întrebat-o

— De ce? dar ea plîngea doar şi scutura din cap.

Mîinile ei în subţioarele mele se încălziseră, şi

cu cît se încălzeau mai tare, cu atît mai somn mi se făcea. În curînd mîinile ei erau cele care mă încălzeau și cînd mă întrebă din nou dacă o iubesc și dacă o găsesc frumoasă, i-am spus că asta e de la sine înțeles, dar ea mi-a spus că-i place să audă lucruri care sunt de la sine înțelese, iar eu am murmurat somnoros că da, da, o găsesc frumoasă și o iubesc.

M-am trezit atunci cînd Marie se ridică din pat, se spălă și se îmbrăcă. Ea nu se jena, iar mie mi se părea natural să mă uit la ea. Era și mai evident decît înainte cît de săracă era. În timp ce încheia și îmbumba totul, mă gîndeam la mulțimea de lucruri drăguțe pe care i le voi cumpăra cînd voi avea bani. Mă oprisem adesea în fața magazinelor de îmbrăcăminte, uitîndu-mă la fuste și pulovere, pantofi și poșete și mă gîndisem cum i-ar sta astea toate, dar tatăl ei avea o părere atît de strictă despre bani, încît n-aș fi îndrăznit niciodată să-i aduc ceva. Odată el îmi spusese

— E îngrozitor să fii sărac, dar tot rău e și dacă abia te descurci, o stare în care trăiesc aproape toți oamenii.

— Dar bogat, l-am întrebat, asta cum e?

M-am înroșit. S-a uitat aspru la mine, s-a împurpurat și el și mi-a spus

— Tinere, poate fi și asta rău, dacă nu renunți să te gîndești. Dacă aș mai avea curaj și credința că poți realiza ceva în lumea asta, știi ce aș face?

— Nu, i-am spus.

— Aș întemeia, urmă el și se înroși din nou, o asociație care să aibă grijă de copiii oamenilor bogați. Numai imbecilii folosesc noțiunea de asocial doar pentru săraci.

Îmi treceau multe prin cap în timp ce mă uitam la Marie care se îmbrăca. Mă umplea de fericire și în același timp de nefericire cît de la sine

înțeles era pentru ea propriu-i corp. Mai tîrziu, cînd mergeam împreună de la un hotel la altul, rămîneam întotdeauna dimineața în pat ca să mă pot uita la ea cum se spală și se îmbracă, iar cînd baia era astfel așezată, încît nu mă puteam uita din pat, mă culcam în cadă. În acea dimineață din camera ei, mi-aș fi dorit să pot rămîne întins, iar ea să nu mai termine niciodată cu îmbrăcatul. Își spăla temeinic gîtul, brațele, pieptul și-și freca energic dinții. Eu mă ferisem întotdeauna pe cît îmi fusese cu putință de spălatul de dimineața, iar spălatul dinților e și acum un chin. Eu prefer cada, dar m-am uitat întotdeauna cu plăcere la Marie; era atît de curată și totul era atît de la sine înțeles, chiar și mica mișcare cu care înșuruba căpăcelul tubului cu pastă de dinți! Mă gîndeam de asemenea la fratele meu Leo care era foarte religios, conștiincios și precis, și care mereu afirma că el „crede" în mine. Și el era în fața bacalaureatului, și se rușina într-o oarecare măsură că reușise să ajungă pînă acolo la nouăsprezece ani, normal deci, în timp ce eu, la douăzeci și unu, mă mai zbăteam în cursul superior cu interpretarea eronată a Cîntecului Nibelungilor. Leo o cunoștea chiar și pe Marie, de la niște cercuri oarecare de lucru, în care tinerii catolici și evanghelici discutau despre democrație și despre toleranța confesională. Noi doi, Leo și cu mine, ne consideram părinții doar ca pe o pereche care conduce casa. Pentru Leo a fost un șoc îngrozitor cînd a aflat că tata are de aproape zece ani o iubită. Și pentru mine a fost un șoc, dar nu unul moral, pentru că îmi puteam închipui cît de neplăcut e să fii căsătorit cu maicămea, a cărei blîndețe înșelătoare era o blîndețe bazată pe sunetele I și E. Arareori rostea o propoziție în care să apară un A, O sau U, și e caracteristic pentru ea că prescurtează numele lui Leo în Le. Propoziția ei favorită era „Suntem de păreri dife-

rite" — a doua în ordinea preferinței „În principiu am dreptate, sunt pregătită însă să-mi schimb unele opinii". Pentru mine faptul că tatăl meu are o iubită a fost mai degrabă un șoc estetic, deoarece așa ceva nu i se potrivea. Nu e nici plin de pasiune, și nici prea viril, și dacă trebuie să accept că ea nu era pentru el doar o soră sau o băiețiță a sufletului (cu care noțiuni nu se potrivește expresia patetică de iubită), atunci lucru pe care nu-l puteam înțelege era cum de se potrivește cu tata. Asta fiindcă era o cîntăreață drăguță, frumușică și nu teribil de deșteaptă, căreia el nici măcar nu-i făcea rost de angajamente suplimentare sau de concerte. Pentru așa ceva era din nou prea corect. Mie chestia mi se părea tare încîlcită, însă pentru Leo însemna suferință. Fusese atins în idealurile sale, iar maică-mea n-ar fi fost în stare să descrie altfel starea lui Leo decît prin cuvintele: „Le e într-o criză", și cînd fratele meu luă la o lucrare scrisă nota cea mai proastă, a vrut să-l ducă la un psiholog. Am izbutit să împiedic asta, după ce pentru început i-am povestit lui Leo tot ce știam despre ceea ce făceau împreună bărbatul cu femeia, iar apoi l-am ajutat atît de intens la teme, încît la următoarele lucrări luă note tot mai bune — or așa stînd lucrurile, mama crezu că psihologul nu mai e necesar.

Marie se îmbrăcă în rochia verde închis și deși avu greutăți cu fermoarul nu m-am ridicat s-o ajut, pentru că era atît de frumos să mă uit cum umbla cu mîinile pe spate, să-i privesc pielea albă, părul întunecat și rochia verde închis; eram de asemenea fericit să observ că nu se enervează din cauza asta; în sfîrșit veni spre pat, iar eu m-am ridicat puțin și i-am închis fermoarul. Am întrebat-o de ce se scoală atît de îngrozitor de devreme, iar ea mi-a spus că tatăl ei adoarme ca lumea abia spre dimineață și că rămîne în pat pînă la nouă, iar ea trebuie să

aducă înăuntru ziarele şi să deschidă prăvălia, deoarece uneori copiii vin şi înaintea utreniei ca să cumpere caiete, creioane şi bomboane.

— Şi în afară de asta, spuse ea, e bine dacă pleci de aici la şapte şi jumătate. Mă duc să fac cafea, iar peste cinci minute cobori şi tu încetişor.

Mi s-a părut că sînt căsătorit cînd am coborît în bucătărie, cînd Marie mi-a turnat cafea şi mi-a uns o felie de pîine. Clătină din cap şi spuse

— Nespălat, nepieptănat, vii întotdeauna aşa la micul dejun? iar eu am spus da, nici măcar cei de la internat nu reuşiseră să mă educe să mă spăl regulat dimineaţa.

— Şi atunci cum faci, m-a întrebat ea, într-un fel oarecare trebuie să te înviorezi.

— Mă dau întotdeauna cu apă de colonie.

— Asta-i cam scump, spuse ea şi se înroşi imediat.

— Da, am zis, dar o primesc cadou, o sticlă mare, de la un unchi, care e reprezentant general la o firmă.

M-am uitat prin bucătărie, pe care o cunoşteam atît de bine, ca să ies din încurcătură; era mică şi întunecoasă, un fel de cameră din dos a prăvăliei. Într-un colţ, mica sobă în care Marie păstrase jarul în felul cum o fac toate gospodinele: învelesc seara cărbunii încinşi în hîrtie de ziar udă, iar dimineaţa răscolesc jarul şi întreţesc focul cu lemne şi cărbuni. Urăsc mirosul cenuşii de cărbuni, care năpădeşte dimineaţa străzile şi care umplea în această dimineaţă bucătăria sărăcăcioasă. Era atît de strîmt, încît de fiecare dată cînd lua oala de cafea de pe sobă, trebuia să se scoale şi să împingă scaunul la o parte, şi probabil că tot aşa trebuiseră să facă şi bunica şi mama ei. În dimineaţa asta, bucătăria pe care o cunoşteam atît de bine mi se păru pentru prima dată ceva cotidian. Poate că trăiam pentru întîia

oară cotidianul: lucruri pe care trebuie să le faci, și în care nu mai hotărăști tu dacă ai sau nu chef de ele. Acum, n-aveam chef să mai părăsesc vreodată casa asta strîmtă și de îndată ce voi fi fost afară, să iau vreo obligație asupra mea; obligația de a mărturisi ceea ce făcusem cu Marie fetelor, lui Leo; chiar și părinții mei vor afla-o de undeva. Aș fi rămas mai bine aici, vînzînd pînă la sfîrșitul vieții bomboane și caiete de caligrafie, iar seara m-aș fi întins lîngă Marie și aș fi dormit, aș fi dormit cu adevărat lîngă ea, așa cum făcusem în ultimele ore înainte de a ne scula, cu mîinile ei în subțioarele mele. Găseam îngrozitor și măreț acest cotidian, cu oala de cafea și chifle, cu șorțul alb-albastru al Mariei, ieșit de atîta spălat, pus peste rochia verde, și mi se păru că doar femeile de fiecare zi sunt tot atît de naturale ca și corpurile lor. Dar deși mîndru că Marie era nevasta mea, nu mă simțeam chiar atît de matur după cum ar fi trebuit să fiu de aici înainte. M-am sculat, am ocolit masa, am luat-o pe Marie în brațe și i-am spus

— Îți mai aduci aminte cum te-ai sculat noaptea și ai spălat cearceafurile?

Ea dădu din cap

— Și nu uit nici cum mi-ai încălzit mîinile sub subțiori. Dar acum trebuie să pleci, e îndată șapte și jumătate și sosesc primii copii.

Am ajutat-o să aducă înăuntru pachetele de ziare și să le desfacă. Pe stradă tocmai venea Schmitz de la piață cu mașina lui pentru legume, iar eu am sărit înapoi în coridor ca să nu mă vadă, dar mă văzuse deja. Nici măcar dracul nu poate avea o privire atît de ageră ca vecinii. Stăteam în prăvălie și mă uitam la ziarele de dimineață proaspete, după care cei mai mulți bărbați se înebunesc. Pe mine ziarele mă interesează doar seara sau cînd sînt în cadă, iar în cadă chiar și cele mai serioase ziare de

dimineață mi se par la fel de neserioase ca și cele de seară. Titlul articolului de fond din dimineața asta era „Strauss — cu toate consecințele!“ Poate că ar fi mai bine ca o mașină cibernetică să preia confecționarea articolelor de fond sau ale titlurilor importante. Există totuși granițe peste care tîmpenia n-ar trebui lăsată să treacă. Clopoțelul de la ușa prăvăliei sună, o fetiță de opt sau nouă ani, cu părul negru, cu obrajii roșii și proaspăt spălați, cu cartea de rugăciuni sub braț, intră în prăvălie.

— Perniță de mătase, spuse ea, de zece pfennigi.

Nu știam cîte bomboane să-i dau de zece pfennigi am deschis sticla și am numărat douăzeci de bucăți într-o pungă și m-am rușinat pentru prima dată de degetele mele nu tocmai curate, care păreau și mai mari prin sticla de bomboane. Fetița se uită mirată la mine, cînd observă cîte bomboane îi pun în pungă, dar eu i-am spus

— E în regulă, du-te! și am luat banul de pe tejghea, aruncîndu-l în sertar.

Marie a rîs cînd s-a întors și i-am arătat mîndru piesa de zece pfennigi.

— Acum trebuie să pleci, spuse ea.

— Dar de ce, am întrebat-o, nu pot să aștept pînă coboară tatăl tău?

— Cînd coboară, la nouă, trebuie să fii din nou aici. Du-te, adăugă, trebuie să-i spui fratelui tău Leo, înainte s-o afle de la altcineva.

— Da, am zis, ai dreptate, dar tu — m-am înroșit din nou — nu trebuie să mergi la școală?

— Nu mă duc astăzi, nu mă mai duc niciodată. Vino repede înapoi!

Mi-a fost greu să plec de la ea; m-a condus pînă la ușa prăvăliei și eu am sărutat-o în ușa deschisă, așa încît Schmitz și nevasta lui să ne poată vedea. Se holbau la noi ca niște pești care descoperă dintr-odată că au înghițit de mult cîrligul.

Am plecat fără să mă uit înapoi. Îmi era frig, mi-am ridicat gulerul de la haină, mi-am aprins o țigară, am ocolit puțin ca să trec prin piață, am coborît pe Franziskanerstrasse și am sărit în colțul lui Koblenzer Strasse într-un autobuz, care pornise deja; taxatoarea apăsă pe butonul de deschidere al ușii, mă amenință cu degetul și arătă clătinînd din cap spre țigara mea. Am zvîrlit-o afară, am vîrît restul de bani în buzunarul hainei și am mers spre mijloc. Stam acolo în picioare, priveam la Koblenzer Strasse și mă gîndeam la Marie. Ceva de pe chipul meu păru să-l enerveze pe bărbatul de lîngă mine. Lăsă ziarul în jos, renunță la „Strauss — cu toate consecințele lui", își împinse ochelarii în jos pe nas, se uită clătinînd din cap la mine și murmură

— De necrezut!

Femeia care ședea în spatele lui — aproape că mă împiedicasem de un sac de morcovi pe care-l ținea lîngă ea — dădu din cap aprobator, apoi clătină capul și-și mișcă buzele, fără a scoate vreun sunet.

În mod excepțional mă pieptănasem în fața oglinzii Mariei cu pieptenele ei, purtam vestonul meu gri, curat și cît se poate de normal croit, și barba nu-mi crescuse atît de tare încît o zi fără a mă rade să facă din mine o apariție „de necrezut". Nu sunt nici prea mare, nici prea mic și nasul meu nu e atît de lung, încît să fie trecut în pașaport la semnalmente. La rubrica respectivă scrie: nu are. Nu eram nici murdar și nici beat, și totuși femeia cu sacul de morcovi se enervă mai mult decît bărbatul cu ochelari, care după ce-și mai clătină o dată desperat capul își împinse în sfîrșit ochelarii în sus pe nas și se ocupă de consecințele lui Strauss. Femeia înjura fără a scoate totuși vreun sunet, făcea mișcări neliniștite cu capul, pentru a face atenți pe ceilalți pasageri, la ceea ce nu putea rosti. Nu

știu nici astăzi cum arată evreii, altfel aș putea să cred că-și imaginase că-s unul dintre ei, presupun însă că nu era vorba de exteriorul meu, ci mai degrabă de expresia ochilor mei, pe cînd priveam strada din autobuz și mă gîndeam la Marie. Dușmănia asta mută mă enervă, coborîi cu o stație mai devreme și străbătui pe jos porțiunea din Ebertallée, înainte de a coti spre Rin.

Trunchiurile fagilor din parcul nostru erau negre, încă umede, terenul de tenis, roșu, fusese proaspăt dat cu tăvălugul, din spre Rin auzeam zgomotul remorcherelor, și cînd am intrat în coridor am auzit-o pe Anna bombonind încetișor. Ca întotdeauna, deslușeam doar „ . . . n-o să aibă sfîrșit bun, nu!". I-am strigat prin ușa deschisă a bucătăriei

— Pentru mine nu pregăti micul dejun, Anna!

Pe urmă am mers repede mai departe și m-am oprit în camera de zi. Niciodată lambriurile, galeriile de lemn cu polițe și trofeele de vînătoare nu mi se păruseră atît de întunecate. În camera de muzică de alături, Leo cînta o mazurcă de Chopin. Pe atunci se pregătea să studieze muzica și se scula dimineața la cinci și jumătate să mai exerseze înainte de a merge la școală. Ceea ce cînta mă aruncă înainte în timp și uitai pînă și faptul că Leo era acela care cînta. Leo și Chopin nu se potrivesc unul cu celălalt, dar cînta atît de bine, încît am uitat că era Leo. Dintre compozitorii mai vechi Chopin și Schubert îmi sînt cei mai dragi. Știu că profesorul nostru de muzică avea dreptate cînd îl numea pe Mozart dumnezeiesc, pe Beethoven magnific, pe Gluck absolut singular și pe Bach tumultuos; știu asta. Bach însă mi s-a părut totdeauna ca un manual de dogmatică în treizeci de volume, care mă derutează. Dar Schubert și Chopin sunt tot atît de pămînteni pe cît sunt și eu. Îi ascult cu cea mai mare plăcere. În parc, în direcția Rinului, am

văzut ţintele mişcîndu-se în poligonul aranjat de bunicul meu. Probabil că Fuhrmann primise sarcina să le greseze. Bunicul meu cheamă din cînd în cînd nişte „vechi camarazi" şi atunci cincisprezece limuzine enorme se opresc în părculeţul dinaintea casei, cincisprezece şoferi stau tremurînd între tufişuri şi copaci sau joacă în grupuri skat pe băncile de piatră, şi cînd unul dintre „vechii camarazi" nimereşte un doisprezece se aude imediat şi pocnetul unei sticle de şampanie. Uneori bunicul mă chema şi le dădeam vechilor camarazi cîte o mică reprezentaţie, îi imitam pe Adenauer sau pe Erhard — ceea ce e deprimant de simplu, sau le prezentam cîte un mic număr: „Manager în vagonul restaurant". Şi oricît de rău mi-ar fi reuşit, ei rîdeau de se strîmbau, „se amuzau copios" şi cînd la sfîrşit mă duceam spre ei cu o cutie de cartuşe goală sau cu o tavă, îmi dăruiau de cele mai multe ori bancnote destul de mari. Cu hodoroagele astea bătrîne şi cinice mă înţelegeam bine, nu aveam nimic comun cu ei, şi m-aş fi înţeles la fel de bine şi cu nişte mandarini chinezi. Unii dintre ei comentaseră chiar ceea ce le oferisem, spunînd „Colosal! Minunat!" Alţii spuseseră chiar mai mult de un cuvînt: „Băiatul are lucrurile în sînge. O să iasă ceva din el!"

În timp ce ascultam Chopin m-am gîndit pentru prima oară să încerc să caut angajamente pentru a cîştiga ceva bani. Îl puteam ruga pe bunicul meu să mă recomande pentru a da reprezentaţii la adunările capitaliştilor sau pentru a prezenta momente vesele după şedinţele consiliului de supraveghere, studiasem chiar un număr care se numea „Consiliul de supraveghere".

Cînd Leo intră în cameră, Chopin dispăru imediat; Leo e foarte înalt, blond şi arată, cu ochelarii lui fără ramă, aşa cum ar trebui să arate un superintendent sau un iezuit suedez. Pantalonii săi cu

dungile impecabil călcate făcură să dispară și ultimele urme din Chopin, puloverul alb peste pantalonii impecabili dădea o impresie penibilă, ca și gulerul cămășii roșii care se zărea peste puloverul alb. O asemenea priveliște — cînd observ cum cineva încearcă zadarnic să pară chipeș — mă transpune întotdeauna într-o stare de melancolie adîncă, la fel ca și prenumele pretențioase de tipul: Ethelbert, Gerentrud, și am observat din nou că Leo arată ca Henriette, fără să-i semene totuși: nasul mic, ochii albaștri, felul în care-i stă părul — dar n-are gura ei, și tot ce la Henriette părea drăguț și fin e la el imobil și înduioșător. Nu se observă la el că e cel mai bun gimnast din clasă; arată ca un elev scutit de educație fizică, deși are atîrnate deasupra patului o jumătate de duzină de diplome sportive.

Veni repede spre mine, se opri brusc la cîțiva pași depărtare, cu mîinile lui stîngace puțin depărtate de corp și spuse

— Hans, ce s-a întîmplat?

Se uita puțin mai jos de ochii mei, asemeni cuiva care vrea să-ți atragă atenția asupra unei pete, și îmi dădui seama că plînsesem. Cînd ascult Chopin sau Schubert plîng întotdeauna. Mi-am șters cu degetele arătătoare ochii și am spus

— N-am știut că poți cînta atît de bine Chopin. Cîntă încă odată mazurca, te rog.

— Nu pot, spuse el, trebuie să mă duc la școală pentru că primim în prima oră temele de germană pentru bacalaureat.

— Te duc eu cu mașina mamei, i-am spus.

— Nu-mi place să merg cu mașina asta idioată, spuse el, știi doar c-o urăsc.

Mama cumpărase pe atunci de la o prietenă, „teribil de ieftin", o mașină sport și pe Leo îl sensibiliza teribil dacă cineva îl bănuia că vrea să facă pe grozavul. Doar un singur lucru îl scotea din sărite:

cînd cineva îl lua peste picior sau îl necăjea din pricina bogăției părinților noștri; atunci se făcea roșu și dădea cu pumnii în jurul lui.

— Fă o excepție, i-am spus, așează-te la pian și cîntă. Și chiar nu vrei să știi unde am fost?

Se înroși, se uită în pămînt și spuse

— Nu, nu vreau să știu.

— Am fost la o fată, i-am spus, la o femeie, la nevasta mea.

— Da? spuse el, fără să mă privească. Cînd a avut loc căsătoria?

Nu știa ce să facă cu mîinile și vru dintr-o dată să treacă pe lîngă mine, fără să-și ridice capul. L-am prins de mînecă.

— E Marie Derkum, i-am spus încet. Își smulse cotul din strînsoarea mea, se dădu un pas înapoi și spuse

— Dumnezeule, nu!

Se uită supărat la mine și mormăi ceva.

— Ce-i, l-am întrebat, ce-ai spus?

— Că acum trebuie să merg totuși cu mașina, mă duci?

Am spus da, l-am luat pe după umeri și am mers cu el de-a lungul salonului. Vroiam să-l cruț să se uite la mine.

— Du-te și adă cheile, i-am spus, ție ți le dă mama — și nu uita actele, și... Leo, am nevoie de bani — ai tu ceva bani?

— La bancă, spuse el, poți să ți-i scoți singur?

— Nu știu, i-am spus, mai bine ar fi să mi-i trimiți.

— Să ți-i trimit? a întrebat el. Vrei să pleci?

— Da, i-am spus. Dădu din cap și urcă scările.

Abia în clipa în care m-a întrebat, am știut că vroiam să plec. Am mers în bucătărie, unde Anna mă întîmpină bombănind.

— Credeam că nu vrei să mănînci, îmi spuse ea supărată.

— Să mănînc nu, dar vreau cafea. Mă așezai la masa lustruită și mă uitai la Anna cum scotea la sobă filtrul ibricului de cafea și-l puse pe o ceașcă să se scurgă. Dimineața mîncam întotdeauna cu fetele în bucătărie, deoarece ni se pare plictisitor să fim serviți cu pompă în sufragerie. La vremea asta doar Anna se afla în bucătărie. Norette, cea de a doua fată, era la mama în dormitor, servindu-i micul dejun și vorbind despre îmbrăcăminte și cosmeticale. Poate că mama ronțăia acum niște fulgi de grîu cu dinții ei splendizi, în timp ce fața îi e acoperită cu un produs cosmetic fabricat din placente, iar Norette îi citește ziarul. Sau poate că erau abia la rugăciunea de dimineață, compusă din citate din Goethe și Luther, și care se bucură de obicei de o completare pentru rezistența morală, sau poate că Norette îi citește mamei prospectele referitoare la purgative. Are dosare întregi de prospecte de medicamente ordonate după „Digestie", „Inimă", „Nervi", și dacă poate pune undeva mîna pe un medic, se informează imediat despre „noutăți", economisind astfel banii pentru o consultație. Iar dacă medicul îi trimite cumva mostre, e în al nouălea cer.

După cum sta cu spatele, îmi dădeam seama că Anna întîrzia intenționat clipa cînd trebuia să se întoarcă, să mă privească în față și să vorbească cu mine. Ținem unul la altul, deși ea nu-și poate înăbuși tentația de a mă mai dăscăli încă. E de cincisprezece ani încheiați la noi, mama o luase de la un văr, care fusese preot evanghelic. Anna e din Potsdam și pînă și faptul că noi, deși sîntem evanghelici, vorbim în dialectul renan, i se pare nemaipomenit, aproape nenatural. Cred că un protestant care ar fi vorbit bavareza i s-ar fi părut dracul în persoană. Se obișnuise însă într-un fel oarecare cu

Renania. E înaltă, zveltă, și mîndră că „se mișcă ca o cucoană". Tatăl ei fusese casier la o instituție despre care știm doar că se numea I.R.9. N-are nici un rost să-i spui Annei că nu ne găseam la acel I.R.9; în ceea ce privește educația tineretului, nu se lăsa abătută de la principiul că: „Așa ceva n-ar fi fost cu putință la I.R.9". N-am ajuns niciodată să scap de tot de acest I.R.9, însă între timp mi-am dat seama că în această misterioasă instituție de educare n-aș fi avut probabil nici o șansă, nici măcar curățitor de closete. În special sistemul meu de a mă spăla îi aducea aminte mereu de I.R.9, și „acest obicei îngrozitor de a rămîne atît de mult în pat" o umplea de scîrbă, de parcă aș fi fost plin de lepră. Cînd în sfîrșit s-a întors și a venit spre masă cu cana de cafea, își ținea ochii plecați ca o călugăriță care servește un episcop cam rău famat. Îmi părea rău de ea, ca și de fetele din grupul Mariei. Anna observase, desigur, cu instinctul ei de călugăriță de unde veneam, pe cînd mama, chiar dacă aș fi fost de trei ani căsătorit în secret, probabil n-ar fi observat nimic. I-am luat Annei cana din mînă, mi-am turnat cafea, am strîns-o cu putere de braț și am obligat-o să se uite la mine; mă privi cu ochii ei albaștri deschis, cu pleoapele zbătîndu-i-se, și am văzut că într-adevăr plîngea.

— La dracu, Anna, i-am spus, uită-te la mine. Presupun că și în I.R.9-al tău era obiceiul să te uiți bărbătește în ochii cuiva.

— Nu sunt bărbat, suspină ea, iar eu i-am dat drumul; se așeză cu fața spre sobă, murmură ceva despre păcat și rușine, despre Sodoma și Gomora, dar i-am spus

— Anna, pentru Dumnezeu, gîndește-te că asta n-are nimic de a face cu cei din Sodoma și Gomora.

Mi-a îndepărtat mîna de pe umărul ei și am ieșit din bucătărie fără să-i spun că vroiam să plec

de acasă. Ea era singura cu care vorbeam uneori despre Henriette.

Leo era deja afară, în fața garajului, și se uita îngrijorat la ceas.

— A observat mama că am fost plecat? l-am întrebat.

— Nu, spuse el. Îmi dădu cheile și deschise poarta.

M-am suit în mașina mamei, am scos-o din garaj, iar Leo s-a urcat și el. Își privea încordat unghiile.

— Am adus carnetul de economii, mi-a spus el, scot banii în pauză. Unde să ți-i trimit?

— Trimite-i la bătrînul Derkum, i-am spus.

— Te rog, mi-a spus, dă-i drumul, e deja tîrziu.

Am condus repede pe drumul care taie grădina, apoi pe stradă, și a trebuit să opresc în stația, unde se urcase Henriette cînd plecase de acasă. Cîteva fete de vîrsta Henriettei urcară în tramvai. Pe cînd depășeam vagonul, am văzut și mai multe fete de vîrsta Henriettei rîzînd cum rîsese și ea, cu berete albastre pe cap și paltoane cu guler de blană. Dacă ar veni un război, părinții lor le-ar trimite și pe ele, așa cum părinții mei o trimiseseră pe Henriette, le-ar da ceva bani de buzunar, le-ar împacheta cîteva sandvișuri, le-ar bate pe umăr și le-ar spune „Fă-ți datoria". Le-aș fi făcut semne fetelor, dar apoi m-am răzgîndit. Totul se înțelege fals: ca și atunci cînd îi dăruisem odată unui băiat o jumătate de tablă de ciocolată, în parc, și-i dădusem la o parte părul de pe fruntea murdară; plîngea, se murdărise pe frunte, și vroiam doar să-l împac. Se întîmplase însă o poveste îngrozitoare cu două femei, care aproape că chemaseră poliția, și după aceea chiar că m-am simțit ca un monstru, pentru că una dintre femei nu contenea să-mi spună

— Tu, băiat rău, tu neisprăvitule!

Fusese îngrozitor, totul mi se păruse atît de pervers, încît avusesem impresia că într-adevăr sunt un monstru.

În timp ce coboram Koblenzer Strasse, mult prea repede, căutai cu privirile o mașină ministerială, pe care aș fi putut s-o agăț nițel. Mașina mamei are aripi mult ieșite în afară, cu care aș fi putut zgîria altă mașină, dar atît de devreme nu se vedea pe drum nici un ministru. L-am întrebat pe Leo

— Ce faci, chiar te duci la armată?

El se înroși și spuse

— Am vorbit despre asta la cercul de lucru și am ajuns la concluzia că servește cauzei democrației.

— Ei bine, i-am spus, du-te și fă idioția asta, uneori și mie îmi pare rău că sunt scutit de armată.

Leo se răsuci întrebător spre mine, dar își întoarse capul cînd am vrut să-l privesc în ochi. Mă întrebă

— De ce?

— O, i-am răspuns, tare aș vrea să-l revăd pe maiorul care a fost incartiruit la noi, și care vroia să o împuște pe doamna Wieneken. Sigur că a ajuns colonel sau general.

Am oprit în fața gimnaziului Beethoven ca să poată coborî, iar el clătină din cap și spuse

— Parchează, te rog, în spate, la dreapta școlii. Am mers mai departe, am oprit, i-am întins lui Leo mîna, dar el surîse chinuit și rămase cu mîna întinsă. Plecasem deja în gînd, nu înțelegeam, și mă enerva că Leo se uita mereu îngrijorat la ceas. Era de-abia opt fără cinci și mai avea timp suficient.

— Nu vrei cu tot dinadinsul să mergi la armată, nu-i așa? l-am întrebat.

— De ce nu? spuse el supărat. Dă-mi cheia.

I-am dat-o, i-am făcut un semn cu capul și am

plecat. Mă gîndisem tot timpul la Henriette și mi se părea o nebunie că Leo vrea să devină soldat. Mă dusei prin parc, pe lîngă universitate pînă la piață. Mi-era frig, și vroiam să merg la Marie.

Cînd am ajuns acolo, prăvălia era plină de copii. Copiii cereau din rafturi bomboane, condeie, radiere, și-i puneau bătrînului Derkum banii pe masă. Cînd m-am strecurat prin prăvălie spre camera din spate, nu-mi aruncă nici o privire. M-am oprit la sobă, mi-am încălzit mîinile, ținîndu-le în jurul cănii de cafea și mă gîndeam că Marie trebuie să apară în orice moment. Nu mai aveam țigări și mă gîndeam dacă ar trebui să le iau doar așa, sau, dacă aș ruga-o pe Marie să-mi aducă, dacă ar trebui să le plătesc. Mi-am turnat cafea din cană și am observat că pe masă se găseau trei cești. Cînd în prăvălie s-a făcut liniște, am pus ceașca pe masă. Îmi doream ca Marie să fi fost lîngă mine. Mi-am spălat la chiuveta de lîngă sobă fața și mîinile, mi-am pieptănat părul cu periuța de unghii care se găsea în savonieră, mi-am aranjat gulerul, am strîns nodul de la cravată și mi-am examinat încă odată unghiile: erau curate. Am știut dintr-odată că trebuia să fac tot ceea ce nu mai făcusem înainte.

Cînd tatăl ei intră, tocmai mă așezasem, dar m-am ridicat imediat. Era la fel de încurcat ca și mine, la fel de timid, nu arăta supărat ci doar foarte serios și cînd întinse mîna spre cana de cafea, am tresărit, nu prea tare, totuși vizibil. Clătină din cap, își turnă cafea, îmi intinse cana, i-am mulțumit, dar tot nu se uita încă la mine. Noaptea, în patul Mariei, cînd mă gîndisem la toate astea, mă simțisem foarte sigur. Aș fi vrut să fumez o țigară, dar nu îndrăzneam să iau una din cutia lui, de pe masă. Oricînd înainte aș fi făcut-o însă. Așa cum stătea acum, aplecat deasupra mesei, cu chelia

lui mare și cununa de păr cărunt în dezordine, mi se păru foarte bătrîn. Am spus

— Domnule Derkum, aveți dreptate, dar el izbi cu pumnul în masă se uită în sfîrșit la mine, peste ochelari și zise

— Al dracului să fie, trebuia să se întîmple asta, și încă așa ca toți din vecini să afle?

Îmi părea bine că nu era dezamăgit și că nu începuse să vorbească despre onoare.

— A trebuit să fie astfel? Știi doar cum ne-am străduit pentru examenul ăsta, dar acum — închise și deschise palma, ca și cum ar fi dat drumul unei păsări — acum, nimic.

— Unde e Marie? l-am întrebat.

— A plecat, îmi spuse, la Köln.

— Unde e, am strigat, unde?

— Ține-ți firea, mi-a spus el, ai să afli. Cred că acum ai avea chef să începi să-mi vorbești despre dragoste, căsătorie și așa mai departe — scutește-mă, te rog, și pleacă. Sunt curios ce o să iasă din tine. Du-te.

Mi se făcu frică să trec pe lîngă el.

— Dar adresa? l-am întrebat.

— Aici, mi-a spus el, și-mi împinse o bucată de hîrtie peste masă.

— Și altceva? strigă el, altceva? Ce mai aștepți?

— Am nevoie de bani, i-am spus și am fost fericit că a rîs dintr-odată; era un rîs ciudat, puternic și supărat, așa cum îl mai auzisem o dată la el cînd vorbisem despre tatăl meu:

— Bani, zise el, bună glumă! Vino, îmi spuse, vino, și mă tîrî după el în prăvălie, intră după tejghea, smulse sertarul și începu să arunce cu amîndouă mîinile mărunțișul: monede de zece, de cinci și de un pfennig. Presăra monedele peste caiete și ziare; șovăii la început, pe urmă am început să strîng banii, eram tentat să-i adun pe toți deodată apoi

i-am luat cîte unul și i-am vîrît în grămezi de cîte o marcă în buzunar. Se uită la mine, dădu din cap, scoase portmoneul și-mi întinse o bancnotă de cinci mărci. Am roșit amîndoi.

— Iartă-mă spuse el încet, iartă-mă, o, Dumnezeule, iartă-mă.

Credea că sunt jignit, dar îl înțelegeam foarte bine. I-am spus

— Mai dați-mi, vă rog, și o cutie de țigări, și el luă îndată două din raft și mi le întinse. Plîngea. M-am aplecat peste tejghea și l-am sărutat pe obraz. E singurul bărbat pe care l-am sărutat vreodată.

8.

Gîndul că Züpfner putea și îi era îngăduit să se uite la Marie pe cînd aceasta se îmbrăca, că o vedea înșurubînd căpăcelul de la tubul cu pasta de dinți, mă făcu să sufăr. Piciorul mă durea și am început să mă îndoiesc dacă aș mai avea vreo șansă pentru reprezentațiile dintre treizeci și cincizeci de mărci. Mă chinuia și gîndul că pe Züpfner nu-l interesa s-o vadă pe Marie cum înșurubează căpăcelul pe tubul cu pasta de dinți; după modesta mea experiență, catolicii n-au nici cel mai mic simț pentru detalii. Numărul de telefon al lui Züpfner se găsea pe hîrtia din fața mea, dar nu mă simțeam încă înarmat să-l formez. Nu poți ști ce poate face un om sub presiunea concepției despre lume, și poate că se măritase într-adevăr cu Züpfner, iar ca să aud vocea Mariei spunînd la telefon „Aici casa Züpfner", n-aș fi suportat. Pentru a-l putea suna pe Leo, căutasem în cartea de telefon la seminariile teologice, dar nu găsisem nimic și știam totuși că amîndouă

lucrurile astea există: Leoninum și Albertinum. În sfîrșit, găsii puterea să ridic receptorul și să formez numărul de la informații, primii legătura, iar fata care-mi răspunse vorbea cu accent renan. Uneori mi se face atît de dor de dialectul renan, încît chem de la un hotel oarecare un post telefonic din Bonn ca să aud limba asta cu totul nemarțială, căreia îi lipsește r-ul, adică exact sunetul pe care se bazează în special disciplina militară.

Am auzit acel „Așteptați vă rog" doar de cinci ori, apoi se prezentă o fată și întrebai despre „Chestiile alea în care învață cei ce vor să devină preoți catolici", i-am spus că deja căutasem la seminariile teologice și că nu găsisem nimic. Ea rîse și spuse că acele „chestii" — pronunță foarte drăguț ghilimele — se numesc cămine pentru teologi, și-mi dădu numerele amîndorura. Vocea fetei de la telefon mă consolă puțin. Sunase atît de natural, nici afectat, nici cochet și foarte renan. Reușii pe urmă să obțin serviciul de preluare al telegramelor și să trimit telegrama lui Karl Emonds.

Mi s-a părut întotdeauna de neînțeles de ce oricine care vrea să fie considerat inteligent își dă osteneala să urască Bonn-ul din oficiu. Bonnul a avut întotdeauna un anumit farmec, un farmec somnolent, așa cum există femei despre care îmi închipui că au farmec tocmai prin somnolență. Desigur că Bonnul nu suportă exagerările, ori în acest oraș totul s-a exagerat. Un oraș care nu suportă exagerările nu se pretează la descrieri: oricum, e o însușire rară. Pînă și un copil o știe: climatul Bonnului e un climat de pensionari; există o anumită corelație între presiunea atmosferică și tensiunea arterială. Ceea ce Bonn-ul nu acceptă mai ales este acea stare de iritare defensivă; am avut destule ocazii acasă să vorbesc cu funcționari de la ministere, deputați și generali — maică-mea se dă în vînt după *party*-uri —

și toți se aflau într-o stare de apăsare iritată, uneori aproape plîngăreață. Toți zîmbeau chinuiți cînd vorbeau despre Bonn. Lucrul ăsta nu-l pot înțelege. Dacă o femeie al cărei farmec e somnolența s-ar apuca dintr-o dată să danseze can-can ca o sălbatecă, s-ar putea crede că s-a țicnit, dar nu-i poate reuși nimănui să aiurească un întreg oraș. O mătușică bătrînă poate învăța pe cineva cum se împletește un pulover, cum se tricotează șervețele sau cum se servește vișinata — dar nu pot aștepta de la ea să-mi țină o prelegere de două ceasuri, spirituală și plină de înțelegere, despre homosexualitate, sau să înceapă să folosească jargonul tîrfelor, care din păcate nu există la Bonn. Așteptări false, falsă rușine, false speculații asupra lucrurilor împotriva firii. Nu m-ar mira dacă pînă și reprezentanții Sfîntului Scaun ar începe să deplîngă lipsa tîrfelor. La unul dintre *party*-uri, am cunoscut odată un om care făcea parte dintr-un comitet pentru combaterea prostituției și care mi s-a plîns pe șoptite de lipsa tîrfelor la Bonn. Bonnul nu era înainte atît de neplăcut, cu multele lui străduțe strîmte, cu librăriile, cu asociațiile de tineri, cu micile brutării care aveau o cameră în spate, în care se putea bea cafea.

Înainte de a încerca să-l chem pe Leo m-am tîrît pe balcon să arunc o privire orașului meu natal. Orașul e într-adevăr drăguț; catedrala, acoperișul fostului palat al prințului elector, monumentul lui Beethoven, mica piață și parcul. Soarta Bonnului este ca de soarta lui să nu-i pese nimănui. Am inspirat adînc pe balcon în cîteva rînduri aerul Bonnului, care în mod surprinzător îmi făcu bine; aerul din Bonn poate face în cîteva ore minuni.

Am intrat de pe balcon în cameră, și formai, fără să șovăi, numărul de la chestia aia unde studia Leo. Nu mă simțeam în largul meu. De cînd a devenit catolic, nu l-am mai văzut pe Leo. Îmi comu-

nicase convertirea în stilul lui copilăros-corect: „Dragă frate, scria el, prin aceasta îți comunic că după o matură chibzuință am ajuns la concluzia să trec la catolicism și să mă pregătesc pentru cariera de preot. Desigur că vom avea în curînd prilejul să vorbim despre această deosebit de importantă schimbare din viața mea. Fratele tău iubitor Leo". Pînă și felul demodat cum încercase chinuit să ocolească începutul scrisorii cu „eu" — scrisese „prin aceasta îți comunic", nu „eu îți comunic prin asta" — îl caracteriza în întregime. Nimic din eleganța cu care poate cînta la pian. Felul ăsta de a rezolva totul corect îmi mărește melancolia. Dacă va continua așa, odată și odată va ajunge un nobil prelat cu părul cărunt. Din punctul ăsta de vedere — stilul scrisorilor — atît tata cît și Leo sunt la fel de neajutorați; scriu despre toate ca și cum ar fi vorba de cărbuni.

A durat mult pînă cineva de acolo s-a deranjat să vină la telefon, și tocmai cînd începusem să înfierez potrivit stării mele sufletești lipsa asta bisericească de organizare, și cînd tocmai spusesem „rahat", cineva a ridicat receptorul, iar o voce nemaipomenit de răgușită interpelă

— Alo?

Am fost dezamăgit. Crezusem că voi auzi o voce blîndă de călugăriță, cu miros de cafea slabă și prăjitură uscată; în loc de așa ceva, se prezentă un glas croncănitor de bărbat care mirosea a tutun și a varză atît de pătrunzător, încît am început să tușesc.

— Scuzați-mă, am spus în sfîrșit, aș putea vorbi cu studentul în teologie Leo Schnier?

— Cu cine vorbesc?

— Schnier, am spus.

Probabil că asta îi depășea imaginația. A tăcut

timp îndelungat, eu am început din nou să tușesc, m-am stăpînit și am adăugat

— Vă spun numele literă de literă: școală, nord, Ida, Emil, Richard.

— Ce-i asta? a spus el în sfîrșit, și eu am crezut că aud tot atîta disperare în vocea lui cîtă simțeam și eu. Probabil că la telefon era un profesor bătrîn, care fumează pipă, și la repezeală am strîns cîteva cuvinte latinești și am spus umil

— *Sum frater leonis.**

Mi s-a părut că sunt nepoliticos, și m-am gîndit la oamenii care probabil simțeau cîteodată nevoia să vorbească cu cineva de acolo și nu știau nici un cuvînt latinesc.

În mod ciudat chicoti acum și spuse

— *Frater tuus est in refectorio* — la masă, spuse ceva mai tare, domnii sunt la masă și în timpul mesei nu pot fi deranjați.

— Treaba e foarte urgentă, am spus eu.

— Moarte? întreabă el.

— Nu, am spus, dar aproape.

— Un accident grav, deci?

— Nu, un accident interior.

— Ah, făcu el și vocea îi era ceva mai blîndă, hemoragie internă?

— Nu, am răspuns, spirituală. O chestiune pur spirituală.

Probabil că așa ceva îi era necunoscut, deoarece tăcu într-un fel care te înfiora.

— Dumnezeule, continuai, omul e totuși format din trup și suflet.

Bombăneala lui părea să exprime îndoială în această privință, iar în pauza dintre două fumuri de pipă, murmură

* Deoarece în această propoziție în limba latină cuvîntul „leonis" este scris cu literă mică, înțelesul este „Sunt fratele leului", nu „Sunt fratele lui Leo".

— Augustin — Bonaventura — Cusanus — sînteți pe un drum greșit.

— Sufletul, am spus eu, vă rog comunicați-i domnului Schnier că sufletul fratelui său este în primejdie, și că-l rog de îndată ce va termina cu masa, să mă cheme la telefon.

— Sufletul, ripostă cu răceală. Frate, primejdie. Ar fi putut spune la fel de bine: gunoi, murdărie, găleată. Totul mi se părea comic: studenții sunt pregătiți acolo pentru a se preocupa în viitor de grijile sufletești, și probabil că mai auzise vreodată cuvîntul suflet.

— Chestiunea este foarte, foarte urgentă, am spus eu.

A făcut doar

— Hm, hm, și se părea că nu poate înțelege cum un lucru care e în legătură cu sufletul poate fi urgent.

— Am să-l anunț, spuse el, ce ai vrut să spui prin cuvîntul școală?

— Nimic, am zis, chiar nimic. Chestiunea n-are nimic de a face cu școala. Am folosit cuvîntul doar pentru a înțelege prima literă din numele Schnier.

— Dumneavoastră credeți că la școală se mai învață așa ceva? O credeți într-adevăr?

Deveni atît de vioi, încît aș fi putut crede că a ajuns la tema lui favorită.

— Astăzi se folosesc metode mult prea blînde, strigă el, mult prea blînde.

— Desigur, am spus, ar trebui să existe mult mai multă bătaie în școală.

— Nu-i așa? întreabă el cu înflăcărare.

— Da, am spus, în special profesorii ar trebui să primească mai multă bătaie. Nu uitați să-i comunicați fratelui meu ce v-am rugat?

— Mi-am și notat, spuse el, o chestiune urgentă în legătură cu sufletul. Ceva în legătură cu școala.

Ascultați-mi, tinere prieten, îmi dați voie, ca unul care cu siguranță sunt mai în vîrstă, să vă dau un sfat bine intenționat?

— Vă rog, i-am spus.

— Mai lăsați-l la o parte pe Augustinus: un subiectivism abil formulat nu e încă teologie, și provoacă dezastre în sufletele tinere. Nu e nimic altceva decît jurnalism, plus cîteva elemente dialectice. Nu-mi luați sfatul acesta în nume de rău?

— Nu, i-am spus, chiar din acest moment o să-l arunc în foc pe Augustinus.

— Chiar așa să faceți, mi-a spus el jubilînd, în foc cu el. Dumnezeu cu tine.

Aproape că eram gata să-i mulțumesc, dar mi se păru nepotrivit, așa că așezai receptorul în furcă și-mi ștersei fruntea de sudoare. Sunt foarte sensibil la mirosuri, și mirosul intens de varză îmi mobilizase sistemul nervos vegetativ. M-am gîndit la metodele oficialităților bisericești: era frumos din partea lor să-i dea unui om bătrîn senzația că încă mai poate fi de folos, dar nu puteam înțelege de ce-l puseseră de serviciu la telefon tocmai pe acest flăcău bătrîn, tare de urechi și capricios. Mirosul de varză îl cunoșteam de la internat. Un *pater* de acolo ne spusese odată că varza calmează tendința spre senzualitate. Gîndul că senzualitatea mea sau a oricui altcuiva putea fi potolită, mă scîrbea. Probabil cei de acolo se gîndesc zi și noapte doar la „dorințele carnale", și sigur că undeva, la bucătărie, există o călugăriță care întocmește meniul, îl discută apoi cu directorul și fiecare stă în fața celuilalt și nu vorbesc despre asta, dar se gîndesc la fiecare fel de mîncare cuprins pe listă: asta înăbușă, asta stimulează senzualitatea. O asemenea scenă mi se pare de-a dreptul obscenă, ca blestematele ore întregi de jucat fotbal; știam cu toții că trebuia să ne obosească, să nu ne mai stea gîndul la fete, or asta

făcea să urăsc fotbalul, și cînd îmi imaginez că fratele meu Leo trebuie să mănînce așa ca senzualitatea lui să fie înăbușită, îmi vine să mă duc la institutul lui și să torn acid clorhidric în varză. Ce-i așteaptă pe băieții ăștia e și fără varză destul de greu; trebuie să fie greu nu glumă să te ocupi zi de zi de lucrurile astea de neînțeles: înviere din morți și viață veșnică. Să sapi via Domnului și să observi cît de puține lucruri palpabile răsar. Heinrich Behlen, care a fost atît de drăguț cu noi cînd Marie trebuise să avorteze, îmi explicase toate lucrurile astea. Își zicea mereu „neexperimentat lucrător în via Domnului, atît ca dorință cît și ca plată".

L-am condus acasă pe jos cînd am ieșit la ora cinci de la spital, pentru că nu aveam bani de tramvai, și cînd s-a oprit în fața ușii de la intrare și a scos legătura de chei din buzunar, nu se deosebea prin nimic de un muncitor care se întoarce de la schimbul de noapte, obosit, neras, și știam că trebuie să fie îngrozitor pentru el să se apuce atunci să țină slujba încărcată de toate misterele de care-mi vorbise Marie. Cînd Heinrich a deschis ușa, îngrijitoarea lui stătea în coridor, o femeie bătrînă și posacă, în papuci de casă, cu pielea de pe picioarele fără ciorapi glabenă de tot; nu era nici măcar călugăriță, și nici mama ori sora lui; șișii

— Ce-i asta, ce-i asta?

Fioroasa aia morocăneală de om singuratic; al dracului să fie, nu mă miră că unor părinți catolici le e frică să-și trimită fiicele la preoți acasă, și nu mă miră nici că uneori bieții de ei mai fac cîte o prostie.

Aproape că-mi venea să-l chem din nou pe bătrînul și surdul fumător de pipă de la internatul lui Leo; m-aș fi întreținut bucuros cu el despre dorințele carnale. Îmi era frică să sun pe cineva pe ca-

re-l cunoșteam, cred că străinul ăsta m-ar fi înțeles mai bine. L-aș fi întrebat dacă opinia mea despre catolicism este corectă. Pentru mine existau pe lume doar patru catolici: papa Ioan, Alec Guinness, Marie și Gregory, un boxer negru care îmbătrînise și care acum era bun doar pentru chinuite demonstrații de forță într-un varieteu. Îl întîlneam cîteodată, atunci cînd angajamentele ne aduceau în același loc. Era foarte cucernic, de-a dreptul bisericos, aparținea celui de al Treilea Ordin și purta întotdeauna un scapular pe enormul său piept de boxer. Cei mai mulți îl socoteau țicnit, pentru că abia scotea cîte un cuvînt, și aproape că nu mînca altceva decît castraveți și pîine; și totuși era atît de puternic, încît ne putea purta pe mîini, prin cameră, pe mine și pe Marie, ca pe niște păpuși. Mai erau cîțiva catolici cu un înalt grad de probabilitate: Karl Emonds și Heinrich Behlen, și de asemenea Züpfner. De Marie începusem să mă îndoiesc: „frica ei metafizică" nu mă convingea, și dacă plecase și făcea cu Züpfner ceea ce făcuse cu mine, atunci săvîrșea lucruri care în cărțile ei erau numite stricare de căsătorie și desfrîu. Frica ei metafizică se referea numai și numai la șovăiala mea în legătură cu căsătoria civilă și cu educația catolică a copiilor. Nici măcar nu aveam copii, dar vorbeam într-una despre cum îi vom îmbrăca, cum vom vorbi cu ei, cum îi vom educa, și eram de acord în toate privințele, în afara educației catolice. Eram de acord să-i botezăm. Marie spusese că trebuie să-i dau asta în scris, căci altfel nu vom putea fi cununați religios. Cînd m-am declarat de acord și cu căsătoria religioasă, am constatat că era necesară și căsătoria civilă — atunci mi-am pierdut răbdarea și am zis că ar trebui să mai așteptăm, că acum nu mai contează un an, doi; ea începu să plîngă și spuse că eu nu înțeleg ce înseamnă pen-

tru ea să trăiască în situația asta, fără să aibă siguranța că ei, copiii noștri, vor primi o educație creștinească. Era neplăcut, pentru că se vedea cît de colo că în privința asta discutasem cinci ani fără să știm despre ce era vorba. Într-adevăr, nu știusem că trebuie să te căsătorești la ofițerul stării civile înainte de a te putea căsători religios. Sigur că ar fi trebuit să știu asta, ca oricare cetățean matur și „persoană de sex bărbătesc care răspunde de faptele sale", dar n-am știut-o pur și simplu, așa cum pînă de curînd n-am știut că vinul alb se servește la gheață, iar cel roșu încălzit. Știam bineînțeles că există oficii de căsătorie, că acolo au loc niște ceremonii și că se eliberează documente, dar credeam că toate astea există doar pentru oamenii nereligioși și pentru cei care doreau să facă, hai să zicem, o mică bucurie statului. M-am înfuriat cînd am aflat că trebuie să mergi acolo înainte de a te căsători religios, și cînd Marie a început să-mi spună că trebuie să-i dau în scris asigurarea că educația copiilor noștri va fi catolică, ne-am certat. Mi s-a părut că asta seamănă cu un șantaj și nu mi-a plăcut faptul că Marie ținea cu tot dinadinsul la ideea documentului ăluia scris. N-avea decît să boteze copiii și să-i educe așa cum ar fi vrut.

Îi era rău în seara aceea, era palidă și obosită, vorbea pe un ton ridicat și cînd am zis că e-n regulă, o să fac orice, o să iscălesc și hîrtia aia, s-a supărat și a spus

— Faci asta doar din comoditate, și nu pentru că ești convins de justețea acestor principii abstracte de ordine.

Iar eu i-am răspuns că da, o fac într-adevăr din comoditate și pentru că doresc s-o am toată viața lîngă mine și că voi trece așa cum se cuvine la religia catolică, dacă va fi necesar, doar ca s-o pot păstra la mine. Am devenit patetic, și i-am spus că

asemenea cuvinte ca „principii abstracte de ordine“ îmi evocă o cameră de tortură. Ea a luat drept jignire faptul că eram în stare să trec la catolicism numai s-o păstrez. Iar eu crezusem că o linguşisem doar, e drept, într-un mod care mergea puţin cam departe. Ea a replicat că aici nu mai e vorba de ea sau de mine, ci de „ordine“.

Era seară, într-o cameră de hotel din Hannover, într-unul din acele hotele scumpe în care, cînd comanzi o ceaşcă de cafea, o primeşti doar pe trei sferturi plină. În asemenea hotele sunt tipi atît de rafinaţi, încît o ceaşcă de cafea plină e socotită ceva ordinar, iar chelnerii ştiu ce e rafinat mult mai bine decît chiar şi cei mai rafinaţi oameni care locuiesc acolo. În hotelele astea, am mereu impresia că mă aflu într-un internat din cale-afară de scump şi din cale-afară de plictisitor, iar în seara aia eram mort de oboseală, pentru că avusesem trei reprezentaţii una după alta. Imediat după-masă în faţa unor acţionari ai oţelului, mai tîrziu în faţa unor profesori care se pregăteau pentru definitivat, iar seara într-un varieteu unde aplauzele fuseseră atît de înăbuşite, încît parcă percepusem aievea decadenţa care se apropie. Cînd am comandat în hotelul ăla idiot bere în cameră, oberchelnerul îmi spuse îngheţat la telefon „Desigur, domnule!“ de parcă aş fi cerut must de bălegar, iar berea mi-a fost adusă în cameră într-un pahar de argint. Eram obosit, nu voiam decît să beau bere, să joc puţin „Nu te supăra, frate“, să fac o baie, să citesc ziarele de seară şi să adorm lîngă Marie, cu mîna dreaptă pe sîni şi cu faţa atît de aproape de a ei, încît să-i duc cu mine în somn mirosul părului. În urechi îmi răsunau încă aplauzele înăbuşite. Ar fi fost poate mai uman dacă ar fi întors cu toţii degetul mare în jos. Dispreţul ăsta obosit şi blazat pentru numărul meu era la fel de

fad ca și berea în paharul de argint. Și pe deasupra, după toate astea pur și simplu nu eram în stare să discut te miri ce probleme legate de concepția asupra lumii.

— Este vorba despre un anumit lucru, Hans, spuse ea, cu voce mai scăzută, și nici măcar nu observă că pentru noi acel „anumit lucru" avea o semnificație foarte precisă; părea că uitase. Se agita încolo și încoace prin fața patului și-și mișca țigara în timp ce gesticula cu atîta precizie, încît micii nori de fum păreau niște puncte. Învățase între timp să fumeze, arăta bine în jerseul verde stins, cu pielea albă, părul mai întunecat decît mai înainte, și-i observai pentru prima dată tendoanele de la gît. I-am spus

— Ai milă, te rog, lasă-mă să dorm și mîine la micul dejun vom discuta încă odată despre toate, în special despre lucru acesta.

Ea însă nu observă nimic, se întoarse, se opri în fața patului și am văzut după gura ei că discuția asta era prilejuită de motive pe care nici ea nu și le mărturisea. Cînd trase din țigară, am remarcat în jurul gurii cîteva cute pe care nu i le văzusem pînă atunci. Se uită la mine clătinînd din cap, suspină, se întoarse din nou și reîncepu plimbatul în sus și în jos.

— Nu înțeleg bine, i-am spus obosit, la început ne-am certat pentru iscălitura mea pe formularul ăla de șantaj — pe urmă pentru căsătoria civilă — acum sunt gata să le fac pe amîndouă, iar tu ești și mai supărată ca înainte.

— Da, a zis ea, totul a mers prea repede și simt că ți-e groază de discuții. Ce vrei de fapt?

— Pe tine, i-am spus, și nu știu dacă poți spune unei femei un lucru mai drăguț. Vino, culcă-te lîngă mine și adă și scrumiera, așa putem vorbi mult mai bine.

Nu mai puteam folosi în prezența ei cuvîntul „lucru". Clătină din cap, puse scrumiera pe pat, se duse la fereastră și se uită afară. Îmi era frică.

— Ceva din discuția asta nu-mi place — nu-ți seamănă!

— Dar cui îi seamănă? întrebă ea încet și m-a surprins cît de domoală îi era vocea.

— Miroase a Bonn, i-am spus, a cercul tău, a Sommerwild și Züpfner, sau cum îi mai cheamă pe toți.

— Poate, răspunse fără să se întoarcă, poate că urechile tale își imaginează că au auzit ceea ce ochii tăi au văzut.

— Nu te înțeleg, i-am replicat obosit, ce vrei să spui?

— Ah, te porți ca și cum n-ai ști că aici are loc o conferință a catolicilor.

— Am văzut afișul, i-am spus.

— Și că Heribert și prelatul Sommerwild sunt aici, nu ți-a trecut prin minte?

Nu știam că prenumele lui Züpfner e Heribert. Cînd a rostit însă numele, am știut că doar despre el putea fi vorba. Mi-a venit în minte cum se țineau de mînă. Mi se păruse mie că în Hannover se puteau zări mai mulți preoți catolici și călugărițe decît cerea orașul, dar nu mă gîndisem că Marie ar putea întîlni pe cineva aici, și chiar dacă ar fi fost așa nu mi se păruse important, pentru că de fiecare dată cînd aveam cîteva zile libere mergeam la Bonn și ea putea să se bucure în tihnă de întregul ei „cerc".

— Aici, în hotel? am întrebat-o ostenit.

— Da, a răspuns ea.

— De ce nu m-ai dus și pe mine la ei?

— Nu erai aici, spuse ea, o întreagă săptămînă ai fost mereu pe drumuri: Braunschweig, Hildesheim, Celle ...

— Dar acum am vreme, făcui eu, cheamă-i la telefon, şi bem poate ceva jos la bar.

— Au plecat, spuse, au plecat azi după-masă.

— Mă bucur că ai putut respira atîta timp şi cu atîta nesaţ „aer catolic", chiar dacă a fost importat.

Nu era expresia mea, ci a ei. Uneori spunea că trebuie să respire aer catolic.

— De ce te-ai supărat? întreabă ea. Încă stătea cu faţa spre stradă, fuma din nou, şi asta aveam impresia că îi este străin: fumatul intermitent, care mi se părea tot atît de ciudat ca şi felul ei de a vorbi cu mine. În momentele acelea era o femeie oarecare, drăguţă, nu prea inteligentă, căutînd un pretext cît de cît bun ca să poată pleca.

— Nu sunt supărat, i-am spus, ştii doar. Ştii, nu-i aşa?

Nu spuse nimic, dădu din cap şi puteam vedea destul din faţa ei ca să-mi dau seama că-şi reţinea lacrimile. De ce oare? Putea doar plînge, tare şi mult. Aş fi putut atunci să mă scol, s-o iau în braţe şi s-o sărut. N-am făcut-o însă. Nu aveam chef, şi doar din rutină sau obligaţie nu vroiam s-o fac. Am rămas întins. Mă gîndeam la Züpfner şi Sommerwild, la faptul că vorbise cu ei timp de trei zile, fără să-mi spună ceva despre asta. Discutaseră cu siguranţă despre mine. Züpfner face parte din Asociaţia generală a laicilor catolici. Am şovăit prea mult, un minut, o jumătate, sau două, nu mai ştiu. Cînd apoi m-am ridicat şi m-am îndreptat spre ea, a clătinat din cap, mi-a dat la o parte mîinile de pe umerii ei şi a început din nou să vorbească despre frica ei metafizică şi despre principiile ordinei şi am avut impresia că sunt căsătorit de cel puţin douăzeci de ani cu ea. Vocea îi avea un ton moralizator şi eram prea obosit ca să-i pot înţelege argumentele care zburau pe lîngă mine. Am întrerupt-o şi i-am po-

vestit despre incidentul de la varieteu, primul pe care-l avusesem în ultimii trei ani. Stăteam unul lîngă altul la fereastră, ne uitam în jos pe stradă, la taxiurile care plecau unul după altul, ducînd membrii comitetului catolic la gară: călugărițe, preoți și laici cu aspect serios. Într-un grup l-am recunoscut pe Schnitzler, ținînd deschisă portiera unui taxi pentru o călugăriță, care arăta foarte bine. Pe cînd locuia la noi, era evanghelic. Fie se convertise, fie se afla aici ca observator evanghelic. Puteai să te aștepți la orice de la el. Jos se cărau geamantane și se dădeau bacșișuri servitorilor de hotel. Din cauza oboselii și a zăpăcelii, totul mi se învîrtea în fața ochilor: taxiuri și călugărițe, lumini și geamantane, și tot timpul îmi răsunau în urechi aplauzele ucigător de obosite.

Marie își întrerupsese de mult monologul despre principiile ordinei, nu mai fuma și cînd am plecat de la fereastră, a venit după mine, m-a luat de umăr și m-a sărutat pe ochi.

— Ești atît de drăguț, spuse ea, atît de drăguț și de obosit. Dar cînd am vrut s-o îmbrățișez, protestă încet.

— Te rog, te rog, nu — și n-am făcut bine că i-am dat drumul.

M-am aruncat îmbrăcat în pat, am adormit imediat și cînd m-am trezit dimineața, n-am fost surprins că Marie plecase. Am găsit biletul pe masă: „Trebuie să merg pe drumul care mi-a fost hărăzit". Avea aproape douăzeci și cinci de ani și ar fi putut să-i vină ceva mai bun în minte. Nu i-am luat-o în nume de rău, mi se păru însă cam puțin. M-am așezat imediat și i-am scris o lungă scrisoare, după micul dejun încă una, îi scriam în fiecare zi și trimiteam scrisorile la adresa lui Fredebeul la Bonn, dar n-am primit răspuns niciodată.

9.

Şi la Fredebeul a durat mult pînă cineva a ridicat receptorul; apelul repetat mă enerva, îmi imaginasem că doamna Fredebeul dormea, că fusese trezită de telefon, că adormise din nou, că din nou fusese trezită, şi înduram şi eu toate chinurile provocate urechilor ei de acest telefon. Mă gîndeam tocmai să închid, mi-am zis însă că sunt într-o situaţie disperată şi am sunat mai departe. Dacă l-aş fi sculat pe Fredebeul din cel mai adînc somn, nu m-aş fi simţit chinuit; flăcăul ăsta nu merită să aibă un somn liniştit; este bolnăvicios de egoist şi probabil că mereu stă cu mîna pe telefon, pentru a da sau a primi telefoane, de la directori de ministere, redactori, comitete centrale, asociaţii generale şi de la partid. Nevasta lui însă mi-e dragă. Era încă elevă cînd a adus-o pentru prima oară la cerc şi felul în care ea şedea, urmărind cu ochii ei frumoşi discuţiile teologico-sociologice, îmi făcuse aproape rău. Îmi dădeam seama că ar fi preferat să meargă la dans sau la un film. Sommerwild, la care avea loc întîlnirea, mă întreba mereu

— Vă e prea cald, Schnier?

Iar eu răspundeam

— Nu, părinte, deşi sudoarea îmi şiroia pe frunte şi pe obraji.

În cele din urmă m-am dus pe balconul lui Sommerwild, pentru că nu mai puteam suporta discuţia. Ea provocase de fapt întreaga pălăvrăgeală, deoarece — dealtfel cu totul în afara subiectului de discuţie privitor la măreţia şi limitele provincialismului — a spus că găseşte unele din scrierile lui Benn „foarte drăguţe". Fredebeul, care era socotit logodnicul ei, se făcu ca racul auzind asta, deoarece Kinkel îi aruncă una dintre vestitele lui priviri pline de sem-

nificație: „Cum, încă n-ai pus la punct lucrurile în ceea ce-o privește?“ Deci făcu el însuși ordine și o modelă pe biata fată așa cum crezu că e mai bine, punînd în funcțiune în scopul ăsta rindeaua întregului Occident. Aproape că nu mai rămase nimic din fata cea drăguță, aşchiile săreau, și m-a enervat atitudinea lașului Fredebeul, care nu-i lua apărarea pentru că „s-a jurat“, chipurile, să îmbrățișeze împreună cu Kinkel aceeași linie ideologică, nu mai știu precis dacă de stînga sau de dreapta, în orice caz au o linie, iar Kinkel se simțise obligat moral să se ocupe de logodnica lui Fredebeul. Nici Sommerwild nu mișcă un deget, deși reprezenta linia opusă lui Kinkel și Fredebeul, nu mai știu care, dacă Kinkel și Fredebeul sînt de stînga, atunci Sommerwild e de dreapta și invers. Și Marie păli puțin, dar pe ea o impresionează cultura — la asta n-am putut s-o fac să renunțe — iar cultura lui Kinkel îi impunea și viitoarei doamne Fredebeul: accepta cu suspine de-a dreptul nelalocul lor morala bine învelită în cuvinte; cuvîntarea străbătu totul de la părinții bisericii pînă la Brecht, iar cînd m-am întors împrospătat de pe balcon, toți ședeau ca împușcați și beau punș — și totul, numai pentru că sărmana făptură spusese, că unele dintre scrierile lui Benn ar fi „foarte drăguțe“.

De pe acum are doi copii cu Fredebeul, deși nici n-a împlinit încă douăzeci și doi de ani, și în timp ce telefonul suna, îmi imaginam că trebăluiește pe undeva cu biberoane, cutii de pudră, scutece și alifii, cu desăvîrșire neajutorată și confuză, și m-am gîndit la mormanele de scutece murdare și la vasele nespălate din bucătăria ei. Odată, cînd discuțiile mi se păruseră prea obositoare, i-am ajutat să prăjească pîine, să facă sandvișuri și cafea, o muncă despre care pot spune doar că mi se pare mai puțin respingătoare decît anumite forme de discuție.

O voce foarte timidă spuse

— Alo? și am auzit după voce că în bucătărie, baie și dormitor, totul arată mai fără speranță ca oricînd. N-am simțit de data asta nici un miros, doar că trebuia să fi avut o țigară în mînă.

— Schnier, am spus și am așteptat exclamația de bucurie, așa cum se întîmpla întotdeauna cînd o sunam. „Ah, dumneavoastră la Bonn — ce amabil", sau ceva asemănător, dar ea tăcea încurcată, apoi spuse moale

— Ah, ce drăguț.

Nu știam ce să spun. Înainte îmi spunea întotdeauna

— Cînd veniți la noi să ne prezentați un număr bun?

Nici un cuvînt. Îmi era penibil, nu atît din cauza mea cît mai mult din a ei, pentru mine era doar deprimant, pentru ea era penibil.

— Scrisorile, rostii în sfîrșit cu greutate, ce-i cu scrisorile pe care le-am trimis Mariei la adresa dumneavoastră?

— Sunt aici, spuse ea, au fost trimise înapoi fără a fi deschise.

— La ce adresă le-ați trimis?

— Nu știu, spuse ea, bărbatul meu le-a trimis.

— Dar probabil v-ați uitat la scrisorile care au fost trimise înapoi și ați văzut ce adresă scrisese pe ele.

— Poate vreți să mă interogați?

— Nu, i-am spus blînd, nu, nu, mi-am imaginat doar că aș avea dreptul să știu ce s-a întîmplat cu scrisorile mele.

— Pe care dumneavoastră le-ați trimis la noi fără să ne întrebați.

— Scumpă doamnă Fredebeul, i-am spus, fiți vă rog omenoasă!

Rîse, stins, dar totuși rîse, însă nu spuse nimic.

— Cred, i-am spus, că există un punct în care oamenii — fie și numai din motive ideologice — devin omenoși.

— Asta înseamnă că pînă acum nu m-am comportat astfel?

— Da, am spus.

Ea rîse, din nou foarte stins, totuși perceptibil.

— Îmi pare foarte rău de această poveste, spuse ea, în sfîrșit, dar mai mult nu vă pot spune. Ne-ați dezamăgit îngrozitor pe toți.

— În calitate de clovn?

— Da, replică ea, dar nu numai astfel.

— Soțul dumneavoastră nu e acasă?

— Nu, spuse ea, vine abia peste cîteva zile. Face propagandă electorală în Eifel.

— Ce? am strigat; asta era într-adevăr o noutate, doar n-o fi candidat al CDU*-ului?

— De ce nu? replică ea pe un ton care m-a făcut să simt că ar fi închis cu plăcere telefonul.

— Ei bine, am spus eu, cer prea mult dacă vă rog să-mi trimiteți aici scrisorile?

— Unde?

— La Bonn, aici la adresa mea din Bonn.

— Sunteți la Bonn? întrebă ea, și mi s-a părut că abia putu să înăbușească un „Pentru numele lui Dumnezeu?"

— La revedere, i-am spus, și vă mulțumesc pentru atîta umanitarism.

Mi-a părut rău că fusesem atît de grosolan cu ea, dar eram și eu sfîrșit. Am mers în bucătărie, scosei coniacul din frigider și luai o înghițitură bună. Nu-mi ajută deloc, am mai luat încă una, dar mi-a ajutat la fel de puțin. De la doamna Fredebeul mă așteptam cel mai puțin la o astfel de ati-

* Prescurtare de la *Christisch Demokratische Union* — Partidul Democrat Creștin din Republica Federală Germania.

tudine. Eram pregătit să înghit o predică despre căsătorie, și reproșuri în legătură cu comportarea mea față de Marie; putea fi dogmatică într-un fel simpatic și consecvent, dar de cele mai multe ori, cînd o chemam la telefon din Bonn, mă invita în glumă să-i mai ajut încă o dată la bucătărie și în camera copiilor. Probabil că mă înșelasem asupra ei, sau poate că era din nou gravidă și deci într-o dispoziție proastă. Nu aveam curajul s-o mai chem o dată și să aflu ce se întîmplase cu ea. Fusese întotdeauna atît de drăguță cu mine. Nu-mi puteam explica într-alt fel decît că Fredebeul îi dăduse „indicații stricte" cum să se comporte față de mine. Adesea am observat că soțiile sunt loiale față de bărbații lor pînă la nebunie în toată legea. Doamna Fredebeul era prea tînără ca să-și poată da seama cît de mult mă afecta răceala ei forțată, și n-o credeam în stare să observe că Fredebeul nu e nimic altceva decît un oportunist guraliv, care vrea să facă cu orice preț carieră, și care ar renega-o și pe bunică-sa dacă aceasta ar încerca cumva să-l împiedice. Cu siguranță că-i spusese „Renunță la Schnier", și ea renunțase pur și simplu.

Îi era supusă, și atîta vreme cît crezuse că i-aș putea fi într-un fel de ajutor el îi permisese să-și urmeze firea și să fie drăguță, după cum în actuala situație trebuia, împotriva voinței ei, să se poarte urît cu mine. Probabil că și eu îi nedreptățeam, iar ei nu făceau altceva decît să-și urmeze conștiința. În cazul că Marie se căsătorise cu Züpfner, ar fi fost un păcat dacă ei mi-ar fi înlesnit o legătură cu ea — deși faptul că Züpfner era în Asociația generală *omul* care le era de ajutor nu le producea mustrări de conștiință. Desigur, trebuiau să fie corecți și buni chiar și atunci cînd lucrul ăsta le aducea avantaje personale. Fredebeul mă punea mai puțin pe gînduri decît nevasta lui. În legătură cu el

nu-mi făcusem niciodată iluzii, şi nici măcar faptul că făcea acum propagandă electorală pentru C D U nu mă mai putea surprinde.

Am pus sticla de coniac înapoi în frigider.

Cel mai bine ar fi să-i chem la telefon acum pe toţi, unul după altul, ca să mă scap de catolici. Mă simţeam oarecum treaz şi nici nu mai şchiopătam cînd am părăsit bucătăria ca să mă întorc în cameră.

Chiar şi dulapul din hol şi uşa camerei pentru ţinut măturile erau vopsite în ruginiu.

Nu-mi făceam iluzii în legătură cu Kinkel — şi totuşi am format numărul lui. Se arătase întotdeauna admirator entuziast al artei mele, şi cei care lucrează în branşa mea ştiu că şi cea mai mică laudă a unui maşinist de la teatru ne umple pieptul de mîndrie. Aveam chef să stric tihna de seară creştină a lui Kinkel — nutream de asemenea gîndul ascuns că el ar putea să-mi spună adresa Mariei. El era conducătorul cercului, studiase teologia, îşi întrerupsese studiile din cauza unei femei drăguţe, devenise jurist, avea şapte copii şi era considerat „unul dintre politicienii noştri sociologi cei mai capabili". Poate că era într-adevăr, nu puteam să-mi dau seama. Înainte de a-l cunoaşte, Marie îmi dăduse să citesc o broşură de a lui, *Drumuri spre o nouă ordine,* iar după ce am citit-o, plăcîndu-mi mult, îmi imaginasem că e un bărbat înalt, fin şi blond, şi cînd l-am văzut pentru prima dată, un tip greoi, îndesat, cu păr negru şi des, „plesnind de vitalitate", aproape că nu mi-am putut imagina că ar fi el! Faptul că nu arăta aşa cum mi-l imaginasem mă face să fiu atît de nedrept cu el. Bătrînul Derkum vorbea întotdeauna despre „coctailuri-Kinkel": Marx plus Guardini, sau Bloy plus Tolstoi, atunci cînd Marie aducea vorba despre asta.

Cînd am fost invitaţi la el prima dată, situaţia s-a dovedit de la bun început penibilă. Am ajuns prea devreme şi în fundul locuinţei copiii lui Kinkel se certau cu voci ascuţite, arareori domolindu-se, care dintre ei să strîngă masa de seară. Kinkel veni zîmbind, mestecînd încă, şi încercă chinuit să-şi ascundă iritarea cauzată de apariţia noastră înainte de vreme. Veni de asemenea şi Sommerwild, dar ăsta nu mesteca, ci rînjea şi-şi freca mîinile. Copiii lui Kinkel mai mormăiau răutăcios în fundul locuinţei, lucru în penibilă contradicţie cu zîmbetul tatălui şi cu rînjetul lui Sommerwild; am auzit cum răsunau palme, apoi un zgomot brutal, şi mi-am dat seama că îndărătul uşii închise cearta se înteţise şi mai mult. Şedeam lîngă Marie şi fumam o ţigară după alta din cauza enervării produse de răfuiala de dincolo de uşă şi care mă făcuse să-mi pierd cu totul echilibrul, în timp ce Sommerwild trăncănea cu Marie, avînd tot timpul pe faţă acel „zîmbet iertător şi mărinimos". Eram pentru prima dată de la plecarea noastră din nou la Bonn. Marie pălise din cauza emoţiei, a admiraţiei şi a mîndriei, iar eu o înţelegeam foarte bine. Pentru ea era foarte important „să se împace din nou cu biserica", Sommerwild fusese atît de drăguţ cu ea, iar Kinkel şi Sommerwild erau oameni la care ea se uita cu veneraţie. Mi-l prezentă pe Sommerwild, iar cînd ne aşezarăm din nou, Sommerwild spuse

— Sunteţi înrudit cu familia Schnier, cei cu cărbunii?

Întrebarea mă enervă. Ştia foarte bine cu cine sînt înrudit. Aproape fiecare copil din Bonn ştia că Marie Derkum a fugit cu unul din familia Schnier, „cu atît de puţin timp înainte de bacalaureat, deşi era atît de pioasă". N-am răspuns la întrebarea lui Sommerwild, iar el rîse şi-mi spuse

— Cu bunicul dumneavoastră merg uneori la

vînătoare, iar cu tatăl dumneavoastră mă întîlnesc la skat la „Bonner Herren-Union".

Şi asta m-a enervat. Nu putea fi atît de prost încît să creadă că tîmpeniile astea cu vînătoarea şi cu Herren-Union ar putea să mă impresioneze, şi nu mi se părea a fi omul care spune ceva doar ca să nu tacă. Mi-am deschis, în sfîrşit, gura şi am spus

— La vînătoare? Am crezut întotdeauna că preoţilor catolici le este interzisă participarea la vînătoare.

S-a produs o tăcere penibilă, Marie se înroşi, Kinkel se foia iritat prin cameră căutînd tirbuşonul, nevasta lui care tocmai intrase în cameră presăra migdale sărate pe o farfurie de sticlă, plină cu măsline. Chiar şi Sommerwild se înroşi şi nu-i stătea bine de loc, pentru că şi aşa avea obrajii destul de roşii. Spuse încet, şi totuşi puţin jignit

— Pentru un protestant, sunteţi bine informat.

— Nu sunt protestant, dar mă interesează unele lucruri, deoarece ele o interesează pe Marie.

În timp de Kinkel turna tuturor vin, Sommerwild spuse

— Există prescripţii, domnule Schnier, dar şi excepţii. Provin dintr-o familie în care meseria de pădurar-şef se moştenea prin tradiţie.

Dacă ar fi spus pădurar, aş fi înţeles, poate, însă pentru că spusese pădurar-şef mă enervai din nou, dar n-am mai zis nimic, ci mi-am compus numai o mină morocănoasă. Apoi au început să vorbească cu ochii. Doamna Kinkel îi spuse cu ochii lui Sommerwild: lăsaţi-l, e încă atît de îngrozitor de tînăr. Iar Sommerwild îi spuse cu ochii: Da, tînăr şi cam necioplit, iar Kinkel îmi spuse cu ochii în timp ce-mi umplea paharul: O, Dumnezeule, cît de tînăr mai puteţi fi! apoi spuse cu voce tare Mariei

— Ce mai face tata? E mereu acelaşi?

Biata Marie era atît de palidă şi de derutată, încît abia putu să încuviinţeze, fără să scoată un cuvînt. Sommerwild interveni

— Ce s-ar alege din bătrînul, atît de piosul nostru oraş, fără domnul Derkum?

Asta mă enervă din nou, pentru că bătrînul Derkum îmi povestise cum Sommerwild încercase să îndepărteze de la el copiii de la şcolile catolice, care mai cumpărau în prăvălia lui bomboane şi creioane. Am spus

— Fără domnul Derkum, bunul şi atît de piosul nostru oraş ar fi şi mai murdar; el cel puţin nu e un făţarnic.

Kinkel îmi aruncă o privire mirată, ridică paharul şi spuse

— Vă mulţumesc, domnule Schnier. Îmi oferiţi prilejul să toastez: să bem în sănătatea lui Martin Derkum.

Am replicat

— Da, în sănătatea *lui,* cu plăcere.

Iar doamna Kinkel vorbi iar din priviri soţului ei: Nu e numai tînăr şi necioplit, mai e şi nesimţit. N-am înţeles niciodată de ce Kinkel pomenea mereu de acea „primă seară cu dumneavoastră" ca fiind foarte reuşită. Apoi au venit Fredebeul, logodnica sa, Monika Silvs şi un oarecare domn von Severn, despre care se spusese, înainte de a veni, că „de fapt se convertise, dar că avea legături strînse cu S P D-ul", ceea ce era privit ca o senzaţie nemaipomenită. Şi pe Fredebeul îl vedeam pentru prima dată în seara aia şi mi se întîmplă cu el ca şi cu toţi ceilalţi: mă găseau simpatic în ciuda oricăror lucruri, iar ei mi se păreau antipatici cu toţii, în afara logodnicei lui Fredebeul şi a Monikăi Silvs; von Severn nu mi se păru nici simpatic, nici antipatic. Nu era decît plicticos şi părea ferm hotărît să existe prin faptul senzaţional că era şi convertit

și membru al S P D-ului; zîmbea, se străduia să fie drăguț, și totuși ochii lui puțin bulbucați parcă spuneau: uitați-vă la mine, eu sunt acela! Nu mi se părea nelalocul lui. Fredebeul se arăta foarte jovial cu mine, vorbi aproape trei-sferturi de ceas despre Beckett și Ionesco, turăi o mulțime de lucruri pe care le citise, iar fața sa netedă și drăgălașă, cu gura surprinzător de mare, străluci cînd eu recunoscui în mod prostesc că-l citisem pe Beckett; tot ceea ce spunea mi se părea atît de cunoscut, de parcă aș fi citit undeva despre lucrurile alea. Kinkel îl privea cu admirație, iar Sommerwild se uita în jurul lui, spunînd cu ochii: Nici noi, catolicii, nu suntem rupți de lume. Toate astea se întîmplaseră înainte de rugăciune. Doamna Kinkel fu aceea care spuse

— Crede, Odilo, că putem începe rugăciunea, căci Heribert nu vine astăzi.

Toți se uitară la Marie, apoi își luară privirile de la ea prea brusc, dar n-am înțeles de ce se produse o tăcere atît de penibilă — abia la Hannover în hotel am știut dintr-o dată că Heribert e prenumele lui Züpfner. El sosi mai tîrziu, după rugăciune, în toiul discutării temei din acea seară, iar mie mi s-a părut foarte drăguț că de îndată ce Züpfner intră în cameră, Marie se îndreptă spre el, îl privi și ridică neputincios din umeri, înainte ca el să-i salute pe ceilalți și să se așeze lîngă mine. Sommerwild povesti apoi istoria despre scriitorul catolic care trăia de multă vreme cu o femeie divorțată, iar după ce s-a căsătorit cu ea un înalt prelat îl întrebase

— Dar, dragul meu Besewitz, n-ați fi putut să vă mulțumiți cu concubinajul?

Toți au rîs cu poftă, doamna Kinkel mai ales, într-un fel de-a dreptul obscen. Singurul care n-a rîs fu Züpfner, și de aceea mi-a fost drag. Nici

Marie n-a rîs. Desigur că Sommerwild povestise istoria asta ca să-mi arate cît de mărinimoasă, caldă, cît de spirituală și complexă e biserica catolică; la faptul că și eu trăiam în concubinaj cu Marie nu se gîndiseră. Eu le-am povestit întîmplarea cu muncitorul care locuise în apropierea noastră; se numea Frehlingen și trăia și el în căsuța lui cu o femeie divorțată, ai cărei trei copii îi întreținea. La Frehlingen venise într-o zi preotul, spunîndu-i cu o morgă serioasă și folosind amenințări discrete să „termine odată cu lucrul acesta imoral", iar Frehlingen, care era destul de credincios, o expediase de la el pe femeie împreună cu copiii ei. Am povestit apoi cum femeia a început să facă trotoarul pentru a-și putea întreține copiii și cum Frehlingen a dat în darul beției, pentru că o iubea cu adevărat. Se lăsă din nou tăcerea acea penibilă, care apărea întotdeauna cînd spuneam eu ceva, dar Sommerwild rîse și interveni

— Dar, domnule Schnier, doar nu cumva vreți să comparați cele două cazuri?

— De ce nu?

— Puteți face așa ceva, doar pentru că nu știți cine e Besewitz, spuse el furios. Este cel mai spiritual autor care merită pe deplin denumirea de creștin.

Dar și eu m-am înfuriat, replicîndu-i

— Știți oare, dumneavoastră, cît de spiritual era Frehlingen, și ce fel de muncitor creștin era?

Se uită la mine clătinînd din cap și-și ridică desperat mîinile. Se făcu din nou o pauză, în care se auzi doar tusea ușoară a Monikăi Silvs, dar dacă Fredebeul se află în încăpere, nici o gazdă nu trebuie să se teamă de o lîncezire a discuției. Se zvîrli imediat în scurta tăcere, ne conduse înapoi la tema serii, și vorbi despre relativitatea noțiunii de sărăcie, cam o oră și jumătate, pînă îi oferi în sfîrșit lui

Kinkel ocazia de a povesti anecdota despre omul care trăise cea mai îngrozitoare mizerie cîștigînd între cinci sute și trei mii de mărci pe lună, iar Züpfner m-a rugat să-i dau o țigară, să-și ascundă în fum roșeața rușinii.

Sufeream la fel ca și Marie, cînd am plecat cu ultimul tren spre Köln. Abia strînsesem banii pentru bilete, și o făcusem doar pentru că Marie insistase să acceptăm invitația. Și fizic ne simțeam rău, mîncasem prea puțin și băusem mai mult decît eram obișnuiți. Călătoria mi se păru fără sfîrșit, și cînd am coborît la gara de vest din Köln a trebuit să mergem pe jos acasă, deoarece nu mai aveam bani pentru o mașină.

La Kinkel răspunsese imediat cineva la telefon.

— Aici Alfred Kinkel, anunță vocea sigură a unui tînăr.

— Schnier, am spus eu, pot vorbi cu tatăl dumitale?

— Schnier-teologul, sau Schnier-clovnul?

— Clovnul, am spus.

— Ah, făcu el, sper că n-o luați prea în tragic.

— În tragic, am spus eu obosit, ce să iau în tragic?

— Ce? spuse el, n-ați citit ziarele?

— Care ziare?

— „Die Stimme Bonns“*

— E o critică aspră? l-am întrebat.

— Oh, exclamă, cred că e mai curînd un necrolog. Să-l aduc să vă citesc din el?

— Mulțumesc, nu, i-am spus.

Băiatul ăsta avea un pronunțat accent sadic în voce.

* Vocea Bonului (germ.)

— Ar trebui să-l citiți totuși, spuse el, ca să învățați ceva din toate acestea.

Dumnezeule, mai avea și ambiții pedagogice.

— Cine l-a scris? am întrebat.

— Un oarecare Kostert, care e desemnat ca fiind corespondentul nostru în ținutul Ruhrului. E scris strălucit, dar puțin cam vulgar.

— Ei, am spus, e și el doar un creștin.

— Dumneavoastră nu sunteți?

— Nu, făcui eu. Nu pot vorbi cu tatăl dumitale?

— Nu vrea să fie deranjat, dar pentru dumneavoastră îl deranjez cu plăcere.

Era pentru prima dată că sadismul îmi aducea foloase.

— Mulțumesc, i-am spus.

Am auzit cum a pus receptorul pe masă, cum a mers prin cameră și apoi din nou zgomotul acela supărător în fundul locuinței. Se părea că o întreagă familie de șerpi intrase în conflict; doi șerpi și o șerpoaică. Mi-e penibil întotdeauna să fiu martorul unor întîmplări care nu sunt destinate ochiului sau urechii mele, iar calitatea mistică de a simți mirosurile prin telefon nu e în nici un caz o bucurie, ci mai degrabă o povară. În locuința lui Kinkel se simțea miros de supă de carne, de parcă fusese fiert un bou întreg. Sîsîitul din fundal suna amenințător, ca și cum fiul l-ar fi omorît pe tată, sau mama pe fiu. M-am gîndit la Laokoon și la faptul că asemenea sîsîituri — am putut deslușì chiar zgomotul unei încăierări, strigăte de au și ah, vorbe ca „Tu, brută scîrboasă", „Porc brutal" — puteau fi auzite în locuința aceluia care era numit „eminența cenușie a catolicismului german"; toate astea n-au dus la ridicarea moralului meu. Mă gîndeam și la mizerabilul de Kostert de la Bochum, care probabil se apucase încă ieri seara să-și telefoneze articolul și totuși

zgîriase azi dimineaţă la uşa mea ca un pisoi nevinovat şi făcuse pe fratele creştin.

Probabil că Kinkel se apăra într-adevăr cu mîinile şi picioarele ca să nu vină la telefon, iar soţia lui — puteam descifra zgomotele şi mişcările din fundal — era şi mai împotrivă decît el, în timp ce fiul şovăia să vină şi să-mi spună că s-a înşelat şi că tatăl său nu e acasă. Dintr-o dată se făcu o linişte desăvîrşită, tot atît de desăvîrşită ca atunci cînd cineva sîngerează; într-adevăr, era o linişte din care parcă curgea sînge. Apoi am deslușit paşi tîrşiţi, am auzit cum receptorul era ridicat de pe masă, şi am avut impresia că va fi pus în furcă. Ştiam încă precis unde se află telefonul în locuinţa lui Kinkel. Exact sub aceea din cele trei madone baroce, pe care Kinkel o socoteşte cea mai puţin valoroasă. Aproape că mi-ar fi părut mai bine dacă ar fi închis. Îmi era milă de el, trebuia să-i fie îngrozitor de penibil să vorbească acum cu mine, iar în ce mă priveşte convorbirea asta nu avea nici o însemnătate, nici materială, nici spirituală. Dacă abia ar mai fi suflat, mi-ar fi fost milă de el, dar vocea lui era la fel de răsunătoare şi vitală ca şi mai înainte. Cineva comparase cîndva vocea lui cu o întreagă orchestră de trompete.

— Alo, Schnier, urlă el, e drăguţ că ne chemaţi la telefon!

— Salut doctore, i-am spus eu, sunt la strîmtoare.

Singurul lucru răutăcios din spusele mele era „doctore", deoarece doctoratul lui este, ca şi cel al tatălui meu, un ultra nou h.c.*

— Schnier, spuse el, sunt oare relaţiile dintre noi de asemenea natură, încît credeţi că e necesar să vă adresaţi cu „domnule doctor"?

* Prescurtare curentă pentru doctor *honoris causa*.

— Habar n-am care sunt relațiile dintre noi, i-am răspuns.

Rîse deosebit de răsunător: vital, catolic, deschis, cu o „veselie barocă".

— Simpatia mea pentru dumneavoastră e mereu aceeași și neschimbată.

Îmi venea greu să cred așa ceva. Probabil că pentru el căzusem atît de adînc, încît i se părea că nu merită să mă afunde și mai mult.

— Sunteți într-o criză, spuse el, nimic altceva; sunteți încă tînăr, adunați-vă puterile și o să meargă din nou.

„A-ți aduna puterile", suna a I.R.9 al Annei.

— Despre ce vorbiți? l-am întrebat eu moale.

— Despre ce aș putea vorbi? făcu el. Despre arta dumneavoastră, despre carieră.

— Dar nu despre asta e vorba, i-am spus eu, după cum știți, nu discut din principiu despre artă, ca să nu mai vorbim despre carieră. Vreau să spun, că o vreau, că o caut pe Marie.

Scoase un sunet greu de definit, cam între grohăială și rîgîit. În fundal se distingeau încă frînturi de zgomot, am auzit cum Kinkel a pus receptorul pe masă, l-a ridicat din nou, vocea îi deveni mai scăzută și mai joasă; își vîrîse în gură o țigară de foi.

— Schnier, lăsați trecutul în pace. Prezentul dumneavoastră este arta.

— Trecutul? am întrebat eu. Încercați să vă imaginați că soția dumneavoastră ar pleca dintr-o dată la altul.

Tăcu într-un fel care mi se păru că spunea: măcar de-ar face-o! Pe urmă silabisi, morfolindu-și țigara.

— Nu era nevasta dumneavoastră, și, nu aveți șapte copii împreună.

—Așa deci, am spus, nu era nevasta mea?

— Ah, continuă el, acest anarhism romantic! Fiți bărbat!

— La dracu, i-am spus, tocmai pentru că aparțin acestui sex e atît de neplăcută treaba pentru mine — iar cei șapte copii mai pot veni încă. Marie are abia douăzeci și cinci de ani.

— Printr-un bărbat, spuse el, înțeleg pe cineva care se descurcă.

— Asta sună foarte creștinește, i-am răspuns.

— Dumnezeule, trebuie să înțeleg că dumneavoastră știți ce înseamnă ceva creștinesc?

— Da, i-am spus, din cîte știu eu, după religia catolică soții sînt legați unul de altul prin taina căsătoriei.

— Desigur, spuse el.

— Și, chiar dacă sunt de două sau de trei ori căsătoriți la ofițerul stării civile și religios dar nu sunt legați prin această taină, căsătoria e nulă.

— Hm, făcu el.

— Ascultați-mă, domnule doctor, i-am spus eu, v-ar deranja, dacă v-ați scoate țigara din gură? Totul sună de parcă am vorbi despre cursul acțiunilor. Morfăiala dumneavoastră îmi face situația penibilă.

— Ascultați aici, zise el însă cu țigara scoasă din gură, și credeți-mă: ceea ce gîndiți dumneavoastră despre treaba aceasta e problema dumneavoastră personală. Domnișoara Derkum gîndește probabil altfel, și acționează așa cum îi dictează conștiința ei. Adică exact cum trebuie — așa zic eu.

— Dar de ce nu-mi spune nici unul dintre voi, catolici scîrboși, unde e ea? O ascundeți de mine.

— Nu fiți caraghios Schnier, făcu el, nu mai trăim în Evul Mediu.

— Mi-aș dori să trăim, am spus eu, atunci aș putea s-o țin lîngă mine ca pe o concubină și n-aș fi strîns mereu în cleștele conștiinței. Ei, o să vină ea înapoi.

— În locul dumneavoastră n-aș fi atît de sigur, Schnier, spuse Kinkel. E păcat că vă lipsește simțul pentru metafizică.

— Totul a fost în ordine cu Marie atîta timp cît și-a făcut griji din cauza sufletului meu, dar voi ați convins-o să-și facă griji în legătură cu propriu-i suflet, și acum situația e că eu, care n-am simț pentru metafizică, îmi fac griji din cauza sufletului Mariei. Dacă s-a căsătorit cu Züpfner, abia atunci devine păcătoasă. Atîta lucru am priceput din metafizica voastră: păcat înseamnă și stricarea căsătoriei, ceea ce face ea acum, iar prelatul Sommerwild joacă aici rolul codoșului.

Reuși să rîdă, chiar dacă nu foarte răsunător.

— Asta sună foarte comic, dacă te gîndești că Heribert reprezintă, ca să zic așa, eminența laică, iar prelatul Sommerwild pe cea spirituală a catolicismului german.

— Iar dumneavoastră sunteți conștiința lui, am spus eu furios, și știți precis că am dreptate.

Răsuflă un răstimp, adînc, sub cea mai puțin valoroasă din cele trei madone baroce ale lui.

— Sunteți copleșitor de tînăr, într-un fel demn de invidiat.

— Lăsați asta, domnule doctor, am spus eu, nu vă lăsați copleșit și nu mă invidiați. Dacă Marie nu se întoarce, să știți că-l omor pe cel mai atractiv prelat al dumneavoastră, pentru că oricum, nu mai am ce pierde.

Tăcu și-și vîrî din nou țigara în gură.

— Știu, am continuat eu, că acum conștiința dumneavoastră lucrează febril. Dacă l-aș omorî eu pe Züpfner, v-ați simți bine; el nu vă place, și stă prea la dreapta, în timp ce Sommerwild este pentru dumneavoastră un bun sprijin la Roma, unde dumneavoastră — absolut pe nedrept, după umila mea părere, sunteți desemnat ca reprezentant al stîngii.

— Lăsați prostiile astea, Schnier. Ce v-a venit?

— Catolicii mă enervează, i-am spus, pentru că nu sunt corecți.

— Dar protestanții? întrebă el rîzînd.

— Mă îmbolnăvesc cu veșnicile lor probleme de conștiință.

— Dar ateii? continuă el să rîdă.

— Mă plictisesc, pentru că vorbesc numai despre Dumnezeu.

— Ce sunteți dumneavoastră, de fapt?

— Clovn, i-am spus, mai bun decît mi-e reputația la ora actuală. Și există o ființă catolică de care am neapărată nevoie: Marie. Dar probabil că mi-ați răpit-o.

— Prostii, Schnier, făcu el, scoateți-vă teoriile astea despre răpire din cap. Trăim în secolul douăzeci.

— Tocmai, am spus, în secolul treisprezece aș fi fost un simpatic bufon la curte, și nici măcar cardinalilor nu le-ar fi păsat dacă aș fi fost sau nu căsătorit cu ea. Acum orice biet laic catolic se împăunează cu conștiința lui, iar ea va duce o viață păcătoasă și împotriva religiei, din cauza unei bucăți de hîrtie. Madonele dumneavoastră, domnule doctor, v-ar fi adus în secolul treisprezece excomunicarea și persecuția din partea bisericii. Știți precis că sunt furate din Bavaria și din Tirol, din biserici, și nu trebuie să vă spun eu că furtul din biserici e considerat și astăzi ca o infracțiune destul de gravă.

— Ascultați-mă, Schnier, spuse el, vreți să vă referiți la mine? Asta mă surprinde la dumneavoastră.

— Dumneavoastră vă amestecați încă de ani de zile în treburile mele personale, iar dacă pot face o mică observație, și vă pun în fața unui adevăr care-ar putea fi neplăcut, deveniți de-a dreptul sălbatic. Cînd voi ajunge din nou la bani voi angaja un

detectiv particular care să cerceteze de unde provin madonele dumneavoastră.

Nu mai rîdea, tușea doar ușor, și am observat că încă nu înțelesese că vorbeam serios.

— Puteți închide, Kinkel, i-am spus, închideți, altfel încep să vorbesc despre minimul necesar pentru existență. Vă doresc dumneavoastră și conștiinței dumneavoastră o seară plăcută.

Dar el tot nu înțelegea, așa că eu am fost acela care a închis aparatul.

10.

Știam prea bine că Kinkel fusese surprinzător de amabil cu mine. Cred că mi-ar fi dat chiar și bani dacă i-aș fi cerut. Trăncăneala lui despre metafizică, cu țigara în gură, și faptul că se simțise brusc jignit cînd începusem să vorbesc despre madonele lui, mi se păruseră însă dezgustătoare. Nu mai vroiam să am nimic de a face cu el. Nici cu doamna Fredebeul. Ba încă pe Fredebeul o să-l și plesnesc cu vreo ocazie. Ar fi lipsit de sens să lupți împotriva lui cu „arme spirituale". Uneori regret că nu mai există dueluri. Situația dintre mine și Züpfner, din cauza Mariei, ar putea fi lămurită doar printr-un duel. Era îngrozitor că fusese elucidată prin principii ale ordinei, prin declarații scrise și prin convorbiri secrete care duraseră zile întregi într-un hotel din Hannover. Marie era după cel de al doilea avort atît de dărîmată, nervoasă, fugea tot timpul la biserică și mi-o lua în nume de rău dacă în serile mele libere nu mergeam cu ea la teatru, la concert sau la vreo conferință. Cînd îi propuneam să jucăm ca

mai înainte „Nu te supăra, frate", să bem ceai și să stăm întinși pe burtă în pat, se enerva și mai tare. De fapt, totul începuse din aceea că ea juca „Nu te supăra, frate" doar din amabilitate, să mă liniștească, sau cînd vroia să fie drăguță. Și nu mai venea cu mine nici la filmele care-mi plac atît de mult: cele pentru copii de șase ani.

Cred că nu există nimeni pe lume care să poată înțelege un clovn, nici măcar un clovn nu-l înțelege pe altul, pentru că apare întotdeauna invidia sau răutatea. Marie aproape că mă înțelesese, dar pe de-a-ntregul nu mă înțelesese niciodată. Avea impresia că trebuia, ca „spirit creator", să am un „interes arzător", să-mi însușesc cît mai multă cultură cu putință. Asta e o greșeală. Bineînțeles că aș lua imediat un taxi, dacă aș fi liber într-o seară și aș afla că undeva se joacă o piesă de Beckett, de asemenea mă duc din cînd în cînd la film, destul de des dacă mă gîndesc bine, dar numai la filmele pentru copii de șase ani. Marie n-a putut înțelege așa ceva niciodată; o mare parte din educația ei catolică cuprinde numai informații psihologice și un raționalism de nuanță mistică, în limitele lui „Lăsați-i să joace fotbal, să nu le mai stea gîndul la fete". Iar mie-mi sta gîndul cu atîta plăcere la fete; mai tîrziu, doar la Marie. Uneori mi se pare că sunt un monstru. Mă duc cu plăcere la filmele astea pentru copii de șase ani, pentru că acolo nu e vorba de kitsch-urile pentru maturi cu divorțuri și despărțiri. În filmele cu divorțuri și despărțiri, fericirea unuia sau a altuia are o importanță prea mare. „Fă-mă fericită, iubitule!" sau „Vrei să stai în calea fericirii mele?" Prin fericire, care durează o secundă sau două, poate trei, nu pot să-mi imaginez nimic. Adevăratele filme cu tîrfe îmi plac de asemenea, dar sunt atît de puține. Cele mai multe sunt atît de pretențioase, încît nici nu mai observi că ar fi filme cu tîrfe. Mai există o

categorie de femei, care nu sunt nici tîrfe şi nici soţii, femeile miloase, dar astea sunt neglijate de filme. În filmele pentru copii de şase ani apar dealtfel o mulţime de tîrfe. N-am înţeles niciodată după ce principii se ghidează cei de la cenzură, cînd dau voie copiilor de şase ani la filme de astea. Femeile din filmele astea sunt tîrfe fie de la natură, fie numai din punct de vedere sociologic; miloase însă, nu sunt niciodată. Într-un saloon oarecare din vestul sălbatic, nişte blondine dansează can-can; cowboyii neciopliţi, căutătorii de aur sau vînători, care au trăit cîte doi ani în singurătate vînînd animale cu blană preţioasă, se holbează la blondinele tinere care dansează can-can, dar cînd aceşti cowboy, căutători de aur sau vînători, se iau după fete şi vor să intre în camerele lor, li se trînteşte de obicei uşa în nas, sau un porc brutal îi culcă fără milă la pămînt. Cred că intenţia tuturor lucrurilor ăstora e să exprime ceva asemănător cu virtutea. Nemilostivirea, acolo unde doar mila ar fi omenească. Nu-i de mirare că bieţii oameni încep apoi să se bată şi să tragă focuri — este ca jocul de fotbal de la internat — dar cum e vorba de băieţi maturi, totul e mai brutal. Nu pot înţelege morala americană. Cred însă că o femeie miloasă ar fi arsă acolo pe rug ca vrăjitoare; o femeie care ar face totul nu pentru bani şi nu din pasiune pentru un bărbat, ci doar din milă faţă de natura bărbaţilor.

Deosebit de penibile mi se par filmele despre artişti. De obicei sunt făcute de oameni care nu i-ar fi dat lui van Gogh pentru un tablou nici măcar un pachet întreg de tutun, ci doar o jumătate, şi cărora le-ar fi părut rău şi de atîta mai tîrziu, pentru că şi-ar fi dat seama că l-ar fi putut obţine şi doar pentru cît ai umple o pipă. În filmele despre artişti, suferinţele sufletului artistului, mizeria şi lupta cu demonul sunt proiectate întotdeauna în tre-

cut. Un artist în viață, care n-are nici măcar o țigară și nu poate cumpăra pantofi soției, este neinteresant pentru cineaști, întrucît nu le-a fost confirmat de trei generații de flecari că ar fi un geniu. O singură generație de flecari nu le-ar fi de ajuns. „Tumultuoasele căutări ale sufletului artistic". Chiar și Marie credea în asta. Penibil e că există așa ceva, numai că ar trebui să i se spună altfel. Lucrul de care într-adevăr are nevoie un clovn e liniștea, simularea a ceea ce ceilalți numesc o seară liberă. Însă ceilalți oameni nu înțeleg că simularea asta înseamnă pentru un clovn să-și uite meseria; nu înțeleg lucrul ăsta pentru că ei — și faptul e din nou foarte natural — nu se ocupă decît în timpul *lor* liber cu așa-numita artă. O problemă în sine o constituie oamenii cu preocupări artistice care nu se gîndesc la altceva decît la artă, dar nu au nevoie de o seară liberă, pentru că nu lucrează. Dacă cineva începe însă să spună unor asemenea oameni artiști, pot apărea cele mai penibile confuzii. Oamenii ăștia încep să vorbească întotdeauna despre artă tocmai atunci cînd artistul are impresia că beneficiază de o seară liberă. Unor asemenea oameni cu preocupări artistice le vine tocmai atunci inspirația să discute, în cele două, trei sau cinci minute în care artistul uită arta, și înșiră verzi și uscate despre van Gogh, Kafka, Chaplin sau Beckett. În astfel de momente îmi vine să mă sinucid: tocmai cînd încep să mă gîndesc la ceea ce fac eu cu Marie, la bere, la frunzele care cad, la ceva lipsit de orice fel de gust, poate la ceva sentimental, tocmai atunci începe un Fredebeul sau un Sommerwild să vorbească despre artă. Chiar în clipa în care am sentimentul copleșitor că sunt normal, la fel de banal normal ca și Karl Emonds, tocmai atunci încep Fredebeul sau Sommerwild să vorbească despre Claudel sau Ionesco. Ceva din asta se putea observa și la Marie,

înainte mai puțin, în ultimul timp tot mai mult. Am observat lucru ăsta cînd i-am spus că o să încep să interpretez unele cîntece la chitară. Asta i-a atins, după cum a spus ea, instinctul estetic. Seara liberă a unui neartist este timpul de lucru al unui clovn. Toți știu ce înseamnă timpul liber, de la managerul cel mai bine plătit pînă la cel mai simplu muncitor, fie că beau bere sau sunt la vînătoare de urși în Alaska, fie că sunt colecționari de timbre, de impresioniști sau expresioniști (un lucru e sigur, cei care *colecționează* artă, nu sunt artiști). Deja felul cum își aprind țigara în timpul liber, cum își compun o anumită morgă mă poate scoate din minți, pentru că mi-e cunoscut mult prea bine acel simțămînt ca să nu-i invidiez că și-l pot permite și savura atîta vreme. În timpul său liber, un clovn are momente în care, întinzîndu-și picioarele pe cînd fumează o jumătate de țigară, simte nevoia să le guste pe deplin. Ucigător însă e așa-numitul concediu: unii îl au probabil trei, patru sau șase săptămîni! Marie a încercat de cîteva ori să mă atragă și pe mine, am plecat la mare, prin țară, la băi, în munți; deja a doua zi m-am îmbolnăvit, corpul mi s-a umplut de sus pînă jos de pustule și sufletul de gînduri criminale. Cred că eram bolnav de invidie. Pe urmă, Mariei i-a venit ideea să ne petrecem timpul liber într-un loc unde-și făceau concediul artiștii. Bineînțeles că erau doar oameni cu preocupări artistice, și încă din prima seară m-am încăierat cu un cretin care joacă un rol de seamă în industria filmului și care m-a atras într-o discuție despre Grock și Chaplin, despre nebunii din dramele lui Shakespeare. Nu numai că m-a bătut zdravăn (oamenii aceștia cu preocupări artistice, care trăiesc cît se poate de bine din meserii așa-zise artistice, nu lucrează nimic și plesnesc de sănătate, de vigoare), ci m-am îmbolnăvit și de icter. De îndată ce am

părăsit cuibul ăla îngrozitor, m-am vindecat însă repede.

Ce mă neliniștește e incapacitatea mea de a mă încadra în anumite limite, sau cum ar spune agentul meu Zohnerer, de a mă concentra. Numerele mele sunt foarte amestecate și constau din pantonimă, elemente artistice și clovnerie — aș fi un Pierrot bun, dar aș putea fi și un clovn bun, numai că schimb prea des numerele. Probabil că aș fi putut trăi ani în șir cu numerele mele despre predica catolică și cea evanghelică, despre ședința consiliului de supraveghere, despre traficul de pe stradă și alte cîteva, dar dacă am prezentat numărul de zecedouăzeci de ori începe să mă plictisească în așa hal, încît în timpul reprezentației mă cuprind atît de îngrozitoare accese de căscat, încît am nevoie de toată voința pentru a-mi disciplina musculatura gurii. Mă plictisesc de mine însumi. Gîndul că există clovni care prezintă aceleași numere timp de treizeci de ani mă înspăimîntă la fel de mult ca atunci cînd aș fi obligat să mănînc cu lingura un întreg sac cu făină. Trebuie ca un lucru să-mi facă plăcere, altfel mă îmbolnăvesc. Mi-a trecut prin minte așa, dintr-odată, că aș putea, în măsura posibilităților, să și jonglez sau să cînt; orice fel de refugiu e bun, numai să scap de antrenamentul zilnic. Cel puțin patru, dacă e posibil șase ore de antrenament, eventual chiar și mai mult. Neglijasem și antrenamentul în ultimele șase săptămîni, mulțumindu-mă cu cîteva exerciții de stat în cap, în mîini, cu cîteva rostogoliri și făcînd puțină gimnastică pe salteaua de cauciuc pe care o car peste tot cu mine. Acum, datorită genunchiului rănit, aveam o scuză grozavă să stau întins pe canapea, să fumez și să-mi plîng de milă. Ultima mea pantonimă despre cuvîntarea unui ministru fusese foarte bună, dar o executasem din păcate prea caricatural și nu am putut depăși o anu-

mită limită. Toate încercările mele lirice eșuaseră. Nu reușisem încă să prezint ceea ce e omenesc, fără să realizez un kitsch îngrozitor. Numerele despre perechea care dansează, despre mersul și venitul de la școală erau acceptabile din punct de vedere artistic. Cînd însă am încercat să prezint biografia unui bărbat, am căzut din nou în caricatură. Marie avea dreptate cînd considera încercările mele de a cînta la chitară ca pe o dorință de refugiu. Cel mai bine îmi reușește prezentarea absurdităților cotidiene: observ, adun observațiile astea, le amplific și scot din ele esența, dar cu un alt factor decît cu cel cu care le amplificasem. În fiecare gară mai mare sosesc în fiecare dimineață mii de oameni care lucrează în oraș — alte mii pleacă din oraș, pentru că lucrează în afara lui. De ce nu schimbă oamenii ăștia locurile lor de muncă? Sau coloanele de mașini, care se preling unele pe lîngă celelalte în perioadele de vîrf ale traficului. Schimbul locurilor de muncă și al caselor, mirosul îngrozitor de benzină și semnele dramatice ale polițiștilor cu brațele ar putea fi evitate; încrucișările străzilor ar fi atît de liniștite, încît ai putea juca acolo „Nu te supăra, frate". Din observațiile acestea am făcut o pantonimă, pe care am executat-o doar cu mîinile și picioarele, fața rămînîndu-mi tot timpul imobilă și albă ca neaua, și am reușit ca doar prin mișcarea celor patru extremități să creez impresia unei îngrozitoare cantități de agitație inutilă. Principiul meu este să folosesc cît mai puțină recuzită, sau, dacă se poate, deloc. Pentru numărul cu mersul și venitul de la școală n-am avut nevoie nici măcar de un ghiozdan; mîna care-l ține e de ajuns, traversez în fugă strada prin fața tramvaielor care huruie, sar în autobuze, cobor din ele, mă las atras de vitrine, scriu ortografic, cu cretă, lucruri urîte pe zidurile caselor, stau — deoarece am întîrziat — în fața învățătorului care mă doje-

neşte, îmi scot ghiozdanul de pe umăr şi mă strecor în bancă. Prezentarea liricului din existenţa copiilor îmi reuşeşte foarte bine; în viaţa unui copil, banalul primeşte măreţie, e neobişnuit, fără ordine, şi întotdeauna tragic. Nici copiii n-au niciodată timp liber, abia după acceptarea „principiilor ordinei" apare şi timpul liber. Observ cu un zel fanatic orice manifestare a timpului liber; cum vîră un muncitor în buzunar plicul cu salarul şi se urcă pe motocicletă, cum un funcţionar de la bursă lasă definitiv receptorul în furcă, îşi pune carnetul de notiţe în sertar şi apoi închide, cum o vînzătoare de la băcănie îşi dă jos şorţul, îşi spală mîinile, se piaptănă şi se rujează în faţa oglinzii, îşi ia mănuşile — şi s-a şi dus; totul e atît de omenesc, încît se pare că eu sunt un neom, pentru că nu pot face altceva decît să prezint timpul liber în numerele mele. Am discutat cu Marie dacă şi animalele au seri libere, o vacă care rumegă, sau un măgar care stă priponit lîngă un gard. Ea spuse că animale care să lucreze şi să aibă seri libere i se pare o blasfemie. Somnul ar fi ceva asemănător cu timpul liber, o asemănare izbitoare între om şi animal, dar cred că timpul liber există doar dacă-l trăieşti conştient, ca atare. Chiar şi medicii îl au iar mai nou şi preoţii. Asta mă scoate din sărite pentru că n-ar trebui să-l aibă şi ar trebui să-i înţeleagă pe artişti. Nu e nevoie să înţeleagă ceva despre artă, despre misiunea sau datoria artistului sau alte asemenea absurdităţi, dar ar trebui să aibă habar despre natura artistului. De asemenea, m-am certat adesea cu Marie, dacă Dumnezeu avea sau nu timp liber, iar ea a spus că da, a scos Vechiul Testament şi mi-a citit din cartea despre Facere: în ziua a şaptea Dumnezeu s-a odihnit. Eu o contraziceam cu Noul Testament, că era posibil ca Dumnezeu din Vechiul Testament să se fi odihnit, dar un Cristos care să facă acelaşi lucru

mi se părea de neînchipuit. Marie păli cînd auzi asta, dar spuse şi ea că imaginea unui Cristos care se odihnea i se părea a fi blasfemică, şi că participase la sărbători, dar nu avusese timp liber pentru odihnă.

Pot dormi ca un animal, de cele mai multe ori fără să visez, adeseori doar cinci minute şi totuşi am impresia că dormisem o eternitate, ca şi cum mi-aş fi vîrît capul printr-un zid în spatele căruia se găseşte infinitul întunecos, uitarea şi veşnica odihnă, şi acel lucru la care se gîndea Henriette cînd arunca dintr-odată racheta din mînă, scăpa lingura în supă sau zvîrlea cu o mişcare bruscă cărţile de joc în foc, adică la nimic. Am întrebat-o o dată la ce se gîndeşte, cînd i se întîmpla aşa ceva, iar ea se miră

— Nu ştii, într-adevăr?

— Nu, am spus eu, şi ea spuse încet

— La nimic, nu mă gîndesc la nimic.

I-am răspuns că nu se poate să nu te gîndeşti la nimic, dar ea zise

— Ba da, se poate, deodată mă simt cu desăvîrşire golită şi totuşi ca şi cum aş fi beată, şi aş vrea să-mi pot arunca şi pantofii şi hainele — să fiu fără nici un fel de balast.

Mai spunea că senzaţia era copleşitoare şi că o aştepta mereu, dar că nu venea niciodată cînd o aştepta, ci întotdeauna pe neaşteptate, şi că e ca o eternitate. I se întîmplase uneori şi la şcoală; îmi aduc aminte de conversaţia agitată a mamei mele cu diriginta şi expresia

— Da, da, histerie, acesta e cuvîntul. Vă rog s-o pedepsiţi aspru.

Uneori am o senzaţie asemănătoare de gol minunat în timp ce joc „Nu te supăra, frate", dacă durează mai mult de trei-patru ore; chiar şi doar sunetele, ţăcănitul zarului, mutatul pionilor, zgomotul

căderii unui pion. Am izbutit s-o fac pe Marie, deși înclina mai mult spre șah, să se îndrăgostească de-a dreptul de jocul ăsta. Era ca un narcotic pentru noi. Jucam uneori cinci-șase ore în șir, iar chelnerii și cameristele care ne aduceau ceai și cafea în cameră aveau aceeași expresie întipărită pe față, un amestec de frică și furie, ca și mama, cînd Henriette era cuprinsă de stările ei, și uneori spuneau ceea ce spuseseră oamenii din autobuz, pe cînd mă întorceam de la Marie

— E de necrezut!

Marie născoci un foarte complicat sistem de notare cu puncte: după felul în care erai scos din joc sau îl scoteai pe celălalt, primeai puncte; se dezvolta cu încetul un tabel interesant, și i-am cumpărat un creion cu patru culori, pentru că în felul ăsta putea marca mai bine valorile pasive și pe cele active, cum le spunea ea. Uneori jucam și în timpul călătoriilor lungi cu trenul spre mirarea călătorilor serioși, pînă cînd am observat că Marie juca cu mine doar pentru a-mi face plăcere, pentru a mă liniști și pentru a procura o destindere „sufletului meu de artist". Nu mai juca cu interes și totul începuse acum cîteva luni, cînd am șovăit să merg la Bonn, deși nu aveam cinci zile în șir nici o reprezentație. Nu vroiam să merg la Bonn. Mi-era frică de cerc, mi-era frică să-l întîlnesc pe Leo, dar Marie spunea mereu că trebuie să respire „aer catolic". I-am amintit cum călătorisem după prima seară petrecută acolo, de la Bonn la Köln, obosiți, nenorociți și dărîmați, și cum îmi spusese tot timpul în tren „Ești atît de drăguț, atît de drăguț", apoi cum adormise cu capul pe umărul meu, trezindu-se doar uneori, cînd conductorul striga numele stațiilor: Sechtem, Walberberg, Brühl, Kalscheuren — de fiecare dată se ghemuia puțin, tresărea, eu îi apăsam din nou capul pe umărul meu,

iar cînd am coborît la gara de vest din Köln, spusese „Mai bine am fi mers la cinematograf".

I-am amintit de toate lucrurile astea cînd a început să vorbească despre aerul catolic pe care ar fi dorit să-l respire, și i-am propus să mergem la film, la dans, să jucăm „Nu te supăra, frate", dar ea clătină doar din cap și plecă apoi singură la Bonn. Nu pot să-mi imaginez ce ar putea să însemne aerul catolic. Ne găseam totuși la Osnabrück, și chiar atît de necatolic nu putea fi nici acolo aerul.

11.

M-am dus în baie, am turnat puțin din sărurile de baie lăsate de Monika Silvs în vană și am dat drumul robinetului pentru apă caldă. Baia e aproape la fel de bună ca somnul, la fel cum somnul e la fel de bun ca „lucrul acela". Marie îl numise astfel, și-mi vin mereu în minte cuvintele ei. Nu-mi pot imagina de loc că Marie face „lucrul acela" cu Züpfner, fantezia mea este pur și simplu prea limitată pentru așa ceva, la fel cum n-am fost niciodată cu adevărat ispitit să răscolesc prin lenjeria Mariei. Îmi puteam imagina doar că juca cu Züpfner „Nu te supăra, frate", și asta mă scotea din sărite. Nimic din ceea ce făcusem noi împreună n-ar fi trebuit să facă cu el, fără să aibă impresia că e o trădătoare sau o tîrfă. N-ar fi avut voie nici măcar să-i ungă cu unt chiflele. Cînd mă gîndesc că ar putea să-i ia țigara din scrumieră și s-o fumeze ea mai departe, îmi vine să înnebunesc, iar faptul că el nu fuma și că ea probabil juca doar șah cu el, nu era o consolare. Ceva trebuia să facă împreună, fie să danseze sau să joace cărți, fie să-i citească el ei sau ea lui; trebuia

de asemenea să vorbească, despre vreme sau despre bani.

Doar să gătească putea pentru el, fără să fie obligată să se gîndească tot timpul la mine, pentru că o făcuse foarte rar pentru mine, și deci n-ar fi fost neapărat trădare sau precurvie. L-aș fi chemat cu plăcere pe Sommerwild la telefon, dar era prea devreme, pentru că îmi propusesem să-l scol din somn la ora două și jumătate noaptea și să mă întreţin amănunţit cu el despre artă. Opt seara era o oră prea cumsecade ca să-l sun și să-l întreb cu cîte principii ale ordinei o înfundase deja pe Marie, și ce fel de răsplată urma să primească de la Züpfner: un crucifix din secolul treisprezece, sau o madonă renană din paisprezece. Mă gîndeam de asemenea în ce fel să procedez ca să-l omor. Esteţii trebuie omoriţi cu obiecte valoroase de artă, ca murind să se mai poată încă enerva de distrugerea unui obiect preţios. O statuie a Madonei n-ar fi fost destul de scumpă și prea solidă, și ar fi putut muri avînd consolarea că Madona a fost salvată, iar o pictură nu e destul de grea, poate cel mult rama, și asta i-ar da din nou mîngîierea că pînza n-a fost distrusă. Aș fi putut să răzuiesc vopseaua de pe o pictură valoroasă și să-l sugrum apoi cu pînza; n-ar fi o crimă perfectă, dar ar fi o moarte perfectă pentru un estet. În afară de asta, nu e chiar atît de ușor să trimiţi un flăcău atît de sănătos în veșnicie; Sommerwild e înalt și zvelt, o „apariţie demnă“ cu părul alb și „binevoitoare“, e alpinist și e mîndru că a luat parte la cele două războaie mondiale, că a primit distincţia de argint ca sportiv. Un adversar dîrz și bine antrenat. Trebuia să fac neapărat rost de un obiect preţios de metal, din bronz sau aur, poate chiar din marmoră, dar mi-era peste mînă să plec mai întîi la Roma și să fur ceva din muzeele Vaticanului.

În timp ce apa curgea în baie, mi-a venit în minte

Blothert, un important membru al cercului, pe care-l văzusem doar de două ori. Întruchipa ceea ce ar fi putut fi numit „adversarul de dreapta" al lui Kinkel, politician ca și acesta, dar cu o „altă platformă și venind din alte sfere"; pentru el, Zürpfner era ceea ce era Fredebeul pentru Kinkel, un fel de înlocuitor și „moștenitor spiritual", dar ar fi avut tot atîta rost să-l sun pe Blothert, cît dacă aș cere ajutor de la pereții camerei mele. Singurul lucru care-l făcea să dea oarecare semne de viață erau madonele baroce ale lui Kinkel. Le compara cu ale lui, într-un fel care-mi arăta cît de mult se urăsc reciproc. Era președinte undeva, unde Kinkel ar fi dorit să fie, și se tutuiau de pe vremea cînd învățaseră la aceeași școală. M-am speriat în amîndouă ocaziile în care l-am văzut pe Blothert. E potrivit de înalt, blond, și arată de douăzeci și cinci de ani; dacă te uitai la el rînjea, și înainte de a spune ceva scrîșnea din dinți o jumătate de minut, iar din patru cuvinte pe care le rostea două era „cancelarul" și „catolon" — pe urmă observai dintr-odată că avea peste cincizeci de ani și că arăta ca un absolvent de liceu îmbătrînit din cauza cine știe căror dificultăți misterioase. O apariție stranie. Uneori avea convulsii cînd rostea cîteva cuvinte, începea să se bîlbîie și spunea: „ca... ca... ca..." sau „c... c... c...", iar mie mi se făcea milă de el, și, în sfîrșit, scuipa și restul cuvintelor „ncelar" sau „atolon". Marie îmi spusese că era „senzațional de inteligent". N-am avut niciodată vreo confirmare a afirmației ăsteia și doar cu o singură ocazie l-am auzit rostind mai mult decît douăzeci de cuvinte, anume atunci cînd se discutase despre pedeapsa cu moartea. Era „fără nici un fel de rezerve" pentru ea și ceea ce m-a mirat atunci era că nu se prefăcea că vrea contrariul. Vorbea cu fața iluminată de triumf, lupta cu „ca... ca" urile lui și suna ca și cum cu fiecare „ca", i-ar fi tăiat cuiva

capul. Se uita uneori la mine, întotdeauna cu o uimire de parcă abia și-ar fi înghițit un „de necrezut", dar nu se putea stăpîni să nu clatine din cap. Cred că unul care nu e catolic nici nu există măcar pentru el. Îmi imaginez că dacă ar fi introdusă pedeapsa cu moartea, ar începe să pledeze ca toți necatolicii să fie executați. Avea o soție, copii și un telefon. Apoi m-am gîndit că ar fi mai bine s-o chem din nou pe mama. Blothert îmi venise în minte pentru că mă gîndisem la Marie. Probabil că are intrare liberă la ei, are legături și cu Asociația generală, și gîndul că el este unul dintre obișnuiții casei îmi făcu frică. Mi-e foarte dragă, și vorbele rostite de ea: „Trebuie să mă duc pe drumul care mi-a fost hărăzit" trebuiau înțelese ca motoul unei creștine din antichitate, care se lasă azvîrlită fiarelor. Mă gîndeam și la Monika Silvs, și știam că voi accepta odată milostivenia ei. Era atît de drăgălașă și bună și mi se părea că e potrivită în cercul ăla și mai puțin decît Marie. Fie că trebăluia prin bucătărie — îi ajutasem și ei o dată să facă sandvișuri — fie că zîmbea, dansa sau desena, totul era de la sine înțeles, chiar dacă tablourile ei nu-mi plăceau. Îl ascultase prea mult timp pe Sommerwild vorbind despre bunăvestiri și credință, așa că picta aproape numai madone. Voi încerca s-o fac să renunțe la asta. Nu poate nimeni reuși așa ceva, chiar dacă credința ți-e tare și pictezi bine. Ar trebui să lase pictarea madonelor copiilor sau călugărilor foarte credincioși, care n-au impresia că sunt artiști. Am început să mă gîndesc dacă voi reuși s-o conving pe Monika să renunțe la madone. Nu-i o diletantă, e încă tînără, are douăzeci și doi sau douăzeci și trei de ani, e cu siguranță fecioară și asta îmi inspiră parcă frică. Mi-a venit gîndul îngrozitor că în planurile catolicilor eu trebuia să joc pentru ea rolul lui Siegfried. Ar trăi cu mine cîțiva ani, ar fi drăguță, pînă cînd principiile ordinei

ar intra în acțiune, apoi s-ar întoarce la Bonn și s-ar căsători cu von Severn. M-am înroșit la gîndul ăsta, și l-am dat la o parte. Monika era atît de drăguță și nu vroiam să fac din ea obiectul unor gînduri nedemne. Dacă vroiam să fim împreună, trebuia să i-l scot din cap pe Sommerwild, leul ăsta de salon, care arată aproape ca tatăl meu. Numai că tatăl meu nu are altă pretenție decît că e un exploatator semiuman și se mulțumește cu atît. În ce-l privește pe Sommerwild, am mereu impresia că ar putea să fie tot atît de bine director al unei stațiuni balneare sau al unei filarmonici, manager pentru *public relations* la o fabrică de încălțăminte, cîntăreț de muzică ușoară, poate chiar redactor al unei reviste „inteligent" întocmite și moderne. În fiecare duminică seara ținea o predică la biserica St. Korbinian. Marie mă tîrîse și pe mine de două ori acolo. Spectacolul e mai penibil decît ar avea voie să accepte superiorii lui Sommerwild. Mai bine îi citesc pe Rilke, Hofmannsthal și Newman pe fiecare în parte, decît să accept să mi se servească un fel de limonadă dulce din amestecul lor. Am început să transpir în timpul predicii. Sistemul meu nervos vegetativ nu suportă anumite forme ale manifestărilor nenaturale. Faptul că există ceea ce există, și că e relativ ceea ce e relativ — asemenea expresii îmi fac frică. Ascult mai cu plăcere un nenorocit de pastor grăsan care vorbește de la amvon despre adevărurile de neînțeles ale religiei ăsteia, și care nu-și imaginează că e „literă de evanghelie" ceea ce spune. Marie se întristase că nu-mi plăcuse nimic din predicile lui Sommerwild. Îndeosebi chinuitor a fost că după predică ne-am dus la o cafenea din apropierea bisericii St. Korbinian, care s-a umplut de oameni cu pretenții artistice, venind de la predica lui Sommerwild. Apoi veni și el, se formă un fel de cerc în jurul lui, în care am fost atrași și noi, și tot ceea ce spusese de

la amvon, a mai fost rumegat încă de două, trei sau patru ori. O tînără artistă, frumoasă ca o cadră, cu păr lung, auriu, cu o față de înger, despre care Marie îmi șoptise că e convertită „pe trei sferturi", era cît pe ce să-i sărute picioarele lui Sommerwild. Și cred că el n-ar fi împiedicat-o.

Am închis robinetul la baie, mi-am scos vestonul, cămașa și tricoul aruncîndu-le într-un colț și eram gata să intru în cadă, cînd a sunat telefonul. Cunosc doar un singur om care poate face telefonul să sune atît de vital și viril: agentul meu, Zohnerer. Vorbește atît de lipit de receptor, încît de fiecare dată mi-e frică să nu mă scuipe. Cînd vrea să-mi spună ceva amabil, începe convorbirea cu

— Ieri ați fost minunat!

Asta o spune doar așa, fără să știe dacă am fost într-adevăr sau nu minunat; dacă vrea însă să-mi spună lucruri neplăcute, începe cu

— Ascultați-mă, Schnier, nu sunteți Chaplin!

Prin asta nu înțelege că n-aș fi un clovn tot atît de bun ca Chaplin, ci doar că nu sunt destul de renumit ca să-mi pot permite lucruri care pe el îl enervează. Astăzi cred că nu avea de spus nici măcar lucruri neplăcute și nici nu va prevesti apropiatul sfîrșit al lumii, așa cum făcea întotdeauna cînd contramandam un spectacol. Nu va aminti nici măcar de „histeria contramandării". Desigur, spectacolele fuseseră contramandate și la Offenbach, Bamberg și Nürnberg, și probabil că-mi va spune la cît se ridică deficitul din contul meu. Telefonul suna mai departe, viguros, viril, vital și era cît pe ce să arunc peste el o pernă de divan; mi-am îmbrăcat însă halatul de baie, am intrat în cameră și m-am oprit în fața telefonului care suna. Managerii au nervi și echilibru, expresii ca „sensibilitatea sufletului de artist" sunt pentru ei la fel ca „Fabrica de bere din Dortmund" și ori cît ai încerca să vorbești serios cu

ei despre artă și artiști înseamnă să-ți răcești gura de pomană. De asemenea, ei știu că pînă și artistul cel mai lipsit de conștiință are de o mie de ori mai multă conștiință decît un manager, însă mai știu și că posedă o armă împotriva căreia nu poate lupta nimeni: siguranța că un artist nu poate face altceva decît tocmai ceea ce face: să picteze tablouri, să colinde țara ca simplu clovn, să cînte sau să sculpteze în piatră sau granit „lucruri care să rămînă". Un artist seamănă cu o femeie care nu știe altceva decît să iubească și care cedează oricărui măgar de bărbat care o dorește. Artiștii și femeile sunt și cei mai ușor de exploatat, și orice manager are în el între unul și nouăzeci și nouă procente dintr-un proxenet. Felul cum suna la telefon era tipic pentru un proxenet. Bineînțeles că aflase de la Kostert cînd plecasem de la Bochum și știa cu precizie că eram acasă. Mi-am strîns halatul în jurul meu și am ridicat receptorul. Îndată mirosul de bere m-a lovit în față.

— Al dracului să fie, Schnier, a spus el, ce înseamnă să mă lași să aștept atîta?

— Tocmai întreprindeam încercarea modestă de a lua o baie, i-am replicat; nu e asta oare în spiritul contractului?

— Umorul dumneavoastră nu poate fi decît din acela de sub spînzurătoare.

— Unde-i lațul, am întrebat, se leagănă deja?

— Să lăsăm simbolica, spuse el, să vorbim mai bine despre ceea ce ne interesează.

— Nu eu am început cu simbolurile.

— Tot una e cine a început, răspunse el, probabil că doriți neapărat să vă sinucideți ca artist?

— Dragă domnule Zohnerer, i-am spus cu voce scăzută, v-ar deranja foarte mult dacă v-ați îndepărta puțin fața de lîngă telefon? Respirația dumneavoastră mirosind a bere mă izbește drept în față.

Începu să înjure în argou: „Fante"!, „Mameluc-cule!", apoi zise

— Obrăznicia v-a rămas neatinsă. Despre ce vorbeam?

— Despre artă, i-am spus, dar dacă aș putea să vă rog, n-ar fi mai bine să vorbim despre afaceri?

— Atunci n-am avea nimic de vorbit împreună, făcu el. Ascultați-mă, nu renunț la dumneavoastră. Mă înțelegeți?

Din cauza mirării nu puteam răspunde.

— Vă retragem din circulație pentru o jumătate de an, apoi vă pun din nou pe picioare. Sper că spusele acelui bleg de la Bochum nu v-au atins prea tare.

— Ba da, i-am spus, deoarece m-a înșelat cu o sticlă de rachiu, și cu diferența dintre clasa a doua și a întîia pentru călătoria la Bonn.

— E o tîmpenie din partea dumneavoastră că v-ați amestecat în chestiuni de onorar. Contractul e contract — și prin accidentul suferit, refuzul de a continua reprezentația avea o explicație.

— Zohnerer, i-am spus încet, sunteți într-adevăr atît de uman, sau...

— Fleacuri, făcu el, țin la dumneavoastră. Dacă n-ați observat pînă acum, sunteți mai prost decît am crezut și în afară de aceasta, dumneavoastră mai reprezentați ceva din punct de vedere al afacerilor. Renunțați la trasul ăsta copilăresc la măsea!

Avea dreptate. Copilăresc era expresia potrivită pentru asta. Replicai

— Mi-a ajutat însă.

— Cum? m-a întrebat.

— Sufletește.

— Fleacuri, a spus el. Să lăsăm sufletul afară din conversație. Am putea desigur să dăm Mainz-ul în judecată pentru că a reziliat contractul și cred că

am cîștiga — dar e mai bine să renunțăm. O jumătate de an pauză — și vă pun din nou pe picioare.

— Dar din ce să trăiesc? am întrebat.

— Nați-o bună, spuse el, tata o să vă ajute oricum cîte puțin.

— Și dacă n-o face?

— Atunci căutați-vă o prietenă drăguță, care să vă întrețină în timpul acesta.

— Mai bine aș călători prin sate și orășele, cu bicicleta, dînd reprezentanții ieftine.

— Vă înșelați, spuse el, și în sate și orășele se citesc ziarele, și în prezent nu v-aș putea găsi nici măcar angajamente cu douăzeci de mărci la asociațiile de tineret.

— Ați încercat? l-am întrebat.

— Da, spuse el, toată ziua am dat telefoane pentru dumneavoastră. Nu-i nimic de făcut. Nu există nimic mai deprimant pentru oameni decît un clovn care inspiră milă. Ar fi ca un chelner care v-ar aduce berea, venind pe un cărucior pentru invalizi. Vă faceți iluzii deșarte.

— Dumneavoastră, nu? l-am întrebat.

Tăcu, iar eu continuai

— Am vrut să spun, atunci cum de credeți că peste o jumătate de an aș putea încerca din nou?

— Poate, a spus el, dar e unica șansă. Poate ar fi mai bine să așteptăm un an întreg.

— Un an, replicai, știți cît durează un an?

— Trei sute șaizecișicinci de zile, spuse el, și se lipi din nou fără milă de receptor. Mirosul de bere mă scîrbea.

— Dar dacă aș încerca sub un alt nume, cu alt nas și cu alte numere? Aș putea cînta la chitară și aș putea face puțină jonglerie.

— Fleacuri, spuse el, cîntatul dumneavoastră aduce a urlet, și jongleria e pur diletantism. Numai fleacuri. Aveți calități pentru a fi un clovn bun,

poate chiar foarte bun, şi vă rog să nu veniţi la mine înainte de a fi exersat cel puţin trei luni cîte opt ore zilnic. Vin şi mă uit la noile dumneavoastră numere — sau pot să fie şi vechi, dar antrenaţi-vă şi lăsaţi la o parte trasul ăsta la măsea prostesc.

Am tăcut. L-am auzit chicotind şi trăgînd din ţigară.

— Căutaţi-vă din nou un suflet credincios din ăla, cum avea fata care călătorea cu dumneavoastră.

— Suflet credincios! făcui eu.

— Da, întări el, celelalte sunt doar fleacuri. Şi nu vă imaginaţi că aţi putea să vă descurcaţi şi fără mine, prezentînd numere la nişte asociaţii mizerabile. Trei săptămîni o să meargă, Schnier, puteţi să vă prostiţi puţin la sărbătorile pompierilor, şi apoi să mergeţi de jur împrejur cu pălăria. De îndată ce aflu despre aşa ceva, am terminat cu dumneavoastră.

— Cîine, ripostai.

— Da, spuse el, sunt cel mai bun cîine pe care-l puteţi găsi şi dacă începeţi să acţionaţi pe barbă proprie, sunteţi la pămînt în cel mult două luni. Mă pricep la afaceri. Mă auziţi?

Tăceam.

— Mă auziţi, oare? întreabă cu vocea înceată.

— Da, am spus eu.

— Îmi sunteţi drag, Schnier, am lucrat bine împreună, altfel nici n-aş duce o convorbire telefonică atît de scumpă cu dumneavoastră.

— E trecut de şapte, am spus eu, şi toată afacerea vă costă cam două mărci cincizeci.

— Da, spuse el, poate chiar trei mărci, dar în prezent nici un agent n-ar plăti atîta pentru dumneavoastră. Deci: peste trei luni şi cu cel puţin şase numere ireproşabile. Stoarceţi din bătrînul dumneavoastră cît puteţi mai mult. Salut!

Într-adevăr, închisese. Mai ţineam receptorul în mînă, am auzit tonul, am aşteptat, apoi după o

oarecare șovăială am închis. Mă trăsese de cîteva ori pe sfoară, dar nu mă mințise niciodată. Într-o vreme, cînd valoram probabil două sute cincizeci de mărci pe seară, îmi procurase contracte cu o sută optzeci — și probabil cîștigase frumușel de pe urma mea. Abia după ce-a închis mi-am dat seama că el era singurul cu care aș fi vorbit mai mult. Ar fi trebuit să-mi dea altă șansă decît aceea de a aștepta o jumătate de an. Poate că s-ar fi găsit un grup care ar fi avut nevoie de unul ca mine, nu sunt greu, nu amețesc și aș fi putut să fac, cu puțin antrenament, un pic de acrobatică, sau să mă perfecționez în scheciuri împreună cu un alt clovn. Marie spusese întotdeauna că am nevoie de un „partner"; atunci numerele nu mi-ar părea atît de plictisitoare. Cu siguranță că Zohnerer nu se gîndise la toate posibilitățile. M-am hotărît să-l chem mai tîrziu la telefon; m-am dus în baie, am azvîrlit halatul de pe mine într-un colț, apoi restul hainelor, și m-am urcat în vană. O baie caldă e aproape la fel de bună ca somnul. Chiar și atunci cînd aveam bani puțini luam o cameră cu baie. Marie spunea că originea mea e de vină, de-aia sunt atît de pretențios, dar asta nu-i adevărat. Acasă se făcea economie de apă caldă, așa după cum se făcea economie la toate. Un duș rece puteam face oricînd, dar o baie caldă și acasă trecea drept risipă și chiar și Anna, care mai închidea ochii, era în această privință neînduplecată. Probabil că la I.R.9. o baie caldă era socotită păcat de moarte.

Și în cadă, însă, îmi lipsea Marie. Uneori îmi citea cu voce tare, în timp ce eu stăteam întins în vană, iar ea era în pat. O dată, din Vechiul Testament, istoria lui Solomon și a reginei din Saba, o altă dată despre lupta fraților Macabei, iar din cînd în cînd din *Privește spre casă, îngere* de Thomas Wolfe. Acum zăceam părăsit cu desăvîrșire în vana asta idioată, de culoare ruginie. Baia avea dale negre,

dar vana, savoniera, mînerul de la duș și capacul closetului erau ruginii. Îmi lipsea vocea Mariei. Dacă mă gîndeam bine, nici măcar din biblie nu putea citi cu Züpfner fără să aibă impresia că e trădătoare sau tîrfă. Trebuia să se gîndească la hotelul din Düsseldorf unde-mi citise despre Solomon și regina din Saba, pînă ce adormisem din cauza epuizării. Covoarele verzi din camerele hotelului, părul întunecat al Mariei, vocea ei, și cum pe urmă mi-a adus o țigară aprinsă, iar eu am sărutat-o.

Stăteam scufundat în spumă și mă gîndeam la ea. Nu putea face nimic cu el, sau la el acasă, fără să trebuiască să se gîndească la mine. Nu putea nici măcar să înșurubeze în prezența lui căpăcelul la tubul cu pasta de dinți. De cîte ori nu luasem micul dejun împreună, uneori sărăcăcios, alte ori prea îmbelșugat, în grabă sau pe îndelete, foarte devreme dimineața sau spre amiaz, cu foarte multă marmeladă, sau fără nici un pic! Gîndul că lua micul dejun cu Züpfner în fiecare dimineață, exact la aceeași oră, înainte ca el să se urce în mașină și să meargă la biroul lui catolic, mă făcu aproape credincios. Mă rugai ca asta să nu se mai întîmple niciodată, adică micul dejun împreună cu Züpfner. Am încercat să mi-l imaginez și pe Züpfner: părul castaniu, pielea albă, ținuta dreaptă, un fel de Alcibiade al catolicismului german, doar că mai puțin ușuratic. După cum spunea Kinkel, el stătea „de fapt, la mijloc, dar mai mult spre dreapta decît spre stînga". Acest stat la stînga sau la dreapta era una dintre temele lor favorite de discuție. Și ca să fiu cinstit, ar fi trebuit să-l adaug și pe Züpfner la cei patru catolici, care îmi par ca atare: papa Ioan, Alec Guiness, Marie, Gregory — și Züpfner. Bineînțeles, cu toată posibila îndrăgostire, avusese o mare importanță pentru el faptul că putea s-a salveze pe Marie dintr-o situație păcătoasă, aducînd-o într-una fără păcat. Ținutul ăla

prostesc de mînă nu fusese probabil nimic serios. Discutasem cu Marie despre asta; ea se înroșise, dar într-un fel drăgălaș, și îmi spusese că „multe contribuiseră la această prietenie"; amîndoi tații lor fuseseră persecutați de naziști, pe urmă faptul că erau catolici și „felul lui de a fi, știi tu. Și acum țin la el."

Am lăsat să se scurgă o parte din apa care se răcise, dădui drumul la cea caldă din nou și mai dizolvai puțin din sărurile de baie. Gîndul îmi zbură la tatăl meu, care este și el angrenat în producerea lor. Dacă-mi cumpăr țigări, săpun, hîrtie de scris, înghețată pe băț sau cîrnați, tatăl meu este și el amestecat peste tot, ca om de afaceri. Cred că are o contribuție și la cei doi centimetri și jumătate de pastă de dinți pe care-i întrebuințez uneori. Despre bani, însă, nu era îngăduit să se discute la noi acasă. Cînd Anna vroia să-i vorbească mamei mele în legătură cu cheltuielile și să-i arate registrele de socoteli, mama exclama întotdeauna „Să vorbești despre bani — ce lucru groaznic!" Acceptă din cînd în cînd cîte un diftong *oa*, însă îl rostește foarte apropiat de *e*.

Primeam doar foarte puțini bani de buzunar. Din fericire, aveam o mulțime de rubedenii — dacă îi chemai pe toți, veneau cincizeci-șaizeci de unchi și mătuși — și unii dintre ei erau foarte drăguți și ne dădeau din cînd în cînd cîte un ban de buzunar, pentru că zgîrcenia mamei devenise proverbială. Ca să pună capac la toate, mama mamei mele fusese nobilă, o von Hohenbrode, și tatăl meu are și acum impresia că i s-a făcut o deosebită cinste fiind acceptat ca ginere, deși socrul său se numea Tühler, și doar soacra lui era născută von Hohenbrode. Germanii sunt și mai dornici de titluri astăzi decît în 1910. Chiar oamenii considerați inteligenți se dau în vînt după cunoștințe cu nobili. Ar fi trebuit să atrag atenția Comitetului central al mamei și asupra ches-

tiunii ăsteia. La urma urmei, e o problemă rasială. Chiar și un om atît de rațional ca bunicul nu poate trece peste faptul că familia Schnier trebuia să fie înnobilată în anul 1918 și că „pentru a spune așa" și fusese, dacă ne-am lua după acte, dar pe urmă, în momentul hotărîtor, kaiserul, care ar fi trebuit să semneze decretul, abdicase, și avusese probabil alte griji, dacă a avut vreodată într-adevăr griji. Această istorie cu „aproape-înnobilarea" familiei Schnier e povestită și acum, după aproape o jumătate de secol, la toate ocaziile!

— Decretul a fost găsit în mapa de scris a Maiestății Sale, spune mereu tatăl meu.

Mă mir că încă nu s-a găsit nimeni să plece la Doorn și să dea documentul la semnat. Eu aș fi trimis acolo un sol călare; în felul ăsta lucrul ar fi fost rezolvat așa cum se cuvine.

Mă gîndeam la Marie, care despacheta geamantanul în timp ce eu stăteam în cadă. Cum zăbovea în fața oglinzii, cum își scotea mănușile și-și netezea părul; cum scotea umărașele, cum așeza pe ele hainele și le punea din nou în dulap; auzeam parcă zgomotul pe care-l făceau pe bara de metal. Pe urmă pantofii, zgomotul ușor al tocurilor, acela mai înfundat al tălpilor și cum așeza tuburile, sticluțele și borcănașele pe placa de sticlă a măsuței de toaletă; borcanul cel mare cu cremă, sau flaconul îngust cu lac de unghii, pudriera, și zgomotul metalic iscat cînd punea pe placă tubul de ruj.

Am observat dintr-o dată că începusem să plîng în timp ce stăteam în vană, și făcui o descoperire senzațională din punct de vedere fizic: lacrimile îmi erau reci. Altădată erau întotdeauna calde, și în lunile din urmă vărsasem adeseori lacrimi fierbinți cînd eram beat. Mă gîndeam și la Henriette, la tatăl meu, la Leo cel convertit și mă miram că încă nu mă chemase la telefon.

12.

La Osnabrück îmi spusese pentru prima oară că îi e frică de mine, atunci cînd am refuzat să mă duc la Bonn, iar ea insista să plecăm neapărat, ca să poată respira „aer catolic". Expresia asta nu mi-a plăcut de loc și i-am spus că sunt și la Osnabrück destui catolici, dar ea mi-a răspuns că n-o înțeleg și că nici nu vreau s-o înțeleg. Ne aflam de două zile la Osnabrück, între două angajamente, și mai aveam trei zile înaintea noastră. Ploua încă de dimineață, la cinematografe nu era nici un film care ne-ar fi putut interesa și nici măcar nu încercasem să-i propun să jucăm „Nu te supăra, frate". Cînd îi propusesem asta cu o zi înainte, făcuse o figură ca de bonă care caută să se stăpînească în fața copiilor.

Marie citea în pat, eu stăteam fumînd la fereastră și mă uitam la Hamburger Strasse, la piața gării și la oamenii care fugeau din clădirea gării la tramvaiele staționate acolo. Nu puteam face nici „lucru acela", deoarece Marie era bolnavă. Nu avusese un avort, dar ceva cam în felul ăsta. Nu putusem afla precis ce, și nimeni nu-mi putuse da vreo lămurire. Crezuse în orice caz că e însărcinată, acum nu mai era și stătuse cîteva ore la spital în dimineața aia. Era palidă, obosită și nervoasă și eu îi spusesem că sigur nu era bine pentru ea să facă o călătorie atît de lungă cu trenul. Aș fi vrut să știu dacă avea cumva dureri, dar ea nu-mi spunea nimic, plîngea doar în răstimpuri, într-un fel nervos pe care nu i-l cunoșteam.

Am văzut un copil urcînd strada din partea stîngă spre piața gării, era ud leoarcă, și ținea deschis în fața lui ghiozdanul care șiroia de apă. Ridicase capacul ghiozdanului și-l purta cu o astfel

de expresie a feței, cum mai văzusem doar în tablourile cu cei trei magi care aduc copilului Isus tămîie, aur și smirnă. Aproape că puteam vedea coperțile ude, deja dezlipite. Expresia feței lui mi-a adus aminte de Henriette: dăruire, uitare de sine și sfințenie. Marie m-a întrebat din pat

— La ce te gîndești?

— La nimic, i-am spus.

L-am mai văzut pe copil traversînd încet piața gării, apoi a dispărut în gară. Mi s-a făcut frică pentru el; va trebui să sufere amarnic, cinci minute pentru acest sfert de ceas plin de sfințenie: o mamă agasată, un tată îngrijorat, iar în casă nu vor fi bani pentru cărți și caiete noi.

— La ce te gîndești? m-a întrebat Marie din nou.

Am vrut din nou să-i răspund că la nimic, apoi mi-a venit în minte copilul și i-am povestit la ce mă gîndeam, cum va ajunge copilul acasă, într-un sat oarecare din apropiere și cum probabil va minți, pentru că nimeni n-ar putea crede ceea ce făcuse el cu adevărat. Va spune că a alunecat și că geanta îi căzuse într-o baltă, sau că a lăsat-o pentru cîteva clipe din mînă, chiar sub o streașină, și dintr-o dată un șuvoi de apă se revărsase în geantă. I-am povestit toate acestea Mariei cu o voce stinsă și monotonă, iar ea spuse din pat

— Ce înseamnă asta? De ce-mi povestești asemenea prostii?

— Pentru că ăsta era lucrul la care mă gîndeam atunci cînd m-ai întrebat.

N-a crezut nici un cuvînt din povestea cu copilul, iar eu m-am supărat. Nu ne mințisem niciodată. M-am înfuriat atît de tare, încît am obligat-o să se scoale din pat, să-și ia pantofii și să coboare cu mine în gară. În grabă am uitat să iau umbrela, ne-am udat pînă la piele, iar în gară n-am mai găsit

băiatul. Am trecut prin sala de așteptare, chiar și la Misiunea gării și în cele din urmă l-am întrebat pe funcționarul de la ieșire, dacă a plecat nu de mult un tren. El a spus că da, plecase acum două minute, un tren spre Bohmte. Dar cînd l-am întrebat dacă văzuse un băiat ud leoarcă cu părul blond, atît și atît de înalt, deveni bănuitor și întrebă:

— Ce înseamnă asta? A făcut ceva rău?

— Nu, am spus, vreau doar să știu dacă a plecat cu trenul acesta.

Amîndoi eram uzi, și Marie și eu, iar el ne măsura bănuitor de sus pînă jos.

— Sunteți din ținutul Rinului? ne-a întrebat.

Suna de parcă m-ar fi întrebat dacă aveam cazier.

— Da, am spus eu.

— Informații de felul acesta pot da doar cu aprobarea superiorilor mei, spuse el.

Era sigur că avusese neplăceri cu cei din ținutul Rinului, probabil la militărie. Cunoscusem odată un muncitor de la teatru, care fusese înșelat la armată de către un berlinez și care de atunci îi trata pe berlinezi și berlineze ca pe dușmanii lui personali. Odată, cînd o artistă din Berlin trebuia să intre în scenă, a stins brusc luminile; artista s-a împiedicat și și-a rupt un picior. Faptul n-a putut fi dovedit însă niciodată și s-a spus că a avut loc un scurt-circuit, dar eu sunt sigur că muncitorul acela a stins lumina doar fiindcă fata era din Berlin și pentru că fusese înșelat cîndva la armată, de un berlinez. Funcționarul de la gara din Osnabrück se uita la mine cu o figură care aproape că-mi făcea frică.

— Am pariat cu această doamnă, am spus eu, e vorba de un pariu.

Era neadevărat, mințeam, și oricine poate observa imediat dacă mint.

— Așa deci, spuse el, e vorba de un pariu. Cînd încep cei din ținutul Rinului cu pariurile...

Nu mai era nimic de făcut. Un moment m-am gîndit să iau un taxi pînă la Bohmte, să așteptăm acolo, în gară, sosirea trenului și să-l vedem pe băiat coborînd. Dar se putea întîmpla ca el să coboare într-un sat înainte sau după Bohmte. Eram uzi pînă la piele și tremuram de frig cînd ne-am reîntors la hotel. Am dus-o pe Marie la cîrciuma de jos; m-am apropiat de tejghea, am cuprins-o cu un braț pe Marie și am comandat coniac. Cîrciumarul, care era în același timp și proprietarul hotelului, s-a uitat la noi de parcă ar fi vrut să cheme poliția. Cu o zi înainte jucasem ore în șir „Nu te supăra, frate", comandînd sandvișuri cu șuncă și ceai, iar dimineața Marie se dusese la spital și se întorsese apoi palidă acasă. Ne așeză astfel paharele încît o parte din conținutul lor se vărsă, și se uită ostentativ pe lîngă noi.

— Nu mă crezi, am întrebat-o pe Marie, în chestia aceea cu băiatul?

— Ba da, spuse ea, te cred.

O spusese însă din milă, nu pentru că m-ar fi crezut cu adevărat, iar eu m-am înfuriat, pentru că nu aveam curajul să-l apostrofez pe cîrciumar că ne vărsase coniacul. Lîngă noi stătea un tip solid, care-și sorbea berea plescăind din buze. După fiecare sorbitură, își ștergea cu limba spuma de pe gură și se uita la mine, ca și cum ar fi vrut să înceapă o conversație. Îmi era groază de așa ceva, adică să intru în vorbă cu nemți semibeți de o vîrstă anumită; vorbesc doar despre război, cred că a fost totuși minunat, și dacă s-au îmbătat de-a binelea, iese la iveală și faptul că sunt ucigași și găsesc că totul e doar „pe jumătate atît de rău cum se crede". Marie tremura de frig și se uită la mine clătinînd din cap cînd am împins paharele goale pe tejgheaua

nichelată spre cîrciumar. M-am simțit ușurat, pentru că, de data asta le-a umplut cu grijă, fără să mai verse din ele. M-am simțit eliberat de apăsarea de a mă simți laș. Tipul de lîngă noi își sorbise berea și începu să vorbească de unul singur.

— În patruzeci și patru, spuse el, beam berea și coniacul cu găleata — în patruzeci și patru, cu găleata, restul l-am vărsat pe stradă și l-am aruncat în..., nici o picătură pentru urechile pleoștite!

Rîse.

— Nici o picătură!

Cînd am împins încă o dată paharele peste tejghea, cîrciumarul umplu doar unul, apoi se uită întrebător la mine înainte de a-l umple și pe al doilea, și abia atunci am observat că Marie plecase. Am dat din cap și el l-a umplut și pe al doilea. Le-am golit pe amîndouă și și astăzi îmi pare bine că am reușit pe urmă să plec de acolo. Marie stătea pe pat plîngînd; cînd i-am pus mîna pe frunte, mi-a dat-o la o parte încet, cu blîndețe, totuși mi-a îndepărtat-o. M-am așezat lîngă ea, i-am luat mîna, iar ea nu și-a retras-o. M-am simțit fericit. Afară se întunecase, iar eu am rămas o oră lîngă ea pe pat și i-am ținut mîna, înainte de a începe să vorbesc. Am vorbit în șoaptă, i-am povestit încă o dată întîmplarea cu băiatul, iar ea mi-a strîns mîna ca și cum ar fi vrut să-mi zică: da, te cred. Am rugat-o să-mi povestească mai pe larg ce se întîmplase cu ea la spital, dar ea spuse că era vorba de ceva „femeiesc, fără nici o noimă, dar îngrozitor". Expresia „femeiesc" mă îngrozi. Sună pentru mine extrem de misterios, pentru că sunt complet neștiutor în astfel de lucruri. Eram deja de trei ani împreună cu Marie cînd am aflat prima dată ceva despre lucrurile astea. Știam bineînțeles cum nasc femeile copii, dar nu cunoșteam de loc amănuntele. Aveam douăzeci și patru de ani, și Marie era deja

de trei ani femeia mea, cînd am aflat pentru prima dată despre lucrurile astea. Marie rîsese atunci, observînd cît de neștiutor eram. Îmi strîngea capul la pieptul ei și spunea mereu „Ești scump, cu adevărat scump!". Al doilea om care-mi povestise cîte ceva în legătură cu lucrurile astea fusese Karl Emonds, colegul meu de școală, care avea tot felul de tabele îngrozitoare, cuprinzînd perioadele cînd nu pot fi concepuți copii.

Mai tîrziu, am plecat pentru Marie la farmacie, i-am adus un somnifer și am rămas lîngă patul ei pînă ce adormi. Nici pînă astăzi nu știu ce se petrecuse cu ea și ce fel de complicații se întîmplaseră. În dimineața următoare m-am dus la biblioteca orășenească, am citit într-un lexicon tot ce am putut găsi despre treburile de felul ăsta și m-am simțit ușurat. Spre amiază Marie a plecat singură la Bonn, doar cu o sacoșă în mînă. N-a mai amintit nimic despre faptul că ar fi bine să plec și eu. Spusese doar „Ne întîlnim din nou, poimîine, la Frankfurt".

După masă, cînd a venit poliția de moravuri, am fost fericit că Marie plecase, deși tocmai pentru că plecase era deosebit de penibil pentru mine. Presupun că proprietarul ne denunțase. O prezentam pe Marie peste tot drept nevasta mea și avusesem doar în două-trei rînduri greutăți din cauza asta. La Osnabrück însă a fost de-a dreptul penibil. Au venit o funcționară și un funcționar în civil, foarte politicoși, corecți, dar într-un fel care le fusese impus tocmai pentru a crea impresia de „plăcut". Unele forme de politețe la polițiști îmi sunt din cale afară de neplăcute. Funcționara era drăguță, cochet fardată și luă loc numai după ce o poftii eu, luă chiar și o țigară, în timp ce colegul ei scotocea din priviri camera, „pe neobservate".

— Domnișoara Derkum nu mai e la dumneavoastră?

— Nu, am spus eu, a plecat, ne întîlnim din nou poimîine la Frankfurt.

— Sunteți artist?

Am spus da, deși nu e adevărat, dar m-am gîndit că e mai simplu să spun da.

— Trebuie să ne înțelegeți, spuse funcționara, este necesar să facem anumite investigații atunci cînd o călătoare suferă de o boală care — ea tuși ușor — provoacă avortul.

— Înțeleg foarte bine, am spus eu, deși nu citisem nimic în lexicon despre asemenea boli.

Funcționarul refuzase să se așeze, fusese politicos și se uita mai departe „pe neobservate" împrejurul lui.

— Adresa dumneavoastră de acasă? mă întrebă femeia.

I-am dat adresa noastră de la Bonn. Ea se ridică, colegul ei aruncă o privire spre dulapul deschis.

— Sunt rochiile domnișoarei Derkum? întrebă el.

— Da, i-am răspuns.

Privi „semnificativ" la colega sa, ea dădu din umeri, pe urmă și el, se uită atent la covor, se aplecă pentru a cerceta o pată, apoi căută spre mine, ca și cum s-ar fi așteptat să mărturisesc acum crima pe care o comisesem. Pe urmă au plecat. Au fost pînă la capăt extrem de politicoși. Îndată ce au plecat, mi-am împachetat în grabă geamantanul, am cerut nota de plată, am chemat un hamal de la gară și am plecat cu primul tren. Am plătit la hotel chiar și pentru noaptea care urma. În timp ce împachetam, am observat pe prosopul Mariei pete de sînge. Încă și pe peron, înainte de a mă urca în trenul de Frankfurt, îmi era teamă să

nu simt dintr-odată o mînă pe umăr și cum o voce politicoasă îmi spune „Mărturisești?“ Aș fi mărturisit orice. Era după miezul nopții cînd am trecut prin Bonn. Nici nu mi-a trecut prin minte să cobor.

Am călătorit pînă la Frankfurt, unde am ajuns spre ora patru dimineața. Am tras la un hotel mult prea scump și am chemat-o imediat la telefon pe Marie la Bonn. Îmi era frică că s-ar fi putut să nu fie acasă, dar ea veni imediat la telefon și spuse.

— Hans, Doamne-ți mulțumesc că mă chemi la telefon, am fost îngrijorată pentru tine.

— Ai fost îngrijorată?

— Da, spuse ea, te-am sunat la Osnabrück și de acolo mi s-a spus că ai plecat. Vin imediat la Frankfurt, chiar acum.

Am făcut o baie, am cerut micul dejun în cameră, am adormit și pe la unsprezece am fost trezit de Marie. Era ca schimbată, foarte drăguță și aproape veselă. Am întrebat-o:

— Ai respirat destul aer catolic?

A rîs și m-a sărutat. Nu i-am povestit nimic despre vizita poliției.

13.

Mă gîndeam dacă mai e cazul să dau iară drumul la apă caldă. Dar nu mai avea nici un rost, și am simțit că trebuie să ies din baie. Apa nu-i făcuse bine genunchiului meu, se umflase din nou și era aproape înțepenit. Cînd am ieșit din cadă am alunecat și era cît pe aici să mă întîlnd pe frumoasele dale. Vroiam să-l chem imediat pe Zohnerer și să-l rog să-mi înlesnească intrarea într-o

trupă de artiști. M-am șters, mi-am aprins o țigară și m-am privit în oglindă, observînd că slăbisem. Cînd am auzit telefonul, am sperat o clipă c-ar putea fi Marie. Dar nu era felul ei de a suna. Putea fi Leo. M-am tîrît șchiopătînd în cameră, ridicai receptorul.

— Alo?

— Oh, exclamă vocea lui Sommerwild, sper că nu v-am deranjat în timpul executării unui dublu salt.

— Nu sunt artist, i-am spus eu furios, ci clovn, și între astea este o diferență cel puțin atît de mare ca între un iezuit și un dominican — iar dacă aici se-întîmplă ceva dublu, atunci este cel mult o dublă crimă.

— Schnier, Schnier, spuse el rîzînd, mă îngrijorați în mod serios. Ați venit oare la Bonn pentru a ne declara la telefon dușmănia dumneavoastră?

— Eu v-am chemat la telefon, sau dumneavoastră pe mine?

— Ah, făcu el, e oare acest lucru atît de important?

Am tăcut.

— Știu prea bine, continuă el, că nu mă agreați, o să vă surprindă poate, dar mie dumneavoastră îmi sunteți drag și o să-mi recunoașteți dreptul de a impune anumite principii în care cred și pe care le reprezint.

— La nevoie, cu forța, am spus eu.

— Nu, răspunse el, iar vocea îi răsuna clar, nu, nu cu forța, dar insistent, așa cum este necesar cu persoana despre care e vorba.

— De ce spuneți persoana și nu spuneți Marie?

— Deoarece doresc să rămîn cît se poate de obiectiv în toate privințele.

— Asta e marea dumneavoastră greșeală, prelate, i-am spus eu, căci chestiunea este cît se poate de subiectivă.

Îmi era frig în halatul de baie, ţigara mi se umezise şi nu mai ardea cumsecade.

— Nu vă omor doar pe dumneavoastră, ci şi pe Züpfner, dacă Marie nu se reîntoarce.

— Oh, Doamne, spuse el agasat, lăsaţi-l pe Heribert afară din combinaţie.

— Glumiţi, i-am replicat, un oarecare îmi ia nevasta şi chiar de acela n-am voie să mă leg?

— El nu e un oarecare, domnişoara Derkum n-a fost soţia dumneavoastră — iar el nu v-a luat-o, ci ea a plecat de la dumneavoastră.

— Absolut de bună voie, nu?

— Da, spuse el, de bună voie, chiar dacă s-a dus o luptă între natură şi supranatură.

— Aha, şi unde vedeţi aici supranatura?

— Schnier, spuse el nervos, cred în ciuda tuturor celor întîmplate că sunteţi un clovn bun, dar de teologie n-aveţi habar.

— Atîta însă înţeleg din ea, ripostai, că voi catolicii vă purtaţi la fel de rău cu un necredincios ca evreii cu creştinii, şi întocmai precum creştinii cu păgînii. Mereu aud aceleaşi cuvinte: lege, teologie — şi astea toate doar din cauza unui nenorocit de petec de hîrtie pe care trebuie să-l elibereze statul.

— Confundaţi efectul cu cauza, spuse el, dar eu vă înţeleg, Schnier, eu vă înţeleg.

— Nu înţelegeţi nimic, iar urmarea va fi o dublă rupere a căsătoriei. Aceea pe care Marie o rupe căsătorindu-se cu Heribert al dumneavoastră, şi aceea pe care o va rupe cînd într-o bună zi va pleca din nou cu mine. Nu am deloc simţuri fine, nu sunt un artist, şi în plus nu destul de creştin ca un prelat să-mi spună „Schnier, mai bine aţi fi rămas la concubinaj".

— Denaturaţi miezul teologic al deosebirii din-

tre cazul dumneavoastră și acela despre care vorbisem cîndva.

— Ce fel de deosebire? am întrebat eu. Poate aceea că Besewitz este mai sensibil — iar pentru asociația dumneavoastră e un fel de locomotivă a credinței?

— Nu, spuse el și rîse de-a binelea. Nu. Este o deosebire din punct de vedere al dreptului bisericesc. B. trăia împreună cu o femeie divorțată, cu care nu se putea căsători religios, în timp ce dumneavoastră — ei, domnișoara Derkum nu a fost divorțată, și nimic nu stătea în calea unei căsătorii!

— Eram gata-gata să iscălesc, am spus eu, și chiar să mă convertesc.

— Gata într-un mod disprețuitor.

— Ar trebui să mă prefac că am sentimente pe care nu le am? Dacă vorbiți despre drept și despre lege — lucruri atît de formale — de ce-mi reproșați lipsa sentimentelor?

— Nu vă reproșez nimic.

Am tăcut. Avea dreptate, și situația era neplăcută. Marie plecase și ei o primiseră cu brațele deschise, dar dacă ar fi vrut să rămînă la mine, n-ar fi putut nici unul s-o oblige să plece.

— Alo, Schnier, reveni Sommerwild, mai sunteți încă la aparat?

— Da, am spus eu, mai sunt încă.

Altfel îmi imaginasem eu convorbirea cu el. Să-l scol dimineața la trei din somn, să-l ocărăsc și să-l amenințe.

— Ce pot face pentru dumneavoastră? întrebă el cu vocea scăzută.

— Nimic, făcui eu, dacă o să-mi spuneți că și conferința aceea secretă de la hotelul din Hannover a avut ca unic și singur scop să întărească credința Mariei față de mine — aș fi în stare să vă cred.

— Degeaba nu vreţi să recunoaşteţi, Schnier, spuse el, dar relaţiile domnişoarei Derkum cu dumneavoastră se aflau într-o criză.

— Şi atunci trebuia să apăreţi voi, cu legile şi dreptul vostru bisericesc, şi s-o despărţiţi de mine. Am crezut întotdeauna că biserica catolică este împotriva divorţului.

— Dumnezeule, Doamne, Schnier, strigă el, nu puteţi să-mi cereţi mie, ca preot catolic, să accept ca o femeie să trăiască în concubinaj?

— De ce nu? l-am întrebat. O duceţi la păcat şi la despărţire — puteţi să vă asumaţi răspunderea pentru asta?

— Anticlericalismul dumneavoastră mă surprinde. Am cunoscut aşa ceva doar la catolici.

— Nu sunt deloc anticlerical, nu cumva să credeţi aşa ceva, sunt numai anti-Sommerwild, pentru că nu aţi fost cinstit şi pentru că sunteţi un om cu două feţe.

— Dumnezeule, a spus el, cum aşa?

— Dacă asculţi predicile dumneavoastră, ai impresia că inima vă e tot atît de mare ca pînza unei corăbii, pe urmă însă începeţi să umblaţi cu şopoteli şi măsluieli prin holurile hotelurilor. În timp ce eu îmi cîştig pîinea cu sudoarea frunţii, dumneavoastră discutaţi cu soţia mea, fără să-mi cereţi şi mie părerea. Sunteţi necinstit şi cu două feţe, dar la ce altceva te-ai putea aştepta de la un estet?

— Insultaţi-mă spuse el. Nedreptăţiţi-mă. Vă înţeleg foarte bine.

— Nu înţelegeţi nimic. Aţi îmbătat-o de cap pe Marie cu tot felul de amestecături dubioase. Eu însă prefer să beau lucruri curate: mai bine rachiu pur de cartofi decît coniac falsificat.

— Vorbiţi, spuse el, vorbiţi — totul sună de parcă v-aţi simţi atins sufleteşte.

— Sunt atins, prelate, sufletește și trupește, pentru că e vorba de Marie.

— O să vină o zi cînd o să vă dați seama că m-ați nedreptățit, Schnier. În această privință și în general — vocea lui primi un ton aproape plîngăreț — iar în ceea ce privește amestecăturile mele, uitați poate că există oameni care sunt însetați, pur și simplu însetați, și că o băutură botezată le poate fi mai de folos decît să nu bea nimic.

— Dar în scrierile dumneavoastră sfinte se vorbește mereu de apa curată și clară — de ce nu oferiți asemenea apă?

— Poate, spuse el, și vocea îi tremura, pentru că eu — rămîn la comparația dumneavoastră — mă găsesc la capătul unui lanț lung care scoate apa din fîntînă, sunt poate al o sutălea sau al o miilea în acest lanț, și apa nu mai e atît de proaspătă — și încă ceva, Schnier, mă auziți?

— Da, i-am spus eu.

— Puteți iubi o femeie și fără să trăiți cu ea.

— Așa? făcui eu, acum o să începeți să-mi predicați despre Fecioara Maria?

— Nu vă bateți joc, Schnier, spuse el, așa ceva nu vi se potrivește.

— Nu-mi bat joc deloc, continuai, și sunt în stare să respect un lucru chiar dacă nu-l înțeleg. Găsesc doar că este o mare greșeală s-o dai ca exemplu pe Fecioara Maria unei fete tinere și care nu dorește să meargă la mănăstire. Am ținut odată chiar și o conferință în legătură cu aceasta.

— Zău, spuse el, unde?

— Aici la Bonn, i-am răspuns, în fața unor tinere fete din grupul Mariei. Veneam tocmai de la Köln, am prezentat cîteva numere în fața fetelor și am vorbit cu ele despre Fecioara Maria. N-aveți decît s-o întrebați pe Monika Silvs, părinte. Sigur că

n-am putut vorbi cu fetele despre toate, despre ceea ce dumneavoastră numiți dorință carnală. Mă auziți?

— Aud, confirmă el, și mă mir. Începeți să deveniți drastic, Schnier.

— La naiba, prelate, am spus eu, preludiul conceperii unui copil este un lucru destul de drastic — dar putem, dacă vă place mai mult, să vorbim despre barză. Tot ceea ce se spune, se predică și se învață despre lucrul ăsta drastic este doar fățărnicie. În fundul inimii voastre, considerați lucrul ăsta drept o porcărie pricinuită de natură și legitimată prin căsătorie, sau vă faceți iluzii și despărțiți trupescul de ce mai e implicat încă în lucru ăsta — dar tocmai ce mai e încă implicat complică problema. Nici chiar soția pe care o acceptați lîngă bărbat nu e numai corp — și nici ultimul bețivan, care se duce la o femeiușcă, nu e numai corp, așa precum nici femeiușca nu este. Dumneavoastră considerați că lucrurile astea sunt doar petarde de carnaval, dar ele sunt de fapt dinamită.

— Schnier, spuse el stins, sînt surprins că v-ați gîndit atît de mult la problema aceasta.

— Surprins, am strigat eu, mai bine v-ar surprinde cîinii lipsiți de scupule care-și consideră soțiile drept proprietate garantată prin lege. N-aveți decît s-o întrebați pe Monika Silvs, ce am spus eu atunci despre asta. De cînd știu că aparțin sexului bărbătesc nu m-am gîndit la nimic atît de mult. Și asta vă miră?

— Dumneavoastră vă lipsește și cea mai modestă idee despre *drept* și *lege*. Lucrurile acestea — oricît de complicate ar fi — trebuie totuși reglementate.

— Da, am zis eu, am înțeles cîte ceva din reglementările voastre. Împingeți natura pe un drum, căruia îi spuneți stricarea căsătoriei — iar dacă natura pătrunde în căsătorie, începe să vă fie frică.

Spovedanie, iertare, păcat și așa mai departe. Totul legal reglementat.

El rîse. Un rîs care suna vulgar.

— Schnier, spuse el, mi-am dat deja seama ce e cu dumneavoastră. Probabil sunteți tot atît de monogam pe cît un măgar.

— Nici măcar de zoologie n-aveți habar, i-am replicat, ca să nu mai vorbin de *homo sapiens*. Măgarii nu sunt deloc monogami, deși au un aspect cucernic. La măgari domnește cea mai crasă promiscuitate. Corbii sunt monogami, plevuștile, stăncuțele și uneori rinocerii.

— Marie probabil că nu, spuse el.

Am impresia că a observat cît de tare mă atinse remarca asta, deoarece continuă cu voce scăzută

— Îmi pare rău, Schnier, n-aș fi vrut să spun asta, mă credeți?

Tăceam. Am aruncat mucul țigării pe covor și am văzut cum jarul se întindea și cum apăreau mici găuri negre.

— Schnier, strigă rugător, mă credeți cel puțin că nu vă spun asemenea lucruri cu plăcere?

— Oare nu e indiferent dacă vă cred sau nu? Dar fie, vă cred.

— Ați vorbit atîta despre natură, spuse el. Ar fi trebuit să vă urmați temperamentul, să plecați după Marie și să luptați pentru ea.

— Să lupt, am spus eu, unde poți găsi cuvîntul ăsta în blestematele voastre de legi privind căsătoria?

— Ceea ce a fost între dumneavoastră și domnișoara Derkum n-a fost o căsătorie.

— Bine, de pe partea mea, fie. Aproape în fiecare zi am încercat să vorbesc cu ea la telefon, și i-am scris în fiecare zi.

— Știu, spuse el, știu. Acum e prea tîrziu.

— Acum nu mai rămîne altceva decît ruperea oficială a căsătoriei.

— N-aţi fi în stare de aşa ceva, spuse el, vă cunosc mai bine decît credeţi, şi n-aveţi decît să mă ocărîţi şi să mă ameninţaţi cît vreţi, eu tot o să spun că lucrul cel mai îngrozitor este că dumneavoastră sunteţi un om nevinovat, chiar pur aş putea spune. Aş putea să vă ajut oare... adică, vreau să spun...

Tăcu.

L-am întrebat

— Poate cu bani?

— Şi în felul acesta, spuse el, dar mă gîndeam că în profesiune.

— Am să revin poate la amîndouă, i-am spus eu, şi la bani şi la profesiune. Unde e ea?

L-am auzit respirînd şi în liniştea care se lăsă, am simţit pentru prima dată un miros: o soluţie discretă pentru după bărbierit, puţin vin roşu, o ţigară de foi, dar totul slab de tot.

— Au plecat la Roma, spuse el.

— Luna de miere, nu-i aşa? am întrebat răguşit.

— Aşa i se spune, făcu el.

— Pentru ca precurvia să fie completă, încheiai eu.

Am închis, fără să-i mulţumesc sau să-i spun la revedere. Privii găurile negre pe care le făcuse jarul de la ţigară în covor, dar eram prea obosit să le calc în picioare, ca să fiu sigur că jarul s-a stins. Îmi era frig şi genunchiul mă durea. Stătusem prea mult în cadă.

Cu mine Marie nu voise să meargă la Roma. Cînd îi propusesem, roşise spunînd

— În Italia da, dar la Roma nu!

Iar cînd am întrebat-o: de ce nu? răspunse cu o întrebare

— Chiar nu ştii?

— Nu, i-am spus eu, iar ea nu mai insistase.

Cu ea, aș fi mers cu plăcere la Roma să-l văd pe papă. Cred chiar că aș fi fost în stare să stau ore în șir în piața Sf. Petru, să bat din palme și să strig *evviva*, cînd ar fi apărut la fereastră. Cînd i-am vorbit despre asta Mariei, aproape că s-a înfuriat. Spuse că găsea „pervers pe undeva" ca un agnostic ca mine să-l aplaude pe sfîntul Părinte. Era geloasă de-a binelea. Lucrul ăsta l-am observat adeseori la catolici: își păzesc comorile — sacramentele, papa — ca niște zgîrie-brînză. În afară de asta alcătuiesc cea mai plină de sine adunătură de oameni pe care am văzut-o vreodată. Despre toate au cîte o părere: despre ceea ce constituie tăria bisericii lor, despre ce e slab în ea, și ce așteaptă de la oricine considerat cît de cît inteligent: să se convertească imediat. Probabil că Marie nu voise să meargă la Roma pentru că acolo ar fi trebuit să-i fie și mai rușine de legătura păcătoasă cu mine. În unele împrejurări se arăta naivă, și nici prea inteligentă nu era. Era ordinar din partea ei ca acum să călătorească la Roma împreună cu Züpfner. Sigur că o să obțină o audiență, iar bietul papă, care i se va adresa ei cu „fata Mea" iar lui Züpfner cu „bunul Meu fiu", nu va bănui că în fața lui stă în genunchi o pereche imorală și care a distrus o căsătorie. Se prea poate să fi plecat cu Züpfner la Roma și pentru că acolo nu-i amintea nimic de mine. Fusesem la Neapole, Veneția și Florența, la Paris și la Londra, și în multe orașe germane. La Roma era scutită de amintiri și, cu siguranță, avea „aer catolic" berechet. Mi-am propus să-l mai chem, totuși, odată pe Sommerwild și să-i spun că găseam foarte scîrbos din partea lui să-și bată joc de înclinația mea spre monogamie. Dar aproape toți catolicii culți au o trăsătură comună: se ascund în spatele zidului protector format din dogme și împroașcă în jurul lor cu principii formate din ele,

dar dacă-i confruntă în mod serios cu acele „adevăruri de nezdruncinat" încep să zîmbească, o întorc și încep să-i dea cu „natura umană". La nevoie, afișează un surîs batjocoritor, de parcă tocmai ar fi fost la papă, și el le-ar fi dăruit o bucățică de infailibilitate. În orice caz, dacă începi să iei în serios adevărurile pe care le propagă cu atîta sînge rece, ești sau „protestant", sau n-ai umor. Dacă discuți serios cu ei despre căsătorie, îți amintesc de Henric al VIII-lea — un tun cu care îi tot trag de trei secole — și prin asta vor să arate cît de neînduplecată e biserica, dar cînd au chef să arate că biserica poate fi înțelegătoare, și că are o inimă mare, recurg la anecdota cu Besewitz sau la istorioare despre episcopi, dar asta numai între cei „inițiați", prin care înțeleg — indiferent dacă sunt de stînga sau de dreapta, n-are importanță — pe oamenii „culți și inteligenți". Cînd i-am spus odată lui Sommerwild să povestească istorioara cu Besewitz de la amvon, s-a infuriat. De la amvon trag întotdeauna, cînd e vorba despre un bărbat și o femeie, cu tunul lor cel mai greu: Henric al VIII-lea. Un regat pentru o căsătorie! Dreptul! Legea! Dogma!

Mi se făcu rău. Fiziceşte, pentru că de la sărăcăciosul mic dejun din Bochum nu mai pusesem nimic în gură, în afară de coniac și țigări; sufletește, deoarece îmi imaginam cum se uită Züpfner la Marie, într-un hotel din Roma, în timp ce ea se îmbracă. Probabil că-i răscolea și prin rufe. Catolicii ăștia cu înfățișare corectă, inteligenți, drepți și culți au nevoie de femei miloase. Marie nu era o femeie potrivită pentru Züpfner. Unul ca el e îmbrăcat întotdeauna fără cusur, destul de modern pentru a nu părea demodat, și totuși nu atît de modern încît să pară un dandy; unul ca el se spală în zori conștiincios, cu apă rece pe tot corpul, își spală

dinţii dimineaţa cu o ardoare de parcă ar fi vorba să doboare un record. Pentru un asemenea om Marie nu e destul de inteligentă şi, pe deasupra, mai e şi o femeie care-şi pierde prea multă vreme cu toaleta de dimineaţă. El e tipul care, înainte de a intra în audienţă la papă, îşi mai sterge o dată, repede, pantofii cu batista. Îmi părea rău şi de papă, în faţa căruia vor îngenunchia amîndoi. Va surîde cu bunătate bucurîndu-se de această pereche catolică germană, drăguţă şi simpatică, şi va fi din nou înşelat. Nu va putea bănui că a dat binecuvîntarea unei perechi păcătoase.

M-am reîntors în baie, m-am şters, m-am îmbrăcat şi ducîndu-mă în bucătărie, am pus apă la fiert. Monika se gîndise la toate. Chibriturile erau puse lîngă sobă, într-o cutie ermetic închisă se găsea cafea măcinată, lîngă ea hîrtie de filtru, iar în frigider se găsea şuncă, ouă şi conserve de legume. Îmi place gospodăria doar atunci cînd îmi oferă singura şansă de a mă scuti de unele din pălăvrăgelile „oamenilor maturi". Cînd Sommerwild începe să vorbească despre „Eros", cînd Blothert îşi scuipă „ca... ca..." urile, sau cînd Fredebeul începe o cuvîntare doctă despre Cocteau — atunci mi-e mult mai plăcut să mă refugiez la bucătărie, storc maioneză din tuburi, tai măsline în două şi ung bucăţi de pîine cu pateu de ficat. Cînd însă vreau să pregătesc ceva pentru mine, mă simt pierdut. Mîinile îmi devin stîngace din cauza singurătăţii şi simpla obligaţie de a deschide o conservă şi de a sparge ouăle în tigaie mă aruncă într-o adîncă melancolie. N-am deloc aptitudini de celibatar. Cînd Marie era bolnavă sau mergea la lucru — a lucrat un timp la Köln într-un magazin de papetărie — nu mă indispunea prea tare să trebăluiesc prin bucătărie, iar cînd a avut primul avort, am spălat chiar şi lenje-

ria de pat, înainte ca gazda noastră să se întoarcă acasă de la cinematograf.

Am izbutit să deschid o conservă de fasole fără să mă rănesc la mînă, am turnat apă clocotită în aparatul de cafea filtru, în timp ce gîndul îmi zbura la casa pe care și-o construise Züpfner. Acum doi ani fusesem o dată acolo.

14.

O vedeam venind pe întuneric acasă. Gazonul bine îngrijit pare aproape albastru în lumina lunii. Lîngă garaj stau îngrămădite ramurile tăiate de grădinar. Între tufele de grozamă și cele de păducel cu flori roșii se zărește găleata cu gunoi, gata de golit. Vineri seara. Încă de aici își poate da seama că în bucătărie miroase a pește, și de pe acum știe ce bilețele va găsi; cel de la Züpfner, pe televizor: „A trebuit să plec urgent la F. Te sărut, Heribert", iar celălalt, de la servitoare, pe frigider: „Am plecat la cinema. Mă întorc la zece. Grete. (Luise, Brigit)".

Deschide ușa garajului, aprinde lumina, pe pereții vopsiți în alb se profilează umbra unei trotinete și a unei mașini de cusut demontate. Mercedesul lui Züpfner, care se află în garaj, arată că plecase pe jos.

— Trebuie să iei aer, să iei aer, aer!

Noroiul de pe cauciucuri și de pe aripile mașinii vorbește de excursiile în Eifel, de după-amiezile cu discursuri în fața Uniunii tinerilor („să ținem unul la altul, să stăm unul lîngă altul, să suferim unul pentru altul").

Aruncă o privire în sus; şi în camera copiilor domneşte întunericul. Casele vecinilor — despărţite prin straturi late de flori şi prin alei duble. Lumina televizoarelor se revarsă bolnăvicioasă prin ferestre. În asemenea condiţii, întoarcerea tatălui şi soţului este resimţită ca un moment jenant, dar parcă întoarcerea fiului risipitor poate fi socotită altfel?; nu se va tăia nici un viţel, nu se va frige nici măcar un pui — ci va fi scos cu repeziciune la iveală un rest de pateu de ficat din frigider.

Sîmbătă după masă se mai întîmplă să faci cunoştinţă cu vecinii, atunci cînd mingea zboară peste gardurile vii, sau cînd pisicile ori cîinii intră în curţile de-alături; arunci înapoi mingile, iar pisicile — „oh, cît e de dulce“ — şi cîinii — „oh, cît e de dulce“ — sunt predaţi stăpînilor la porţile grădinilor sau prin golurile gardului viu. Surescitarea din voci e stăpînită şi nu devine niciodată personală; doar cîteodată părăseşte curba obişnuită şi zgîrie urme adînci în cerul de deasupra vecinilor, întotdeauna însă din cauze minore, niciodată din pricini care ar avea importanţă: atunci cînd o farfurioară se sparge cu zgomot, cînd o minge cade rostogolindu-se peste flori, cînd o mînă de copil loveşte cu pietricele în lacul de pe automobile, cînd lucrurile proaspăt spălate şi călcate sunt stropite întîmplător de furtunul cu care se udă grădina — atunci vocile devin ascuţite, aceleaşi voci care nu au voie să strige atunci cînd este vorba de înşelătorie, de stricarea căsătoriei sau despărţiri.

— Ah, ai pur şi simplu urechi prea sensibile. Ar trebui să faci ceva în privinţa asta.

Nu face nimic niciodată, Marie.

Deschide uşa casei, înăuntru e linişte şi cald. Mica Marie doarme sus. Totul merge atît de repede: căsătoria la Bonn, luna de miere la Roma, graviditatea şi naşterea — bucle castanii pe perna albă ca

zăpada a copilului. Îți mai aduci aminte cum ne-a arătat casa și cum a spus cu o voce plină de viață „Aici e loc pentru doisprezece copii!"

Iar acum, dimineața, la micul dejun, te măsoară cu privirile, cu un „na" nerostit pe buze, și prietenii lui, care au aceeași confesiune sau fac parte din același partid, spun după al treilea pahar de coniac

— De la unu pînă la doisprezece mai lipsesc, după Adam Riese, încă unsprezece!

Orașul începe să clevetească. Iar ai fost la cinematograf, în după-masa asta însorită și plină de strălucire, ai fost la cinematograf. Și ai fost din nou la cinematograf — și încă, și încă o dată.

Întreaga seară — singură în acel cerc, acasă la Blothert, fără să auzi nimic altceva decît: „ca, ca, ca", iar de data asta completarea n-a fost „ncelarul", ci „tolon". Cuvîntul ți se rostogolește în urechi ca un corp străin; cu un zgomot asurzitor, ca o rană. Blothert este posesorul numărătorului Geiger pentru catoloni.

— El are — el nu are — ea are — ea nu are!

E ca atunci cînd rupi petalele unei flori: mă iubește, nu mă iubește. Ea mă iubește. Aici cluburile de fotbal și prietenii din același partid, guvernul și opoziția sunt măsurate pe baza catolonului. E căutat ca un semn specific unei rase și nu e găsit, nas nordic, gură vestică. Unul însă îl are precis, din plin, pe mult doritul și atît de căutatul catolon. Blothert însuși. Ferește-te de ochii lui, Marie! Reacții întîrziate, concepții de seminarist despre cea de a șasea poruncă, iar cînd vorbește despre anumite păcate, o face doar latinește. *In sexto, de sexto.* Bineînțeles, sună a sex. Și dragii de copii! Cei mai mari, Hubert — optsprezece ani, Margret — șaptesprezece, au voie să mai zăbovească puțin pentru a profita de discuția celor maturi. Despre catolon, statul cu stări sociale, pedeapsa cu moartea care aprin-

de în ochii doamnei Blothert o licărire atît de stranie şi-i împinge vocea spre tonalităţi înalte, unde rîsul se uneşte cu plînsul într-un mod ciudat. Ai încercat să găseşti consolare în cinismul de stînga al lui Fredebeul; în zadar însă. În zadar ai încercat şi să te simţi revoltată de cinismul de dreapta a lui Blothert. Există un cuvînt minunat: nimic. Nu te gîndi la nimic. Nu la cancelar şi catolon; gîndeşte-te doar la clovnul care plînge în cadă, şi căruia papucii îi şiroiesc de cafea.

15.

Auzeam că sună, dar nu ştiam ce să fac. Auzisem adesea tot felul de sonerii, dar nu trebuia să-mi bat capul cu ele. Acasă la noi deschideau servitoarele cînd se suna la uşă; auzisem de asemenea adeseori clopoţelul de la prăvălia lui Derkum, însă nu mă deranjasem nici acolo să văd cine e. La Köln locuisem la o pensiune, iar la hoteluri există doar sunetul telefonului. Deslușeam cum sună, dar nu-mi venea să cred. Era ceva străin şi nu auzisem zgomotul acesta decît de două ori în locuinţa asta; o dată cînd un băiat ne adusese lapte, şi a doua oară cînd Züpfner îi trimisese Mariei trandafiri de India. Cînd sosiseră trandafirii eram în pat, Marie intră în cameră, mi-i arătă, apoi îşi îngropă faţa în buchet; ajunserăm la o scenă penibilă, deoarece eu credeam că florile îmi fuseseră trimise mie. Uneori primisem la hotel flori de la admiratoare. I-am spus Mariei

— Frumoşi trandafiri, păstrează-i te rog!

Ea s-a uitat la mine şi a replicat

— Dar mi-au fost trimişi mie.

M-am înroşit. Îmi era ruşine, şi mi-am dat seama că eu nu-i trimisesem niciodată flori Mariei. Desigur, îi ofeream toate florile care îmi erau trimise pe scenă, dar de cumpărat nu-i cumpărasem niciodată, iar de cele mai multe ori plăteam eu florile pe care le primeam la reprezentaţii.

— De la cine sunt florile? am întrebat eu.

— De la Züpfner, spuse ea.

— Al dracului să fie, ce înseamnă asta?

Mă gîndeam la felul cum se ţinuseră de mînă. Marie se înroşi şi spuse

— De ce nu mi-ar trimite flori?

— Întrebarea ar trebui să sune altfel, am ripostat, de ce ţi-ar trimite?

— Ne cunoaştem de mult, spuse ea, şi poate că ţine la mine.

— Bine, am spus eu, poate să ţină la tine, dar atîtea flori scumpe sunt prea bătătoare la ochi. Mi se pare lipsit de gust. Ea se simţi jignită şi ieşi din cameră.

Cînd a sunat băiatul cu laptele, şedeam în camera de zi, iar Marie merse la uşă, deschise, şi-i dădu banii. Doar o dată primisem vizite în locuinţa noastră, cînd venise Leo înainte de a se converti, dar el nu sunase, ci venise sus împreună cu Marie.

Soneria se auzea într-un fel ciudat, timid oarecum şi totuşi încăpăţînat. Înspăimîntător ce frică mi-era că ar putea fi Monika, trimisă chiar de Sommerwild sub un pretext oarecare. Am fost cuprins pe loc de complexul Nibelungilor. Cu papucii mei care plescăiau alergai în coridor, dar n-am găsit butonul pe care trebuia să apăs. În timp ce-l căutam, mi-am adus aminte că Monika avea cheile de la locuinţă. Am găsit butonul, am apăsat şi am auzit jos un zgomot, asemănător cu cel pe care-l face o albină care zboară în faţa unei ferestre închise. Am ieşit în coridorul de afară şi am aşteptat lîngă as-

censor. Se aprinse becul roșu, pe urmă cel care indica etajul unu, pe urmă cel pentru doi; mă uitam nervos la cifre, pînă am observat dintr-o dată că cineva stătea lîngă mine. M-am speriat, pe urmă m-am întors; era o femeie drăguță, cu părul blond deschis, nu exagerat de sveltă, cu ochi foarte frumoși, cenușii. Pălăria ei era după gustul meu puțin prea roșie. Am zîmbit, a zîmbit și ea și spuse

— Sunteți, desigur, domnul Schnier, numele meu este Grebsel, sunt vecina dumneavoastră. Mă bucur să vă pot vedea în sfîrșit, în carne și oase.

— Și eu mă bucur, i-am răspuns, și mă bucuram într-adevăr.

Doamna Grebsel era, în ciuda pălăriei roșii, o apariție plăcută. Am văzut sub brațul ei ziarul „Die Stimme Bonns"; ea a observat privirea mea, s-a înroșit și spuse

— Nu trebuie să vă sinchisiți din această cauză.

— Am să-l pocnesc pe cîinele ăsta, am răspuns eu, nu vă puteți imagina ce tip mizerabil și fățarnic e — și m-a mai și înșelat cu o întreagă sticlă de rachiu.

Ea rîse

— Soțul meu și cu mine, ne-am bucura dacă ne-am cunoaște mai bine. Rămîneți mai multă vreme?

— Da, am spus eu, am să vin o dată la dumneavoastră, dacă-mi permiteți — și la dumneavoastră e totul de culoare ruginie?

— Bineînțeles, spuse ea, ruginiul e caracteristica etajului cinci.

Ascensorul se oprise timp mai îndelungat la etajul trei, acum se aprinsese becul pentru etajul patru, apoi pentru cinci, am deschis ușa și m-am dat cu un pas înapoi din cauza mirării. Tatăl meu ieși din lift și-i ținu ușa doamnei Grebsel, care intră în el, apoi se întoarse spre mine.

— Dumnezeule, spusei eu, tată!

Nu-i spusesem niciodată pînă acum tată, ci întotdeauna papa. El exclamă

— Hans!

Încercă stîngaci să mă îmbrățișeze. Am intrat în locuință înaintea lui, i-am luat pălăria și paltonul, am deschis ușa de la camera de zi și i-am arătat divanul. Se așeză neajutorat.

Amîndoi eram foarte derutați. Neajutorarea pare să fie singura posibilitate de înțelegere între părinți și copii. Probabil că strigătul meu „tată!" sunase foarte patetic și asta accentuă și mai mult stîngăcia noastră, care orișicum era de neînlăturat. Tatăl meu se așează într-un fotoliu de culoare ruginie și se uită clătinind din cap la mine; la papucii și șosetele mele ude, la halatul de baie mult prea lung, și care în plus mai era și roșu ca para focului. Tatăl meu nu e înalt, e delicat și arată atît de conștient îngrijit, încît cei de la televiziune se ceartă pentru el, cînd e vorba să fie discutate acolo unele chestiuni economice. Din el se revarsă bunătatea, rațiunea și a devenit între timp atît de renumit ca stea de televiziune, cum n-ar fi ajuns prin afacerile cu cărbune. Urăște pînă și cea mai mică nuanță de brutalitate. Văzîndu-l, te-ai aștepta să fumeze țigări de foi, nu din cele groase, ci subțiri și ușoare; însă faptul că fumează țigarete face dintr-un capitalist de aproape șaptezeci de ani un tip sportiv și progresist. Înțeleg de ce e trimis la toate întîlnirile în care se discută chestiuni bănești. Se observă nu numai că radiază bunătate, ci că e într-adevăr bun. I-am oferit o țigară, pe urmă foc, și cînd m-am aplecat spre el mi-a spus

— Nu știu prea multe despre clovni, doar cîte ceva. Că fac însă baie în cafea, e ceva nou pentru mine.

Uneori poate fi foarte glumeț.

— Nu fac baie în cafea, tată, am spus eu, am vrut doar să-mi torn o ceaşcă şi am vărsat şi pe mine.

Cel mai tîrziu la fraza asta ar fi trebuit să-i spun din nou „papa", dar acum era prea tîrziu.

— Vrei să bei ceva?

El zîmbi, se uită neîncrezător la mine şi întrebă

— Ce ai în casă?

M-am dus la bucătărie. În frigider era coniacul, mai erau şi cîteva sticle de apă minerală, limonadă şi o sticlă de vin roşu. Am luat din fiecare fel cîte o sticlă, le-am dus în cameră şi le-am înşirat pe masă în faţa tatălui meu. Şi-a scos ochelarii din buzunar şi a cercetat etichetele. Clătinînd din cap a împins pentru bun început coniacul la o parte. Ştiam că-i place coniacul şi am spus jignit

— Se pare că e totuşi o marcă bună!

— Marca e renumită, replică el, dar şi cel mai bun coniac îşi pierde savoarea, dacă e rece ca gheaţa.

— Dumnezeule, am spus eu, nu e voie să pui coniacul la rece?

Se uită la mine pe deasupra ochelarilor, de parcă tocmai m-ar fi surprins în păcatul de sodomie. Într-un fel, e şi el un estet şi reuşeşte uneori să trimită dimineaţa de cîte trei-patru ori pîinea prăjită înapoi, pînă cînd Anna izbuteşte să-i dea exact nuanţa potrivită. E o luptă surdă, care reîncepe în fiecare dimineaţă, pentru că Anna consideră oricum pîinea prăjită ca pe o „tîmpenie anglo-saxonă".

— Coniac în frigider, spuse tatăl meu cu dispreţ — chiar n-ai ştiut, sau numai te prefaci? Cu tine nu poate şti omul niciodată!

— N-am ştiut, am răspuns eu.

S-a uitat cercetător la mine, a zîmbit şi a părut convins.

— Și cînd te gîndești ce de bani m-a costat educația ta, spuse el.

Asta ar fi trebuit să sune ironic, așa cum ar vorbi un tată de șaptezeci de ani cu fiul său matur, dar ironia nu-i reuși, și îngheță pe cuvîntul „bani". Refuză clătinînd din cap și limonada și și vinul roșu și spuse

— În aceste condiții, apa minerală mi se pare cea mai sigură băutură!

Am scos două pahare din dulap și am deschis o sticlă de apă minerală. Se părea că măcar atîta eram în stare să fac cumsecade. Dădu din cap aprobator, în timp ce se uita la mine.

— Te deranjează, l-am întrebat, dacă nu-mi scot halatul?

— Da, spuse el, mă deranjează. Îmbracă-te, te rog, așa cum se cuvine. Îmbrăcămintea ta și — și mirosul tău de cafea dau situației un comic care nu i se cuvine. Am de vorbit serios cu tine. Și în afară de aceasta — scuză-mă că vorbesc atît de deschis — urăsc cît de mult îți la toate aceste forme de dezordine.

— Nu e dezordine, făcui eu, ci doar o manifestare a relaxării.

— Nu știu, spuse el, de cîte ori m-ai ascultat cu adevărat în viață, acum nu mai ești obligat să mă asculți. Te rog doar să-mi faci o plăcere.

Am rămas surprins. Tatăl meu era înainte timid, aproape tăcut. A învățat să discute și să argumenteze la televiziune, cu o mare dezinvoltură. Eram prea obosit ca să mă pot sustrage dezinvolturii ăștiia.

M-am dus în baie, am scos șosetele ude de cafea, mi-am șters picioarele, am îmbrăcat o cămașă, pantaloni și o haină, am mers desculț în bucătărie, am turnat fasolea care se încălzise într-o farfurie, am spart ouăle moi deasupra fasolei, am curățat cu o

linguriță resturile de ou din coji, am luat o bucată de pîine, o lingură și am mers în cameră. Tatăl meu se uită la farfuria mea cu un amestec foarte studiat de mirare și dispreț.

— Scuză-mă, am spus eu, n-am mai mîncat însă nimic de azi dimineață de la nouă și cred că nu ți-ar plăcea să mă vezi prăbușindu-mă leșinat la picioarele tale.

Rîse chinuit, clătină din cap, suspină și spuse

— Ei bine, dar știi, nu e prea sănătos să mănînci *doar* albușul.

— O să mănînc și un măr după aceea, am spus eu.

Am amestecat fasolea cu ouăle, am mușcat din pîine și am luat o lingură din terciul ăsta, care mie-mi place foarte mult.

— Ar trebui cel puțin să pui puțină pastă de roșii, spuse tatăl meu.

— Nu am nici un pic în casă.

Am mîncat prea repede și zgomotul pe care-l făceam mîncînd, păru să-l enerveze pe tatăl meu. Își ascundea scîrba, dar nu în mod convingător; m-am sculat în cele din urmă, am mers în bucătărie și mi-am golit farfuria stînd în picioare în fața frigiderului; în timp ce mîncam, mă priveam în oglinda care atîrna deasupra frigiderului. Nu făcusem în ultimele săptămîni nici măcar cel mai important exercițiu, acela de mimică. Un clovn, al cărui efect de bază este imobilitatea feței, trebuie să aibă o față extrem de mobilă. Înainte, scoteam întotdeauna limba înainte de a începe antrenamentul, să mă simt încă odată cît mai aproape de mine, înainte de a mă înstrăina de propria mea persoană. Mai tîrziu, am renunțat la asta și mă uitam la mine cel din oglindă, zilnic cîte o jumătate de ceas, pînă cînd la urmă am simțit că nici nu mai sunt acolo; pentru că nu am înclinații spre narcisism, uneori mi

s-a întîmplat aproape să înnebunesc. Uitam pur și simplu că eram eu cel a cărui față o vedeam în oglindă, întorceam oglinda îndată ce terminam cu antrenamentul și mai tîrziu, în timpul zilei, cînd mă vedeam întîmplător într-o oglindă, mă speriam; mi se părea că în baia sau în toaleta mea se află un om străin, un om despre care nu știam dacă există aievea sau nu, o stafie palidă cu nasul lung. Fugeam cît puteam de repede la Marie, să mă uit la fața ei. De cînd a plecat, nu mai pot face antrenamentul pentru față, pentru că mi-e frică să nu înnebunesc. Cînd terminam cu antrenamentul mă apropiam întotdeauna atît de tare de Marie, pînă ce mă vedeam în ochii ei; minuscul, puțin deformat și totuși clar. Ăsta eram eu, și eram totuși același de care mi-era frică dacă mă priveam în oglindă. Cum puteam oare să-i explic lui Zohnerer că nu mă puteam antrena în fața oglinzii fără Marie? Faptul de a fi observat în timp ce mîncam îmi trezea doar tristețea, nu spaima. Mă vedeam ținînd lingura în mînă, recunoșteam boabele de fasole, urme de albuș și gălbenuș, bucata de pîine care se făcea din ce în ce mai mică. Oglinda îmi arăta ceva atît de real — o farfurie golită, o bucată de pîine ce devenea tot mai mică, o gură puțin unsă pe care am șters-o cu mîneca de la haină. Nu mă antrenam. Și nu era nimeni care ar fi putut să mă întoarcă din oglindă. M-am întors încet în cameră.

— Mînînci prea repede, spuse tatăl meu, mult prea grăbit. Așează-te, în sfîrșit! Nu bei nimic?

— Nu, am răspuns, am vrut să-mi fac o cafea, dar n-am reușit.

— Să-ți fac eu una?

— Știi să faci?

— Se spune că fac o cafea foarte bună.

— Ah, lasă, am spus, o să beau puțină apă minerală, nu e atît de important.

— Dar o fac cu plăcere, spuse el.

— Nu, am zis, mulțumesc. Bucătăria arată îngrozitor. O băltoacă de cafea pe jos, cutii desfăcute de conserve, coji de ouă pe dale.

— Ei bine, spuse el, cum vrei tu. Într-un fel, se simțea jignit. Turnă apă minerală în paharul meu, îmi întinse tabachera lui, am luat o țigară, oferi și foc și începurăm să fumăm. Îmi părea rău de el. Probabil că-l derutasem cu totul cu farfuria mea plină de fasole. Sigur că-și închipuise că va găsi la mine ceea ce își imaginează prin boemă: o dezordine studiată și tot felul de modernisme pe plafon și pereți; locuința însă era aranjată evident fără nici un stil, arăta aproape banal și am observat că aceasta îl apăsa. Dulapul îl comandasem după un catalog, tablourile de pe pereți erau numai gravuri de duzină, și doar două reprezentau curentul picturii non-figurative. Frumoase erau numai două acuarele ale Monikăi Silvs, care atîrnă deasupra scrinului, „Peisaj renan III“ și „Peisaj renan IV“; tonuri cenușiu-închis cu vagi urme albe. Cele cîteva lucruri drăguțe pe care le aveam, scaunele, cîteva vase și măsuța pentru servit ceaiul din colț, le cumpărase Marie. Tatăl meu este un om care are nevoie de atmosferă, iar atmosfera din camera noastră îl enerva și-l făcea să nu poată scoate un cuvînt.

— Ți-a spus mama că sunt aici? am întrebat în sfîrșit, după ce aprinsesem a doua țigară fără să fi schimbat o vorbă.

— Da, spuse el, de ce n-o poți scuti de asemenea lucruri?

— Dacă nu s-ar fi prezentat cu vocea oficială a comitetului ei, totul ar fi decurs altfel.

— Nu despre aceasta am vrut să vorbesc cu tine!

Am tăcut. S-a uitat la mine și reluă cu glas scăzut

— Vroiam să vorbesc cu tine despre bani.

Tăceam în continuare.

— Presupun că eşti într-o oarecare jenă financiară. Spune ceva!

— Jenă e frumos spus. Probabil că nu voi mai putea da spectacole timp de un an. Uită-te aici.

Mi-am răsucit pantalonul în sus şi i-am arătat genunchiul umflat, l-am lăsat apoi jos şi i-am arătat cu degetul arătător al mîinii drepte partea din stînga a pieptului.

— Şi aici, i-am spus.

— Dumnezeule! exclamă el, inima?

— Da, am spus eu, inima.

— Am să-l chem la telefon pe Drohmert şi o să-l rog să te consulte. E cel mai bun cardiolog pe care-l avem.

— Te-nşeli, i-am replicat, nu-i nevoie să mă duc la Drohmert.

— Ai spus totuşi că te doare inima.

— Ar fi trebuit să zic, poate, sufletul, spiritul, interiorul, — inima însă mi s-a părut mai potrivit.

— Aha, spuse el sec, povestea aceea.

Cu siguranţă că Sommerwild îi istorisise „povestea aceea", pe cînd jucau skat la „Herren-Union", după ce mîncaseră tocană de iepure, băuseră bere, şi înainte de un *Herz'Solo ohne drei.** Se ridică şi începu să se plimbe încolo şi încoace, apoi se opri în spatele fotoliului, se răzimă de speteaza lui şi se uită în jos la mine.

— Desigur că ar suna nelalocul lui, spuse el, dacă m-aş apuca acum să spun cuvinte mari, dar ştii ce-ţi lipseşte ţie? Îţi lipseşte ceea ce face dintr-un bărbat un bărbat, adică să ştii să suporţi totul!

— Asta am mai auzit-o astăzi o dată.

* Figură la jocul de cărţi „skat".

— Atunci ascult-o pentru a treia oară: încearcă să suporţi!

— Lasă-mă, i-am spus obosit.

— Cam ce crezi că am simţit cînd Leo a venit la mine şi mi-a spus că vrea să devină catolic? A fost la fel de dureros pentru mine ca moartea Henriettei — nu m-ar fi durut atît de mult nici dacă mi-ar fi spus că vrea să devină comunist. Prin asta îmi pot imagina ceva, adică un tînăr care visează despre dreptate socială şi aşa mai departe. Dar catolic...

Se apucă strîns cu mîinile de speteaza fotoliului şi scutură energic din cap

— Nu, aşa ceva nu!

Se părea că e cît se poate de serios. Pălise şi părea mult mai bătrîn decît e în realitate.

— Aşează-te, tată, i-am spus, şi bea un coniac.

Se aşeză şi încuviinţă dînd din cap. Am adus un pahar din dulap, l-am umplut, iar el îl luă şi-l goli fără să-mi mulţumească sau să închine.

— Desigur că tu nu înţelegi toate astea, spuse el.

— Nu.

— Mi-e frică pentru orice om tînăr care crede în aşa ceva, spuse el, de aceea am fost atît de şocaţi, dar am suportat totuşi totul, da, am suportat. De ce te uiţi astfel la mine?

— Iartă-mă, te rog, dar cînd te-am văzut la televizor am avut impresia că eşti un actor de mare clasă. Poate un pic de clovn.

Se uită bănuitor la mine, aproape jignit, iar eu i-am spus repede

— Într-adevăr, papa, ai fost minunat!

Eram fericit că puteam să-i spun din nou „papa".

— Pur şi simplu mi-au impus acest rol.

— Îţi stă bine, i-am spus eu, şi ceea ce joci acolo, joci bine.

— Nu joc nimic, spuse el serios, chiar nimic, n-am nevoie să joc.

— Asta e destul de rău pentru adversarii tăi.

— N-am adversari, ripostă el revoltat.

— Asta-i și mai rău pentru adversarii tăi!

Se uită din nou bănuitor la mine, rîse apoi și spuse

— Dar într-adevăr nu simt că mi-ar fi adversari!

— Totul e mult mai rău decît mi-am imaginat, am spus eu. Oare ăia cu care vorbești mereu despre bani nu știu că voi treceți sub tăcere tocmai ce e mai important? Sau poate v-ați înțeles, înainte de a apărea pe micul ecran?

Își turnă din nou coniac și se uită întrebător la mine.

— Aș fi vrut să vorbesc cu tine despre viitorul tău.

— Un moment, te rog. Mă interesează pur și simplu cum se fac lucrurile astea. Vorbiți mereu despre procente, zece, douăzeci, cinci, cincizeci de procente — dar nu spuneți niciodată cîte procente din ce.

Arăta aproape idiot în timp ce-și ridică paharul de coniac, bău și se uită la mine.

— Cred că n-am învățat prea multă matematică, dar știu că o sută de procente într-o jumătate de pfennig fac exact jumătate de pfennig, în timp ce cinci procente dintr-un miliard sunt cincizeci de milioane... înțelegi?

— Doamne, Dumnezeule, ai oare atîta timp pentru televizor?

— Da, am spus eu, de cînd cu povestea asta, cum îi spui tu, am vreme destulă — mă simt ca golit după reprezentație. Gol de tot, iar cînd îți vezi tatăl doar o dată la trei ani, te bucuri să-l poți vedea la televizor. Undeva, într-o cîrciumă, în timp

ce bei bere, în semi-întuneric. Uneori mă simt chiar mîndru de tine și te admir cît de îndemînatic știi să-i faci pe cei cu care vorbești să nu te întrebe despre numărul procentelor.

— Te înșeli, spuse el, nu încerc să împiedic pe nimeni să întrebe ceva.

— Nu e foarte plictisitor să n-ai nici un fel de adversari?

Se ridică și se uită supărat la mine. M-am ridicat și eu. Ne-am retras fiecare în spatele fotoliilor, așezîndu-ne brațele pe spetează. Am început să rîd și continuai

— Sunt clovn, mă interesează formele moderne ale pantomimei. Odată, cînd stăteam în camera din spatele unei cîrciumi, am închis sonorul. A fost minunat. Pătrunderea curentului *l'art pour l'art** în politica pe bani, în economie. Păcat că n-ai văzut niciodată numărul meu, „Ședința consiliului de supraveghere".

— Vreau să-ți spun ceva, zise el, am vorbit cu Genneholm despre tine. L-am rugat să vadă unele dintre numerele tale și să-mi prezinte un fel de... de recomandare.

Dintr-o dată am simțit că trebuie să casc. Era nepoliticos, dar nu mă puteam stăpîni, deși-mi dădeam singur seama cît de penibil trebuie să fie. Dormisem prost noaptea și aveam în spatele meu o zi grea. Dar dacă se întîmplă să-ți vezi tatăl după trei ani și vorbești cu el probabil pentru prima dată în viață serios — căscatul nu e cel mai recomandabil lucru. Eram foarte nervos, dar în același timp și mort de oboseală, și-mi părea rău că tocmai acum trebuia să casc. Numele lui Genneholm avu asupra mea efectul unui somnifer. Oamenii ca tatăl meu trebuie să aibă întotdeauna ceea ce e cel

* Artă pentru artă (în franc., în original).

mai bun: cel mai bun cardiolog din lume, Drohmert, cel mai bun critic dramatic din Republica Federală Germania, Genneholm, cel mai bun croitor, cea mai bună șampanie, cel mai bun hotel, cel mai bun scriitor. E plictisitor. Căscatul îmi strîmbă fața ca o grimasă, musculatura feței mele se încordă. Faptul că Genneholm e pervers nu schimbă cu nimic adevărul că pînă și numele lui îmi produce plictiseală. Perverșii pot fi foarte amuzanți, dar tocmai acești oameni amuzanți mă plictisesc, în special excentricii, iar Genneholm nu e doar pervers, ci și excentric. Venea de obicei la petrecerile pe care le dădea maică-mea și se apropia atît de tare de cel cu care vorbea, încît erai obligat să-i miroși inutil respirația și să știi ce a mîncat. Cînd l-am întîlnit ultima dată, acum patru ani, mirosea a salată de cartofi; în prezența mirosului ăstuia vesta lui roșu-cardinal și mustața mefistofelică de culoarea mierei nu mi se mai părură extravagante. Era foarte glumeț și toți știau că e foarte glumeț, așa că trebuia mereu să fie astfel. O existență obositoare.

— Scuză-mă, i-am spus cînd am fost sigur că-mi înăbușisem căscatul. Ce spune Genneholm?

Tatăl meu era jignit. E întotdeauna astfel cînd vrei să-l păcălești, iar căscatul meu nu-l durea în mod subiectiv, ci obiectiv. Clătină din cap ca atunci cînd văzuse farfuria mea cu fasole.

— Genneholm urmărește dezvoltarea ta cu mare interes și e plin de bune intenții.

— Un pervers nu renunță niciodată să spere, am spus eu, sunt oameni care persevereză.

— Lasă asta, ripostă tatăl meu cu asprime, fii fericit că un om atît de influent și de competent vrea să se ocupe de tine.

— Sunt foarte fericit, am spus eu.

— Are însă foarte multe rezerve față de ceea ce ai făcut tu pînă acum. Crede că ar trebui să re-

nunți la tot ceea ce aduce cu Pierrot, deoarece ai vocație de arlechin, dar ar fi păcat să-ți pierzi vremea cu așa ceva — iar ca și clovn spune că ești imposibil. Crede că șansa ta ar fi într-o abordare consecventă a pantomimei... mă asculți oare?

Vocea lui devenea din ce în ce mai aspră.

— Da, am spus, aud fiecare cuvînt, fiecare din aceste cuvinte înțelepte și la locul lor, nu lua în seamă faptul că mi-am închis ochii.

În timp ce-l cita pe Genneholm îmi închisesem ochii. Era atît de binefăcător și în felul ăsta nu mai eram obligat să mă uit la scrinul maro închis, care stătea în spatele tatălui meu, la perete. O mobilă îngrozitoare, cu un aspect care aduce cu o mobilă de școală: culoarea maro închis, mînerele sertarelor negre, și dunga decorativă galben deschis de pe marginea de sus. Scrinul provenea din casa părintească a Mariei.

— Te rog, am spus eu încet, vorbește mai departe.

Eram mort de oboseală, aveam dureri de stomac și de cap și stam atît de încordat în spatele fotoliului, încît genunchiul începu să mi se umfle și mai tare. În spatele pleoapelor închise îmi puteam vedea fața, așa cum o cunoșteam din oglinda miilor de ore de antrenament, cu desăvîrșire imobilă, machiată cu o vopsea albă ca zăpada, nu mi se mișcau nici măcar genele ori sprîncenele, ci doar ochii, pe care-i roteam încet încolo și-ncoace ca un iepure fricos, pentru a crea efectul ăla numit de critici ca Genneholm „acea formidabilă capacitate de a putea prezenta melancolia animalică". Eram mort și închis împreună cu fața mea pentru mii de ore — nu exista nici o posibilitate să mă salvez în ochii Mariei.

— Vorbește, te rog, i-am spus.

— M-a sfătuit să te trimit la unul dintre cei

mai buni profesori. Pentru un an, pentru doi, pentru o jumătate de an. Genneholm crede că ar trebui să te concentrezi, să studiezi, să ajungi la atîta conștiință, încît să poți redeveni naiv. Și antrenament, antrenament, antrenament — și, mă mai asculți?

Vocea lui suna, slavă Domnului, mai blîndă.

— Da, am spus eu.

— Și sunt gata să și suport cheltuielile.

Aveam impresia că genunchiul meu e tot atît de umflat ca un contor de gaz. Fără să deschid ochii am pipăit drumul în jurul fotoliului, m-am așezat, am pipăit masa ca un orb pînă ce am găsit țigările. Tatăl meu scoase un strigăt de spaimă. Știu să imit atît de bine un orb, încît poți crede că sunt orb. Și mie mi se părea că sunt orb și poate că puteam rămîne așa. Nu făceam pe orbul, ci pe cel care tocmai a orbit și cînd în sfîrșit luai țigara în gură, am simțit flacăra de la bricheta tatălui meu și cît de tare tremura.

— Băiete, spuse el cu frică, ești bolnav?

— Da, confirmai încetișor și am tras din țigară adînc, sunt bolnav de moarte, dar nu sunt orb. Mă doare stomacul, capul, genunchiul, mă simt copleșit de o melancolie dezgustătoare — dar lucrul cel mai îngrozitor este că știu că Genneholm are dreptate, cam în proporție de nouăzeci și cinci la sută, și mai știu și ce a spus în continuare. A vorbit despre Kleist?

— Da, adeveri tatăl meu.

— A spus, oare, că mai tîrziu trebuie să-mi pierd sufletul, să fiu golit cu desăvîrșire de el, abia după aceea să-mi creez altul? A spus asta?

— Da, spuse tatăl meu, de unde știi?

— Dumnezeule, exclamai, doar îi cunosc teoriile și știu și de unde le-a luat. Dar nu vreau să-mi pierd sufletul, ci mai curînd să-l primesc înapoi.

— L-ai pierdut?
— Da.
— Unde e?
— La Roma, am spus eu, am deschis ochii și am rîs.

Tatăl meu pălise, într-adevăr îmbătrînit de teamă. Rîsul lui trădă ușurarea de care se simțea cuprins și totuși suna supărat.

— Măi golanule, spuse el, oare totul a fost doar o înscenare?

— Din păcate, i-am spus, nu totul, și nici n-am jucat prea bine. Genneholm ar spune că am fost prea naturalist — și ar avea dreptate. Perverșii au de obicei dreptate; au o deosebită capacitate de a presimți anumite lucruri — desigur, nu chiar întotdeauna. Dar de obicei.

— Golanule, spuse tatăl meu, m-ai păcălit cît se poate de bine.

— Nu, făcui eu, nu te-am păcălit mai bine decît ar fi făcut-o un orb adevărat. Crede-mă, nu toate gesturile alea de neajutorare și pipăire sunt absolut necesare. Unii orbi joacă, deși sunt cu adevărat orbi, rolul de orbi. Aș putea începe să șchiopătez pînă la ușă, chiar aici în fața ta, într-așa hal, încît să începi să urli de durere și milă și să chemi imediat un medic, poate pe Fretzer, cel mai bun chirurg din lume. Vrei?

Mă ridicasem deja în picioare.

— Lasă, spuse el chinuit, și eu mă așezai din nou.

— Te rog așează-te și tu, nu-mi place cînd te văd că stai în picioare.

S-a așezat, și-a turnat apă minerală, și s-a uitat derutat la mine.

— Nu mă pot lămuri în privința ta, spuse el, dă-mi te rog un răspuns clar. Îți plătesc studiile,

indiferent unde vrei să mergi, Londra, Paris, Bruxelles. Poți să alegi ce crezi că e mai bun.

— Nu, am spus eu obosit, n-ar fi bine. Nu-mi mai ajută nici un studiu, ci doar munca. Am studiat cînd aveam treisprezece, paisprezece, douăzeci și unu de ani. Poate că voi n-ați observat. Și dacă Genneholm crede că studiul m-ar mai putea ajuta, e mai prost decît am crezut.

— E un specialist, cel mai bun pe care-l cunosc.

— E chiar cel mai bun care există aici, acceptai eu, dar e numai un specialist, știe cîte ceva despre teatru, tragedie, commedia dell'arte, comedie, pantomimă. Dar privește-l cît de penibile sunt propriile lui încercări de a face comedie, atunci cînd apare cu cămăși violete și cravate de mătase neagră. Oricărui diletant i-ar fi rușine. Cînd criticii sunt critici cu alții nu e atît de rău ca atunci cînd sunt atît de necritici și lipsiți de umor cu ei înșiși. E de-a dreptul penibil. Sigur, Genneholm e-ntr-adevăr de meserie — dar dacă-și imaginează că după șase ani de scenă aș mai putea începe din nou să studiez, nu-i decît un prost!

— Atunci n-ai nevoie de bani? întrebă tatăl meu.

Nota clară de ușurare care se simțea în vocea lui m-a făcut bănuitor.

— Ba da, am spus, am nevoie de bani.

— Ce-ai de gînd să faci? Vrei ca în starea asta să dai în continuare reprezentanții?

— Ce fel de stare?

— Ei, spuse el încurcat, știi doar ce spune presa despre tine.

— Despre mine? am întrebat eu. De trei luni nu apar decît în provincie.

— Am strîns ceea ce s-a scris acolo despre tine și am examinat totul împreună cu Genneholm.

— Ei drăcie, cît i-ai plătit pentru toate astea?

S-a înroșit.

— Lasă asta, spuse el, spune-mi mai bine ce planuri ai?

— Să mă antrenez, să muncesc. O jumătate de an, un an întreg, încă nu știu.

— Unde?

— Aici, unde altundeva?

Abia dacă a reușit să-și ascundă spaima care-l cuprinse.

— N-o să vă inoportunez și n-o să vă compromit, n-o să vin la voi nici măcar la *jour fixe**, am spus eu.

Se înroși din nou. Mă dusesem de cîteva ori acasă, cînd părinții mei aveau *jour fixe*, așa cum s-ar fi dus oricare altul, fără să arăt c-aș face parte din familie. Băusem coctailuri și mîncasem măsline, luasem un ceai, iar la plecare îmi îndesasem țigări în buzunare atît de fățiș, încît servitorii observaseră și-și întoarseră jenați privirile.

— Ah! atît mai exclamă tatăl meu.

Se răsuci în fotoliul lui. S-ar fi ridicat, ar fi mers la fereastră, dar își coborî privirea și spuse

— Mi-ar plăcea mai mult dacă ai alege drumul sigur sugerat de Genneholm. Nu-mi place să investesc bani în lucruri nesigure. N-ai nici un fel de economii? Cred că ai cîștigat binișor în anii aceștia.

— N-am pus la o parte nici un pfennig, am spus eu, posed doar o marcă, una singură.

Am scos marca din buzunar și i-am arătat-o. Se aplecă într-adevăr asupra ei și se uită la ea ca la o insectă ciudată.

— Îmi vine greu să te cred, spuse el, deoarece n-ai fost educat spre a deveni un risipitor. Cam cît crezi că ți-ar trebui pe lună? La ce sumă te-ai gîndit?

* Zi de primire (în franc., în original).

Inima îmi bătea puternic. Nu-mi imaginasem că va dori să mă ajute atît de direct. Am început să mă gîndesc. Nu trebuia să spun nici prea puțin, nici prea mult, și totuși destul; dar n-aveam nici cea mai vagă idee de cît aș fi avut nevoie. Lumina electrică, telefonul, și trebuia să mai și trăiesc din ceva. Am transpirat din cauza agitației.

— În primul rînd am nevoie de o saltea groasă de cauciuc, mare cît camera, de șapte pe cinci. Cred că mi-ai putea face rost de ea mai ieftin de la fabricile voastre de prelucrare a cauciucului.

— Bine, spuse el zîmbind, ți-o fac cadou chiar. Șapte pe cinci, dar Genneholm crede că n-ar trebui să-ți pierzi vremea încercînd să devii acrobat.

— N-am să mi-o pierd, papa, am spus eu; în afară de saltea, aș mai avea nevoie de o mie de mărci pe lună.

— O mie de mărci? strigă el.

Se ridică, spaima lui era sinceră, buzele îi tremurau.

— Ei bine, i-am spus, cam ce-ai crezut?

N-aveam habar cîți bani avea. Un an întreg cîte o mie lunar făceau douăsprezecemii de mărci, atîta matematică mai știu și eu — ori o asemenea sumă nu putea să fie prea mare pentru el. Era într-adevăr milionar; tatăl Mariei calculase o dată totul exact. Nu-mi mai aduceam aminte precis însă la cît se ridicase suma. Avea peste tot acțiuni și primea din toate locurile procente. Chiar și de la fabrica de săruri pentru baie.

Se plimba prin spatele fotoliului, liniștit, mișcînd buzele, ca și cum ar fi calculat. Poate c-o și făcea, dar dură foarte mult.

Mi-am adus aminte cît de urît se purtaseră cînd plecasem cu Marie din Bonn. Tata îmi scrisese că nu mă poate ajuta în nici un fel, din motive morale, și că aștepta să muncesc „cu mîinile mele"

pentru mine şi pentru „biata şi nenorocita fată pe care ai sedus-o". Că l-a respectat, cică, întotdeauna, după cum ştiam şi eu, pe bătrînul Derkum, atît ca rival politic cît şi ca om, şi că ceea ce făcusem era scandalos.

Locuiam într-o pensiune în Köln-Ehrenfeld. Cele şapte sute de mărci pe care Marie le avea de la maică-sa se topiseră după o lună, deşi eu aveam impresia că fusesem cît se poate de economicos şi că-i folosisem în mod chibzuit.

Locuiam în apropierea gării Ehrenfeld, de la fereastra camerei noastre puteam vedea zidul de cărămizi roşii al gării. Vagoane pline cu cărbuni intrau în gară şi ieşeau de acolo goale. Era o privelişte care te consola, plină de zgomote care-ţi mergeau la inimă şi trebuia să-mi amintesc mereu de situaţia echilibrată a averii noastre de acasă. De la fereastra camerei de baie, privirea îţi cădea pe albiile de tablă pentru spălatul rufelor şi pe sforile pentru întins la uscat, iar uneori, în întuneric, auzeai zgomotul pe care îl făcea o cutie sau o pungă plină de resturi pe care cineva le arunca pe ascuns, de la o fereastră, în curte. Stăteam adesea în cadă, cîntînd melodii liturgice pînă cînd gazda mi-a interzis mai întîi să cînt — „lumea o să creadă că ţiu aici un răspopit" — pe urmă nu m-a mai lăsat să fac baie pe credit. După părerea ei făceam prea des baie, or lucrul acesta i se părea inutil. Răscolea uneori cu făcăleţul pachetele cu gunoaie aruncate în curte, să descopere după conţinutul lor pe cel care le aruncase; cojile de ceapă, zaţul de la cafea, oasele de la cotlet îi prilejuiau cele mai neaşteptate combinaţii, pe care le întregea după prealabile vizite la măcelării şi la prăvăliile de legume, şi cu care n-avea totuşi niciodată succes. Gunoiul

nu era niciodată caracteristic pentru un anumit individ. Amenințările pe care le arunca spre cerul plin de sfori pentru rufe, erau astfel formulate, încît fiecare putea crede că e vorba despre el „Pe mine nu mă duce nimeni, las' că știu eu ce am de făcut!"

Dimineața stăteam întotdeauna la fereastră și-l pîndeam pe poștaș, care ne aducea cîteodată pachete; uneori de la prietenele Mariei, alteori de la Leo sau Anna; la intervale foarte neregulate soseau și mandate de bani de la bunicul, dar de la părinții mei n-am primit decît îndemnuri, „să-mi iau soarta în mîini și să ies prin propriile-mi puteri din această situație".

Mai tîrziu, mama mi-a scris chiar că m-a „repudiat". Uneori poate fi lipsită de gust pînă la tîmpenie totală, ca atunci cînd citase expresia dintr-un roman al lui Schnitzler, care se cheamă *Inimă în dubiu*. În romanul ăsta o fată e „repudiată" de părinții ei pentru că nu vrea să aducă pe lume un copil pe care i-l făcuse un „artist nobil, dar slab", scriitor mi se pare. Mama citase cuvînt de cuvînt o propoziție din capitolul opt al romanului: „Conștiința mă obligă să te repudiez!"

În orice caz, m-a „repudiat". Sunt sigur că a făcut-o pentru că în felul ăsta atît conștiința, cît și contul ei de la bancă erau scutite de conflicte. Acasă lumea aștepta de la mine să încep o existență eroică; să mă duc la o fabrică sau pe un șantier ca să-mi întrețin iubita, și toți au fost decepționați atunci cînd n-am făcut-o. Leo și Anna și-au exprimat în mod deschis dezamăgirea. Mă și vedeau plecînd în zori de zi cu cîteva bucăți de pîine cu unt în geantă, trimițînd o sărutare de jos spre camera Mariei; mă vedeau revenind seara „obosit, dar mulțumit", citind ziarul și uitîndu-mă la Marie, care croșeta. Dar n-am făcut nici cea mai mică în-

cercare să transform închipuirea asta a lor în realitate. Am rămas lîngă Marie, iar Marie era cu mult mai drăguță atunci cînd rămîneam lîngă ea. Mă simțeam „artist" (cu mult mai mult decît mai tîrziu), și ne-am aranjat după imaginația noastră copilărească despre viața de boem, cu sticle de Chianti și bucăți de pînză de sac și țesături colorate din rafie de-a lungul pereților. Și astăzi mă simt profund mișcat cînd mă gîndesc la anul acela. Cînd Marie se ducea la sfîrșitul săptămînii la gazda noastră pentru a cere să ne mai păsuiască cu plata chiriei, gazda începea de fiecare dată să se certe, și o întreba de ce nu merg să lucrez. Iar Marie îi răspundea cu patosul ei admirabil

— Soțul meu e artist, da, artist!

Am auzit-o odată strigînd de pe treptele murdare spre camera în care se afla gazda

— Da, artist!

Iar gazda i-a răspuns cu vocea ei răgușită

— Ce? artist? Și ziceți că e soțul dumneavoastră? Cred că cei de la Oficiul stării civile nici n-ar fi putut face o afacere mai grozavă.

Dar cel mai mult o enerva faptul că rămîneam aproape întotdeauna pînă la zece sau unsprezece în pat. Nu avea destulă fantezie să calculeze că în felul ăsta economiseam o masă și curent pentru reșou și nu știa nici că eu mergeam să mă antrenez de obicei abia pe la ora douăsprezece în sălița de la casa parohială pentru că dimineața era mai întotdeauna ocupată cu cursuri pentru tinerele mame, cursuri de catehism, de gospodărie sau cu întîlniri ale unei asociații catolice. Locuiam în apropierea bisericii la care era diacon Heinrich Behlen, și el îmi făcuse rost de această sălița care avea și o scenă, ca dealtfel și de camera de la pensiune. Femeia care conducea cursul de gospodărie ne dădea să mîncăm ceea ce rămînea, deobicei doar supă și

budincă, uneori însă și carne, iar cînd Marie o ajuta să strîngă, îi dădea cîte un pachet de unt sau o pungă cu zahăr. Rămînea uneori în sală cînd începeam antrenamentul, se ținea cu mîinile de burtă de rîs și făcea după masă cafea. Și atunci cînd a aflat că nu eram căsătoriți nu s-a schimbat față de noi. Am impresia că nici nu credea că artiștii s-ar putea „căsători de-a adevăratelea". În unele zile, cînd era frig, mergeam mai devreme acolo. Marie participa la cursul de gospodărie, iar eu stăteam la garderobă lîngă un radiator electric și citeam. Auzeam prin peretele subțire chicotelile din sală, după aceea lecții serioase despre calorii, vitamine și socoteli, și totuși aveam impresia că atmosfera de acolo era foarte veselă. Cînd se țineau cursuri cu tinerele mame nu aveam voie să apărem mai înainte ca totul să se fi terminat. Tînăra doctoriță care le ținea era foarte corectă, pretențioasă, dar reținută, și îi era îngrozitor de frică de praful pe care-l făceam sărind pe scenă. Susținea chiar că aerul mai e plin de praf și în ziua următoare, dăunînd sugarilor, și pretinse să nu mi se dea voie să întrebuințez scena două zile înainte de lecțiile pe care le ținea. Din cauza asta, Heinrich Behlen ajunse chiar la ceartă cu preotul, care habar n-avea că făceam acolo antrenament în fiecare zi, și care-i ceru lui Heinrich să nu „împingă prea departe dragostea față de aproapele său". Uneori, mergeam la biserică împreună cu Marie. Era atît de cald acolo, pentru că mă așezam întotdeauna lîngă conducta de apă caldă; de asemenea era o liniște desăvîrșită, zgomotele străzii păreau neînchipuit de îndepărtate, iar biserica era binefăcător de goală, doar șapte sau opt oameni, iar uneori aveam sentimentul că aparțin și eu adunării aleia jalnice și liniștite, oameni rămași de pe urma unui lucru care era minunat în neputința sa. În afară de Marie și de mine mai erau

doar cîteva femei bătrîne. Iar felul cu totul lipsit de patetism în care celebra Heinrich Behlen se potrivea foarte bine cu biserica întunecoasă și urîtă. Odată, cînd paraclisierul lipsea, l-am și ajutat atunci cînd la sfîrșitul slujbei cartea trebuia dusă din partea dreaptă în cea stîngă. Am simțit dintr-o dată că Heinrich devine nesigur, că ritmul nu e cel care ar fi trebuit să fie; m-am repezit spre altar, am luat cartea din partea dreaptă, am făcut o genuflexiune cînd am ajuns la mijlocul altarului, și am dus-o în stînga. Mi s-ar fi părut că sunt nepoliticos dacă nu l-aș fi ajutat pe Heinrich să iasă din încurcătură. Marie se făcu roșie ca para focului, Heinrich zîmbi ușor. Ne cunoșteam demult; fusese la internat căpitanul echipei de fotbal și era mai mare ca mine. De cele mai multe ori îl așteptam pe Heinrich după slujbă afară, în fața bisericii, iar el ne invita la micul dejun și cumpăra într-un magazin cu de toate, ouă, șuncă, cafea și țigări pe credit, și se bucura întotdeauna ca un copil cînd gazda lui era bolnavă.

Mă gîndeam la toți oamenii care ne ajutaseră, în timp ce ai mei stăteau acasă pe rahatele lor de milioane și-și gustau izbînda morală după ce mă repudiaseră.

Tatăl meu mai pășea încă încolo și încoace în spatele fotoliului, mișcîndu-și buzele ca și cum ar fi calculat. Eram gata-gata să-i spun că renunț la banii lui, dar mi se părea că într-un fel oarecare am un drept să primesc ceva de la el; pe lîngă asta, avînd o singură marcă în buzunar, nu-mi puteam permite nici un fel de eroism pe care să-l regret mai tîrziu. Aveam nevoie urgentă de bani și el nu-mi mai dăduse nici un fenig de cînd plecasem de acasă. Leo ne dăduse toți banii lui de buzunar, Anna ne trimitea din cînd în cînd cîte o pîine făcută în casă, iar mai tîrziu ne trimisese și

bunicul uneori ceva bani, cecuri de cincisprezece sau douăzeci de mărci, iar într-un rînd, dintr-un motiv pe care nu l-am putut afla niciodată, un cec de douăzeci şi două de mărci. De fiecare dată aveam multă bătaie de cap cu cecurile acestea; gazda noastră nu avea cont la bancă, nici Heinrich nu avea, şi se pricepea tot atît de puţin la cecuri ca şi noi. Depusese primul cec la banca de caritate a parohiei sale, a scris într-un registru felul şi scopul cecului, pe urmă s-a dus la preot şi-l rugă să-i dea un cec de cincisprezece mărci care să poată fi transformat imediat în bani-gheaţă, dar preotul aproape că explodă de furie. Îi explică lui Behlen că nu poate să facă aşa ceva, pentru că trebuia să explice motivul eliberării unui cec care putea fi imediat schimbat în bani-gheaţă, iar contul băncii de caritate era mereu controlat şi dacă ar scrie „cec de bunăvoinţă pentru diaconul Behlen", ar începe scandalul, pentru că banca parohiei nu era un loc de schimb pentru cecuri de „proveniență dubioasă". Ar putea prelua cecul doar ca o donaţie pentru un anumit scop, ca un ajutor material de la Schnier pentru Schnier, şi să-mi plătească contravaloarea lui ca pe o donaţie a băncii de caritate. Asta s-ar putea aranja, dar n-ar fi prea corect. A durat în total zece zile pînă ce am ajuns în sfîrşit la cele cincisprezece mărci, pentru că Heinrich mai avea încă alte o mie de treburi şi nu-i puteam cere să se dedice doar rezolvării problemei cecului nostru. Pe urmă, de fiecare dată mă cuprindea groaza cînd primeam cecuri de la bunicul. Era un lucru drăcesc, erau bani şi totuşi nu erau, şi în orice caz nu erau ceea ce am fi avut neapărată nevoie, adică bani-gheaţă. În cele din urmă, Heinrich şi-a deschis un cont la bancă doar ca să poată fi onorate cecurile noastre, dar era plecat adesea pentru trei-patru zile, iar atunci cînd sosi cecul cu douăzeci şi două de

mărci era plecat pentru trei săptămîni în concediu. L-am căutat pe Edgar Wieneken, singurul meu prieten din copilărie care locuia la Köln, ocupînd un post oarecare — mi se pare că era referent cultural la SPD*. I-am găsit adresa în cartea de telefon, însă nu aveam cei douăzeci de pfennigi pentru a-l putea suna, așa că m-am dus pe jos de la Köln-Ehrenfeld, la Köln-Kalk, dar nu l-am găsit acasă și am așteptat pînă la ora șase în fața ușii, pentru că gazda refuzase să mă lase în camera lui. Locuia în apropierea unei biserici foarte mari și foarte întunecoase, pe strada Engels (nu știu nici pînă astăzi, dacă se simțea obligat să locuiască pe strada Engels pentru că era membru al SPD-ului). Eram cu desăvîrșire distrus, mort de oboseală, îmi era foame și nu aveam nici măcar țigări; știam de asemenea că Marie mă aștepta acasă și că îi era frică. Iar cartierul Köln-Kalk, strada Engels, fabrica de produse chimice din apropiere — nu constituie o priveliște prea îmbucurătoare pentru un melancolic. Am intrat în cele din urmă într-o brutărie și am rugat-o pe femeia din spatele tejghelei să-mi dăruiască o chiflă. Era tînără, dar arăta cît se poate de rău. Am așteptat pînă ce prăvălia s-a golit pentru un moment, am intrat repede și am spus fără să mai salut „Dați-mi vă rog, o chiflă!“ Îmi era frică că ar fi putut intra cineva. Ea se uită la mine, gura ei aspră și subțire se făcuse și mai subțire, apoi se înmuie și căpătă o expresie mai blîndă. Vîrî, fără să spună un cuvînt, trei chifle și o bucată de cozonac într-o pungă și mi-o întinse. Cred că nici măcar nu i-am mulțumit cînd am luat punga, ci am plecat repede. M-am așezat pe pragul casei în care locuia Edgar, am mîncat chiflele și

* Prescurtare de la Sozialdemokratische Partei Deutschlands=Partidul social democrat german.

cozonacul și pipăiam din cînd în cînd cecul care se afla la mine în buzunar. Douăzeci și doi era un număr ciudat și mă tot gîndeam cum s-o fi ajuns la suma asta, poate că era restul unui cont, poate că însemna o glumă sau era pur și simplu o întîmplare, dar partea ciudată era că pe cec se găsea atît cifra 22, cît și douăzeci și doi scris cu litere și probabil că bunicul se gîndise totuși la ceva atunci cînd completase cecul. N-am aflat însă niciodată la ce. Mai tîrziu, am descoperit că nu-l așteptasem pe Edgar decît o jumătate de ceas, dar mie mi se păru o eternitate plină de amărăciune, din cauza fatadelor mohorîte ale caselor și a aburilor de la fabrica de produse chimice. Edgar se bucură să mă revadă. Era vesel, mă bătu pe umăr și mă duse la el în cameră, unde pe perete se găsea o poză mare de a lui Brecht, dedesubtul căreia se aflau o chitară și o mulțime de cărți așezate într-un raft pe care și-l făcuse singur. L-am auzit certîndu-se afară cu gazda lui din cauză că nu mă lăsase să-l aștept în cameră, pe urmă veni cu o sticlă de rachiu și-mi povesti încîntat că tocmai a cîștigat o luptă în comitetul teatral împotriva „blestematilor de cîini de la CDU“ Pe urmă, m-a rugat să-i povestesc tot ce-am mai făcut de cînd nu ne mai văzusem. Pe cînd eram copii ne jucasem ani de-a rîndul împreună. Tatăl lui fusese băieș, apoi devenise paznic la terenul de sport din apropierea casei noastre. L-am rugat să nu mă pună să-i povestesc nimic și i-am expus în cîteva cuvinte situația în care mă aflam, rugîndu-l să-mi dea el bani în schimbul cecului. A fost teribil de drăguț, a înțeles numaidecît totul, mi-a dat imediat treizeci de mărci și nici măcar n-a vrut să ia cecul, dar eu l-am implorat să-l ia totuși. Cred că aproape am plîns atunci cînd l-am rugat să ia cecul. L-a luat, puțin jignit și eu l-am invitat să ne viziteze odată și să asiste la un antrenament

de al meu. M-a condus pînă la stația de tramvai de lîngă poșta din cartier, dar cînd am văzut că în piață se găsea un taxiu liber, m-am repezit înspre el, m-am așezat și am mai putut vedea fața surprinsă, jignită, palidă și mare a lui Edgar. Era pentru prima dată că-mi permiteam să iau un taxi și dacă vreodată cineva a meritat unul, apoi eu eram acela, în seara aia. N-aș fi suportat să mă tîrăsc cu tramvaiul de-a lungul Kölnului și să mai amîn cu încă o oră revederea cu Marie. Taxiul a costat aproape opt mărci. I-am dat șoferului cincizeci de pfennigi bacșiș și am urcat în fugă scările pensiunii noastre. Marie mi-a căzut de gît plîngînd, plîngeam și eu, amîndoi îndurasem atîta spaimă, ni se părea că fusesem despărțiți o întreagă veșnicie unul de celălalt; eram prea disperați să ne putem săruta, și șopteam doar fără întrerupere că nu ne vom mai despărți niciodată, niciodată, niciodată, pînă ce „moartea ne va despărți", cum îmi șoptea Marie. Pe urmă Marie se aranjă, adică se fardă și se rujă, și am mers împreună la o mică braserie de pe Venloer Strasse, unde mîncarăm două porții de gulaș. Am luat cu noi o sticlă de vin roșu și ne-am întors acasă.

Edgar nu m-a iertat niciodată cu totul pentru drumul acela cu taxiul. L-am mai văzut adesea după aia, ba ne-a mai dat încă o dată și bani, atunci cînd Marie a avut primul avort. Nici el n-a amintit niciodată ceva în legătură cu taxiul, dar a rămas în el o neîncredere de care nu s-a putut debarasa nici pînă astăzi.

— Doamne, Dumnezeule, spuse tatăl meu cu voce tare și pe un ton diferit de cel de înainte, care îmi era cu totul străin, vorbește tare și răs-

picat și deschide-ți ochii. A doua oară nu mă mai poți păcăli.

Am deschis ochii și m-am uitat la el. Era supărat foc.

— Am spus ceva? l-am întrebat.

— Da, spuse el, mormăi ceva doar pentru tine, dar singurul cuvînt pe care l-am putut înțelege a fost „rahatele de milioane".

— Asta e și singurul lucru pe care poți și pe care trebuie să-l înțelegi.

— Am înțeles de asemenea și ceva despre cecuri.

— Da, da, te rog, așează-te acum din nou și spune-mi ce sumă te-ai gîndit să-mi dai lunar timp de un an.

M-am apropiat de el, l-am luat cu blîndețe de umeri și l-am făcut să se așeze în fotoliu. S-a ridicat imediat din nou și acum stăteam față în față, foarte aproape unul de celălalt.

— M-am gîndit în fel și chip, spuse el cu vocea scăzută; dacă nu vrei să accepți condiția mea, aceea a unei munci solide și controlate, ci vrei să rămîi aici... atunci cred, ei bine... că două sute de mărci pe lună ți-ar ajunge.

Eram sigur că voise să spună două sute cincizeci sau trei sute, și abia în ultimul moment se hotărî să spună două sute. Mi se păru că expresia feței mele îl sperie, căci spuse mai repede decît se potrivea înfățișării sale îngrijite

— Genneholm spunea că asceza e baza pantomimei.

Nu spuneam nimic. Măi uitam la el cu „ochii goi", ca una dintre marionetele lui Kleist. Nu eram nici măcar furios, ci doar mirat într-un anume fel că puteam folosi în viață ce învățasem cu multă osteneală pentru scenă, adică să am ochi goi. Începu să se simtă prost și pe buza de sus îi apărură bro-

boane de sudoare. Prima mea reacție nu era nici cea de mînie, întristare sau chiar ură; ochii mei goi se umplură încet de milă.

— Dragă papa, am spus eu încet, două sute de mărci nici nu sunt chiar atît de puțin cît crezi. E o sumă destul de frumoasă, nu vreau să mai discut cu tine despre ea, dar vreau să-ți spun că asceza, cel puțin în accepția pe care i-o dă Genneholm, e o distracție destul de scumpă. Căci e vorba de regim, nu de asceză, adică multă carne macră și salată — desigur, cea mai ieftină formă a ascezei e foamea, dar un clovn flămînd — ei bine, tot e mai bun decît unul beat.

M-am dat înapoi, îmi era penibil să stau atît de aproape de el și să observ că broboanele de sudoare de pe buza de sus se înmulțeau.

— Ascultă, i-am spus, hai să ne comportăm ca niște gentlemani și să nu mai vorbim despre bani, ci despre altceva.

— Dar vreau într-adevăr să te ajut, spuse el desperat, îți dau cu drag chiar trei sute.

— Nu vreau să mai aud nimic despre bani ci vreau să-ți spun care a fost cea mai surprinzătoare descoperire din copilăria mea.

— Care? întrebă el și se uită la mine de parcă ar fi așteptat o sentință de moarte. Credea că-i voi pomeni despre amanta sa, căreia îi clădise o vilă la Godesberg.

— Hai, liniștește-te, i-am spus, ai să te miri, dar cea mai surprinzătoare descoperire din copilărie a fost faptul că acasă nu primeam niciodată destulă mîncare.

Tresări cînd am spus asta, înghiți în sec și în cele din urmă rîse.

— Vrei să spui să n-ați mîncat niciodată pe săturate?

— Exact asta vreau să spun, am zis eu liniștit,

nu ne săturam niciodată, cel puţin nu acasă. Nu ştiu dacă lucrul ăsta se întîmpla datorită zgîrceniei sau doar din principiu; mi-ar plăcea mai mult dacă s-ar fi întîmplat din zgîrcenie, dar aş vrea să te întreb: ştii ce simte un copil după ce o după-amiază întreagă merge cu bicicleta, joacă fotbal şi înoată în Rin?

— Cred că poftă, spuse el cu răceală.

— Nu, am spus eu, foame. Al dracului să fie, ştiam şi pe cînd eram copii că suntem bogaţi, foarte bogaţi — dar n-am avut nimic din toţi banii ăştia — nici măcar n-am mîncat cumsecade.

— V-a lipsit ceva?

— Da, am spus eu, da, mîncarea — şi în afară de asta şi banii de buzunar. Ştii ce aş fi mîncat mereu cînd eram copil?

— Dumnezeule, spuse el cu teamă, ce?

— Cartofi, am spus eu. Dar mama avea de pe atunci ideea curei de slăbire — ştii doar că ea a anticipat întotdeauna curentele la modă — şi la noi în casă puteai găsi mereu tot felul de flecari, fiecare avînd o altă teorie despre alimentaţie, din păcate însă în toate teoriile astea cartofii nu jucau de loc un rol pozitiv. Fetele care serveau la noi în casă îşi pregăteau cîteodată cartofi, cînd voi nu eraţi acasă: cartofi fierţi cu unt, sare şi ceapă. Uneori ne trezeau şi pe noi, ne îngăduiau să coborîm în pijama la bucătărie, şi, sub promisiunea păstrării celui mai deplin secret, să ne săturăm de cartofi. De obicei, mergeam vinerea la familia Wieneken, acolo se găsea întotdeauna salată de cartofi, şi doamna Wieneken ne umplea bine de tot farfuriile. La noi era totdeauna şi prea puţină pîine în coşuleţ, pîinea acea blestemată din grîu abia sfărîmat, sau cîteva felii care „din motive de sănătate“ erau uscate pe jumătate. Cînd mă duceam la familia Wieneken, mama lui Edgar ţinea pîinea proaspăt cumpărată cu

mîna stîngă lîngă piept, iar cu dreapta tăia felii mari, pe care ni le dădea şi pe care le ungeam cu gem de mere.

Tatăl meu dădu din cap abia perceptibil, eu i-am întins ţigările, îşi luă una, iar eu îi oferii foc. Îmi era milă de el. Trebuie să fie un sentiment neplăcut pentru un tată să vorbească pentru prima dată serios cu fiul său abia cînd acesta are aproape douăzeci şi opt de ani.

— Ne-au mai lipsit şi mii de alte lucruri, ca de exemplu dulciuri şi baloane. Mama considera baloanele ca însemnînd o cheltuială inutilă. E adevărat. Sunt inutile, dar oricum n-am fi putut cheltui toate rahatele voastre de milioane pe baloane. Şi bomboanele alea ieftine, de a căror acţiune nocivă mama ţinea adevărate teorii, spunînd că sunt cea mai curată otravă. Dar nu ne oferea bomboane mai bune, care să nu fie vătămătoare. La internat, am continuat încet, toţi se mirau că nu mă plîng de mîncare, că înghit totul şi că-mi şi place.

— Ei, vezi, spuse el, a existat deci şi o parte bună.

Nu suna prea convingător şi nici prea vesel ceea ce zicea acum.

— Oh, i-am spus, am înţeles pe deplin valoarea pedagogică teoretică a unei astfel de educaţii. Dar totul era teorie, pedagogie, psihologie, chimie — numai lucruri neplăcute. Ştiam că familia Wieneken primeşte bani vineri, de asemenea se putea observa şi la familiile Schniewind sau Hollerath că primesc salariul la întîi şi cincisprezece ale fiecărei luni. Întotdeauna se pregătea ceva special, o felie mai groasă de salam, sau o prăjitură, iar doamna Wieneken mergea întotdeauna vineri la coafor, pentru că seara devreme — ei, aşa cum ai spune tu, se aduceau sacrificii zeiţei Venus.

— Ce? strigă tatăl meu, doar nu vrei să spui...

Se înroși, și se uită la mine clătinînd din cap.

— Ba da, asta vreau să spun. Vineri după masă copiii erau trimiși la cinematograf. Înainte mai puteau lua și o înghețată, așa că lipseau de acasă cel puțin trei ore și jumătate. Chiar în răstimpul ăsta mama lor se întorcea de la coafor și sosea și tatăl cu plicul de bani. Știi doar că locuințele muncitorești nu sunt chiar atît de mari.

— Vrei să spui că voi știați de ce sunt trimiși copiii la cinematograf?

— Desigur, nu precis, abia mai tîrziu mi-am dat seama și și mai tîrziu am înțeles de ce doamna Wieneken se înroșea atît de drăguț atunci cînd veneam de la cinematograf și ne dădea salata de cartofi. Mai tîrziu, cînd a fost numit paznic, situația s-a schimbat, pentru că stătea mai mult acasă. Am observat pe cînd eram copil că ea parcă se jena puțin — și abia mai tîrziu am înțeles de ce. Dar într-o locuință formată dintr-o cameră mare și o bucătărie, cu trei copii — nu știu ce ar fi putut face altceva.

Tatăl meu era atît de zguduit, încît mi-a fost frică că va găsi lipsit de gust faptul de a vorbi din nou despre bani. Socotea că întîlnirea noastră era tragică, începea însă să guste acest tragism pe planul unei suferințe nobile, găsea chiar o plăcere în asta, și ar fi fost greu să-l aduc din nou cu gîndul la cele trei sute de mărci pe care mi le oferise lunar. Cu banii era aceeași situație ca și cu „dorința carnală". Nimeni nu vorbea și nici nu se gîndea în mod deschis la ele — erau fie „sublimate", așa cum îi spusese preotul Mariei despre dorința carnală, fie socotite ordinare; dar despre bani niciodată nu se vorbea ca reprezentînd lucruri reale: mîncare sau un taxi, un pachet de țigări sau o cameră cu baie.

Tatăl meu suferea în mod manifest, și lucru ăsta era zguduitor. Se întoarse spre fereastră, își scoase o batistă și-și șterse cîteva lacrimi. Nu mai văzusem așa ceva la el; să plîngă și să folosească într-adevăr batista. În fiecare dimineață i se puneau în cameră două batiste curate, pe care seara le arunca în coșul de rufe murdare din camera sa de baie, fără să fi fost vizibil folosite, ci doar puțin șifonate. Fuseseră vremuri în care mama, din economie, pentru că detergenții se găseau greu, avusese cu el nesfîrșite discuții dacă n-ar fi putut folosi batistele două sau trei zile. „Oricum, nu le prea folosești, ci doar le porți la tine, cu adevărat murdare nu sunt niciodată — și avem obligația de a economisi". Făcea aluzie la sloganurile despre economie din vremea aceea. Dar tata a fost energic — pentru prima dată de cînd îmi aduc aminte — și a pretins să i se pregătească în continuare cele două batiste dimineața. N-am observat niciodată să-i curgă nasul, sau să strănute din cauza firelor de praf, în sfîrșit ceva care să facă necesară folosirea batistei. Acum însă stătea la fereastră și-și ștergea nu numai lacrimile, ci și ceva atît de ordinar cum erau broboanele de sudoare de pe buza superioară. Am mers în bucătărie, pentru că plîngea în continuare, și l-am auzit cum suspină. Există doar puțini oameni pe care ai dori să-i ai în jurul tău atunci cînd plîngi, și cred că un fiu pe care abia îl cunoști e societatea cea mai puțin potrivită. Eu însumi cunoșteam doar un om în prezența căruia puteam plînge, Marie, și nu știam dacă iubita tatălui meu era dintre acelea în fața cărora puteai plînge. N-o văzusem decît o dată, o găsisem drăguță, frumușică și prostuță, dar nu într-un mod supărător; auzisem însă multe despre ea. Rudele ne-o prezentaseră ca pe o persoană hapsînă, dar în familia noastră oricine este

considerat ca atare, dacă are neobrăzarea să vorbească despre un om care mai și mănîncă, bea sau își cumpără pantofi. Cineva care consideră țigările, băile cu apă caldă, florile și rachiul ca necesare vieții are toate șansele de a intra în cronica familiei ca „risipitor invederat". Îmi imaginez că o iubită este o persoană costisitoare: trebuie să-și cumpere ciorapi, rochii, trebuie să plătească chirie și să fie întotdeauna într-o dispoziție bună, ceea ce e posibil doar în cazul unei „situații financiare echilibrate", cum se exprimase tatăl meu. Cînd mergea la ea după ședințele lui ucigător de plictisitoare, ea trebuia să fie veselă, să miroase bine și să fi fost la coafor. Nu puteam să-mi imaginez că era dornică de bani. Probabil era doar mai pretențioasă, însă așa ceva în familia noastră avea cam același înțeles. Cînd grădinarul Henkels, care-l ajuta uneori pe Fuhrmann, îi amintea în treacăt, plin de umilință, că tarifele pentru munca suplimentară erau deja de trei ani mai mari decît salariul pe care-l primea de la noi, mama ținea cu glas pițigăiat o prelegere de două ore despre „dorința de îmbogățire a anumitor persoane". Dăduse odată poștașului nostru douăzeci și cinci de pfenniși bacșiș de anul nou și fusese foarte revoltată cînd găsise a doua zi banii într-un plic în cutia de scrisori, cu un bilet pe care poștașul scrisese: „Stimată doamnă, nu-mi pot permite să vă jefuiesc!" Cunoștea, desigur, un secretar de stat la Ministerul poștelor, la care se plînsese imediat în scris despre „poștașul dornic de cîștig și impertinent".

Am ocolit balta de cafea din bucătărie, m-am dus în coridor, de acolo în baie, am scos dopul de la cadă și mi-a venit în minte că pentru prima dată de ani întregi luasem o baie fără să cînt, fie măcar

și doar *Litania Lauretană**. Am intonat în surdină *Tantum ergo***, în timp ce spălam cu dușul portativ resturile de spumă de pe pereții vanei care se golea. Am încercat să cînt *Litania Lauretană:* întotdeauna am iubit-o pe evreica aia tînără, Miriam, și uneori am și crezut în ea. Dar nici *Litania Lauretană* nu mi-a ajutat, pentru că era mult prea catolică, și acum eram furios pe catolici și pe catolicism. Mi-am propus să-i chem la telefon pe Heinrich Behlen și Karl Emonds. Nu mai vorbisem cu Karl Emonds de acum doi ani, cînd ne certaserăm îngrozitor, și nici nu ne scrisesem niciodată. Fusese ordinar cu mine și încă dintr-un motiv idiot. Îi dădusem fiului său cel mai mic, Gregor, care avea un an, să bea lapte în care bătusem un ou. atunci cînd rămăsesem să-l îngrijesc, deoarece Karl mersese cu Sabine la film, iar Marie se afla la „cerc". Sabine îmi spusese să încălzesc laptele la ora zece, să-l torn în sticlă și să i-l dau lui Gregor. Copilul mi se păruse atît de palid și de pricăjit (nici măcar nu plîngea, ci scotea un fel de orăcăit care-ți rupea inima de milă), încît m-am gîndit că un ou crud bătut în lapte i-ar putea face bine. Mă plimbam cu el încolo și-ncoace prin bucătărie, în timp ce laptele se încălzea, spunîndu-i

— Ei, ce primește să pape copilașul nostru, ce-i dăm să pape? Un oușor!

Am spart oul, l-am pus la bătut în mixer și l-am pus în laptele lui Gregor. Ceilalți frați ai lui Gregor dormeau adînc, nimeni nu mă deranja în bucătărie și cînd i-am dat sticla, am avut impresia că oul din lapte îi face foarte bine. Zîmbea mereu, apoi a adormit imediat, fără să mai plîngă. Cînd Karl a venit de la film, a văzut cojile de ou în

* și ** Imnuri religioase, specifice ritului catolic.

bucătărie, a intrat în camera unde stăteam de vorbă cu Sabine și mi-a spus

— Bine ai făcut că ai mîncat un ou.

I-am răspuns că nu eu mîncasem oul, ci că i-l dădusem lui Gregor, și furtuna a izbucnit numai-decît. Sabine a devenit de-a dreptul histerică, m-a numit ucigaș, iar Karl îmi strigă

— Mă, vagabondule! Mă, vînător de fuste!

Asta m-a enervat atît de mult, încît i-am zis „belfer nenorocit", mi-am luat paltonul și am plecat înfuriat. El mi-a mai strigat din hol

— Mă, gunoi iresponsabil!, iar eu i-am urlat

— Mă histeric nenorocit, mă prăpăditule de tocilar!

Îmi plac într-adevăr copiii și știu să mă ocup de ei, în special de sugari, și nu pot să cred că un ou ar putea să-i strice unui copil de un an, dar faptul că tocmai Karl îmi zisese „vînător de fuste" mă jignise mai mult decît acel „Ucigașule"! al Sabinei. Unei mame scoase din minți poți să-i ierți unele lucruri, dar Karl știa precis că nu eram un vînător de fuste. Relațiile dintre noi erau încordate într-un fel idiot pentru că el socotea în străfundul inimii sale drept minunat „modul meu liber de viață", iar eu îl invidiam în străfundul inimii mele pentru felul lui burghez de viață. N-am putut niciodată să-l fac să înțeleagă cît de ucigător de monotonă era viața mea, cît de pedant se scurgea cu călătoriile cu trenul, cu hotelurile, cu antrenamente, cu reprezentațiile, cu „Nu te supăra, frate", și cu băutul unei beri — și cît de mult mă atrăgea viața pe care o ducea el, tocmai pentru că era atît de puțin ieșită din comun. Sigur că și el credea, ca toți ceilalți, că noi nu aveam copii pentru că nu-i doream, iar avorturile Mariei îi păruseră „suspecte"; nu știa cît de mult am fi dorit să avem copii: În ciuda tuturor lucrurilor ăstora, îl rugasem printr-o tele-

gramă să mă cheme la telefon, dar nu pentru a-i cere bani. Avea între timp patru copii și se descurca foarte greu.

Am mai spălat încă o dată vana, apoi am trecut în coridor și m-am uitat prin ușa deschisă a camerei. Tatăl meu stătea din nou cu fața întoarsă spre masă și nu mai plîngea. Cu nasul roșu, cu obrajii uzi și plini de cute arăta ca un om bătrîn oarecare, zgribulit și surprinzător de gol și prost. I-am turnat puțin coniac și i-am dus paharul. L-a luat și l-a golit. Expresia surprinzător de prostească a feței îi rămase, iar felul cum golise paharul și mi-l întinse fără să scoată o vorbă, doar cu o implorare neajutorată în privire, avea ceva de-a dreptul tîmpit, ceva ce nu mai văzusem încă la el. Arăta ca un om pe care nu-l mai interesează nimic, dar chiar nimic, poate cu excepția romanelor criminale, a unui anumit soi de vin și a glumelor proaste. Batista șifonată și udă o pusese pur și simplu pe masă și am considerat abaterea asta enormă de la stilul său ca expresia unei încăpățînări — era asemeni unui copil neascultător, căruia i se spusese de mii de ori că batista nu se pune pe masă. I-am mai turnat puțin coniac, îl bău și făcu o mișcare, prin care părea să spună

— Adă-mi te rog paltonul!

M-am făcut că n-o observ. Trebuia să-l aduc cumva înapoi la bani. Nu mi-a venit nimic mai bun în minte, decît să scot marca pe care o mai aveam, din buzunar și să jonglez puțin cu ea; am lăsat-o să se rostogolească pe brațul pe care-l ridicasem, apoi coborînd brațul am făcut-o să se rostogolească înapoi. Felul în care se amuza privindu-mă era chinuitor. Am aruncat banul în sus, aproape pînă în tavan, pierzîndu-l pe urmă, dar el a repetat doar gestul de mai înainte, de parcă ar fi vrut să-mi spună să-i aduc paltonul. Am aruncat

încă o dată marca în sus și am prins-o cu degetul mare de la picior, ridicîndu-l apoi pînă aproape sub nasul lui; dar el făcu o mișcare enervată și murmură

— Lasă lucrurile astea!

Am ridicat din umeri și m-am dus în hol, i-am luat paltonul și pălăria din cuier. Stătea deja lîngă mine; i-am ajutat, am ridicat mănușile care căzuseră din pălărie și i le-am dat. Era din nou gata să plîngă, făcu cîteva mișcări comice cu nasul și cu buzele, apoi șopti

— Nu poți să-mi spui și ceva drăguț?

— Ba da, am răspuns eu încet, a fost drăguț din partea ta că mi-ai pus mîna pe umăr, atunci cînd tîmpiții aceia m-au judecat — și a fost foarte drăguț că i-ai salvat doamnei Wieneken viața, atunci cînd idiotul de maior a vrut s-o împuște.

— Ah, a spus el, aproape că am și uitat lucrurile astea.

— E foarte drăguț din partea ta că le-ai uitat — eu însă nu le pot uita.

Se uită la mine, implorîndu-mă parcă să nu rostesc numele Henriettei. Nu l-am rostit, deși îmi propusesem să-l întreb de ce nu fusese tot așa de drăguț și atunci cînd ar fi trebuit să-i interzică să se înscrie în organizația aia fascistă de tineret. Am dat din cap și el a înțeles că nu voi vorbi despre Henriette. Desigur, uneori, în timpul ședințelor consiliului de supraveghere, mîzgălea cîte o hîrtie, făcînd cîteodată și cîte un H, pe urmă încă unul, și poate că uneori scria numele întreg: Henriette. Nu era de vină, ci doar prost, într-un fel care exclude tragismul, sau care era, poate, cauza lui. Nu-mi puteam da seama. Era atît de fin și de delicat, cu părul argintiu, arăta atîta de binevoitor, deși nu-mi trimisese nici un ban atunci cînd locuisem cu Marie la Köln. Ce făcea oare ca omul acesta atît de ama-

bil, care era tatăl meu, să fie atît de neînduplecat și puternic, de ce oare vorbea la televizor despre obligații sociale, despre conștiință statală, despre Germania și chiar despre creștinătate, în care, după propria-i mărturie, nici măcar nu credea? De ce vorbea oare astfel, încît te simțeai obligat să-l crezi? Sigur că numai din cauza banilor, nu cei concreți cu care cumperi lapte și plătești taxiul, îți întreții amanta și cumperi bilete pentru film — ci doar cei abstracți. Îmi era frică de el, și lui îi era frică de mine; știam amîndoi că nu eram niște realiști; amîndoi îi disprețuiam pe cei care vorbeau despre „politică realistă". E vorba de mult mai mult decît pot să priceapă capetele astea seci. Am citit în ochii lui că nu poate da bani unui clovn pentru simplu motiv că acesta ar face un singur lucru cu ei: i-ar cheltui, adică exact contrariul a ceea ce trebuie făcut cu banii. Și eu știam, tot atît de bine că de mi-ar fi dat un milion, l-aș fi cheltuit iar a cheltui era pentru el același lucru cu a prăda.

În timp ce așteptasem în baie și în bucătărie să plîngă în liniște, am sperat că va fi atît de zguduit, încît îmi va dărui o sumă mare fără condițiile pe care voise să mi le impună la început, dar acum citeam în ochii lui că nu putea face așa ceva. Nu era un „realist" și nu eram nici eu și știam amîndoi că toți ceilalți în platitudinea lor erau realiști, proști ca niște păpuși, care se iau de o mie de ori de guler și nu descoperă totuși sfoara care le pune în mișcare.

Am dat încă o dată din cap, pentru a-l liniști cu totul. Nu voi vorbi despre bani și nici despre Henriette, deși mă gîndeam acum la ea într-un fel care mi se părea nelalocul lui; îmi imaginam cum ar fi arătat acum, ar fi avut treizeci și trei de ani și probabil ar fi fost divorțată de un industriaș. Nu-mi puteam imagina că ar fi făcut și ea tot ce

se făcea în general, acele flirturi și petreceri, acel „a ține la creștinism", a face parte din comitete și a fi „deosebit de amabilă cu cei din SPD, căci altfel devin și mai complexați". Mi-o puteam imagina doar descurajată, făcînd ceva din ceea ce realiștii ar fi considerat că e snob, pentru că le lipsește fantezia. Eventual să toarne un coctail după gulerul unuia dintre mulții purtători ai titlului de președinte, sau să lovească cu mașina ei Mercedesul unui ipocrit profitor. Ce ar fi putut face, dacă n-ar fi pictat sau n-ar fi pregătit artistic untul pentru masa de seară? Ar fi simțit peste tot, la fel ca mine, că oriunde apare viața se ivește și acel zid nevăzut dincolo de care banii încetează să mai existe pentru a fi cheltuiți și există doar ca cifre în safeuri grele.

M-am dat la o parte din fața tatălui meu. Începu din nou să transpire și-mi părea rău de el. M-am dus repede în cameră, i-am adus batista murdară de pe masă și i-am vîrît-o în buzunar. Maică-mea făcea un tărăboi cumplit dacă se întîmpla ca la controlul lunar al rufăriei să lipsească ceva. Le-ar fi putut învinovăți pe fete de hoție sau de neglijență.

— Să chem un taxi? l-am întrebat.

— Nu, spuse el, vreau să merg puțin pe jos. Fuhrmann mă așteaptă în apropierea gării.

Trecu pe lîngă mine, eu i-am deschis ușa, l-am însoțit pînă la ascensor și am apăsat pe buton. Am mai scos o dată marca din buzunar, am așezat-o pe mîna stîngă întinsă și m-am uitat la ea. Tata își întoarse scîrbit privirea în altă parte și clătină din cap. Credeam că ar fi putut să-și scoată măcar portmoneul și să-mi dea cincizeci — o sută de mărci, dar durerea, suferința și conștiința situației tragice în care se afla îl împinseră pe o atît de înaltă platformă a sublimului, încît gîndul la bani i se părea insuportabil, iar încercările mele de a-l face să se gîndească la ei, un sacrilegiu. I-am ținut ușa as-

censorului, el mă îmbrățișă, începu deodată să tușească ușor, chicoti și spuse

— Miroși într-adevăr a cafea — păcat că nu m-ai lăsat, ți-aș fi făcut o cafea bună, mă pricep la asta!

Se desprinse din brațele mele, urcă în ascensor și l-am mai putut vedea cum apăsa pe buton zîmbind viclean, mai înainte ca ascensorul să coboare. Am rămas acolo și am urmărit numerele de pe butoane, care se aprindeau unul după altul: patru, trei, doi, unu — pe urmă se stinse și becul roșu.

16.

Cînd am intrat înapoi în locuință și am închis ușa, am știut că fusesem un prost. Ar fi trebuit să accept propunerea lui de a-mi face cafea și ar fi trebuit să-l mai reții. În momentul hotărîtor în care ar fi servit cafeaua, mîndru de reușita lui, ar fi trebuit să-l iau din scurt „Dă-mi banii! Scoate-i la iveală!“ În momentele hotărîtoare, se acționează de obicei primitiv. Atunci se spune „Voi primiți jumătate de aici, noi jumătate de dincolo — și, vă rog, doriți din partea aia două treimi sau numai jumătate? Primiți patru posturi de ministru, iar noi primim concernul cutare, ori cutare“.

Fusesem un idiot, lăsîndu-mă copleșit de dispoziția mea, de a lui, și neînșfăcîndu-i pur și simplu portmoneul. Ar fi trebuit să aduc vorba despre bani, să vorbesc cu el despre ei, despre banii fără viață, abstracți, care însemnau pentru atîția oameni viață sau moarte. „Veșnic doar bani“, ăsta era strigătul înspăimîntat al mamei, chiar și atunci cînd o rugam să-mi dea treizeci de pfennigi pentru un caiet.

Mereu doar bani, și mereu dragostea veșnică.

M-am dus în bucătărie, mi-am tăiat pîine, am uns-o cu unt, m-am întors pe urmă în cameră și am format numărul Belei Brosen. Speram că tatăl meu, în starea în care se afla, tremurînd de zguduit ce era, nu va merge acasă, ci la amanta sa. Ea era o persoană despre care știam că-l va băga în pat, îi va pune un termofor sub plapumă și-i va da lapte cald cu miere. Mama are un fel al dracului de neplăcut de a vorbi despre rezistență și voință atunci cînd te simți rău, și de un timp încoace consideră apa rece ca pe „unicul medicament".

— Casa Brosen, spuse ea și-mi făcu plăcerea să constat că nu emana nici un fel de miros. Avea o voce plăcută de soprană, caldă și dulce.

— Schnier, am spus, Hans, vă mai amintiți?

— Desigur, și încă cum! Să știți că sunt alături de dumneavoastră, spuse ea.

Nu știam la ce făcea aluzie; am înțeles abia cînd a continuat

— Gîndiți-vă că toți criticii sunt proști, vanitoși și egoiști.

Am suspinat.

— Dacă aș putea crede asta, m-aș simți mai bine.

— Ar trebui s-o credeți, spuse ea, credeți-o pur și simplu. Nici nu vă puteți imagina cît de multe poți crede, dacă ai o voință de fier.

— Dar dacă s-ar întîmpla ca unul să mă laude, ce mă fac atunci?

— Oh, rîse cu o voce cristalină, credeți atunci că respectivul a fost cuprins dintr-odată de un acces de sinceritate și și-a uitat egoismul.

Am rîs. Nu știam dacă trebuia să-i spun Bela sau doamna Brosen. Nu ne cunoșteam de loc, și nu există încă nici un manual pe care să-l consulți pentru a ști cum să te adresezi iubitei tatălui tău. I-am

spus în cele din urmă „Doamnă Bela", deşi numele acesta artistic mi se părea prostesc într-un mod deosebit de acut.

— Doamnă Bela, sunt într-o situaţie neplăcută. Tata a fost la mine şi am vorbit despre cîte-n lună şi-n stele şi n-am mai ajuns să vorbesc şi despre bani.

Am simţit că se înroşeşte, mi-am dat seama că e foarte conştiincioasă şi că relaţiile ei cu tatăl meu aveau ceva din acea „adevărată dragoste", iar „chestiunile băneşti" îi erau penibile.

— Vă rog să mă ascultaţi, i-am spus, încercaţi să uitaţi acum tot ceea ce vă trece prin cap şi nu vă mai ruşinaţi. Vă rog doar ca, în cazul în care tata ar vorbi cu dumneavoastră despre mine, să încercaţi să-l faceţi să înţeleagă că am nevoie urgentă de bani. Bani gheaţă. Şi cît de curînd, pentru că sînt cu totul pe geantă. Înţelegeţi?

— Da, spuse ea atît de încet, încît mi se făcu frică. Pe urmă am auzit-o că începe să se smiorcăie.

— Desigur, vă imaginaţi că sunt o femeie rea, Hans, spuse ea, şi acum plîngea de-a binelea, că sunt o fiinţă care poate fi cumpărată, ca atîtea altele. Desigur *trebuie* să credeţi asta despre mine. O, Doamne!

— Nici pomeneală de aşa ceva, n-am crezut niciodată aşa ceva despre dumneavoastră — zău că nu.

Îmi era frică să nu înceapă să vorbească despre sufletul ei şi despre cel al tatălui meu, pentru că judecînd după suspinele ei, era o fire sentimentală, şi n-ar fi fost exclus să vorbească chiar şi despre Marie.

— Într-adevăr, i-am spus nu foarte convins, deoarece faptul că vorbise atît de disprețuitor de fiinţele care puteau fi cumpărate cu bani mi se păruse suspect, într-adevăr am fost întotdeauna

convins de noblețea dumneavoastră și n-am gîndit niciodată ceva rău în legătură cu persoana dumneavoastră.

De fapt, ăsta și era adevărul.

— Și în afară de acest lucru — i-aș fi spus pe nume, dar n-am putut scoate din gură îngrozitorul nume Bela — am aproape treizeci de ani. Mă auziți?

— Da, suspină ea și se smiorcăi din nou, de parcă acolo, în Godesberg, s-ar fi aflat în strana de spovedanie.

— Încercați doar să-l faceți să înțeleagă că am nevoie de bani.

— Cred, spuse ea încet, că ar fi o greșeală să vorbesc direct despre asta cu el. Tot ceea ce se referă la familia sa — înțelegeți, sper, este tabu — dar există o altă cale.

Tăceam. Suspinele ei se împlînziră din nou, devenind abia perceptibile.

— Îmi dă din cînd în cînd bani pentru colegii mei care o duc greu, îmi dă mînă liberă să fac ce vreau cu ei și — nu credeți că ar fi bine dacă v-aș considera pe dumneavoastră în momentul de față un coleg mai strîmtorat și v-aș da această mică sumă?

— Sunt într-adevăr un coleg care se află în jenă financiară, și nu doar pentru moment, ci cel puțin pentru o jumătate de an. Dar spuneți-mi, vă rog, ce înțelegeți printr-o mică sumă?

Tuși ușor, mai exclamă o dată „oh!", dar fără nici un fel de nuanță de data asta, apoi suspină.

— E vorba de anumite sume pentru cazuri concrete, dacă moare cineva, dacă se îmbolnăvește, dacă naște soția cuiva. Nu e vorba de sume fixe și permanente, ci de așa numite suplimente în bani.

— La cît se ridică?

N-a răspuns imediat; am încercat să-mi imaginez cum arată. O văzusem o dată acum cinci ani,

cînd Marie izbutise să mă ducă la operă. Doamna Brosen cînta în rolul unei fete de țăran seduse de un conte și eu nu mă putusem minuna destul de gustul tatălui meu. Era o femeie potrivit de înaltă, solidă, probabil blondă și cu pieptul mare ca toate cîntărețele; la început stătea lîngă o căsuță țărănească, pe urmă sprijinită de un car, și la urmă răzămîndu-se de o furcă pentru fîn, exprimînd cu o voce frumoasă, puternică, sentimente simple și firești.

— Alo, am strigat, alo?

— Oh, făcu, și din nou se auzi puțin clinchetul din vocea ei. Întrebarea dumneavoastră e atît de directă!

— Corespunde situației în care mă aflu, am spus eu.

Începuse să mi se facă frică. Cu cît tăcea mai mult, cu atît mai mică va fi suma.

— Ei, spuse ea în cele din urmă, sumele variază între zece și treizeci de mărci.

— Dar dacă ați găsi un coleg care a ajuns într-o situație cu totul deosebită? Să zicem că a suferit un accident grav și are nevoie pentru cîteva luni cam de o sută de mărci.

— Dragul meu, spuse încet, poate așteptați de la mine să încerc să-l excrochez?

— Nu, dar am suferit într-adevăr un accident — și pe urmă, nu suntem oare colegi? Artiști.

— Am să încerc, dar nu știu dacă o să meargă.

— Ce? am strigat eu.

— Nu știu dacă o să izbutesc să-i prezint în așa fel situația încît să-l conving. N-am prea multă fantezie.

Asta n-ar fi trebuit s-o spună, căci deja începusem s-o consider ca fiind cea mai proastă femeiușcă cu care avusesem vreodată de a face.

— Ce ar fi dacă aţi încerca să-mi faceţi rost de un angajament la teatru? Desigur, roluri secundare, şarjez cît se poate de bine.

— Nu, nu, dragul meu Hans, nu m-aş putea descurca în ţesătura asta de intrigi.

— Bine, am zis, vreau să vă mai spun doar că şi sumele mici sînt binevenite. La revedere şi vă mulţumesc.

Am închis înainte ca ea să mai fi putut spune ceva. Aveam sentimentul sumbru că din izvorul ăsta nu va curge niciodată nimic. Era prea proastă. Tonul cu care spusese că nu ştia dacă va izbuti îmi dăduse de gîndit. Nu era imposibil ca acest „ajutor pentru colegii care aveau greutăţi" să ajungă în buzunarele ei. Îmi părea rău de tata; aş fi dorit să aibă o iubită drăguţă şi inteligentă. Îmi mai părea rău şi acum că nu-i dădusem şansa de a-mi face o cafea. Sigur că tîmpita asta ar zîmbi, clătinînd din cap ca o învăţătoare refulată, dacă el ar intra la ea în bucătărie să facă o cafea, apoi s-ar preface că e încîntată şi l-ar lăuda, aşa cum lauzi un cîine care-ţi aduce la picioare piatra pe care ai aruncat-o. Eram furios cînd m-am îndreptat de la telefon spre fereastră; am deschis-o şi m-am uitat jos în stradă. Mă temeam că într-o bună zi va trebui să recurg la oferta lui Sommerwild. Am scos brusc marca din buzunar, am aruncat-o în stradă, şi în acelaşi moment mi-a şi părut rău; m-am uitat după ea, n-am mai zărit-o, dar mi s-a părut că am auzit-o căzînd pe acoperişul tramvaiului care tocmai trecea. Am luat pîinea cu unt de pe masă şi începui să mănînc, pe cînd mă uitam în stradă. Era aproape opt, mă aflam de aproape două ore la Bonn, chemasem la telefon deja şase aşa-zişi prieteni, vorbisem cu mama, cu tata şi nu mai aveam nici măcar o marcă, nici măcar pe cea pe care o avusesem la sosire. M-aş fi dus jos să caut marca, dar nu peste

mult era opt și jumătate și Leo putea telefona sau veni în orice moment.

Mariei îi era bine, se afla la Roma, la sînul bisericii ei, și se gîndea probabil ce să îmbrace cînd se va duce în audiență la papa. Züpfner îi va face rost de o fotografie de-a Jacquelinei Kennedy, îi va cumpăra un șal spaniol și un văl, pentru că, dacă te gîndeai mai bine Marie era acum aproape „first lady"* a catolicismului german. Mi-am propus să plec și eu la Roma și să-l rog pe papă să-mi acorde o audiență. Avea și el cîte ceva dintr-un clovn bătrîn și înțelept, și, în definitiv, doar la Bergamo apăruse figura arlechinului; am să-l întreb pe Genneholm, care le știe pe toate, dacă e într-adevăr așa. Am să-i explic papei că nu reușisem să mă căsătoresc cu Marie la ofițerul stării civile, și am să-l rog să vadă în mine un fel de antipod al lui Henric al VIII-lea; acela fusese poligam și credincios, eu eram monogam și necredincios. O să-i povestesc cît de încrezuți și ordinari sunt conducătorii catolici germani, și că n-ar trebui să se lase înșelat. Îi voi prezenta și un mic program, cîteva lucruri drăguțe și ușoare ca *Drumul spre școală* și *Întoarcerea de la școală,* dar nu *Cardinalul;* așa ceva l-ar jigni, pentru că și el a fost cîndva cardinal, or, papa este ultimul om căruia aș dori să-i fac vreun rău.

Tot mereu cad pradă propriei mele fantezii; îmi imaginez cît se poate de exact audiența mea la papă, mă văd înghenunchind și cerîndu-i binecuvîntarea, deși sunt necredincios, văd soldații din garda elvețiană în fața ușii, și-l văd de asemenea și pe un monsenior oarecare, binevoitor și zîmbind puțin scîrbit. Văd totul atît de clar, încît aproape cred că deja am fost la papă. Eram tentat să-i povestesc lui Leo că am fost la papa și că primisem o

* Prima doamnă (în engl., în original).

audiență. Fusesem într-adevăr în minutele astea la papă, văzusem zîmbetul său și-i auzisem frumosul glas de țăran, îi povestisem cum nebunul din Bergamo devenise pe urmă arlechin. Leo e însă foarte sever în privința asta, și-mi spune mereu că sunt un mincinos. Se înfurie întotdeauna cînd îl întîlnesc dacă îl întreb.

— Îți mai aduci aminte, cum am tăiat împreună lemnul?

Strigă întotdeauna

— N-am tăiat niciodată împreună vreun lemn!

Are dreptate, însă într-un fel prostesc și neimportant. Leo avea șase sau șapte ani, eu opt sau nouă, cînd el găsi în grajd o bucată de scîndură, o bucată rămasă dintr-un gard; mai găsise și un ferestrău ruginit, și mă rugase să tăiem împreună restul ăla de scîndură. L-am întrebat de ce vrea să taie bucata aia tîmpită de lemn; n-a putut să-mi spună de ce, vroia pur și simplu s-o taie. Mi s-a părut că e un lucru absolut ilogic, și Leo a plîns o jumătate de oră după aceea. Abia mult mai tîrziu, după zece ani, pe cînd părintele Wunibald ne vorbea în ora de germană despre Lessing, am înțeles ce vroise Leo deși asta nu avea nici un fel de legătură cu lecția: vroia pur și simplu să taie lemnul, avea chef ca în momentul acela să-l taie împreună cu mine. Am înțeles dintr-o dată, după zece ani, și am trăit atît de intens bucuria, încordarea și agitația lui, tot ceea ce vroise el atunci, încît am început, în mijlocul orei, să fac mișcări ca și cum aș fi mînuit un ferestrău. Vedeam în fața mea chipul de copil vesel și îmbujorat al lui Leo, împingeam ferestrăul ruginit încolo, el îl împingea încoace — pînă ce părintele Wunibald m-a înșfăcat dintr-o dată de păr și m-a „readus în simțiri". De atunci cred într-adevăr că am tăiat lemnul împreună cu Leo — dar el nu poate înțelege asta. El e un rea-

list. Astăzi nu mai înțelege că trebuie să faci imediat un lucru care-ți vine, chiar dacă ți se pare prostesc. Pînă și mama are uneori dorințe de moment: să joace cărți în fața focului din cămin, sau să fiarbă cu propria-i mînă ceai din flori de măr în bucătărie. Bineînțeles că uneori simțea dintr-o dată dorul să se așeze la frumoasa masă de mahon cu luciu mat, să jucăm cărți, să ne vadă în chip de familie fericită. Dar de cît ori avea chef de așa ceva, nu aveam noi, de aici scene, ea mima pe mama neînțeleasă, pe urmă insista asupra faptului că suntem obligați să-i dăm ascultare, ne amintea de porunca a patra; observa după aceea că nu-i nici o plăcere de fapt să joci cărți cu niște copii care o fac numai pentru că sunt obligați să fie ascultători, și pleca plîngînd în camera ei. Uneori încerca să ne atragă, promițîndu-ne ceva „deosebit de bun" de băut sau de mîncat — dar totul se sfîrșea din nou cu o seară plină de lacrimi, una dintre nenumăratele pe care ni le-a făcut mama. Nu știa că nu vroiam să jucăm pentru că nu se îndura să scoată din joc șaptele de roșu și la fiecare joc ne aduceam aminte de Henriette. Dar nici unul nu îndrăznea să i-o spună, iar mai tîrziu, cînd m-am gîndit la zadarnicele ei încercări de a strînge o familie fericită în jurul căminului, jucam în gînd cărți cu ea, deși jocurile care pot fi jucate și în doi sunt plictisitoare. Jucam *într-adevăr* cu ea, „Șaizeci și șase" sau „Război", beam ceai de flori de măr, încă și cu miere în el, mama cu degetul ridicat pentru a mă amenința în glumă, îmi dădea o țigară, iar undeva în fundal, Leo cînta la pian studii, în timp ce toți, chiar și servitoarele, știau că tata era la „femeia aceea". Marie aflase probabil despre „minciunile" astea, pentru că se uita întotdeauna neîncrezătoare la mine cînd îi povesteam cîte ceva; pe băiatul de la Osnabrück îl văzusem însă în-

tr-adevăr. Uneori mi se întîmplă și mie invers, adică să mi se pară neadevărat și nereal ceva *într-adevăr* trăit. Ca de exemplu faptul că mă dusesem atunci de la Köln la Bonn, să vorbesc cu fetele din cercul Mariei despre Fecioara Maria. Ceea ce unii numesc *nonfiction** mie mi se pare foarte fictiv.

17.

M-am întors de la fereastră, luîndu-mi orice speranță de la marca pierdută; m-am dus în bucătărie să-mi mai ung cu unt o felie de pîine. Nu mai aveam prea multă mîncare: doar o conservă de fasole, una cu compot de prune (nu-mi plac prunele, dar Monika n-avea de unde să știe), o jumătate de pîine, o jumătate de sticlă cu lapte, cam douăsute cincizeci de grame de cafea, cinci ouă, trei felii de slănină și un tub de muștar. În cutia de pe masa din cameră se mai găseau patru țigări. Mă simțeam atît de nenorocit, încît am renunțat la ideea că aș mai putea să mă antrenez vreodată. Genunchiul mi se umflase atît de tare, încît pantalonul începea să-mi fie strîmt în locul acela, durerile de cap erau atît de ucigătoare, încît începeam să simt că plutesc; o durere permanentă și ascuțită, iar în sufletul meu se lăsase mai mult întuneric decît oricînd, mă simțeam chinuit de „dorința carnală" și de faptul că Marie era la Roma. Aveam nevoie de ea, să-i simt pielea și mîinile așezate pe pieptul meu. Am, după cum spusese odată Sommerwild, „un simț viu și

* Nefictiv, real, adevărat (în engl., în original).

permanent pentru frumusețea trupească", și-mi place să am femei frumoase în jurul meu, ca vecina mea, doamna Grebsel, însă nu simt nici un fel de „dorință carnală" pentru aceste femei, iar cele mai multe dintre ele se simt jignite din cauza asta, deși dacă m-ar ispiti dorința și aș încerca să mi-o potolesc ar striga, desigur, după ajutor. Dorința asta carnală este o poveste complicată și fioroasă; pentru bărbații care nu sunt monogami, e probabil o veșnică tortură, pentru cei monogami ca mine — o permanentă constrîngere la a fi aproape mereu nepoliticos, pentru că majoritatea femeilor se consideră jignite dacă nu simt la tine ceea ce ele numesc *eros*. Chiar și doamna Blothert, atît de modestă și de credincioasă, se simțea întotdeauna puțin jignită din cauza asta. Uneori îi înțeleg chiar și pe monștrii despre care se scrie atît de adesea în ziare, iar cînd mă gîndesc că există acel ceva numit curent „obligație conjugală", mi se face frică. Căsătoriile în care femeia face tot ceea ce face pentru că e obligată printr-un contract încheiat la primărie și la biserică trebuie să fie monstruoase, deoarece mila nu poate fi impusă de nimeni. Vroiam să vorbesc cu papa și despre lucrul ăsta. Sunt sigur că e fals informat. Mi-am mai uns cu unt o felie de pîine, după care m-am dus în hol să scot din buzunarul paltonului ziarul pe care-l cumpărasem în tren, la Köln. Uneori ziarele mă ajută, pentru că fac să mă simt tot așa de gol cum mă face și televizorul. Am început să-l răsfoiesc, am trecut peste articolele de fond, pînă ce am descoperit o știre care mă făcu să rîd. Dr. Herbert Kalick primise Crucea de merit a Republicii Federale. Kalick era băiatul care mă denunțase odinioară pentru defetism și care în timpul „procesului" ceruse intransigență, maximă intransigență. El avusese atunci ideea genială să mobilizeze copiii de la orfelinat pentru bătălia finală.

Știam că devenise între timp o bidiganie mare. În ziar scria că primise Crucea pentru „meritele sale deosebite în răspîndirea ideilor democratice în rîndurile tineretului". .

Mă invitase la el acum doi ani, să se împace cu mine. Trebuia oare să-i iert că pricinuise moartea orfanului Georg în timpul exercițiilor de mînuire a rachetelor anticar, ori că mă denunțase pe mine, un băiat de zece ani, acuzîndu-mă de defetism și că ceruse să fiu judecat cu maximă intransigență? Marie credea însă că nu poți refuza o întîlnire de împăcare, așa că am cumpărat flori și am plecat într-acolo. Avea o vilă frumoasă, aproape de munții Eifel, o soție drăguță și un copil pe care-l socoteau atît de deosebit, încît nu puteau să-i găsească pereche. Soția lui are o drăgălășenie de felul ăla cînd nu poți ști dacă e într-adevăr vioaie sau e doar bine educată. Tot timpul cît am șezut lîngă ea am fost tentat să o apuc de brațe sau de umeri, sau să-i ating un picior, să mă conving că într-adevăr nu e o păpușă. Tot ceea ce putea spune în cadrul unei conversații, se limita la două expresii: „Ah, ce drăguț!" „Ah, ce îngrozitor!"

La început am socotit-o plicticoasă, pe urmă însă a început să mă fascineze și i-am povestit o groază de lucruri; mă simțeam de parcă fusesem pus în priză, și făceam toate astea doar ca să văd cum reacționează. Cînd i-am spus că bunica mea murise de curînd, și nu e adevărat pentru că bunică-mea murise acum doisprezece ani, făcu „Oh, ce îngrozitor!"

Cred că atunci cînd moare cineva, se pot spune și lucruri mult mai tîmpite decît „oh, ce îngrozitor!" Pe urmă i-am povestit că un anume Humeloh (care nici nu există, dar îl născocisem pentru a povesti și lucruri mai plăcute) primise un doctorat *honoris causa* și ea exclamă „Oh, ce drăguț!"

Cînd i-am spus că fratele meu Leo se convertise,

șovăi un moment, și șovăiala asta mi s-a părut aproape ca un semn de viață; se uită la mine cu ochii ei mari și goi, de păpușă, să-și dea seama în ce categorie intră pentru mine evenimentul ăsta, pe urmă spuse „Îngrozitor, nu?"

Reușisem, totuși, să-i smulg o variantă celor două expresii pe cari le folosea. I-am propus să renunțe la cei doi „oh" și să spună doar „drăguț" și „îngrozitor". Chicoti, îmi mai puse sparanghel în farfurie și făcu „Oh, ce drăguț!"

În sfîrșit, am făcut cunoștință în seara aceea și cu copilul lor, un puști de cinci ani care era atît de reușit, încît ar fi putut apărea în reclamele de la televiziune. Mirosea a pastă de dinți, spuse „Noapte bună, tati, noapte bună, mami", făcu o plecăciune în fața Mariei și una în fața mea. Mă miram că televiziunea nu-l descoperise încă. Mai tîrziu, pe cînd beam cafea și coniac în fața căminului, Herbert a început să vorbească despre măreția timpurilor în care trăim. Aduse pe urmă șampanie și deveni patetic. Mă rugă să-l iert, se puse chiar în genunchi în fața mea ca să-mi ceară, după cum spunea el, „o iertare secularizată a păcatelor" sale; eu eram tentat să-i trag un picior, dar am luat de pe masă un cuțit pentru brînză, și l-am lovit pe umăr, declarîndu-l democrat. Soția lui strigă — „Ah, ce drăguț!"

Am ținut, după ce Herbert se așează emoționat, un discurs despre yankeii evrei. Am spus că un timp s-a crezut că numele de Schnier nu este german, pe urmă însă s-a dovedit contrariul, am spus că nu sunt nici evreu și nici yankeu, și că totuși... și dintr-odată l-am cîrpit pe Herbert, deoarece mi-am adus aminte că-l silise pe unul dintre colegii noștri de școală, Götz Buchel, să aducă certificatul de atestare a originii ariene, iar Götz întîmpinase greutăți pentru că mama lui era din sudul Italiei, și pentru că era absolut imposibil să capete

dovada cum că părinții ei ar fi fost arieni, deoarece satul în care se născuse mama lui Götz era ocupat acum de evreii yankei. Au fost săptămîni îngrozitoare, periculoase pentru doamna Buchel și pentru Götz, pînă ce învățătorul lui Götz a avut ideea să solicite o adeverință de origine ariană de la un specialist în ale raselor de la universitatea din Bonn. Acesta constată că Götz era „curat, dar în sensul celor din vest". Pe urmă Kalick începuse cu tîmpenia că toți italienii erau trădători, și Götz n-a mai avut nici o clipă de liniște pînă la sfîrșitul războiului. Mi-am adus aminte de lucrurile astea în timp ce încercam să-mi țin discursul despre yankeii evrei, și pur și simplu l-am izbit pe Kalick în față, am vărsat șampania din pahar în focul din cămin, tot acolo am aruncat și cuțitul pentru brînză, am luat-o pe Marie de mînă, trăgînd-o după mine afară. N-am putut găsi nici un taxi, așa că a trebuit să mergem pe jos o bună bucată de vreme, pînă am ajuns la stația de autobuz. Marie a plîns tot timpul și-mi reproșă că fusese necreștinesc și inuman ceea ce făcusem, dar eu i-am spus că nu eram Cristos și că nu-mi deschisesem încă o stranâ de spovedanie și absolvire de păcate. Mă întrebă de asemenea dacă mă îndoiesc de trecerea lui Herbert la democrație, iar eu am spus — „Nu, nu, nu mă îndoiesc de loc, dimpotrivă, dar pur și simplu nu-mi place de el și nici n-o să-mi placă vreodată".

Am deschis cartea de telefoane și am căutat numărul lui Kalick. Eram exact în dispoziția sufletească potrivită pentru o convorbire cu el. Mi-am adus aminte că îl mai văzusem și pe urmă la unul dintre acele *jour fixe* de la noi de acasă; mă implorase din priviri, clătinîndu-și capul, în timp ce discuta cu un rabin despre „spiritualitatea evreiască". Îmi părea rău de rabin. Era un om foarte bătrîn, cu o barbă albă, părea foarte cumsecade și într-un fel

cumva lipsit de haz, fapt care mă neliniștea. Bineînțeles că Herbert povestea tuturor celor cu care făcea cunoștință că fusese nazist și antisemit, și că „istoria îi deschisese ochii". Cu toate astea, abia cu o zi înainte ca americanii să între în Bonn mai făcuse exerciții cu băieții și le spunea — „Cînd vedeți primul porc de evreu, trageți asupra lui".

Ceea ce mă enerva la acel *jour fixe* al mamei era totala apatie a foștilor emigranți. Erau atît de impresionați de părerile de rău pe care le auzeau, de trecerea cu surle și tobe la o atitudine democratică, încît nu puteai auzi vorbindu-se despre altceva decît despre înfrățire, și tot mereu aveau loc îmbrățișări. Nu înțelegeau că secretul groazei constă în detalii. Să-ți pară rău pentru lucrurile mari e copilăros de ușor; greșeli politice, stricarea căsătoriilor, asasinate, antisemitism — dar cine-l poate ierta pe un altul dacă înțelege detaliile? Felul în care Brühl și Herbert Kalick se uitaseră la tatăl meu atunci cînd îmi pusese mîna pe umăr, și cum Herbert Kalick, scos din minți de furie, izbise cu pumnul în masă, se uitase la mine zbierînd „Intransigență, deosebită intransigență".

Sau felul în care-l luase pe Götz Buchel de guler, îl adusese în fața clasei, deși învățătorul protestase, strigînd „Uitați-vă la el — dacă nici ăsta nu-i evreu, atunci nu știu care mai e!"

Îmi veneau prea multe lucruri în minte, prea multe detalii, amănunte, iar ochii lui Herbert nu se schimbaseră. Mi se făcuse frică cînd îl văzusem lîngă bătrînul rabin care avea în el atîta dorință de împăcare, care acceptă băutura adusă de Herbert și trăncăni cu el despre spiritualitatea ebraică. Nici emigranților nu le trecea prin minte că doar puțini naziști fuseseră pe front și că, de murit, muriseră aproape numai dintre cei care nu fuseseră naziști, ca Hubert Knieps, care locuia în casa de lîngă cea

a familiei Wieneken, ca Günter Cremer, fiul brutarului; fuseseră trimiși pe front, deși aveau posturi de conducere în Hitlerjugend, pentru că „nu aveau simț politic" pentru tot ceea ce se întîmpla. Kalick nu fusese trimis pe front, știuse și atunci de unde bate vîntul, precum știa și acum. El este născut pentru așa ceva. Lucrurile stăteau cu totul altfel decît credeau emigranții. Dar, natural, ei pot gîndi doar prin anumite categorii ca vinovat-nevinovat, nazist-nenazist.

Kreisleiter-ul* Kierenhahn, venea uneori în prăvălia tatălui Mariei, își lua cîte un pachet de țigări fără să pună bani în casă, își aprindea o țigară, se rezema de tejghea și spunea

— Ei, Martin, cum ar fi dacă te-am trimite într-un mic, drăguț și nu chiar atît de îngrozitor lagăr de concentrare?

Tatăl Mariei replica

— Porcul rămîne porc, iar tu ai fost întotdeauna un porc!

Cei doi se cunoșteau de pe vremea cînd amîndoi aveau șase ani. Kierenhahn se înfuria și răspundea

— Nu împinge lucrurile prea departe, Martin, nu exagera!

Iar tatăl Mariei spunea

— Le împing și mai departe, așa că-ți spun să te cari de aici.

La care Kierenhahn urla

— O să am grijă să nu nimerești într-un KZ** drăguț, ci într-unul de-a dreptul îngrozitor.

Asemenea discuții aveau loc doar din cînd în cînd, iar tatăl Mariei ar fi fost ridicat pînă la urmă

* Conducător administrativ de raion, de plasă (în Germania fascistă).

** Prescurtare de la *Konzentrationslager*, lagăr de concentrare.

dacă Gauleiter-ul* nu și-ar fi pus „mîna protectoare" asupra lui, dintr-un motiv pe care nu l-am putut niciodată pricepe. Natural că nu-i proteja pe toți, ca de exemplu pe marochinerul Marx sau pe comunistul Krupe. Aceștia au fost uciși. Iar Gauleiter-ului îi merge bine la ora actuală, e antreprenor de construcții. Cînd Marie l-a întîlnit într-o zi, el îi zise că „nu se putea plînge". Tatăl Mariei îmi spunea mereu „Poți să-ți dai seama ce îngrozitoare a fost toată istoria asta cu naziștii numai dacă-ți imaginezi că-mi datorez viața într-adevăr unui asemenea porc de cîine cum e Gauleiter-ul. Și a mai trebuit să dau și în scris că lui i-o datorez!"

Găsisem între timp numărul lui Kalick, dar șovăiam să-l formez. Mi-am adus aminte că mama avea mîine *jour fixe*. Aș fi putut merge și eu și să-mi umplu buzunarele cu țigări și migdale sărate, să iau o pungă de măsline, una de saleuri, apoi să fac cu pălăria în mînă cheta pentru „un membru nenorocit al familiei". Făcusem odată așa ceva, pe cînd aveam cincisprezece ani, și strînsesem „pentru un anumit scop" aproape o sută de mărci. N-am avut nici urmă de remușcări atunci cînd am întrebuințat pentru mine banii, iar dacă mîine aș strînge bani pentru „un membru nenorocit al familiei", nici n-aș minți măcar, pentru că într-adevăr eram. Mai tîrziu m-aș fi putut duce în bucătărie, aș fi plîns la pieptul Annei și aș fi putut să iau ceva resturi de salam cu mine. Toți idioții care se strîng în salonul maică-mi ar crede că e vorba de o glumă bună, și chiar și maică-mea ar trebui să-i facă să creadă, deși cu un surîs acru, că așa stau lucrurile. Dar nici unul nu și-ar da seama cît de serios ar fi totul. Oameni ca ei nu înțeleg nimic. Toți știu că un clovn trebuie să fie melancolic, dar

* Conducător al unei regiuni (în Germania fascistă).

că ia foarte în serios melancolia îi depășește. La *jour*-ul *fixe* al mamei i-aș întîlni pe toți, pe Sommerwild și pe Kalick, liberali și social-democrați, șase feluri diferite de președinți, chiar și luptători împotriva războiului atomic (și mama încercase timp de trei zile așa ceva, dar cînd un președinte al unei oarecari societăți îi explicase, că o politică antiatomică consecventă duce la o scădere substanțială a cursului acțiunilor, se repezise la telefon într-o clipă, dar literalmente într-o clipă, chemase comitetul respectiv și se „distanțase" de el). Abia la sfîrșit, după ce voi fi făcut cheta, îl voi pălmui oficial pe Kalick, o să-i spun lui Sommerwild că e un fariseu papistaș, și-i voi acuza pe reprezentanții Societății laicilor catolici de imoralitate.

Mi-am retras degetul de pe disc și nu l-am mai sunat pe Kalick. Aș fi vrut doar să-l întreb dacă a izbutit să-și „înfrîngă trecutul", dacă relațiile sale cu forurile conducătoare sunt în ordine și dacă mi-ar putea spune cîte ceva despre spiritualitatea ebraică. Kalick ținuse odată, în fața tinerilor de la Hitlerjugend, o conferință care avea titlul *Machiavelli sau încercarea de a-ți crea relații cu cei care dețin puterea*. N-am înțeles prea multe din ea, ci doar „tendința manifestă" a lui, a lui Kalick „de a ajunge la putere", dar după mutrele celorlalți conducători ai Hitlerjugend-ului am înțeles că și lor treaba li se părea exagerată. Desigur, Kalick nu vorbise despre Machiavelli, ci despre Kalick, iar mutrele celor de față arătau deschis că ei consideră lucrul ăsta ca o nesimțire. Există impudici din ăia despre care se vorbește atît de adesea în ziare. Kalick nu e nimic altceva decît un impudic politic, și acolo unde apare se comportă ca atare.

Mă bucuram deja la gîndul că mîine voi merge la *jour fixe*. În sfîrșit, voi profita și eu puțin de banii părinților mei: măsline, și migdale sărate, țigări de

foi — îmi voi umple buzunarele cu ele și le voi vinde sub preț. Îi voi smulge lui Kalick medalia de pe piept și-l voi plesni. În comparație cu el, pînă și maică-mea mi se părea umană. Cînd l-am întîlnit ultima dată, în hol la părinții mei, s-a uitat cu tristețe la mine și a spus „Există pentru fiecare om o șansă, pe care creștinii o numesc îndurare".

Nu i-am răspuns nimic. Nu eram totuși un Crist. Mi-am adus aminte că atunci, în timpul conferinței, vorbise și despre „crosul groazei" și despre machiavellismul sexualității. Dacă mă gîndeam la așa ceva, începea să-mi fie milă de tîrfele la care mergea probabil, precum îmi era milă și de soțiile căsătorite oficial cu niște monștri cărora trebuiau să le fie fidele. Mă gîndeam la nenumăratele fete drăguțe care trebuiau să se culce cu tipi cum e Kalick, fie pentru bani, fie fără plată, pentru simplul motiv că le sunt soți.

18.

În loc să formez numărul lui Kalick, l-am format pe cel al institutului în care locuia Leo. Speram că terminaseră cu mîncatul și că-și înghițiseră salata care nu excita simțurile. M-am bucurat să aud că se prezintă același glas de mai înainte. Acum fuma un trabuc și mirosul de varză era mai estompat.

— Schnier, am spus, vă mai aduceți aminte!

— Bineînțeles, rîse el, sper că nu mi-ați luat cuvintele în serios și că nu l-ați aruncat într-adevăr în foc pe Augustinus.

— Ba da, răspunsei, am făcut-o. L-am sfîrtecat și l-am aruncat în sobă, o foaie după cealaltă.

Tăcu un moment, apoi spuse răgușit

— Glumiți, nu?

— Nu, în asemenea lucruri sunt consecvent.

— Pentru numele lui Dumnezeu, oare nu v-a fost clară dialectica celor spuse de mine?

— Nu, deoarece am o fire dreaptă, cinstită și necomplicată. Ce-i cu fratele meu? Cînd vor avea oare domnii bunăvoința să termine cu masa?

— Desertul tocmai a început să fie servit, spuse el, nu mai poate dura mult.

— Ce se dă?

— Ca desert?

— Da.

— De fapt nu am voie să spun, dar dumneavoastră vă pot spune. Compot de prune cu puțină frișcă deasupra. Arată cît se poate de bine. Vă plac prunele?

— Nu, am răspuns, am față de prune o repulsie pe cît de inexplicabilă, pe atîta de neînvins.

— Ar trebui să citiți tratatul lui Hoberer despre idiosincrasie. Totul depinde de experiențele foarte, foarte timpurii avute, de obicei, dinainte de naștere. E teribil de interesant. Hoberer a studiat opt sute de cazuri. Sunteți un melancolic?

— De unde știți?

— O aud din vocea dumneavoastră. Ar trebui să vă spuneți rugăciunile și să faceți o baie.

— Baie am făcut deja, dar nu mă pot ruga.

— Îmi pare rău, spuse el, o să vă fac rost de un nou Augustinus sau Kierkegaard.

— Pe ăsta îl mai am încă. Dar spuneți-mi, vă rog, ați putea transmite încă ceva fratelui meu?

— Cu plăcere.

— Spuneți-i, vă rog, să-mi aducă bani. Cît de mulți are.

Murmură ceva de neînțeles, pe urmă continuă cu voce tare.

— Am notat. Să aducă atîția bani cîți are. Ar

trebui într-adevăr să-l citiți pe Bonaventura. E extraordinar. Și vă rog să nu-mi disprețuiți atît de tare secolul nouăsprezece. Vocea dumneavoastră sună de parcă ați disprețui secolul nouăsprezece.

— E adevărat, am spus, îl urăsc.

— Rău faceți. E o prostie. Nici chiar arhitectura n-a fost chiar așa de rea cum e prezentată astăzi. Așteptați pînă la sfîrșitul secolului douăzeci, spuse el rîzînd, mai înainte de a-l urî pe al nouăsprezecelea. Vă deranjează dacă între timp îmi mînînc desertul?

— Prune? l-am întrebat.

— Nu, spuse el rîzînd ușor. Am căzut în disgrație și nu mai primesc meniul domnilor, ci pe cel al personalului; astăzi avem ca desert o budincă de zahăr ars. Dealtfel — probabil își vîrîse deja o lingură de budincă în gură pentru că înghiți și abia pe urmă continuă, chicotind — dealtfel, mă răzbun. Vorbesc ore în șir la telefon cu un confrate care e acum la München și care a fost și el elev de al lui Scheler. Uneori chem Hamburgul, Oficiul de informare asupra filmelor care rulează, sau Oficiul meteorologic din Berlin. Cu sistemul acesta automat de telefon, nimeni nu bagă de seamă.

Continuă să mănînce, chicoti din nou, pe urmă șopti

— Biserica e bogată, putred de bogată. Miroase într-adevăr a bani, ca și cadavrul unui om bogat. Oamenii săraci au un miros bun — ați știut asta?

— Nu.

Simțeam că durerea de cap cedează și am făcut un cerc roșu în jurul numărului de la institut.

— Sunteți necredincios, nu-i așa? Nu-mi spuneți că nu; se aude pe vocea dumneavoastră. E adevărat?

— Da.

— Nu face nimic, nu face nimic. Există un loc

la Isaia, care e citat de Sf. Paul în *Epistola către romani*. Ascultați cu atenție: „Aflat voi fi de cei ce nu mă căutau, vedea-mă-vor cei ce nu întrebau de mine".* Chicoti din nou, apoi continuă

— Ați înțeles?

— Da, am șoptit eu.

Spuse cu voce tare

— Bună seara, domnule director, bună seara.

Vocea îi sunase la urmă răutăcios, dar într-un fel umil.

M-am dus la fereastră și m-am uitat la ceasul din colț. Era aproape opt și jumătate. Găseam că-și pierdeau prea multă vreme cu cina. Aș fi vrut să vorbesc cu Leo, dar acum mă interesau aproape numai banii pe care mi i-ar fi putut da. Încetul cu încetul începusem să-mi dau seama de seriozitatea situației mele. Uneori nu mai știu dacă a fost aievea ceea ce îmi imaginez că am trăit, sau ceea ce am trăit cu adevărat. Încurc mai întotdeauna lucrurile. N-aș fi putut jura că-l văzusem pe băiatul de la Osnabrück, dar aș fi jurat că tăiasem lemnul împreună cu Leo. N-aș fi putut jura nici că mă dusesem la Edgar Wieneken, la Kalk pe jos, pentru a primi bani în schimbul cecului de douăzeci și două de mărci trimise de bunic. Faptul că-mi amintesc atît de bine detaliile nu-i o garanție: bluza verde pe care o purta brutăreasa, care-mi dăruise chiflele, sau gaura din ciorapul unui tînăr muncitor, care trecuse pe lîngă mine în timp ce eu ședeam pe prag și-l așteptam pe Edgar. Eram cu desăvîrșire convins că văzusem broboane de sudoare pe

* Autorul face din citarea inexactă, din memorie, la care recurge bătrînul un subtil mijloc artistic de caracterizare a acestuia. Lucru cu atît mai important cu cît simbolic citarea spuselor sale constituie și conținutul motoului cărții. Or, în textul biblic, toate verbele apar la timpul trecut.

buza de sus a lui Leo, în timp ce tăiasem lemnul. Îmi aduceam aminte și de toate amănuntele din noaptea în care Marie avusese la Köln primul avort. Heinrich Behlen îmi făcuse rost de cîteva mici spectacole pentru tineret, cu douăzeci de mărci pe seară. Marie venea de obicei cu mine; în seara aceea rămăsese însă acasă, pentru că se simțea rău, iar noaptea tîrziu, cînd am sosit cu cele nouăsprezece mărci cîștig pur, am găsit camera goală, am văzut în patul răscolit cearceaful plin de sînge, iar pe scrin se găsea un bilețel: „Nu te speria. Heinrich Behlen știe despre ce e vorba". Am plecat imediat în fugă la Heinrich și am întrebat-o pe gazda lui cea fioroasă la care spital e Marie, am fugit acolo, dar n-am fost lăsat înăuntru. A trebuit mai înainte să-l caut pe Heinrich, dînd telefoane, abia după aia călugărița mi-a dat drumul. Se făcuse unsprezece și jumătate, și cînd am ajuns în sfîrșit în camera Mariei, totul se terminase deja. Stătea în pat, foarte palidă, plîngînd, iar lîngă ea ședea o călugăriță care se ruga cu rozarul în mînă. Călugărița își continuă liniștită rugăciunile, în timp ce eu o țineam pe Marie de mînă, iar Heinrich încerca să-i explice în șoaptă ce se întîmplase cu sufletul ființei pe care n-o putuse aduce pe lume. Marie era convinsă că el, copilul — așa îl numea — nu putea ajunge în cer, pentru că nu fusese botezat. Spunea mereu că va rămînea în purgatoriu, și în noaptea aia am aflat pentru prima dată ce lucruri îngrozitoare învață catolicii în orele de religie. Heinrich era cu totul neajutorat în a-i risipi Mariei frica, și tocmai faptul că era astfel l-am găsit ca o mîngăiere. Vorbi despre îndurarea lui Dumnezeu, care „e mult mai mare decît gîndirea juridică a teologilor". Tot timpul călugărița continuă să înșire mătăniile; Marie, care poate fi foarte încăpățînată în problemele teologice, întreba mereu unde se află

graniţa dintre lege şi îndurare. Îmi aduc precis aminte că întrebase despre graniţa asta. În cele din urmă, am ieşit din cameră. Mă simţeam ca un excomunicat şi aveam sentimentul inutilităţii mele. M-am rezemat de o fereastră a coridorului, mi-am aprins o ţigară şi mă uitam peste zid, unde se afla cimitirul de maşini. Pe zid erau lipite afişe de propagandă electorală. Ai încredere în SPD! Alegeţi CDU! Probabil că doreau să-i deprime cu înfiorătoarea lor stupiditate pe bolnavii care ar fi privit pe geam. Ai încredere în SPD!, era de-a dreptul genial concepută, pe lîngă posomorîtul ALEGEŢI CDU! Se făcuse aproape ora două, iar după aceea adeseori am discutat în contradictoriu cu Marie, dacă ceea ce văzusem în continuare se întîmplase într-adevăr sau nu. Din stînga venise un cîine vagabond, mirosi felinarul, pe urmă afişul SPD-ului, iar după aceea pe cel al CDU-ului. În cele din urmă îşi ridică piciorul lîngă afişul CDU-ului, după care plecă mai departe spre dreapta, unde strada se pierdea în întuneric. Cînd am vorbit mai tîrziu despre noaptea aia, Marie nu vroia să creadă că văzusem cîinele şi nici că-şi ridicase piciorul lîngă afişul CDU-ului. Spunea că aş fi atît de influenţat de concepţiile tatălui ei, încît fără să fiu conştient că minţeam sau denaturam adevărul, afirmam că văzusem cîinele făcînd acea „porcărie" pe afişul CDU-ului, chiar dacă în realitate ar fi fost vorba de cel al SPD-ului. Dar dacă tot am ajuns pînă aici atunci pot spune că tatăl ei dispreţuia mult mai mult SPD-ul decît CDU-ul, iar ce văzusem, văzusem şi pace.

Era aproape cinci cînd l-am condus pe Heinrich acasă, prin Ehrenfeld, iar el, arătînd spre uşi spunea „Toate sunt oiţele mele, toate sunt oiţele mele".

Pe urmă apăru gazda lui cea morocănoasă, cu pielea de pe picioare galbenă şi cu reproşul care urmă „Ce-nseamnă asta?"

M-am dus acasă și am spălat pe ascuns cearceaful plin de sînge.

Ehrenfeld, trenuri care transportau cărbune, sfori pentru atîrnat rufe la uscat, interdicția de a face baie, și noaptea, cîteodată, pachetele pline de resturi care cădeau prin fața ferestrei noastre, ca niște orbi, ale căror amenințări erau prelungite cel mult printr-o coajă de ou care se rostogolea mai departe.

Heinrich avu din nou scandal cu preotul din cauza noastră, pentru că vroise să ia bani pentru noi din casa bisericii. Pe urmă m-am mai dus o dată la Edgar Wieneken, iar Leo ne trimisese ceasul lui de buzunar să-l amanetăm; Edgar reuși să scoată pentru noi ceva bani de la o casă muncitorească de ajutor, și astfel am putut plăti medicamentele, taxiul și jumătate din onorariul medicului.

Mă gîndeam la Marie, la călugărița care se rugase înșirînd mătăniile, la granița dintre îndurarea lui Dumnezeu și lege, la cîine, la afișele de propagandă electorală și la cimitirul de mașini. De asemenea la mîinile mele reci după ce spălasem cearceaful și totuși nu puteam jura că toate acestea se întîmplaseră aievea. N-aș fi putut jura nici că omul de la institutul unde se afla Leo îmi spusese că telefona, pentru a păgubi biserica, chemînd Oficiul meteorologic din Berlin, și totuși auzisem asta la fel de bine ca și plescăielile și sorbiturile lui, în timp ce-și mînca budinca de zahăr ars.

19.

Fără să mă gîndesc prea mult, și fără să știu ce vreau să-i spun, am format numărul Monikăi Silvs. Nici măcar nu încetase primul apel, că ea și ridică receptorul și spuse

— Alo?

Deja vocea ei îmi făcu bine. E inteligentă și puternică. Am spus

— Aici e Hans, vroiam . . .

Dar ea mă întrerupse

— Ah, dumneavoastră!

Nu suna jignitor sau neplăcut, dar îți puteai da seama că nu telefonul meu îl așteptase, ci pe al altcuiva. Poate aștepta să fie chemată de o prietenă, de mama ei — și parcă totuși m-am simțit jignit.

— Am vrut doar să vă mulțumesc. Ați fost atît de drăguță. Îi simțeam mirosul parfumului, „Taiga" sau cum se numește, mult prea amărui pentru ea.

— Îmi pare rău pentru toate cele întîmplate, cred că sunteți afectat de ceea ce s-a petrecut.

Nu știu la ce se referea, la critica lui Kostert, pe care probabil o citise deja întreg Bonnul, la nunta Mariei, sau la amîndouă.

— Pot face ceva pentru dumneavoastră? întrebă ea încet.

— Da, am spus eu. Ați putea veni încoace și să vă arătați mila pentru sufletul meu, de asemenea pentru genunchiul meu care s-a umflat destul de tare.

Tăcu. Așteptasem să zică imediat da, deși nu mă simțeam tocmai bine la gîndul că ar veni. Dar ea făcu doar

— Astăzi nu, aștept o vizită.

Ar fi trebuit să adauge pe cine așteaptă, sau să spună măcar că e o prietenă sau un prieten. Cuvîntul vizită îmi făcu rău. Am spus

— Ei, poate mîine, cred că trebuie să stau în pat cel puțin o săptămînă.

— Nu pot face altceva pentru dumneavoastră, adică ceva ce s-ar putea aranja telefonic?

Spusese aceasta cu o voce care mă lăsă să sper

că vizita pe care urma s-o primească era a unei prietene.

— Ba da, confirmai. Ați putea să-mi cîntați mazurca în si bemol major, opus 7 a lui Chopin.

Rîse și spuse

— Vă vin niște idei năstrușnice!

La sunetul vocii ei am simțit pentru prima dată că monogamia mea se clatină.

— Nu prea-mi place Chopin și-l cînt prost.

— Ah, Doamne, n-are nici o importanță. Aveți notele?

— Trebuie să fie pe undeva. Un moment, vă rog.

Puse receptorul pe masă și auzii cum străbate camera. Dură cîteva minute pînă ce se înapoie, și între timp mi-am adus aminte că Marie îmi spusese că pînă și unele sfinte avuseseră prietene. Desigur, spirituale, dar totuși avuseseră. Se bucuraseră măcar de prietenia spirituală a cuiva. Eu nu aveam nici măcar atît.

Monika ridică din nou receptorul.

— Da, spuse ea suspinînd, am găsit mazurcile.

— Vă rog să cîntați mazurca în si bemol major opus 7, numărul 1.

— N-am mai cîntat de ani de zile Chopin, ar trebui să exersez puțin.

— Vă deranjează, oare, dacă persoana care vine în vizită aude că-l cîntați pe Chopin?

— Oh, spuse ea zîmbind, poate să audă.

— Sommerwild? am întrebat eu cu vocea scăzută, iar cînd i-am auzit strigătul de surpriză, am continuat

— Dacă e într-adevăr el, atunci vă rog să-l pocniți în cap cu capacul de la pian.

— N-ar merita așa ceva, ține foarte mult la dumneavoastră.

— Știu asta, ba chiar o și cred, dar mi-ar plăcea mai mult dacă aș avea curajul să-l ucid.

— Exersez puțin, pe urmă vă cînt mazurca, spuse ea repede. O să vă sun mai tîrziu.

— Bine, am spus, dar nici unul dintre noi nu închise. I-am putut auzi respirația timp destul de îndelungat, pe urmă închise telefonul. Aș mai fi ținut multă vreme receptorul în mînă, doar pentru a-i putea auzi respirația. Pentru numele lui Dumnezeu, măcar respirația unei femei!

Deși fasolea pe care o mîncasem îmi căzuse greu și-mi mărea melancolia, m-am dus totuși în bucătărie și am deschis și cealaltă conservă, i-am turnat conținutul în oala în care-mi pregătisem prima porție și am dat drumul la gaz. Am aruncat hîrtia de filtru cu resturile de zaț în găleata pentru gunoi, luai o hîrtie nouă de filtru, am pus în ea patru linguri de cafea, am turnat apă și încercai să fac puțină ordine în bucătărie. Am aruncat o cîrpă peste balta de cafea, iar cutiile de conserve și cojile de ouă le-am pus în găleata pentru gunoi. Urăsc încăperile nedereticate, dar nu sunt în stare să deretic. M-am întors în cameră, am luat paharele murdare și le-am pus în chiuveta din bucătărie. Nu mai era nimic dezordonat în locuință și totuși nu arăta prea ordonată. Marie are un fel foarte rapid și îndemînatic de a face o cameră să arate cum trebuie, deși nu face nimic vizibil sau controlabil. Probabil că depinde de mîinile ei. Gîndul la mîinile Mariei, gîndul doar că și-ar fi putut pune mîinile pe umerii lui Züpfner, făcu ca melancolia mea să ia proporția disperării. O femeie poate spune atîtea lucruri prin mîinile ei, încît mîinile bărbaților mi se par întotdeauna ca niște labe de lemn anchilozate. Mîinile bărbaților sunt făcute să strîngă mîini, să se

bată, desigur și pentru a trage cu arma și a semna. A da mîna, a bate, a trage și a semna cecuri — asta-i tot ce sunt în stare mîinile bărbătești să facă și, de asemenea, să lucreze. Mîinile de femeie, însă, aproape că nu mai sunt mîini, fie că ung felii de pîine cu unt, sau îți dau la o parte părul de pe frunte. Nici unui teolog nu i-a venit în minte să predice despre mîinile femeilor din evanghelii: Veronica, Magdalena, Maria și Marta — atîtea mîini de femeie în evanghelii, care au fost gingașe cu Isus. În loc de asta predică despre legi, principii ale ordinii, artă, stat. Dacă pot să mă exprim astfel, Cristos a avut de a face doar cu femei. Bineînțeles că a avut nevoie de bărbați, pentru că pînă și ăia cum e Kalick aveau relații cu cei de la putere, aveau simțul organizării și altele asemănătoare. Avea nevoie de bărbați, așa ca atunci cînd te muți și ai nevoie de hamali care să transporte mobila, să facă deci munca brută. Sf. Petru și Sf. Ioan au fost atît de uluitor de fini încît aproape că nici nu mai erau bărbați, în timp ce Sf. Paul a fost tot atît de viril pe cît se cădea unui adevărat roman. Acasă ni se citea din biblie mai cu toate ocaziile, pentru că aveam mulți pastori în familie, însă nici unul nu vorbise despre femeile din evanghelie sau despre ceva atît de fără noimă cum e dobîndirea pe nedrept a bogățiilor. Dincoace, în „cercul" catolicilor, nu vroia nimeni să vorbească despre Mamon*; Kinkel și Sommerwild zîmbeau doar jenați dacă aduceai vorba despre asta — ca și cum ar fi surprins la Cristos un lapsus penibil — iar Fredebeul vorbea de tocirea sensului cuvîntului ăstuia de Mamon de-a lungul istoriei. Îl deranja „iraționalul" cuprins în el,

* *Mamon* (în arameică: avere, cîștig, bogăție) — zeul aurului, devenit apoi personificare a bogățiilor strînse pe nedrept, a avariției.

după cum însuși spunea. Ca și cum banii ar fi ceva rațional. În mîinile Mariei pînă și banii își pierdeau caracterul dubios, pentru că ea avea un fel minunat de a ști să umble cu ei, cu deferență și în același timp indiferent. Cum refuzam din principiu cecurile sau alte „mijloace de plată", îmi primeam întotdeauna onorariul în bani-gheață și din cauza asta nu trebuia să împărțim banii pe mai mult de două-trei zile. Dădea bani oricui îi cerea, uneori chiar și celor care nu-i cereau, dar afla în urma unei discuții că aveau nevoie de ei. Unui chelner din Göttingen îi dăduse odată bani să cumpere un palton de iarnă pentru copilul său, și mereu plătea pentru cei care erau neajutorați — bunicuțe care mergeau la înmormîntări și nimereau din greșeală în tren în compartimente de clasa întîia — suplimente de accelerat și de loc. Sunt nenumărate bunicuțele care călătoresc cu trenul la înmormîntări ale copiilor, nepoților, nurorilor sau ginerilor și care apar în compartimentele de clasa întîia cu pachete și geamantane grele, pline de cîrnați, slănină și prăjitură — desigur mizînd uneori pe neajutorarea femeilor în vîrstă. Marie mă silea să pun geamantanele și pachetele grele în plasa de bagaje, deși oricine își putea da seama că bunicuța avea în buzunar doar un bilet de clasa a doua. Pe urmă mergea pe culoar și „rezolva" problema cu controlorul, mai înainte ca femeia să afle că se înșelase. Marie întreba întotdeauna înainte pînă unde călătorește și cine îi murise — pentru a putea plăti diferența în întregime. Comentariile bunicilor se rezumau de obicei la cuvintele „Tineretul nici nu e chiar atît de rău, cum se obișnuiește să se spună", pe urmă ne dăruiau sandvișuri cu șuncă.

În special între Hannover și Dortmund — așa mi se părea — găseai zi de zi bunici care merg la înmormîntări. Mariei îi era mereu rușine că mergeam

cu clasa întîia și nu putea suporta să vadă cum cineva era nevoit să părăsească compartimentul în care ne aflam doar pentru că avea bilet de clasa a doua. Avea o răbdare nemaipomenită să asculte relatarea unor grade de înrudire foarte întortocheate și să se uite la pozele unor oameni cu totul necunoscuți. Odată am șezut două ore lîngă o bătrînă țărancă din Bückenburg, care avea douăzeci și trei de nepoți. Avea cîte o poză de a fiecăruia, am ascultat douăzeci și trei de biografii și ne-am uitat la douăzeci și trei de poze ale unor bărbați și femei care reușiseră să facă fiecare ceva în viață, fie că era inspector la Minister, căsătorită cu un funcționar de la căile ferate, șeful unei fabrici de cherestea, ori „conducător în partidul ăsta, pe care mereu îl alegem — știți dumneavoastră". Sau altul, care era în armată, și căruia „îi plăcuseră întotdeauna lucrurile sigure". Marie trăia totdeauna istorisirile astea, le găsea extrem de interesante și vorbea despre „adevărata viață": pe mine însă mă oboseau, pentru că toate conțineau cam aceleași elemente, repetate la nesfîrșit. Între Dortmund și Hannover puteai găsi o mulțime de bunicuțe ai căror nepoți erau funcționari la căile ferate și ale căror nurori muriseră înainte de vreme, pentru că „nu mai vroiseră să aducă toți copiii pe lume; așa sunt femeile de astăzi". Marie putea fi foarte amabilă și drăguță cu oamenii bătrîni care aveau nevoie de sprijin; îi ajuta totdeauna, pînă și atunci cînd vroiau să telefoneze. I-am și spus odată că ar trebui să se angajeze la misiunea gării, iar ea mi-a răspuns puțin înțepată „De ce nu?" N-o spusesem însă cu nici un fel de intenție rea. Asta deși avea într-adevăr ceva din comportarea ălora de la misiune. Cred că Züpfner s-a căsătorit cu ea pentru a o „salva", ea cu el pentru a-l „salva", dar nu eram sigur că Züpfner îi va permite să plătească din banii lui diferența de

clasă sau de accelerat pentru bunicuțe. Cu siguranță că nu era zgîrcit, dar era, ca și Leo, nepretențios într-un fel enervant. Nu avea acea lipsă de pretenții a lui Francisc de Assisi, care-și putea imagina că ceilalți oameni au totuși dorințe, deși el însuși n-avea nici una. Gîndul că Marie avea acum în buzunar bani de la Züpfner îmi era tot atît de nesuferit ca expresia „lună de miere" ori ca ideea că trebuie să lupt pentru a o recuceri pe Marie. A lupta are un sens prea fizic. Chiar cu puținul antrenament pe care-l aveam ca și clovn, le eram superior din punctul ăsta de vedere atît lui Züpfner, cît și lui Sommerwild. Încă înainte ca ei să se fi putut pregăti, eu aș fi și făcut trei tumbe, m-aș fi repezit de la distanță la ei, i-aș fi pus la pămînt, strîngîndu-i pînă i-ar fi trecut nădușelile. Sau poate că se gîndeau la bătăile care aveau un anumit regulament? Puteai să te aștepți de la ei să creadă în asemenea variante perverse ale legendei nibelungice. Ori poate că înțelegeau o luptă sufletească? Nu-mi era frîcă de ei, dar de ce oare nu avusese voie Marie să-mi răspundă la scrisori, care constituiau un fel de început al unei lupte spirituale? Vorbeau despre călătoria de nuntă, despre luna de miere și tot pe mine mă numeau obscen cîinii ăștia? Ar trebui să asculte odată ce povestesc chelnerii și cameristele în legătură cu călătoriile de nuntă și lunile de miere! Orice prostănac strigă după ei în tren, în hotel, sau oriunde s-ar fi aflat, că sunt în luna de miere, și orice copil știe că în acest răstimp nu se gîndesc decît la un anumit lucru. Cine scoate hainele de pat și le spală? Dacă-și pune mîinile pe umerii lui Züpfner, trebuie să se gîndească cum își încălzea mîinile reci ca gheața în subțioarele mele.

Mîinile ei, cu care deschide ușa de la intrare, o acoperă din nou pe mica Marie, pun pîine la prăjit, apă la fiert și scot o țigară din pachet. De data asta,

nu găsește biletul de la servitoare pe masa din bucătărie, ci pe frigider. „Am plecat la film. La ora zece sunt acasă". În salon, pe televizor se află biletul lui Züpfner „A trebuit să plec urgent la F. Sărutări, Heribert". Frigiderul în locul mesei din bucătărie, sărutări în loc de te sărut. În bucătărie, în timp ce ungi bucățile de pîine prăjită cu prea mult unt, cu prea mult pateu de ficat și pui trei în loc de două linguriţe de ciocolată praf în ceașcă, îți aduci aminte pentru prima dată cu groază de necesitatea curei de slăbire. Îți aduci aminte de strigătul doamnei Blothert, atunci cînd ai luat a doua bucată de prăjitură: „Asta face împreună cinci sute de calorii, vă puteți permite așa ceva?" Apoi privirea măcelarului, îndreptată spre talia ta, și care are în ea constatarea nerostită: „Nu, nu vă puteți permite!"

Oh, Dumnezeule, atotputernic, acel veșnic ca-ca-ca-ncelar și — tolon. „Da, da, ai început să te cam îngrași!" Se șoptește în oraș, în orașul ăsta clevetitor. De ce oare neliniștea asta, dorința asta de a sta singură, pe întuneric, în cinematografe și în biserici, sau în saloane întunecate, avînd înainte o ceașcă de ciocolată și pîine prăjită? Ce i-ai fi răspuns strengarului de la ceaiul dansant, cînd ar fi explodat întrebarea

— Spuneți-mi repede, stimată doamnă, ce iubiți mai mult?

Sigur, i-ai fi spus adevărul

— Copiii, stranele de spovedanie, cinematografele, corurile gregoriene și clovnii.

— Dar bărbații, stimată doamnă, nu?

— Ba da, pe unul, i-ai fi răspuns, dar nu bărbații ca atare, pentru că sunt proști.

— Îmi dați voie să public asta?

— Nu, nu, pentru numele Domnului, nu!

Dacă a spus că iubește doar un bărbat, de ce n-a spus că-și iubește soțul? Dacă iubești un bărbat, atunci nu poate fi decît soțul, cel oficial. Așa cum ai răspuns însă, pot să cred că e vorba de mine.

Servitoarea vine acasă. Cheia în broască, ușa se deschide, se închide, din nou cheia în broască. Aprinsul luminii în hol, stinsul ei, lumină în bucătărie, deschiderea ușii de la frigider, închisul ei, bucătăria din nou în întuneric. Bătăi ușoare la ușă, dinspre coridor

— Noapte bună, doamnă director!

— Noapte bună. Marie a fost cuminte?

— Da, foarte cuminte.

Lumina din hol se stinge, se aud pași care urcă scările („Ea ședea deci singură în camera întunecată și asculta muzică bisericească").

Mîinile tale ating totul, mîinile care spălaseră așternuturile de pat și pe care le încălzeam în subțiorile mele: picup-ul, plăcile, brațul picup-ului, butonul, ceașca, pîinea, părul copiilor, plapuma copiilor, racheta de tenis. „De ce nu te mai duci să joci tenis?"

Dai din umeri. N-ai chef, pur și simplu nu mai ai chef. Tenisul e atît de bun pentru nevestele politicienilor și ale conducătorilor catolici! Nu, nu, chiar atît de identice nu sunt încă noțiunile. Te face zvelt, elastic și atractiv. „Iar F. joacă cu atîta plăcere tenis cu tine. Nu-ți place de el?". Ba da, ba da. Are ceva atît de drăguț în el. Da, da, se spune că a ajuns ministru „dînd din coate și din gură". E socotit un mizerabil și un intrigant și totuși ține într-adevăr la Heribert. Oamenilor corupți și brutali le plac adeseori cei conștiincioși și fără pată. Cît de impresionant de corect a decurs pînă și construcția casei lui Heribert: n-a primit credite speciale și nici „ajutoare" din partea prietenilor care făceau parte din

același partid sau aveau aceeași confesiune. Însă, pentru că a dorit o „poziție suspendată" pentru casă, a trebuit să plătească suprapreț, pe care, „în sine", el l-a considerat corupt. Dar tocmai poziția asta s-a dovedit pînă la urmă neplăcută.

Cine clădește pe un teren în pantă poate alege o grădină înclinată, în urcare sau în coborîre. Heribert a ales panta în coborîre, și asta se va dovedi dezavantajos cînd mica Marie o să înceapă să se joace cu mingea. Mereu se vor rostogoli mingile pînă la gardul viu care împrejmuiește grădina, uneori va trece prin el în alte grădini, rupînd crengi și flori, zdrobind mușchiul decorativ atît de scump, și vor fi necesare penibilele scene cu cerutul scuzelor. „Cum am putea să fim supărați pe o fetiță atît de nemaipomenit de scumpă?"

Sigur că nu e posibil. Indulgența va fi mimată cu multă voioșie de voci cristaline, de guri chinuite de permanentă cură de slăbire, de gîturi strîmbe și cu mușchii încordați, atunci cînd, de fapt, un scandal monstru cu schimburi de cuvinte tari ar fi cel mai firesc lucru. Totul înghițit în sine, acoperit cu o bunătate ca între vecini, falsă, pînă cînd, într-o seară liniștită de vară, în dosul ușilor închise și a jaluzelelor lăsate, începi să arunci cu veselă scumpă după stafii încă embrionare: „Eu am vrut altfel, dar tu, tu ai vrut doar așa!" Vasele scumpe nu sună nobil cînd sunt trîntite de pereții bucătăriei. Sirenele mașinilor de salvare se aud urcînd dealul. Brîndușele sunt strivite, mușchiul distrus, mîini de copil aruncă mingea în curțile vecinilor, sirenele anunță urlînd un război care n-a fost declarat. Oh, dacă am fi ales o grădină cu pantă în urcare!

Sunetul telefonului m-a făcut să tresar. Am ridicat receptorul și m-am înroșit, pentru că uitasem de Monika Silvs.

— Alo, Hans?

— Da.

Încă nu știam de ce mă cheamă. Abia cînd spuse

— O să fiți dezamăgit! mi-am adus aminte de mazurcă.

Acum nu mai puteam da înapoi, nu mai puteam spune „renunț", trebuia să trecem împreună prin mazurca asta îngrozitoare. Am mai auzit cum Monika pune receptorul pe pian. Pe urmă începe să cînte. Cînta excepțional, tonul era minunat, dar pe cînd ea cînta am început să plîng, atît de nenorocit mă simțeam. Nu mi-ar fi fost îngăduit să încerc repetarea momentului în care, întorcîndu-mă acasă de la Marie, îl auzisem pe Leo cîntînd mazurca. Anumite momente nu pot fi repetate, cum nu pot fi nici povestite. Ca, de pildă, seara de toamnă în care Edgar Wieneken a alergat la noi în parc o sută de metri în 10,1 secunde. Eu l-am cronometrat, așa cum tot eu măsurasem și distanța, iar el realiză în seara aceea 10,1 secunde. Era în cea mai bună formă și în cea mai prielnică dispoziție — dar bineînțeles că nu ne-a crezut nimeni. A fost greșeala noastră că am vorbit despre asta și că am încercat, astfel, să dăm durată momentului. Trebuia mai bine să ne bucurăm doar noi că a realizat 10,1 secunde. Bineînțeles că mai tîrziu alergă aceeași distanță doar în 10,9 și 11,0, așa că nimeni nu ne-a crezut și au mai și rîs de noi. Însuși faptul că vorbești despre asemenea momente e o greșeală, dar dacă vrei să le repeți e sinucidere curată. A fost un fel de sinucidere să o ascult pe Monika la telefon cum cînta mazurca. Există unele momente rituale care includ în ele repetarea; de exemplu, felul în care doamna Wieneken tăia pîinea. Am vrut să repet și momentul acela, rugînd-o odată pe Marie să taie pîinea așa cum făcea doamna Wieneken. Bucătăria unei familii muncito-

reşti însă nu e camera unui hotel, iar Marie nu era doamna Wieneken. Cuţitul îi alunecă şi se tăie la braţul stîng, iar lucrul ăsta ne îmbolnăvi pentru trei săptămîni. Atît de prost se poate termina sentimentalismul. Ar trebui să nu încercăm niciodată să repetăm ceea ce s-a întîmplat cîndva.

Nu mai puteam nici plînge măcar, de nenorocit ce mă simţeam, atunci cînd Monika termină de cîntat mazurca. Probabil că simţise şi ea asta. Cînd veni la telefon, spuse încet numai atît

— Vedeţi?

— A fost greşeala mea, nu a dumneavoastră. Vă rog să mă iertaţi.

Mă simţeam de parcă aş fi zăcut într-un şanţ, beat şi mirosind urît, mînjit de ceea ce vomasem, blestemînd cît mă ţinea gura, şi ca şi cum în situaţia asta cineva m-ar fi fotografiat, trimiţînd apoi fotografia Monikăi. Am întrebat-o încet

— Îmi daţi voie să vă mai sun? Peste cîteva zile poate. Am doar o singură explicaţie pentru comportarea mea lamentabilă, aceea că mă simt atît de rău, că nici nu vă pot spune.

Cîteva momente n-am auzit nimic altceva decît respiraţia ei, pe urmă spuse

— Trebuie să plec din Bonn pentru paisprezece zile.

— Unde?

— La nişte exerciţii spirituale. Poate mai şi pictez puţin.

— Cînd treceţi pe la mine să-mi faceţi o omletă cu ciuperci şi una din faimoasele dumneavoastră salate?

— Nu pot veni, nu acum.

— Mai tîrziu, poate?

— Voi veni.

Am auzit-o că plînge, pe urmă închise telefonul.

20.

Am crezut că va trebui să mai fac o baie, atît de murdar mă simțeam, și aveam impresia că miros așa cum mirosise Lazăr — eram totuși cu desăvîrșire curat și nu miroseam. M-am tîrît în bucătărie, am închis gazul de la soba pe care fierbea fasolea și apa, m-am întors în cameră și am dus sticla de coniac la gură. Nu mi-a ajutat însă. Nici măcar sunetul telefonului nu izbuti să mă trezească din amorțeală. Am ridicat receptorul.

— Da?

Sabine Emonds spuse

— Hans, ce faci omule?

Tăceam, iar ea insistă

— Ai trimis o telegramă. Și asta-i atît de dramatic! E chiar atît de rău cu tine?

— Rău destul, am spus eu obosit

— Am fost la plimbare cu copiii. Karl e plecat pe o săptămînă cu elevii într-o călătorie. A trebuit să chem pe cineva să stea cu copiii, înainte de a putea veni să telefonez.

Vocea îi suna aspru, poate puțin chiar iritat, așa cum îi sună întotdeauna. N-am putut să o rog să-mi dea bani. De cînd e căsătorit, Karl trebuie să facă mereu calcule de cît are nevoie pentru a putea trăi. Avea trei copii cînd m-am certat cu el; cel de al patrulea era pe drum, dar nu aveam curaj s-o întreb pe Sabine dacă se născuse sau nu. La ei domnea întotdeauna o enervare stăpînită, peste tot zăceau blestematele lui de carnete în care făcea socoteli cum să poată ieși la capăt cu salariul, iar cînd eram singur cu el, Karl devenea groaznic de „deschis" și începea discuțiile „ca între bărbați" despre conceperea copiilor. Pe urmă, ajungea să facă inva-

riabil reproşuri bisericii catolice (deci, probabil şi mie!) şi întotdeauna intervenea un moment în care se uita la mine ca un cîine care urla. De obicei tocmai atunci intra Sabine care îl privea cu amărăciune, pentru că era din nou gravidă. Pentru mine, nu există nimic mai penibil decît o femeie care se uită cu amărăciune la soţul ei din cauză că e din nou gravidă. În cele din urmă se aşezau unul lîngă celălalt şi începeau să plîngă, pentru că se iubesc într-adevăr. În camerele din spate se auzea gălăgia făcută de copii, oliţele de noapte erau răsturnate, cîrpe ude pentru spălatul vaselor erau aruncate pe tapetele noi, în timp ce Karl vorbeşte mereu despre „disciplină, disciplină" şi despre „ascultarea absolută şi oarbă". Nu-mi rămînea altceva de făcut decît să mă duc în camera copiilor şi să-i liniştesc dîndu-le o mică reprezentaţie. Dar nu-i puteam linişti niciodată, urlau de plăcere, vroiau să mă imite, iar la capăt stăteam din nou toţi trei împreună, fiecare cu cîte un copil în poală, iar copiii aveau voie să-şi înmoaie buzele în paharele noastre cu vin. Karl şi Sabine începeau să vorbească despre cărţile şi calendarele din care poţi afla cînd nu e pericol ca o femeie să rămînă gravidă. Şi totuşi li se năşteau mereu copii şi nu-şi dădeau seama că asemenea lucruri ne chinuiesc, pe Marie şi pe mine, pentru că noi nu-i puteam avea. Cînd Karl se îmbăta, începea să blesteme Roma, pe cardinali şi pe papă, şi grotesc era că tocmai eu începeam să-l apăr pe papă. Marie se pricepea mult mai bine în lucruri de felul ăsta, şi le explica lui Karl şi Sabinei cum cei de la Roma nu aveau, pur şi simplu, ce să facă în această privinţă. În cele din urmă începeau să se uite cu şiretenie unul la altul, ca şi cum ar fi vrut să spună „Aa, probabil că voi recurgeţi la ceva foarte rafinat, de vreme ce nu aveţi asemenea probleme!" Pînă la urmă, totul se termina la fel: unul din copiii supra-

obosiți îi smulgea Mariei, mie, lui Karl sau Sabinei paharul cu vin din mînă și-l turna peste caietele de teze, veșnic deschise pe masa de scris a lui Karl. Fără îndoială, era penibil pentru Karl, care le predica elevilor la nesfîrșit despre disciplină și ordine, să le restituie caietele pătate de vin. Urmau bătăi, plînsete, iar Sabine, aruncîndu-ne o privire de parcă ar fi vrut să spună „Ah, voi bărbații!", pleca cu Marie în bucătărie să prepare cafelele. Desigur că în bucătărie vorbeau „ca între femei", lucru la fel de penibil pentru Marie, ca pentru mine discuțiile „ca între bărbați". Și de cîte ori rămîneam singur cu Karl, începea să vorbească despre bani pe un ton încărcat de reproș, ca și cum ar fi vrut să spună: Vorbesc cu tine deoarece ești un băiat simpatic, dar tu *nu poți înțelege* asemenea lucruri.

Am suspinat și am spus

— Sabine, sunt cu desăvîrșire ruinat — profesional, spiritual, trupește, financiar . . . sunt . . .

— Dacă într-adevăr ți-e foame, știi, sper, unde se găsește și pentru tine întotdeauna o farfurie cu supă!

Am tăcut, pentru că eram impresionat. Totul suna cinstit și sec.

— Mă auzi? întrebă ea.

— Da, o să vin cel mai tîrziu mîine la prînz să-mi mănînc supa. Iar dacă aveți vreodată nevoie de cineva care să aibă grijă de copii, atunci eu . . . eu . . .

Începui să mă bîlbîi. Nu se cădea din partea mea să fac acum pentru ei pe bani un lucru pe care înainte îl făcusem totdeauna fără, și-mi venise în minte și povestea idioată cu oul pe care i-l dădusem lui Gregor. Sabine rîse și mă îndemnă

— Ei, ce vrei să spui? Spune odată!

— Dacă ați putea să mă recomandați unor cu-

noștințe, am telefon și cer la fel de puțini bani ca oricare altul.

Tăcu, și am putut observa că era zguduită.

— Uite ce-i, nu mai pot vorbi multă vreme, dar spune-mi, ce s-a întîmplat?

Probabil că era singura persoană din Bonn care nu citise critica lui Kostert, și-mi trecu prin minte că se putea să nu știe ce s-a întîmplat între Marie și mine. Nu cunoștea doar pe nimeni din „cerc".

— Sabine, Marie a plecat de la mine și s-a măritat cu un anume Züpfner.

— Dumnezeule, așa ceva nu-i cu putință!

— Ba da.

Tăcu și am auzit cum cineva bătea în ușa cabinei. Desigur vreun idiot care vroia să-i spună prietenului cu care juca skat că ar fi putut, totuși, să cîștige partida.

— Trebuia să te însori cu ea, zise Sabine încet, adică . . . ah, știi ce vreau să spun!

— Știu, și am vrut s-o fac, dar atunci am aflat că trebuie să facem lucrul ăsta și la ofițerul stării civile, și aș fi fost obligat să iscălesc, mă înțelegi, să iscălesc că sunt de acord ca viitorii copii să primească o educație catolică.

— Doar nu din cauza asta s-au întîmplat toate, nu-i așa?

Bătăile de la ușa cabinei telefonice se întețiră.

— Nu știu, am spus. Probabil că ăsta a fost punctul culminant dar s-au mai întîmplat încă multe altele pe care nu le pot înțelege. Închide acum, Sabine, altfel cetățeanul ăsta german enervat de la ușă te mai și omoară. Mișună de monștri în țara asta!

— Trebuie să-mi promiți că vii. Adu-ți aminte de supa care te așteaptă oricînd vei veni.

Am auzit că vocea i se înmoaie. Am mai deslușit-o șoptind

— Groaznic, ce groaznic!

Probabil însă că în dezorientarea de care se simţise cuprinsă uitase să atîrne receptorul, şi-l pusese doar pe măsuţa pe care stă cartea de telefon. L-am auzit pe om spunînd

— În sfîrşit!

Se părea însă că Sabine plecase. Am strigat cît am putut de tare în receptor, cu glas ascuţit

— Ajutor, ajutor!

Omul căzu în cursă, ridică receptorul şi spuse

— Pot face ceva pentru dumneavoastră?

Vocea îi era serioasă, stăpînită, foarte virilă şi am simţit că mîncase ceva acru, scrumbii murate sau ceva asemănător.

— Alo, alo, spuse el.

— Sunteţi german? l-am întrebat. Pentru că nu vorbesc din principiu decît cu germani.

— E un principiu bun, spuse el. Ce s-a întîmplat?

— Mă îngrijorează soarta CDU-ului. Sper că alegeţi întotdeauna CDU-ul, nu-i aşa?

— Asta se înţelege de la sine, răspunse el jignit.

— Atunci m-am liniştit, am spus eu şi am închis telefonul.

21.

Ar fi trebuit să-l jignesc pe cel de la telefon, să-l întreb dacă apucase să-şi maltrateze nevasta, dacă a cîştigat la skat făcînd un *Grand mit zweien** şi dacă avusese deja cu colegii săi convor-

* Figură specifică jocului de skat.

birea obligatorie de două ore despre război. Avea vocea unui adevărat șef de familie și acel „În sfîrșit" al său, sunase ca un „Ochiți!" de la armată. Vocea Sabinei Emonds mă mai consolase oarecum, sunase puțin iritată, dar știam că într-adevăr găsea îngrozitoare comportarea Mariei și mai știam că la ea în casă se va găsi totdeauna și pentru mine o farfurie cu supă. Era o bucătăreasă minunată și cînd nu era însărcinată, cînd nu arunca privirea aia care parcă spunea: „Ah, bărbații!" avea o fire veselă și era catolică într-un fel mult mai simpatic decît Karl, care-și păstrase concepția sa ciudată, de seminarist, despre sex. Privirile pline de reproș ale Sabinei se adresau, e drept, întregului clan al bărbaților. Cînd însă se uita la Karl, responsabil de starea în care se afla, primeau o nuanță deosebit de întunecată, furtunoasă chiar. Încercam de cele mai multe ori s-o abat pe Sabine de la gîndurile astea, îi jucam unul din numerele mele și ea rîdea, îndelung și din toată inima, pînă cînd ajungea să rîdă cu lacrimi. Pe urmă rămînea doar la lacrimi, fără urmă de rîs... Iar Marie trebuia să iasă cu ea afară și s-o mîngîie, în timp ce Karl stătea lîngă mine cu o mutră posomorîtă și vinovată, iar în cele din urmă, din cauza disperării, se apuca să corecteze caietele. Uneori îl ajutam, subliniind greșelile cu un creion roșu, dar n-avea încredere în mine și recitea încă o dată totul, înfuriindu-se cînd observa că nu trecusem nici o greșeală cu vederea și că subliniasem tot ceea ce trebuia subliniat. Nu-și putea imagina că eram în stare să fac o asemenea muncă tot atît de corect cum ar fi făcut-o și el. Problema lui Karl e doar o problemă de principiu. Dacă Emonds ar avea o locuință cu șapte camere, enervarea ar putea fi ocolită. M-am certat odată cu Kinkel în legătură cu noțiunea lui de „minim necesar existenței". Kinkel era considerat un specialist ge-

rial în problema asta, și cred că el a fost cel care a stabilit minimum necesar existenței pentru o persoană, într-un oraș mare, excluzînd chiria, la optzeci și patru, mai tîrziu la optzeci și șase de mărci. În argumentele pe care le-am folosit împotriva lui nici măcar n-am amintit anecdota aia scîrboasă pe care chiar el ne-o povestise, tocmai el care spunea că minimul necesar existenței *lui* era de treizeci și cinci de ori mai mare. Un asemenea argument ar fi fost socotit prea personal și lipsit de gust, deși lipsit de gust e faptul că își permite să socotească altuia de cît are nevoie pentru a trăi. În cele optzeci și șase de mărci era inclusă chiar și o sumă pentru nevoi culturale, probabil un film sau ziare, și cînd l-am întrebat pe Kinkel dacă se așteaptă ca respectivul să vadă un film bun pentru banii ăștia, unul cu acțiune educativă de exemplu, s-a înfuriat, iar cînd l-am chestionat cum trebuie înțeles capitolul „Împrospătarea îmbrăcămintei", dacă trimit poate special de la minister un bătrîn amabil care să alerge prin tot Bonnul și să le spună după aia în cît timp i s-au uzat izmenele, nevasta lui mi-a spus că sunt primejdios de subiectiv. Iar eu i-am răspuns că aș mai înțelege dacă vreunul s-ar apuca să facă asemenea planificări, cu meniuri model, cu timpul necesar uzării unei batiste și alte bazaconii, pentru că în cele din urmă unii nu au alibiul fățarnic al supranaturalului, dar că creștini ca soțul ei se lasă antrenați în asemenea tîmpenii, mi se pare de necrezut. Ea îmi spuse că aș fi un materialist total, și că n-am nici un fel de înțelegere pentru sacrificiul, suferința, destinul și măreția sărăciei. La Karl Emonds n-am avut însă niciodată impresia sacrificiului, suferinței, destinului și măreției sărăciei. Cîștiga binișor, și tot ce puteai surprinde la ei din destinul și din măreția sărăciei era iritarea aceea permanentă cauzată de faptul că nu-și putea permite

să plătească o altă locuință care să fie mai potrivită pentru nevoile lui. Cînd mi-am dat seama că tocmai Karl era acela pe care aș fi putut să-l rog să-mi dea bani, am înțeles pe deplin situația în care mă găseam. Într-adevăr, nu mai aveam nici un fenig.

22.

Știam de asemenea că nu voi face o mulțime de lucruri: n-o să mă duc la Roma să vorbesc cu papa, n-o să merg mîine după-masă la *jour*-ul *fixe* al mamei ca să fur țigări, trabucuri și arahide. Nu mai aveam nici măcar puterea să cred că voi face lucrurile astea, așa cum izbutisem să mă conving că tăiasem lemnul împreună cu Leo. Toate eforturile de a reînnoda sforile rupte ale marionetei și de a încerca să mă mișc cu ajutorul lor ar da greș. Probabil că voi ajunge pînă acolo încît să cer bani de la Kinkel, de la Sommerwild și chiar de la sadicul de Fredebeul, care cu siguranță că-mi va pune sub nas o monedă de cinci mărci și mă va sili să țopăi ca să mi-o dea. Voi fi bucuros dacă Monika Silvs mă va invita la cafea, nu pentru că ar fi fost vorba de Monika Silvs, ci pentru că aș fi primit cafeaua pe gratis. Voi chema-o probabil pe tîmpita de Bela Brosen încă o dată la telefon, o voi linguși și-i voi spune că nu mă mai interesează cît de mare e suma, ci că orice sumă, absolut oricare, îmi prinde bine. Pe urmă, într-o bună zi mă voi duce la Sommerwild, și-i voi spune „cu convingere" că sunt plin de căință, că am devenit mai înțelept și că sunt gata să mă convertesc. Pe urmă va veni și lucrul cel mai îngrozitor dintre toate, adică împăcarea cu Marie și Züpfner pe care o va înscena Sommerwild. Dar dacă

mă voi converti, cu siguranță că tatăl meu nu va mai vrea să facă într-adevăr nimic pentru mine. Probabil că așa ceva însemna pentru el cel mai cumplit lucru. Trebuia să mă gîndesc bine ce să fac. Nu trebuia să aleg între *rouge et noir**, ci între brun și negru, adică între cărbuni și biserică. Am să devin ceea ce se așteaptă de atît de multă vreme de la mine: bărbat matur, nu subiectiv ci obiectiv, și gata să-i trîntesc la *Herren-Union* o partidă zdravănă de skat. Mai aveam cîteva șanse: Leo, Heinrich Behlen, bunicul, Zohnerer, care ar face din mine un nenorocit de chitarist. Parcă mă și vedeam cîntînd „Cînd vîntul se joacă în părul tău, știu că ești a mea". Îi cîntasem melodia Mariei, dar ea își astupase urechile și spusese că i se pare îngrozitoare.

Crezusem că împăcarea cu Marie și cu Züpfner ar fi ultimul lucru pe care l-aș face, dar știam că a mă preda în mîinile cuiva prezentîndu-i „Cardinalul" ar fi într-adevăr cel de pe urmă. Și-i mai aveam totuși pe Leo, pe Heinrich Behlen, pe Monika Silvs, pe Zohnerer și pe bunicul, iar farfuria cu supă mă aștepta acasă la Sabine Emonds. Aș mai fi putut cîștiga ceva bani îngrijind copii. M-aș putea chiar obliga în scris să nu dau copiilor ouă. Probabil că așa ceva era de nesuportat pentru o mamă germană. Ceea ce unii numesc importanța obiectivă a artei pe mine nu mă interesează, dar să-mi bat joc de consiliile de supraveghere acolo unde nu există consilii de supraveghere, mi s-ar părea penibil.

Studiasem odată un număr destul de lung, „Generalul", și cînd l-am prezentat, am avut ceea ce în cercurile noastre se cheamă succes; adică cei care trebuiau să rîdă au rîs, iar ceilalți s-au supărat.

* Roșu și negru (în franc., în original).

Cînd după spectacol m-am îndreptat cu pieptul bombat de mîndrie spre garderobă, am observat că mă așteaptă o femeie bătrînă și foarte măruntă. După spectacole sunt întotdeauna supraexcitat și n-o suport decît pe Marie lîngă mine, dar Marie fusese cea care-i dăduse drumul bătrînei în cabină. Încă înainte de a putea închide ușa, ea a început să vorbească spunîndu-mi că și bărbatul ei fusese general, că a căzut în război și că înainte de a muri îi scrisese o scrisoare în care o ruga să nu accepte să primească pensie. „Sunteți încă foarte tînăr, aprecie ea, dar totuși destul de bătrîn ca să înțelegeți"

Spunînd acestea plecă imediat. De atunci n-am mai putut niciodată prezenta „Generalul". Presa care se considera de stînga a scris că probabil m-am lăsat intimidat de reacțiune, cea de dreapta a scris că mi-am dat seama că fac jocul celor de la Răsărit, iar presa care se considera independentă a spus că probabil vreau să mă țin departe de orice radicalism și angajament. Tot ce s-a scris e o tîmpenie. Nu mai puteam prezenta numărul, pentru că m-aș fi gîndit mereu la bătrînica măruntă care, batjocorită de toți probabil că se descurca cu greu. Cînd un lucru nu-mi mai face plăcere, nu încerc să-l continui — dar să explici așa ceva unui ziarist e probabil mult prea complicat. Trebuie să aibă întotdeauna ceva „de adulmecat" și mai există și tipul foarte răspîndit al jurnalistului perfid, care nu poate înțelege niciodată că nu e artist și că nu are nici măcar vocație de a fi un om cu înclinații artistice. În asemenea cazuri, pînă și adulmecatul e lăsat la o parte, și respectivul nu face altceva decît să trăncănească, pe cît cu putință în prezența unor drăguțe de fete tinere, încă destul de naive să ridice în slăvile cerului pe orice neisprăvit doar pentru simplul motiv că își are „forum"-ul la un ziar, și ele cred că dispune de „influență". Există unele forme ciudate și

oficial nerecunoscute de prostituţie cu care, comparată, adevărata prostituţie pare o afacere cinstită şi curată, cel puţin pentru că îţi oferă ceva pentru banii plătiţi.

Chiar şi drumul ăsta, al mîntuirii printr-o dragoste cumpărată, îmi era închis, pentru că nu mai aveam nici un ban. Între timp, Marie îşi încerca în hotelul ei din Roma şalul spaniol, ca să facă onorabil faţă situaţiei ei de „first lady" a catolicismului german. Cînd se va întoarce la Bonn va bea la toate ocaziile ceai, va zîmbi, va face parte din comitete, va deschide expoziţii de „artă religioasă" şi-şi va căuta o „croitoreasă corespunzătoare". Toate femeile care se căsătoresc la Bonn cu persoane oficiale „îşi caută o croitoreasă corespunzătoare".

Marie, ca „first lady" a catolicismului german, cu ceaşca de ceai sau paharul de coctail în mînă: „L-aţi văzut pe micul şi dragul de cardinal care face slujba de dimineaţă în faţa Madonei lui Krögert? Ah, probabil că în Italia pînă şi cardinalii sunt cavaleri. Pur şi simplu — dulce!"

Nu mai puteam nici măcar să şchiopătez, ci doar să mă tîrăsc. M-am tîrît pe balcon să mai inspir din aerul natal, dar nu mi-a ajutat. Eram deja de prea multă vreme la Bonn, de aproape două ore, iar după un asemenea răstimp, aerul din Bonn nu mai e o binecuvîntare.

Mi-a venit în minte că datorită mie Marie a rămas catolică. Avusese nişte crize teribile de credinţă din cauza decepţiilor încercate în legătură cu Kinkel, chiar şi cu Sommerwild, iar un tip ca Blothert ar fi făcut pînă şi din Sfîntul Francisc un ateu. Într-o anumită perioadă, nici măcar nu mai mergea la biserică şi nici nu se mai gîndea să se cunune religios cu mine; fusese cuprinsă de un fel de încăpăţînare şi, deşi cei de acolo o invitau mereu, abia după trei ani de la plecarea noastră din Bonn tre-

cuse iarăşi pe la cerc. Îi spuneam pe atunci că decepţiile nu sunt un motiv. Dacă ea crede în catolicism ca atare, atunci nici o mie de Fredebeuli nu pot să-l distrugă, şi în sfîrşit — aşa i-am spus — mai există Züpfner, pe care eu îl găsesc puţin cam ţeapăn şi nu constituie de loc tipul meu ideal, dar care e un adevărat catolic. I-am spus că există, desigur, încă destui alţi adevăraţi catolici şi i-am enumerat o serie de pastori ale căror predici le ascultasem, i-am amintit de papă, Gary Cooper, Alec Guiness — iar ea se regăsi din nou în credinţă cu ajutorul papei Ioan şi a lui Züpfner. Ciudat, dar pe vremea aceea începu să nu-l mai suporte pe Heinrich Behlen; îl găsea jegos, şi era întotdeauna derutată cînd încercam să vorbesc despre el, aşa că am început să bănuiesc că el încercase să se „apropie" de ea. N-am întrebat-o niciodată, dar bănuiala mea persistă, iar cînd mă gîndeam la gazda lui Heinrich, îmi puteam imagina că încerca să „se apropie" de fete. Gîndul ăsta îmi repugna, dar puteam să-l înţeleg, aşa cum putusem înţelege şi în internat anumite lucruri care-mi repugnau.

Mi-am adus aminte că tocmai eu fusesem acela care îi oferise pe Papa Ioan şi pe Züpfner drept exemple întăritoare în timpul crizei ei de credinţă. Mă comportasem cît se poate de *fair** cu catolicii, şi tocmai lucru ăsta fusese fals, dar pentru mine Marie era catolică într-un fel atît de firesc, de natural, încît dorisem să-şi păstreze această natură. Dacă adormea cumva o trezeam să poată ajunge la timp la biserică. Destul de adesea i-am dat bani de taxi pentru a nu întîrzia şi, atunci cînd ne aflam în regiuni evanghelice, telefonam pentru a-i găsi o biserică catolică, iar ea spusese totdeauna că asta e

* Corect, drept, cinstit (în engl., în original; folosit mai ales în expresia *fair play* definind în sport un joc de o deosebită corectitudine).

„deosebit“ de drăguț din partea mea; mai tîrziu, ar fi trebuit însă să iscălesc hîrtia aia îngrozitoare, să-i dau *în scris* că viitorii noștri copii vor primi o educație catolică. Vorbisem adeseori despre copiii noștri. Mă bucurasem foarte mult la gîndul lor, pe atunci stăteam parcă de vorbă cu copiii mei, îi țînusem parcă deja în brațe, le bătusem cîte un ou crud în lapte, și mă neliniștea doar faptul că vom locui în hoteluri, iar în hoteluri doar copiii milionarilor și ai regilor sînt tratați de obicei bine. Copiilor care nu sunt de milionari sau de regi, în special băieților, li se strigă de la început „Aici nu ești acasă!“

Asta-i o triplă jignire, pentru că presupune că acasă te porți ca un porc, că te simți bine numai atunci cînd te porți ca un porc, și, în sfîrșit, că n-ai voie cu nici un preț să te simți bine dacă ești copil. Fetițele au șansa de a fi considerate „dulci“ și ca urmare să fie bine tratate, dar la băieți se răstește toată lumea dacă părinții nu sunt de față. Pentru germani, orice băiat e un copil necrescut, iar adjectivul „necrescut“ s-a contopit pur și simplu cu substantivul. De i-ar veni cuiva ideea să cerceteze limbajul folosit de cei mai mulți părinți în conversațiile cu copiii lor, ar ajunge la concluzia că acela al revistelor ilustrate, dacă le-ai compara, e aproape la fel de bogat ca Dicționarul fraților Grimm. Nu va dura mult și părinții germani vor vorbi cu copiii lor doar în limbaj Kalick: oh, ce drăguț, oh, ce îngrozitor; din cînd în cînd, de dragul nuanțării, vor mai include și „Gura!“ sau „Asta încă n-o poți înțelege!“ Vorbisem cu Marie chiar și despre îmbrăcămintea copiilor, ea era pentru „pelerine de ploaie cu un croi plăcut și în culori deschise“, iar eu pentru hanorace, pentru că mă gîndeam că un copil îmbrăcat într-o pelerină cum o descria Marie nu s-ar fi putut juca într-o băltoacă, în timp ce hanoracul se pretează la jocul în apă. Ea — mă gîndeam întot-

deauna mai întîi la o fetiță — ar fi fost călduros îmbrăcată, dar ar fi avut picioarele libere, așa ca atunci cînd va arunca pietre în baltă stropii să nu atingă paltonul, ci doar picioarele, iar cînd se va juca cu o cutie de tablă în băltoacă, lăsînd apoi să se scurgă apa murdară din ea, să nu fie absolut obligatoriu să-și murdărească hainele, și în orice caz, șansa de a-și murdări doar picioarele să fie mai mare. Marie era de părere că o pelerină deschisă la culoare o va face tocmai să fie mai atentă, iar problema dacă copilul nostru va avea voie sau nu să se joace prin băltoace n-a fost elucidată niciodată pe deplin. Marie zîmbea întotdeauna și spunea „Să așteptăm mai bine!".

Dacă va avea copii cu Züpfner, nu-i va putea îmbrăca nici în hanorac și nici într-o pelerină de ploaie deschisă la culoare, ci va trebui să-i lase să umble neîmbrăcați, pentru că discutasem despre toate felurile posibile de paltoane. Vorbisem și despre chiloții scurți sau lungi, despre rufăria de corp, șosete, ghete. Trebuia să-și lase copiii să umble goi prin Bonn, dacă nu vroia să aibe senzația că e o tîrfă sau o trădătoare. Nu știam nici ce le va da de mîncare copiilor, întrucît vorbisem despre toate felurile și metodele de hrănire și convenisem că nu vroiam să avem copii ghiftuiți, copii în care înfunzi sau torni în permanență cir ori lapte. Nu vroiam să-i silesc pe copii să mănînce, deoarece mă scîrbise văzînd-o pe Sabine Emonds cum își îndopa primii doi copii, în special pe cel mai mare pe care Karl îl botezase, în mod inexplicabil, Edeltrud. Din cauza discutabilei probleme a oului mă certasem chiar și cu Marie; ea era împotriva ouălor, iar cînd am vorbit despre asta, susținu că așa ceva e o hrană pentru oamenii bogați, pe urmă se înroși, și eu a trebuit s-o împac. Eram obișnuit să fiu tratat altfel decît ceilalți doar pentru că proveneam din familia Schnier,

cei cu cărbunii, iar Marie amintise doar de două ori ceva prostesc în legătură cu asta. Întîia oară în acea primă zi cînd coborîsem după ea în bucătărie, și atunci cînd discutasem despre ouă. E îngrozitor să ai părinți bogați, și e infinit mai îngrozitor cînd nu te-ai bucurat de nici un avantaj de pe urma acestei bogății. La noi acasă se serviseră foarte rar ouă pentru că mama le considera ca „absolut dăunătoare". Pentru Edgar Wieneken era la fel de penibil, dar în sens invers; era prezentat peste tot ca fiu de muncitor, fuseseră chiar preoți, care atunci cînd le fusese prezentat exclamaseră „Un autentic copil de muncitor!"

Suna de parcă ar fi spus: ia uitați-vă, nu are coarne, și pare și destul de inteligent. Și asta constituie o problemă rasială pe care Comitetul central al mamei ar trebui s-o ia odată în discuție. Singurii oameni care nu luau în considerare de unde proveneam erau familia Wieneken și tatăl Mariei. Nici nu mă înfierau că proveneam din familia Schnier, dar nici nu-mi ridicau osanale pentru asta.

23.

M-am trezit că încă tot mai stăteam pe balcon, uitîndu-mă la oraș. M-am apucat de balustradă, genunchiul mă durea îngrozitor, dar marca pe care o aruncasem mă neliniștea. Aș fi dorit să o recapăt, dar nu puteam ieși acum în stradă, pentru că Leo trebuia să sosească din clipă în clipă. Odată și odată trebuiau totuși să termine și ei cu prunele, frișca și rugăciunea de mulțumire pentru masă. Nu puteam descoperi marca jos, în stradă; era destul de departe pînă acolo, și doar în povești banii lucesc

atît de tare, încît îi poți descoperi imediat. Era pentru prima dată că-mi părea rău de ceva în legătură cu banii. Îmi părea rău de marca asta care însemna douăsprezece țigări, două bilete de tramvai, un cîrnăcior cu pîine. Fără căință, dar cu o oarecare părere de rău mă gîndeam la suplimentele de tren și de clasă pe care le plătisem pentru bunicuțele din *Saxonia de jos, cu părerea de rău cu care te gîndești* la sărutările date unei fete, căsătorite pe urmă cu altul. Nu-mi făceam prea mari iluzii în legătură cu Leo, pentru că el are păreri foarte ciudate despre bani, asemănătoare cu opiniile unei călugărițe despre „dragostea conjugală".

În stradă nu se vedea strălucind nici o monedă, deși totul era luminat feeric, ci doar mașini, tramvaie, autobuze și cetățeni ai Bonnului. Speram ca marca să fi căzut pe acoperișul unui tramvai și că va fi găsită cîndva, undeva într-un depou.

Desigur că aș fi putut să mă arunc și la sînul bisericii evanghelice. Dar cînd mă gîndeam la „sîn", mă treceau fiorii. M-aș fi putut arunca la pieptul lui Luther, dar nu la „sînul bisericii evanghelice". Dacă deja mă prefăceam, atunci vroiam s-o fac cu succes și să am cît mai multă plăcere în asta. Mi-ar face plăcere să mă prefac că sunt catolic, m-aș „ține la o parte" o jumătate de an, pe urmă aș începe să mă duc la predicile de seară ale lui Sommerwild, pînă ce aș începe să colcăi de catoloni ca o rană infectată de bacili. Dar în felul ăsta voi pierde și ultima șansă de a ajunge în grațiile tatei și de a semna cecuri într-un birou al societăților carbonifere. Poate că mama m-ar prezenta Comitetului central și mi-ar oferi posibilitatea să-mi prezint acolo teoriile mele despre rase. Voi pleca în America și voi ține, în chip de exemplu viu, în fața cluburilor pentru femei, conferințe despre căința tineretului german. Numai că nu aveam de ce să fiu plin de căință și ar fi tre-

buit să mă prefac că sunt plin de căință. Aș fi putut să le povestesc cum îi aruncasem lui Herbert Kalick cenușă de pe terenul de tenis în ochi, cum mă închiseseră în baraca pentru ținte și cum pe urmă fusesem judecat de către Kalick, Brühl și Lövenich. Dar dacă aș fi povestit lucrurile astea, deja ar fi însemnat să mă prefac. Nu puteam descrie momentele acelea și să mi le agăț ca pe niște medalii de gît. Toți poartă medaliile primite, pentru momentele lor eroice, la gît sau pe piept. Faptul de a te agăța de trecut e prefăcătorie, pentru că nimeni nu poate înțelege momentele acelea, ca de exemplu felul în care Henriette, cu pălăriuța ei albastră, șezuse în tramvai și pe urmă plecase să apere sfîntul pămînt german de lîngă Leverkusen împotriva yankeilor evrei.

Nu, cea mai sigură prefăcătorie, și care totodată mi-ar face cea mai mare plăcere, ar fi să „mizez pe cartea catolică". Aici toate numerele sunt cîștigătoare.

Am mai aruncat o privire pe deasupra acoperișurilor universității, spre pomii din Hofgarten. Aici, pe dealurile dintre Bonn și Godesberg va locui Marie. Bun. Era mai bine să mă aflu în apropierea ei. Ar fi prea ușor pentru ea dacă ar ști că sunt mereu plecat din Bonn. Trebuie să se gîndească tot timpul că m-ar putea întîlni și să roșească de fiecare dată de rușine cînd se va gîndi cît de necurată îi e existența, iar dacă mă voi întîlni odată cu ea și cu copiii ei, iar aceștia vor purta hanorace, pelerine sau lodene, să i se pară dintr-odată că sunt goi.

Se vorbește în oraș, scumpă doamnă, că vă lăsați copiii să umble goi pe stradă. Cred că mergeți prea departe. Și ați uitat atunci, cînd cu interviul, să faceți acea mică precizare, stimată doamnă, chiar

într-un loc atît de esențial, cînd spuneați că iubiți doar un singur bărbat; ar fi trebuit să spuneți că e vorba de soțul dumneavoastră. Se vorbește, de asemenea, că rîdeți de ura surdă pe care fiecare de aici o nutrește pentru cel pe care-l numesc Bătrînul. Găsiți că toți îi seamănă într-un mod înspăimîntător. În sfîrșit, găsiți că toți se consideră la fel de neînlocuit ca și el, și că toți citesc romane criminale. Desigur, coperțile romanelor criminale nu se potrivesc cu locuințele aranjate cu atîta gust. Danezii au uitat să extindă stilul lor și asupra coperților de romane criminale. Finlandezii vor fi atît de șmecheri încît să caute ca ele să se potrivească cu scaunele, fotoliile, paharele și cratițele lor. Chiar și la Blothert acasă se găsesc romane criminale, în orice caz nu fuseseră destul de bine ascunse în seara aceea cînd le-a fost vizitată locuința.

Mereu în întuneric, stimată doamnă, în cinematografe și biserici, în camere întunecoase, ascultînd muzică bisericească, ferindu-vă de terenurile însorite de tenis. Se aud o mulțime de șoapte. Cîte treizeci, patruzeci de minute de spovedanie la catedrală. Mînia abia stăpînită în ochii celor ce așteaptă. Dumnezeule, ce are iasta de-i trebuie atîta timp pentru spovedanie? Doar are cel mai drăguț, amabil și cinstit bărbat. Într-adevăr cumsecade. O fetiță mică și dulce și două mașini.

Nerăbdarea nervoasă din spatele stranei de spovedanie, nesfîrșita trăncăneală în șoaptă despre iubire, căsnicie, datorie, dragoste și în sfîrșit întrebarea „Nici măcar nu vă îndoiți de credință? Dar ce vă lipsește atunci, fiica mea?"

Nu poți să spui, nici măcar să gîndești, ceea ce eu știu. Îți lipsește un clovn, denumirea oficială a profesiunii: comic — și care nu e enoriașul nici unei parohii.

M-am tîrît de pe balcon în baie pentru a mă machia. Fusese o greşeală să stau şi să rămîn în faţa tatălui meu nemachiat, dar nu putusem bănui că va veni în vizită. Leo fusese întotdeauna atît de dornic să cunoască adevărata mea părere, adevărata mea faţă, adevăratul meu eu. Îi era totdeauna frică de „măştile" mele, de jocul meu, de ceea ce el numea „neserios" chiar şi atunci cînd nu eram machiat. Geamantanul în care se găseau fardurile era încă pe drum între Bochum şi Bonn. Cînd am deschis dulăpiorul alb din peretele băii, era prea tîrziu. Trebuia să mă fi gîndit înainte cît sentimentalism ucigător pot cuprinde unele lucruri. Nu se mai găseau în el nici tuburile şi cutiuţele, nici sticluţele şi fardurile Mariei, iar faptul că nu se mai găsea *nimic* era tot atît de rău ca şi dacă aş mai fi găsit un tub sau o cutiuţă de ale ei. Totul dus. Poate că Monika Silvs fusese atît de milostivă să le împacheteze şi să le ducă de acolo. M-am uitat în oglindă; ochii mei erau cu desăvîrşire goi şi era pentru prima dată că nu aveam nevoie ca mai întîi să mă pregătesc pentru a-i simţi goi, ca să joc pe urmă o jumătate de oră gimnastica feţei. Era faţa unui sinucigaş şi cînd am început să mă fardez, faţa mi se prefăcu în masca unui mort. Mi-am uns-o cu vaselină şi am rupt un tub pe jumătate uscat de fard alb, am stors ce se mai găsea în el şi m-am fardat pe toată faţa cu alb. N-am făcut nici măcar o linie neagră, nici un punct roşu; totul era alb chiar şi peste sprîncene mă unsesem cu fardul cel alb, părul îmi arăta ca o perucă, gura nefardată era de culoare închisă, aproape vînătă, ochii albaştri deschis, ca un cer împietrit, şi tot atît de goi ca ai unui cardinal care nu vrea şi nu poate recunoaşte că şi-a pierdut de mult credinţa. Nici măcar nu-mi era frică de mine. Cu o asemenea faţă puteam face carieră, puteam chiar să încep să mă prefac a crede în acel lucru care dintre

toate prostiile și nedumeririle lor îmi erau relativ cele mai simpatice: acel lucru în care credea Edgar Wieneken. Lucrul ăsta cel puțin n-o să aibă un gust plăcut, în lipsa lui de gust era cel mai cinstit între toate lucrurile astea necinstite, cel mai mic dintre păcatele cele mici. Există deci între negru, cafeniu și albastru încă o alternativă, pe care dacă ai numi-o *roșu* n-ar fi nici prea eufemistic, nici prea optimist; era cenușiul cu luciri blînde din roșeața aurorii. O cuculoare tristă pentru un lucru trist, în care totuși poate era loc pentru un clovn care se făcuse vinovat de cel mai mare păcat al unui clovn, adică să trezească mila. Neplăcut era însă faptul că pe Edgar nu l-aș fi putut îmbrobodi, față de el nu mă puteam preface. Eu eram singurul lui martor că făcuse într-adevăr o sută de metri doar în 10,1 secunde, iar el era unul dintre puținii care mă luaseră întotdeauna așa cum eram, cărora le apărusem întotdeauna astfel cum eram. Și el nici nu avea alt crez decît acela în anumiți oameni. Alții credeau în mai mult decît în oameni, de exemplu în Dumnezeu, în bani abstracți, în stat și în Germania. Edgar nu. Îl făcusem să se simtă destul de prost atunci cînd luasem taxiul. Acum îmi părea rău și-mi dădeam seama că ar fi trebuit să-i explic de ce o făcusem. Era singurul căruia îi datoram vreo explicație. M-am îndepărtat de oglindă. Îmi plăcea; nu mă gîndeam nici un moment că eu eram cel pe care-l văzusem. Nu mai era un clovn, ci un mort care juca rolul unui mort.

Am șchiopătat pînă în dormitor, în care încă nu intrasem temîndu-mă de rochiile Mariei. Cele mai multe i le cumpărasem chiar eu și tot eu fusesem acela care discutase modificările necesare cu croitoreasa. Marie poate purta aproape toate culorile în afară de roșu și negru, poate purta chiar și cenușiu, fără să dea impresia de monotonie. Rozul îi stă

foarte bine, la fel verdele. Aș fi putut cîștiga probabil bani în branșa modei feminine, dar pentru cineva care e monogam și nu e pervers asta ar fi o tortură prea cumplită. Cei mai mulți bărbați dau pur și simplu banii soțiilor lor și le recomandă să se conducă după „capriciile modei". Dacă e la modă culoarea violet, atunci toate femeile astea doldora de cecuri poartă violet, iar dacă la o petrecere mai multe femei care „dau ceva pe ele" apar în violet, totul arată ca o adunare generală de episcopi feminini, trezită cu greu la viață. Există doar puține femei cărora le stă bine violetul. Mariei i se potrivește însă. Pe cînd mai eram încă acasă a apărut dintr-o dată moda rochiilor-sac, și toate bietele curci cărora bărbații lor le porunciseră să se îmbrace „reprezentativ" țopăiau în rochii-sac la *jour*-ul *fixe* al mamei. De cîteva femei îmi părea cu deosebire rău, mai ales de soția înaltă și masivă a unuia dintre mulții președinți; îmi venea să mă duc la ea și s-o înfășor în ceva — o față de masă sau o perdea — ca într-o mantie a îndurării. Soțul ei, cîinele ăla stupid, nu observa nimic, nu vedea nimic, nu auzea nimic, iar dacă te miri cine ar fi decretat cămășile de noapte roz ca ultimul strigăt al modei, n-ar fi șovăit să-și trimită nevasta astfel gătită la piață. În ziua următoare, ținu în fața a o sută de pastori evanghelici o conferință despre cuvîntul „a recunoaște" în căsnicie. Probabil că nici măcar nu știa că nevastă-sa are genunchi mult prea ascuțiți pentru a purta rochii scurte.

Am deschis repede ușa șifonierului, ca să evit să mă văd în oglindă. Nu mai rămăsese nimic de la Marie în dulap, nimic, nici măcar un șan pentru pantofi sau un cordon, așa cum le lasă uneori femeile. Nici măcar mirosul parfumului ei. Ar fi trebuit să se milostivească și să ia și hainele mele, să le dăruiască sau să le ardă, dar ele mai atîrnau încă

acolo: un pantalon verde din stofă de Manchester, pe care nu-l purtasem niciodată, o jachetă neagră de tweed, cîteva cravate, iar pe polița de jos trei perechi de pantofi. În sertarul cel mic aș fi găsit de asemenea totul: butonii de manșetă și balenele pentru guler, șosete și batiste. Trebuia să-mi fi imaginat asta, pentru că atunci cînd e vorba de avere, creștinii sunt neînduplecați și drepți. Nu era nevoie să deschid sertarul, că precis se afla acolo tot ce era al meu, iar ce era al ei dispăruse. Cît de bine ar fi fost să fi luat și boarfele mele, dar totul era în dulapul nostru în ordine, corect într-un fel de-a dreptul ucigător. Desigur că și Mariei îi fusese milă cînd luase tot ce-mi putea aminti de ea și desigur că plînsese, lacrimi din acelea ale femeilor din filmele despre divorțuri, cînd spun „Timpul care l-am petrecut cu tine nu-l voi uita niciodată".

Dulapul dereticat și curat (cineva îl șterse chiar și de praf) însemna pentru mine cel mai rău lucru pe care-l putuse lăsa. Era ordonat, imparțial, iar lucrurile mele separate de ale ei. Dulapul dădea impresia unei operații reușite. Nu se mai găsea nimic de-al ei, nici măcar un nasture rupt de pe o bluză. Am lăsat ușa deschisă, ca să evit să mă văd în oglindă, m-am tîrît înapoi în bucătărie, îmi vîrîi sticla de coniac în buzunarul vestonului, m-am întors în cameră, m-am culcat pe divan și mi-am tras în sus cracul pantalonului. Genunchiul era umflat tare, dar durerea începuse să mă mai lase de îndată ce m-am culcat. În cutie mai erau patru țigări, mi-am aprins una din ele.

Am început să reflectez ce ar fi fost mai rău: dacă Marie și-ar fi lăsat hainele aici, sau dacă era mai rău așa cum procedase, curățînd și dereticînd totul, nelăsînd nici măcar un bilet cu „Timpul pe care l-am petrecut cu tine nu-l voi uita niciodată".

Probabil așa era mai bine, și totuși ar fi trebuit să lase măcar un nasture rupt sau un cordon sau să ia întregul dulap și să-i dea foc.

Cînd sosise vestea despre moartea Henriettei, la noi acasă tocmai se punea masa. Anna lăsase pe bufet, în inelul lui galben, șervetul Henriettei, care încă nu trebuia dat la spălat. Cu toții ne-am uitat la el, se mai observa puțină marmeladă și o mică pată cafenie, probabil de supă sau de sos. Pentru prima dată am simțit ce îngrozitoare sunt obiectele pe care ți le lasă cineva care pleacă sau moare. Mama încerca, într-adevăr, să mănînce; cu siguranță, asta trebuia să însemne că viața merge mai departe sau ceva asemănător. Dar eu știam că nu e adevărat, nu viața merge mai departe, ci moartea. I-am smuls lingura de supă din mînă, am fugit în grădină, pe urmă am revenit în casă, unde gemetele și strigătele erau în toi. Maică-mea își opărise fața cu supa fierbinte. Am urcat în fugă în camera Henriettei, am deschis geamul și am aruncat tot ce mi-a căzut în mînă în grădină: cutiuțe și haine, păpuși, pălării, pantofi, caschete, iar cînd am deschis sertarele am găsit lenjeria ei de corp, și printre rufe lucrușoare ciudate care-i fuseseră cu siguranță dragi: spice uscate, pietre, flori, petece de hîrtie și pachete întregi de scrisori, legate cu panglici roz. Pantofii de tenis, rachetele, trofeele cîștigate și tot pe ce am mai putut pune mîna le-am aruncat în grădină. Leo mi-a spus după aceea că arătam ca un „apucat" și că totul se întîmplase foarte repede, nespus de repede, așa că nimeni n-a putut interveni. Am răsturnat sertare întregi, de-a dreptul în grădină, pe urmă am alergat în garaj și am adus bidonul greu cu benzina de rezervă, i-am răsturnat conținutul peste lucrurile Henriettei și le-am dat

foc; am adunat cu piciorul tot ceea ce încă nu fusese cuprins în flăcări, am căutat toate petecele și bucățelele de hîrtie, florile uscate, spicele și pachetele de scrisori și le-am împins în foc. Am fugit în sufragerie, am luat șervetul cu inelul lui, de pe bufet, și l-am aruncat și pe el în foc! Leo mi-a spus mai tîrziu că totul n-a durat nici măcar cinci minute, și înainte ca cineva să poată bănui ce se întîmplă, focul se și înălțase în sus iar eu aruncasem totul în el. Apăru chiar și un ofițer american, care-și imagina că ardeam material secret și acte ale Marelui stat major german. Cînd sosi însă, totul fusese deja pîrjolit, totul arăta negru, groaznic și mirosea urît; cînd se aplecă și vru să apuce un pachet de scrisori l-am lovit peste mînă și am turnat restul de benzină care se mai afla în bidon peste flăcări. Mai tîrziu apărură chiar și pompierii cu furtunurile lor caraghios de groase, iar în fundal cineva urlă cu o voce caraghios de înaltă, cea mai caraghioasă comandă pe care am auzit-o: „Apă, marș!"; nu se jenară să împroaște cu furtunurile lor biata grămadă de lucruri carbonizate, și pentru că rama unei ferestre fusese atinsă puțin de flacără, unul își îndreptă furtunul spre geam; înăuntru totul plutea, iar mai tîrziu parchetul prinse să se desprindă, iar mama începu să urle din pricina parchetului stricat și telefonă diverselor societăți de asigurare să afle dacă stricăciunile trebuiau considerate ca fiind produse de apă sau de foc, sau dacă chestiunea intra în competența celor de la asigurările de bunuri materiale.

Am tras o dușcă din sticlă, am pus-o înapoi în buzunarul hainei și mi-am pipăit genunchiul. Dacă stăteam culcat, mă durea mai puțin. Dacă voi fi rezonabil și mă voi concentra puțin, durerea o să cedeze. Puteam să-mi fac rost de o ladă goală de portocale, și așezîndu-mă în fața gării, să cînt

Litania Lauretană acompaniindu-mă la chitară. O să-mi așez — ca din întîmplare — pălăria sau șapca lîngă mine pe o scară, iar dacă îi va veni cuiva ideea să arunce ceva în ea, vor prinde inimă și alții și-l vor urma. Aveam nevoie de bani, pentru că nici măcar țigări nu prea mai aveam. Cel mai bine ar fi să așez o monedă de zece fenigi și cîteva de cinci în pălărie. Sigur că Leo îmi va aduce măcar atît. Mă și vedeam șezînd acolo, cu fața plină de fard alb profilîndu-se pe fațada întunecată a gării, cu un tricou albastru, cu jacheta mea neagră și cu pantalonii verzi din stofă de Manchester și încercînd să întrec cu vocea mea zgomotul străzii: *Rosa mystica — ora pro nobis — turris Davidica — ora pro nobis — virgo fidelis — ora pro nobis.** Voi fi acolo și cînd va veni trenul de la Roma, aducînd-o pe a mea *coniux infidelis*** împreună cu soțul ei cel catolic. Ceremonia căsătoriei prilejuise, desigur, o mulțime de probleme penibile, pentru că Marie nu era nici văduvă, și nici divorțată, și lucrul ăsta îl știam din întîmplare foarte bine — nu era nici fecioară. Sommerwild își smulsese probabil părul, pentru că o cununie fără văl îi dădea peste cap principiile estetice. Sau aveau poate prescripții liturgice speciale pentru fetele căzute în păcat și pentru fostele concubine ale clovnilor? Ce și-o fi imaginat episcopul care i-a cununat? Căci de bună seamă îi cununase măcar un episcop. Marie mă tîrîse odată la o biserică în care servea un episcop și fusesem impresionat de acea scoatere și punere a mitrei pe cap, legarea cordonului alb, scoaterea lui, punerea toiagului episcopal într-o parte și în alta, legarea cordonului roșu și scoaterea celui alb. Ca natură

* În latină, în original: Trandafir mistic, roagă-te pentru noi, Turn al lui David, roagă-te pentru noi, Fecioară credincioasă, roagă-te pentru noi.

** În latină, în original: aici: soție necredincioasă.

sensibilă de artist am simţ pentru această estetică a repetării.

Mă gîndeam şi la pantomima mea despre cheie. Puteam să-mi fac rost de plastelină, să presez în ea o cheie, să torn pe urmă apă în adîncitura formată, să o pun în frigider şi să-mi pregătesc în felul ăsta cîteva chei; se putea de asemenea, cu siguranţă să fac rost şi de un mic frigider transportabil în care să-mi pregătesc cheile pentru numărul din fiecare seară, chei care trebuiau pe urmă să se topească în timpul spectacolului în mîna mea. Probabil ar fi ieşit ceva din asta, dar pentru moment nu-mi convenea; era prea complicat şi mă făcea să depinde de recuzită şi de tehnică, iar dacă unul dintre maşinişti va fi fost înşelat în război de cineva din ţinutul Rinului, putea să lase deschisă uşa frigiderului, făcîndu-mi imposibilă reprezentaţia. Cealaltă variantă era mult mai bună: cu faţa vopsită în alb şi şezînd pe treptele gării din Bonn, cîntînd *Litania Lauretană* şi făcînd cîteva acorduri la chitară. Lîngă mine — pălăria pe care o purtasem înainte, la imitaţiile după Chaplin; îmi lipseau doar monedele de momeală; o monedă de zece fenigi ar fi bună, una de zece şi una de cinci încă mai bine, dar cel mai bine ar fi cu trei monede: una de zece, una de cinci şi una de doi fenigi. Oamenii trebuiau să-şi dea seama că nu eram un fanatic religios care să dispreţuiască o ofrandă modestă şi trebuiau să priceapă că orice ban, chiar şi o monedă de cupru, era binevenit. Mai tîrziu aş fi pus în pălărie şi o monedă de argint, să arăt că sumele mari sunt şi ele nu numai de dorit, dar chiar că unii le dăruiesc. Voi pune chiar şi o ţigară în pălărie, pentru că mulţi scot mai uşor pachetul de ţigări decît punga cu bani. Desigur, cîndva trebuia să apară şi cineva care să pună în aplicare principiile ordinii şi-mi va cere autorizaţia de a

cînta pe stradă, sau va apare cineva din comitetul central al organizaţiilor pentru combaterea blasfemiei, care se va lega de partea religioasă a ceea ce ofeream eu. Pentru cazul că voi fi întrebat de autorizaţie, îmi voi lua cu mine un cărbune cu inscripţia „Încălziţi-vă cu Schnier", pe care o cunoştea orice copil. Voi sublinia cu cretă roşie „Schnier" şi voi pune poate şi un H în faţa lui. Asta ar fi o carte de vizită cam nepractică, dar care mi-ar aduce folos: Iertaţi-mă, dar sunt un Schnier. Tatăl meu ar putea face într-adevăr ceva pentru mine şi n-ar trebui să dea nici măcar un ban din buzunar. Mi-ar putea face rost de o autorizaţie de cîntăreţ ambulant. Trebuia doar să-l cheme la telefon pe primarul şef, sau să-i vorbească despre asta pe cînd ar juca skat la „Herren-Union". Atît trebuia să facă pentru mine. Atunci aş putea şedea pe treptele gării aşteptînd trenul de la Roma. Dacă Marie trecea pe lîngă mine fără să mă îmbrăţişeze, îmi mai rămînea totuşi sinuciderea. Mai tîrziu. Şovăiam să mă gîndesc la sinucidere dintr-un motiv pentru care alţii m-ar putea bănui îngîmfat: vroiam să mă păstrez pentru Marie. S-ar fi putut despărţi de Züpfner şi atunci am fi fost în situaţia ideală a lui Besewitz, pentru că ea putea rămîne concubina mea, fiindu-i cu neputinţă să se despartă de Züpfner din cauza nerecunoaşterii divorţului de către catolici. Atunci aş fi putut din nou să mă las descoperit de către televiziune, să-mi cîştig o nouă glorie, iar biserica va închide ochii. Pe mine nu mă interesa în mod deosebit să mă căsătoresc şi religios cu Marie, aşa că nu va fi nevoie să folosească nici măcar artileria grea a exemplului lui Henric al VIII-lea.

Mă simţeam mai bine. Genunchiul începuse să se dezumfle, durerea de cap şi melancolia mai persistau, dar ele îmi sunt tot atît de familiare ca şi

gîndul morții. Un artist are mereu moartea lîngă sine, așa cum un bun preot își are breviarul. Știu chiar precis ce se va întîmpla după moartea mea. Nu voi fi scutit de înmormîntarea în cripta familiei Schnier. Mama va plînge și va susține că ea a fost singura care m-a înțeles vreodată. După moartea mea va povesti tuturor „cum fusese întradevăr Hans al nostru". Pînă în ziua de azi, și probabil în vecii vecilor, e ferm convinsă că sunt „senzual" și „avid de bani". Va spune „Da, Hans al nostru a fost foarte talentat, dar din păcate era senzual și avid de bani, și din păcate și foarte nedisciplinat. Dar era atît de talentat, atît de talentat!"

Sommerwild va spune „Bunul nostru Schnier, minunat, formidabil — din păcate avea însă față de clerici resentimente care nu puteau fi combătute și n-avea nici simț pentru metafizică".

Lui Blothert îi va părea rău că n-a luptat pentru introducerea mai devreme a pedepsei cu moartea, să mă poată executa în public. Pentru Fredebeul voi fi un „tip care nu poate fi înlocuit", dar fără nici un fel de consecințe sociologice. Kinkel va plînge, sincer și fierbinte, va fi cu desăvîrșire zguduit, dar prea tîrziu. Monika Silvs va suspina ca și cum ar fi văduva mea, și-i va părea rău că n-a venit, cînd am rugat-o, imediat la mine să-mi pregătească omleta. Marie nu va crede pur și simplu că am murit, îl va părăsi pe Züpfner și va rătăci din hotel în hotel întrebînd de mine. În zadar însă.

Tatăl meu va putea gusta din plin tragismul și se va căi că nu mi-a lăsat pe ascuns cîteva bancnote pe șifonier atunci cînd plecase. Karl și Sabine vor plînge fără jenă, într-un fel care celorlalți participanți la înmormîntare li se va părea inestetic. Sabine își va vîrî pe ascuns mîna în buzunarul lui Karl, pentru că din nou își va fi uitat batista. Edgar

se va simți obligat să-și stăpînească lacrimile; va merge probabil după înmormîntare în parcul nostru și va străbate încă odată distanța aia de o sută de metri; se va reîntoarce pe urmă la cimitir și va pune un buchet mare de trandafiri lîngă lespedea cu numele Henriettei. În afară de mine nu știe nimeni că era îndrăgostit de ea, după cum nimeni nu știe că toate scrisorile ei pe care le arsesem purtau în spate, ca destinatar, inițialele E. W. Voi mai lua cu mine în mormînt și un alt secret, și anume că am văzut-o o dată pe mama mergînd pe ascuns în cămara de alimente din pivniță, tăindu-și o bucată groasă de șuncă și mîncînd-o acolo jos, în picioare, cu degetele, în pripă. Nu mă îngrozise lucrul ăsta, ci mă simțisem mai degrabă surprins, fiind mai curînd înduioșat decît scîrbit. Mersesem în pivniță să caut prin geamantane mingi de tenis vechi, deși n-aveam voie, iar cînd am auzit pași am stins lumina și am văzut-o luînd de pe raft un borcan cu gem de mere, punîndu-l pe urmă la loc, am văzut doar cotul care i se mișca pe cînd tăia, pe urmă și-a înfundat în gură bucata rulată de șuncă. N-am pomenit și nici nu voi pomeni vreodată despre asta. Secretul meu se va odihni sub o placă de marmoră din cavoul familiei Schnier. Inexplicabil de ciudat, îi iubesc pe cei din specia căreia îi aparțin și eu, adică pe oameni.

Cînd moare cineva din specia mea, mă simt trist. Aș plînge pînă și la mormîntul mamei mele. La cel al bătrînului Derkum nu mă putusem stăpîni și începusem să arunc tot mai mult pămînt peste lemnul sicriului. Am auzit șoptindu-se în spate că așa ceva nu se cade — dar am azvîrlit mai departe pămîntul, pînă cînd Marie îmi luă lopata din mînă. Nu mai dorisem să revăd prăvălia sau casa și nu vroisem nici să am vreo amintire de la el. Nimic.

Marie era însă rațională, vîndu prăvălia și puse bani deoparte „pentru copiii noștri".

Am putut merge fără să șchiopătez în hol și să-mi iau chitara. I-am scos husa, am împins două fotolii unul în fața celuilalt, am tras telefonul lîngă mine, m-am așezat din nou și am acordat chitara. Cele cîteva sunete îmi făcură bine. Cînd am început să cînt, m-am simțit aproape bine. *Mater amabilis — mater admirabilis, —* iar *ora pro nobis** îl intonam doar la chitară. Îmi plăcea. Cu chitara în mînă, cu pălăria lîngă mine și cu adevărata mea față voi aștepta trenul de la Roma. *Mater boni consilii***. Marie îmi spusese, cînd mă întorsesem cu banii de la Edgar Wieneken, că nu ne vom mai despărți niciodată, niciodată. „Pînă cînd moartea ne va despărți!"

Nu murisem încă. Doamna Wieneken spunea „Cel ce există, trăiește încă", și „Cui încă îi mai e poftă de ceva, nu e pierdut". Cîntam și-mi era foame. Un lucru pe care nu mi-l puteam imagina deloc era că Marie devenise sedentară. Mersesem împreună dintr-un oraș într-altul, dintr-un hotel într-altul, iar dacă rămîneam undeva cîteva zile, spunea „Geamantanele deschise se uită la mine ca niște guri care vor să fie umplute". Umpleam gurile geamantanelor, iar dacă eu trebuia să rămîn undeva cîteva săptămîni, ea rătăcea prin orașele acelea de parcă ar fi fost orașe dezgropate. Cinematografe, biserici, ziare neserioase, „Nu te supăra, frate". Vroia să ia într-adevăr parte la ridicarea în rangul de cavaler de Malta a soțului ei, la Marele oficiu superior, sărbătorește ornat, printre cancelari și președinți? Vroia să scoată cu propriile-i

* În latină, în original: Maică bună, Maică minunată... roagă-te pentru noi.

** Maica poveților bune.

mîini, cu ajutorul fierului de călcat, petele de ceară de pe costumul lui de cavaler al Ordinului? E o chestiune de gust, Marie, dar nu e gustul tău. E mai bine să ai încredere într-un clovn necredincios, care te scoală îndeajuns de devreme, să ajungi la timp la slujba de dimineață, și care, în caz de nevoie, îți plătește taxiul pînă la biserică. Iar tricoul meu albastru nu trebuie să-l speli niciodată.

24.

Cînd sună telefonul mă simții cîteva momente derutat. Îmi încordasem atenția ca nu cumva să nu aud soneria de la ușă, să-i pot deschide lui Leo. Am pus jos chitara, m-am uitat la aparatul care suna, am ridicat receptorul și am spus

— Alo?

— Hans? întrebă Leo.

— Da, i-am răspuns. Bine că vii.

Tăcu, tuși ușor în mînă. Nu-i recunoscusem imediat vocea.

— Am banii pentru tine.

Banii suna ciudat. Leo are concepții foarte bizare despre bani. Nu are aproape nici un fel de necesitate personală, nu fumează, nu bea, nu citește edițiile de seară ale ziarelor și nu merge la film decît dacă cel puțin cinci persoane în care el are încredere îi recomandă filmul. Asta se întîmplă cam la doi-trei ani o dată. Merge mai cu plăcere pe jos decît cu tramvaiul. Cînd spuse *banii*, entuziasmul meu scăzu imediat. Dacă ar fi spus *ceva* bani, aș fi știut că e vorba de două-trei mărci. Mi-am înghițit frica și am întrebat răgușit

— Cît?

— Oh, șase mărci și șaptezeci de fenigi.

Asta reprezenta pentru el o sumă mare, iar pentru ceea ce în mod obișnuit se numește necesități personale cred că-i ajungea pentru doi ani: din cînd în cînd un bilet de peron, un pachețel cu bomboane mentolate, o monedă de zece fenigi pentru un cerșetor. Nu avea nevoie nici măcar de chibrituri, iar cînd cumpăra cîteodată o cutie să o aibă la îndemînă dacă vroia să ofere foc „superiorilor" săi, îi ajungea cîte un an, și chiar purtînd-o cîte un an la el, izbutea s-o păstreze ca nouă. Desigur, mergea cînd și cînd la frizer, dar pentru asta lua bani din „contul de studiu" pe care i-l deschisese tata. Înainte vreme mai dădea cîte un ban pentru bilete la concert, dar de cele mai multe ori primea invitațiile sosite pentru mama. Oamenii bogați primesc gratis mult mai multe lucruri decît cei săraci, iar ce cumpără primesc deobicei mai ieftin; mama avea un întreg catalog cu angrosiști și cred că izbutea să primească pînă și timbrele cu preț redus. Șase mărci și optzeci de fenigi erau pentru Leo o sumă respectabilă. Iar pentru moment, și pentru mine — el nu știa însă probabil că eram în clipa de față, după cum spuneau acasă, „fără venituri".

— Bine, Leo, îți mulțumesc — adu-mi, te rog, un pachet de țigări cînd vii.

L-am auzit tușind din nou ușor, dar nu mi-a răspuns, așa că l-am întrebat

— Mă auzi? Ei?

Probabil că era jignit că-l rugasem imediat să-mi aducă țigări din banii lui.

— Da, da, spuse el, doar că . . .

Se încurca, se bîlbîia.

— Îmi vine greu să ți-o spun, dar nu pot veni.

— Ce? am strigat eu, nu poți veni?

— S-a făcut nouă fără un sfert, iar la ora nouă trebuie să fiu în institut.

— Dacă întîrzii, riști să fii excomunicat?

— Ah, lasă asta, răspunse el jignit.

— Nu poți să ceri o învoire, sau așa ceva?

— Nu la ora asta, ar fi trebuit s-o fac la amiază.

— Dar dacă vii pur și simplu tîrziu?

— Atunci voi primi o adhortațiune, voi fi mustrat, spuse el încet.

— Sună a grădină, dacă-mi mai aduc ceva aminte din latina învățată.

— Mai curînd a foarfece de tuns grădina, spuse el rîzînd încet. E destul de penibil.

— Ei bine, nu vreau să te oblig să ai neplăceri din pricina mea, Leo. Dar prezența unui om mi-ar face bine.

— Lucrurile sunt mai complicate, înțelege-mă, te rog. Aș suporta o adhortațiune, dar dacă aș mai primi-o o dată în săptămîna aceasta, îmi va intra și în acte și va trebui să dau socoteală la scrutinium.

— Unde? Vorbește te rog mai rar.

Suspină, mormăi puțin, pe urmă spuse rar de tot

— „Scrutinium"

— Pentru numele lui Dumnezeu, Leo, sună de parcă ar fi vorba de o adunătură de insecte. Iar acel „în acte" sună ca I.R.9 al Annei. Și acolo totul intra în acte, de parcă ar fi fost vorba de condamnați.

— Dumnezeule, Hans, vrei oare să ne certăm în cele cîteva minute, pe tema sistemului după care am fost educați?

— Dacă asta îți este neplăcut, atunci mai bine nu. Dar există desigur drumuri — vreau să spun drumuri ocolite, cățărarea peste ziduri, sau ceva asemănător. Ca la I.R.9. Vreau să spun că există totuși breșe, chiar și într-un sistem atît de sever.

— Da, există, ca și la armată, dar eu le disprețuiesc. Vreau să merg întotdeauna pe drumul drept.

— N-ai putea, de dragul meu, să-ți învingi disprețul și să sari peste zid?

Suspină şi-mi puteam imagina cum scutură din cap.

— Nu poţi aştepta pînă mîine? Aş trage chiulul de la prelegerea de mîine şi aş fi la ora nouă la tine. E chiar atît de urgent? Sau pleci din nou?

— Nu, rămîn un timp la Bonn. Dă-mi cel puţin adresa lui Heinrich Behlen, o să-l chem la telefon şi poate c-o să vină la mine, de la Köln sau de unde se află. Sunt rănit la genunchi, fără bani, fără nici un angajament — şi fără Marie. Dar în orice caz încă şi mîine voi fi rănit, fără bani, fără angajament şi fără Marie — nu e deci atît de urgent. Însă poate că Heinrich a devenit între timp preot şi are o motoretă sau alt mijloc de locomoţie. Auzi?

— Da, spuse el cu voce stinsă.

— Te rog dă-mi adresa şi numărul lui de telefon.

Tăcu. Ofta asemeni cuiva care ar fi stat o sută de ani la spovedanie, suspinînd la gîndul păcatelor şi prostiilor omenirii.

— Ei bine, spuse el în sfîrşit, făcînd un efort parcă, n-ai aflat nimic?

— Ce să aflu? Pentru Dumnezeu, Leo, vorbeşte lămurit.

— Heinrich nu mai e preot, zise el în şoaptă.

— Cred că rămîi preot atîta timp cît respiri.

— Desigur, vreau să spun însă că nu mai are o parohie. A plecat. A dispărut de cîteva luni fără urmă.

Stoarse cu greu mărturisirea asta din el.

— Ei, o să apară din nou.

Mi-am adus aminte de ceva, aşa că am întrebat

— A plecat singur?

— Nu, răspunse Leo cu vocea severă, împreună cu o fată.

Suna de parcă ar fi spus „S-a molipsit de ciumă!"

Îmi părea rău de fată. Era cu siguranţă catolică şi trebuia să fie penibil pentru ea să locuiască acum

în aceeași cameră cu un fost preot și să suporte detaliile „dorinței carnale", haine împrăștiate peste tot, chiloți, bretele, farfurioare cu mucuri de țigară, bilete de cinema rupte și începuturile unei jene financiare. Iar cînd fata cobora scările să aducă pîine, țigări sau o sticlă de vin, o gazdă cîrcotașă va deschide ușa, iar ea nu va putea striga nici măcar „Soțul meu e un artist. Da, un artist!" Îmi părea rău de amîndoi, dar mai mult de fată decît de Heinrich. Autoritățile bisericești sunt cu siguranță severe într-un caz dintr-ăsta cînd e vorba de un paracliser cu o oarecare greutate. Dacă ar fi fost vorba de o persoană ca Sommerwild, ar fi închis probabil ochii. Nu avea o menajeră cu pielea de pe picioare galbenă, ci o fată drăguță și înfloritoare, căreia îi spunea Maddalena, și care era o bucătăreasă excelentă, foarte arătoasă și veselă.

— Ei bine, probabil că va trebui să renunț la el.

— Dumnezeule, zise Leo, dar știu că ai un fel foarte rece de a lua lucrurile astea.

— Nu sunt nici episcopul lui Heinrich, și nici nu mă prea interesează povestea. Dar detaliile îmi fac griji. Ai cel puțin adresa sau numărul de telefon al lui Edgar?

— Wieneken?

— Da. Îți mai aduci aminte de Edgar? V-ați întîlnit la noi, la Köln, iar cînd eram mici ne jucam la ei acasă și mîncam salată de cartofi.

— Da, desigur. Bineînțeles că-mi aduc aminte, dar Wieneken nu e în țară, după cîte știu. Cineva mi-a spus că face o călătorie de studii, cu o comisie. În India sau în Tailanda, nu mai știu precis.

— Ești sigur?

— Aproape. Da, acum îmi aduc aminte. Heribert mi-a povestit despre asta.

— Cine? am strigat. Cine ți-a povestit?

A tăcut și l-am auzit din nou suspinînd, iar acum știam de ce nu vrea să vină la mine.

— Cine? am strigat încă o dată, dar el nu-mi răspunse.

Se obișnuise să tușească ușor, ca la spovedanie, tusea pe care o auzisem de atîtea ori pe cînd o așteptam pe Marie în biserică.

— E mai bine, am spus eu încet, dacă nu vii nici mîine. Ar fi păcat să pierzi prelegerea. Spune-mi doar că ai văzut-o și pe Marie.

Probabil însă că nu învățase nimic altceva în afara suspinelor și a tusei ușoare. Suspină din nou, adînc, nefericit, îndelung.

— Nu e nevoie să-mi răspunzi. Salută-l, te rog, pe simpaticul om de acolo de la voi, cu care am vorbit astăzi de două ori la telefon.

— Strüder? întrebă el încet.

— Nu știu cum îl cheamă, dar avea o voce foarte plăcută la telefon.

— Dar nu-l ia nimeni în serios, spuse el. Ca să zic așa, trăiește aici din milă.

Leo izbuti să stoarcă din el chiar un fel de rîs și continuă

— Se tîrește uneori la telefon și vorbește prostii.

M-am ridicat și am privit prin deschizătura dintre perdele la ceasul din piață. Era nouă fără trei minute.

— Trebuie să pleci acum, i-am spus, altfel o să ți se scrie în acte c-ai întîrziat. Și nu renunța mîine de dragul meu la prelegere.

— Te rog să mă înțelegi, imploră el.

— Al dracului să fiu, am zis, te înțeleg. Încă și prea bine.

— Ce fel de om ești tu? întrebă el.

— Sunt un clovn și fac colecție de anumite momente. Pa!

Am închis telefonul.

25.

Uitasem să-l întreb de experienţele lui de la militărie, dar probabil că se va ivi cîndva un prilej şi pentru asta. Cu siguranţă că va lăuda mîncarea, doar aşa bine nu mîncase el niciodată acasă, va considera instrucţia „deosebit de importantă din punct de vedere educativ", iar despre contactul cu oamenii din popor va spune că a fost „deosebit de plin de învăţăminte". Puteam să nici nu-l mai întreb. N-o să închidă în noaptea asta ochii în patul lui de la institut, o să-l chinuie mustrările de conştiinţă, şi o să se întrebe dacă a fost corect din partea lui să nu vină la mine. Ar fi trebuit să-i spun totuşi că ar fi mult mai bine pentru el să studieze teologia în America de sud sau la Moscova, oriunde în lume, numai la Bonn nu. Trebuia să înţeleagă că la Bonn nu era loc, între Sommerwild şi Blothert, pentru ceea ce el numea credinţa sa, iar un Schnier convertit, care mai devenea şi preot, nu făcea altceva decît să consolideze cursul acţiunilor la bursă. Trebuia să vorbesc odată cu el despre toate astea, cel mai bine acasă, la un *jour fixe*. Noi, amîndoi fii renegaţi, ne vom aşeza la Anna în bucătărie, vom bea cafea şi vom evoca vremurile trecute, timpurile glorioase în care în parc se mai făceau exerciţii cu rachete anticar, şi maşini ale Wehrmachtului se opriseră în faţa casei cînd trebuise să încartiruim soldaţi. Un ofiţer, un maior — sau aşa ceva — înconjurat de feldwebeli şi soldaţi, o maşină cu stindarde, şi la toţi le stătea capul doar la ouă prăjite şi coniac, la ţigări şi la glumele cu servitoarele din bucătărie. Uneori deveneau oficiali, adică făceau pe grozavii. Atunci se proţăpeau în faţa casei, ofiţerul îşi bomba pieptul, îşi vîra o mînă în deschizătura vestonului, ca un actor prost care joacă rolul unei

persoane importante, și striga ceva despre „victoria finală". Penibil, caraghios, lipsit de sens. Cînd a ieșit pe urmă la iveală faptul că doamna Wieneken, împreună cu alte femei, mersese prin pădure trecînd peste liniile germane și cele americane, ca să aducă pîine de la un frate de al ei care era brutar, grozăveala lor începu să fie periculoasă. Ofițerul vru să le împuște pe doamna Wieneken și pe alte două femei, învinuindu-le de spionaj și sabotaj. (Doamna Wieneken recunoscuse la interogator că vorbise acolo cu un soldat american.) Dar tatăl meu fusese — pentru a doua oară în viața lui, după cîte-mi aduc aminte — energic. Le scoase pe femei din închisoarea lor provizorie, care era călcătoria noastră, și le ascunse în cabana pentru bărci, jos, pe malul Rinului. Deveni cu adevărat viteaz și începu să strige la ofițer, care la rîndul lui striga la el. Lucrul cel mai caraghios la ofițer erau decorațiile lui — îi tremurau pe piept din cauza enervării — în timp ce mama spunea cu vocea ei blîndă

— Domnii mei, domnii mei, totul are totuși o limită.

Ceea ce ei i se părea penibil era faptul că doi „domni" urlau unul la altul. Tatău meu spuse

— Mai înainte ca acestor femei să li se întîmple ceva, trebuie să mă împușcați pe mine.

Își desfăcu într-adevăr vestonul, dezgolindu-și pieptul în fața ofițerului, dar soldații renunțară să tragă, deoarece americanii erau deja pe dealurile renane și femeile ar fi putut fugi din cabană. Lucrul cel mai penibil la maiorul ăsta, sau ce-o fi fost, erau medaliile. Fără decorații, ar mai fi avut poate posibilitatea să-și păstreze o oarecare demnitate. Cînd îi văd pe caraghioșii ăștia venind la *jour fixe* cu decorațiile lor, îmi vine întotdeauna în minte ofițerul și pînă și decorațiile lui Sommerwild mi se par suportabile: *Pro ecclesia* și încă una. Sommerwild face

întotdeauna pentru biserica sa doar lucruri durabile. Își ține „artiștii" din scurt și are încă destul gust ca să considere decorațiile „în sine" ca penibile. Le poartă doar la procesiuni, la servicii divine oficiale și la discuțiile de la televiziune. Televiziunea îl face și pe el să-și piardă restul de rușine pe care de altfel trebuie să recunosc că-l are. Dacă epoca noastră merită o denumire, atunci ar trebui s-o primească pe cea de epocă a prostituției. Oamenii s-au obișnuit cu limbajul tîrfelor. L-am întîlnit pe Sommerwild după o asemenea discuție („Poate, oare, arta modernă să fie religioasă?") și m-a întrebat

— Am fost bine? Găsiți că am fost bine?

Sunt chiar cuvintele lui, deși le folosesc numai tîrfele față de cavalerii lor. Lipsea doar să mai adaoge

— Recomandați-mă, vă rog, și mai departe!

I-am spus

— Nu vă găsesc *în general* bine, așa că nu v-am putut găsi nici ieri.

Se posomorî cu totul, deși îmi exprimasem părerea în termeni cît se poate de blînzi. Fusese îngrozitor; de dragul cîtorva poante care să-i dovedească erudiția, îl „măcelărise", „împușcase" și-l „făcuse de rîs" pe partenerul său, un socialist neajutorat. Îl întrebase cu viclenie

— Credeți, deci, că Picasso a fost în tinerețe un abstracționist?

Bietul om, care avea părul cărunt, a murmurat ceva despre angajament, iar Sommerwild l-a dat gata în fața a zece milioane de telespectatori, spunîndu-i

— Ah, vă referiți la arta socialistă?

Cînd l-am întîlnit în dimineața următoare pe stradă și i-am spus că nu-l găsisem de loc bine, arătă de parcă l-aș fi distrus. Faptul că *unul* din cele zece milioane nu-l găsise bine, îi atingea rău de tot amorul propriu, dar a fost din greu despăgubit de „ade-

văratul val al laudei" din toate ziarele catolice. Au scris că obținuse o victorie pentru „cauza cea dreaptă."

Mi-am aprins antepenultima țigară, am ridicat chitara și i-am ciupit corzile. Mă gîndeam ce să-i spun și ce să-l întreb pe Leo. De cîte ori doream să vorbesc serios cu el, avea ori examenul de maturitate, ori îi era frică de scrutinium. Am început să reflectez dacă era bine să cînt *Litania Lauretană*, mai bine nu, pentru că unuia i-ar putea trece prin minte să mă considere catolic. M-ar declara unul „dintre ai noștri" și ar putea să-și facă propagandă, deoarece folosesc absolut orice în folosul lor. Totul ar fi rău înțeles și derutant, pentru că nu sunt catolic, ci-mi place pur și simplu litania asta și simt simpatie pentru tînăra evreică pentru care a fost compusă. Dar nici asta n-o vor înțelege și vor folosi cine știe ce tertipuri să descopere la mine cîteva milioane de catoloni; mă vor tîrî la televiziune și cursul acțiunilor va urca și mai mult. Va trebui să-i găsesc alt text; era păcat, căci mi-ar fi plăcut foarte mult *Litania Lauretană*, dar dacă o voi face pe scările gării din Bonn, voi fi desigur rău înțeles. Păcat. Exersasem cu plăcere, și *ora pro nobis* suna foarte drăguț la chitară.

M-am ridicat să-mi desăvîrșesc pregătirile pentru spectacol. Desigur că pînă și agentul meu, Zohnerer, m-ar „lăsa baltă" dacă aș începe să cînt pe stradă la chitară. Dacă aș cînta într-adevăr litanii, *Tantum ergo* și alte texte care-mi plăceau și pe care le cîntasem ani în șir, în cadă, s-ar mai fi „ocupat" poate de mine, ar fi fost poate o afacere bună, ceva asemănător cu pictarea de icoane. Îl cred chiar cînd spune că ține la mine — fiii acestei lumi sunt mai drăgălași decît cei ai altor astre — dar din punct de vedere „al afacerilor" eram pentru el un om sfîrșit, dacă mă așezam pe treptele gării din Bonn.

Puteam să mă mișc din nou ușor, fără să șchiopătez vizibil. Nu mai aveam nevoie de lada goală de portocale. Trebuia să iau doar o pernă de divan sub brațul stîng, chitara sub cel drept, și puteam pleca la lucru. Mai aveam încă două țigări; pe una o voi fuma, iar pe cealaltă o voi pune în pălăria neagră drept momeală. Ar fi fost bine să pot pune măcar și o singură monedă lîngă ea. Am căutat în buzunarele pantalonilor, le-am întors pe dos, dar n-am găsit decît cîteva bilete de cinema, un pion roșu de la „Nu te supăra, frate", o batistă de hîrtie murdară. Bani însă, nu. Am deschis sertarul de la cuierul din antreu; se găsea în el o perie de haine, o chitanță pentru un ziar bisericesc din Bonn, un bon pentru o sticlă de bere, dar bani, nu. Am răscolit mai multe sertare din bucătărie, am alergat în dormitor, căutînd printre butoni, balene, nasturi, printre șosete și batiste, în buzunarele pantalonilor verzi, dar n-am găsit nimic. Mi-am dat jos pantalonii negri, lăsîndu-i pe dușumea ca pe o piele lepădată, am aruncat cămașa albă lîngă ei și mi-am tras peste cap tricoul albastru deschis. Verde ca iarba și albastru deschis; am închis ușa șifonierului, să mă pot vedea în oglindă. Era excelent, nu arătasem niciodată atît de bine. Îmi întinsesem prea gros fardul, grăsimea din el dispăruse de atîta vreme de cînd zăcea acolo, și am observat în oglindă că în unele locuri fardul sărise și apăruseră fisuri ca pe fața unei statui dezgropate. Părul întunecat părea că e o perucă. Am început să fredonez un text, care tocmai îmi venise în minte: „Papa Ioan sărmanul, de CDU nu știe; nu vrea nici mutu' morii, dar nici morar să fie". Asta ar putea merge pentru început, iar comitetul central al organizațiilor pentru combaterea blasfemiei n-ar avea de ce să se lege de mine. Voi mai compune încă alte multe strofe, și voi da întregului cîntec un ton baladesc. Îmi venea să plîng, dar fardul mă îm-

piedeca. Stătea atît de bine, cu crăpăturile și cu locurile în care începuse să se cojească, iar lacrimile ar fi stricat totul. Puteam plînge mai tîrziu, cînd voi fi terminat cu munca, dacă voi mai avea chef. Habitusul profesional e cea mai bună protecție, să te zbați pe viață și pe moarte se potrivește numai sfinților și amatorilor. M-am dat înapoi din fața oglinzii, aducîndu-mă în mine și în același timp îndepărtîndu-mă. Dacă Marie o să mă vadă astfel și va continua totuși să încerce să scoate petele de ceară de pe uniforma lui de cavaler de Malta, atunci era moartă, iar noi — despărțiți pentru totdeauna. Puteam începe atunci să jelesc la mormîntul ei. Speram că toți vor avea la ei destui bani mărunți cînd vor trece pe lîngă mine: Leo, ceva mai mult decît zece fenigi, Edgar Wieneken, cînd va veni din Tailanda, îmi va da poate o veche monedă de aur, iar bunicul cînd se va întoarce de la Ischia îmi va iscăli cel puțin un cec. Între timp învățasem cum să-l schimb în bani-gheață. Mama va considera probabil că o sumă între doi și cinci fenigi e tocmai potrivită, Monika Silvs se va apleca poate spre mine și mă va săruta, în timp ce Sommerwild, Kinkel și Fredebeul vor fi revoltați de lipsa mea de gust și nu-mi vor arunca nici măcar o țigară în pălărie. În răstimpul în care nu va veni nici un tren din sud o să dau o fugă pînă la Sabine Emonds și-mi voi mînca blidul de supă. Poate că Sommerwild o să-l cheme pe Züpfner la telefon la Roma și o să-l sfătuiască să coboare de pe la Godesberg. Atunci o să mă duc în fugă și o să mă așez în fața vilei lor cu grădina în pantă și o să-mi zic acolo cîntecelul. Ea trebuie doar să vină, să se uite la mine și să se hotărască dacă rămîne în viață sau moare. Singurul de care-mi părea rău, era tata. A fost foarte drăguț din partea lui să le salveze atunci pe femei de la împușcare, drăguț și că-mi pusese atunci mîna pe umăr — iar acum îmi dădeam

seama că, așa machiat cum eram, nu numai că-i semănam, dar că asemănarea era izbitoare, și am înțeles de ce se împotrivise atît de energic la convertirea lui Leo. De Leo nu-mi era milă; el își avea credința lui.

Nu era încă nouă și jumătate cînd am coborît cu ascensorul. Îmi veni în minte creștinul domn Kostert, care-mi datora încă sticla de rachiu și banii promiși pentru diferența de clasă. Îi voi trimite o carte poștală nefrancată și-l voi atinge la sentiment. Trebuia oricum să-mi trimită chitanțele pentru bagaje. Era bine că nu mă întîlnisem cu vecina mea cea drăguță, doamna Grebsel. Ar fi trebuit să-i explic totul. Dacă mă va vedea șezînd pe treptele gării, nu mai era nevoie de explicații. Îmi lipsea doar bucata de cărbune, cartea mea de vizită.

Afară era răcoare, o seară de martie. Mi-am ridicat gulerul de la haină, mi-am pus pălăria și am pipăit ultima țigară pe care o mai aveam în buzunar. Mi-a venit în minte sticla de coniac; ar fi avut un efect foarte decorativ, dar ar fi stînjenit mila trecătorilor să se reverse, pentru că era o marcă scumpă; se putea cunoaște și doar după dop. Cu perna sub brațul stîng, cu chitara sub cel drept, m-am îndreptat spre gară. Abia pe drum am observat că era vremea care în mod obișnuit se numește „a nebunilor". Un băiat tînăr, îmbrăcat ca Fidel Castro, încercă să mă oprească, dar l-am ocolit. Pe scările gării se găsea un grup de matadori și de *donne,* care așteptau un taxi. Uitasem că era carnaval. Cu atît mai bine. Nicăieri nu e mai bine ascuns un profesionist ca printre amatori. Am pus perna pe a treia treaptă de jos, m-am așezat, mi-am scos pălăria, am așezat în ea țigara nici chiar la mijloc, nici prea în margine, ci așa ca și cum ar fi fost aruncată

„de sus“, și am început să cînt „Sărmanul papă Ioan“. Nimeni nu-mi dădu nici o atenție și nici asta nu era bine; dar după una, două sau trei ore vor începe totuși să mă observe. Mi-am întrerupt cîntecul cînd am auzit în clădirea gării vocea crainicului în megafon. Anunța un tren de la Hamburg. Pe urmă mi-am continuat cîntecul. Am tresărit de spaimă cînd prima monedă căzu în pălărie; era una de zece pfennigi. Atinsese țigara și o împinse prea spre margine. Am pus-o din nou așa cum trebuia și am cîntat mai departe.

REDACTOR: VIRGIL BULAT
TEHNOREDACTOR: MOLNÁR ATTILA

APĂRUT: 1975. BUN DE TIPAR: 8. VIII. 1975. COMANDA NR.: 1 187. COLI DE TIPAR: 16,75. HÎRTIA: TIPAR ÎNALT B 63 G/M². FORMAT: 32/80×100. TIRAJ: 25 000+90 BROȘATE. C.Z. PENTRU BIBLIOTECI: 830—31.

TIPARUL EXECUTAT SUB COMANDA NR. 278/1975
LA ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ „CRIȘANA", ORADEA, STR. MOSCOVEI NR. 3—5.
REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2025